

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת וישב תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

אדם המזיק א"ע פ' שאינו מזיק בידים וכו' חייבין על נזק גופן כמו אמר מר הוא הניחא לישמאלא ב' ומשיי בגון שדווקא בליים בכללים והשתא בולן חייבין על נזק גופן ופטורין על נזק ממון ע"כ לאו על נזק קאי דאי קאי אנזקין כ'סוד' השתא א"כ מייירי בשדווקא בקמון המזיקין כדמוקיי בשדווקא בליים בכללים דאי בגוף המזיק אמאי קאמר ופטורין על נזק ממון וכו'ן דהווקי בקמון מזיקין איירי

- 1 אמאי חייב שני בשדווקא גוף שלישי בקמון ותא
- 2 האי בירא לאו איהו פרייה אלא אמזיקין קאי
- 3 וכולן חייבין אנזקין שדווקא גופו ב'ון בקמון בין
- 4 בגוף שאפי' גוף שני חייב על ממון שלישי
- 5 דמשמע שהיה לו לעמוד ולהזהיר הוי אדם
- 6 המזיק וחייב על הכלים אף לשמואל והשתא לא
- 7 קשה מה שדווקאש מאם נעמד בעל קורא דכיון
- 8 שיתחייב לפי המסקנא אין לחוש אם יכול לומר
- 9 ולתעמקי ולשמואל מי ניהא דיש מקומות שאין
- 10 השי"ס מקפיד ופטורין על נזק ממון פירש
- 11 שמוקיא ממנו את הכלים אפי' ראשון דפושע
- 12 הוא דהנהו ליה ממנו בור ופטור על הכלים:
- 13 **בחוטרא** דסמייתא. ארב פפא פליג וס"ל לרב
- 14 וביד דכי פסקה לאורחא כשלקא
- 15 לא היה ראשון חייב בנזק שלישי שהיה לו לזהר:
- 16 כשראה השני שנפל אבן בחוטרא דסמייתא דהוי
- 17 באלכסון כשתמלא הראשון בראש החוטרא אותו
- 18 שקא אתר כ'ו נתקל בסוף החוטרא לא נראה:
- 19 ואם

מחמת ראשון נפלוי ראשון חייב בנזקין פולס מחמת ראשון היכי נפיל רב פפא אמר דפסקה לאורחיה בשלקא רב זבד אמר בחוטרא דסמייתא: **מתני'** זה בא בתבירתו וזה בא בקורתו נשברה פדו של זה בקורתו של זה פטור שלוח רשות להלך ולזהו רשות להלך היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחרון נשברה חבית בקורה פטור בעל הקורה ואם

ה"ג ראשון ודאי פושע הוא שני אגופו מיתבי שהיה לו לעמוד ולא עמד אממנו פטור דאי לאי בירא לאו אנא כריתיה מיתבי' בולן חייבין על נזק גופן בר' עד מאי טעמא דהנהו ליה בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דבאקור בו' אלא לרב מאי איבא למימר תרגמה רב אדא ב'ו. והכי פירשנו ראשון חייב בנזק שני בין שניזק בגופו של ראשון ובין שדווקא בקמון של ראשון וגפו כדיון מזיק וחייב אף על כלים דשני

דגופו לא משווקין וליהו כדיון בור וממנו יהנה ליהו בחבורת בור וחייב על גוף ב' ופטור על כלי אם הוזק ממנו בקמון פטור דבור חייב בו נזק אדם דאמרין לעיל וכי דרשין שור ולא אדם לעגן קטלא אבא לעגן נזקין חייב ופטור בו את הכלים ושני חייב בנזק שלישי כדיון מזיק היבא דהוזק בגופו של שני אבא לא כנזק ממנו שאם ממנו של שני הוזק את השלישי בגופו אינו חייב אפילו תורת בור אין לו על הקדירות של השני להתחייב במה שהזיק ואפילו חייב בגופו של שלישי: **מה נפשך**. דמשותי לקמנו של ראשון בור וממנו דשני פטור: אי נתקל פושע חוא והוי כמשלקי תקלותיו ברה"ר משום הכי ממון ראשון חייב: שני נמי חתיב. אנזק שלישי דעביד ממנו לגופו של שלישי: ואי לא פושע חוא. ואנטו משותי ליה: אפי' ראשון פפסור. אפי' אנזקין דהוזק בגופו כ"ש בקמון: ראשון ודאי פושע חייב: חייבין גופו וזיק כמזיק ואממנו יהנה ליה כורח בור ומיתבי מיהא אגופו דשני וקסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה דר"מ כנתקל פושע הוא כדאוק לעיל אביי דבתרתי פליגי אלא באפקר נזקין הוא דפליגי אבא נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל: שני. כנפילתו אנטו הוא אגופו מיהא מיתבי כמזיק בידים שהיה לו לעמוד ולא עמד: אממנו פטור. לגמרי ואפי' היה לו לעמוד: דאמר ליה האי בירא לאו

אנא כריתיה. אלא ראשון ומפקר נזקיו לאחר נפילת אונס אמרן לעיל (דף כט.) דפטור: מיתבי' בולן חייבין על נזק גופן. שהזיק גופן את אחרים גופן וכו'. ושמ' נתקל לא פושע הוא ואגופו הוא דמיתבי' דהנהו ליה לעמוד ואיני' דתחילתו אנטו חייב דבגופו לא משווקין ליה דין בור דנימא מפקר נזקיו אחר נפילת אונס הוא אלא מזיק ממש הוא דאבא לא היה בור אבא אממנו פטור: לא לבי מראשון בו': **הוא אמר רבא ב'ו**. ע"כ רבא לא חייב דראשון בנזקין משום שהזיק בשני דלאו פושע הוא ולא חלק בין ראשון לשני אלא בנזקין שהיה בור וזכי אמר רבא ראשון הוי גופו מזיק וחייב אפילו בנזק ממנו של שני הואיל ויהיה לו לעמוד אבא של שני אפילו היה לו לעמוד לא מיתבי האי כריתיה כוליה האי כריתיה דראשון הוי פושע טפי משני הלך ראשון ודאי הוי מזיק ושני מסייתא אי משותי ליה לגופיה בור וחייב על נזק גופו של שלישי אבא לא כנזק ממנו דלא מצינו בור שחייב בו את הכלים וברייחא דקתני בולן חייבין על נזק גופו דמשמע אפילו שני כגון שהזיק את גופו של שלישי: הניחא לשמואל. איבא למימר דגופו של שני איית ליה תורת בור: אלא לרב. דאמר לא לא אפקריה לא הנהו בור בשלקא ממון איבא למימר דמפקר איניש אלא גוף מי מפקר: תרגמה רב אדא ב'ו מניימו. לברייחא דלעיל כגון שהזיק כלים בכלים ולעולם מילתיה דרבא כדנהו משענין ליה מעיקרא דגופו דראשון ושני יהנה כמזיקין בידים וחייבין על הכל ואפילו לשמואל דאמר דמידי דלא אפקריה הוי בור ה"מ בקמון אבא בגופו אדם הוא ולא בור וחייב על נזק כלים וממנו של ראשון לשמואל בין אפקריה בין לא אפקריה הוי בור דנתקל מעצמו פושע הוא וממנו של שני פטור אף על נזק גוף השלישי דנזק ומפקר על ידי אונס הוא ואי"נ לא אפקריה שורו הוא וטפח באפיה שהרי אנטו הוא ומילתיה דרבא מתוקמא בין לרב בין לשמואל ודוקשי לק רב ברייתא דקתני שאפילו ראשון ממנו פטור והיינו היבא דהוזק כלים דשני בכליו דראשון בנזקין משום שהזיק בשני דבור ניתוה ולא חייב בו את הכלים ולרב כדאפקריהו ולשמואל אפילו לא אפקריהו ודאי קתני בולן חייבין על נזק משדוק גופו ואפילו היזק כלים דגופו דאדם מזיק הוא ופטורין על נזק ממון אם היזק ממון את כלי' תבירין דאפילו ממון דראשון טפי מבור לא משותי ליה שאין לק פושע יותר מבור בור ופטור בו את הכלים אבא היזק ממנו את הגוף נש מתן פטור ראשון חייב ושני פטור וניסא הכי אייתא אמר רבא ראשון חייב בנזק שני בין בנזקין גופו בין בנזקין ממנו שני חייב בנזקין שלישי בנזקין גופו אבא לא כנזקין ממנו שני נמי ליתביח ואי נתקל הוא פושע הוא ראשון נמי ליפטור ראשון ודאי פושע הוא ושני אלא ושני מיתבי דהנהו ליה לעמוד ויהי' חייב בנזקין שהיה בור וזכי אמר רבא מראשון והא בולן קתני בו' עד שני חייב בנזקין שלישי בנזקין גופו ולא בנזקין ממנו דהנהו ליה בור כ'ו ולא גרסינן הקא האי בירא לאו אנא כריתיה ולא גרסינן חייבין וליה חייב בנזקין חייב לרב למעבר דהנהו ברה"ר וממלאות את כל הדרך שלקא נבילה כדאמרין בעלקא שלדו קיימת (נהו דף כח): **בחוטרא** דסמייתא. כמקל של סומין שנשגשש הסומא בו ונפעמים שהוא משיטו לרוחם הדרך ומגשש: **מתני'** זה בא בתבירתו בו'. ופגע זה בזה: פטור. שלשניהם רשות להלך: היה בעל קורה ראשון בו' פטור. שזה מהלך כדרכו והוא מירד ללכת: **גמ'** מירדו

ואם עמד בעל קורה חיוב. בגמרא מוקי דרמאי לקורה בשלדא אבל אי לא רמיא בשלדא פטור דאיבעי ליה לבעל הבית בשלדא ששמד בעל הקורה לסגוי באיך גיסא כדי שלא יזקק אבל כי הוי בשלדא לא פשע בעל הקבית דלא ידע כשעומד בשלדא אע"פ שגוף האדם והוא ששעמד מה ששעמד בשלדא אין רואה שגוף ששעמד בשלדא אלא גומז בעל הקבית

תרוניהו כי תרדי ניהו. שניקן שרון בשבירתו שאף בעל הבית סייע בשבירתה הנפשות העושה. ונאף ונאפת במשמעו: כרבוצה במהלכת. דבעל קורה שעמד הוי משהו שאין דרך לפשו ברה"ר. הא סייעי בעיא. דרבוצה במהלכת חייבת: אלא מקשי נמי קשיא. ממתנין לריש לקיש דאמר בעשה רובצת חייבת: הא הוהקא מפילא. מהלכת ברבוצה

פטורה והכא קתני במתניתין דמפילא חיוב: פטורה דתקפה. קורה לאורחא בשלדא שרדי ראשיה לרוחב הדרך הלך אפילו ממילא חיוב שאין דרך לבעל הבית לנטות: לפיכך באיך גיסא. הלך טעמא דבעשה אכל מפילא פטור: מהניתי. דקא עמד בעל הקורה כי אורחיה ואין באן שנייה הלך פטור אבל מהלכת שבועשה ברבוצה שנתה את דרכה ואימא לך דחייבת: שנייה פטורין. כדמפרש בגמרא: מפני שרין [פרשות]. מפרש לקוש: הא הו למה לן [השתא] אחר רין ואחר מהלך. דרץ שניה ומתהלך לא שיה פטור שניהם רצים מבעיא: בואו

ואם עמד בעל קורה חיוב ואם אמר לבעל הבית עמוד פטור היה בעל הבית ראשון ובעל קורה אחרון
ושפורה הבית בקורה חיוב ואם עמד בעל הבית פטור ואם אמר לבעל קורה עמוד חיוב וכן זה פא בגמ' וזה בפשטנו: גמ' בעא מיניה רבה בר נתן מרב הונא המזיק את אשתו בתשמיש המופה מזהו פיון דברשות עקבד פטור או דלמא איבעי ליה ליעויגא א"ל הניתוח שלוח רשות להלך ולזה רשות להלך אמר רבא ק"ו ומה ער שזה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס נעשה ששכנס לרשות חברו והחיב זה שלרשות חברו נכנס לא כל שפון אלא הא קתני שלוח רשות להלך ולזה רשות להלך הנתן תרוניהו פתדי ניהו תכא איהו עקבד מעשה והיא לא והכתוב ונכרתו הנפשות העושות מקורב עמם הנאף לתרוניהו את להו איהו מעשה הוא דקעבד: היה בעל קורה ראשון פוי: אמר ריש לקיש שמי פרות ברה"ר אחת רבוצה ואחת מהלכת נכנסה מהלכת ברבוצה פטורה רבוצה במהלכת חייבת לימא מסייע ליה היה בעל קורה ראשון ובעל הבית אחרון נשפורה הבית בקורה פטור ואם עמד בעל קורה חיוב והא תכא דברבוצה במהלכת דמי וקתני חיוב והספרא הא סייעי בעיא לא מסתייא דלא מסייעי אלא מקשה נמי קשיא טעמא דבעשה הא הוהקא מפילא פטור והא מתני' דמפילא וקתני חיוב מתני' דפסקה לאורחא בשלדא תכא פגון דרבעה בחד גיסא איבעי לה לסגוי באיך גיסא אלא סיפא דמתני' מסייעי ליה לר"ל דקתני היה בעל הבית ראשון ובעל קורה אחרון נשפורה הבית בקורה חיוב ואם עמד בעל הבית פטור והא תכא דכמהלכת ברבוצה דמי וקתני פטור מתני' דכי אורחיה קא מסגי תכא א"ל הוי דאית לך רשות לסגוי עלי לבעוטי פי לית לך רשותא: מתני' שניהם שהיו מהלכין ברה"ר אחד רין ואחר מהלך או שהיו שניהם רצין והזיקו זה את זה שניהם פטורין: גמ' מתני' דלא פאיסי בן יהודה דנתניא איסי בן יהודה ואמר רין חיוב מפני שהוא משונה ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות א"ר יוחנן הלכה פאיסי בן יהודה וזי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה פסותם משנה ותנן אחד רין ואחד מהלך או שהיו שניהם רצין פטורין מתני' בע"ש בין השמשות מפאי מדקתני או שהיו שניהם רצין פטורין הא תו ל"ל השתא אחד רין ואחד מהלך פטור רצין פטורין אלא הכי קאמר אחד רין ואחד מהלך פטור כד"א בע"ש בין השמשות אבל בחול אחד רין ואחד מהלך חיוב שניהם רצין אפי' בחול פטורין אמר מר ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות בע"ש מאי ברשות אפי' פתד' חנינא דאמר ר' חנינא בואו

פטורה והכא קתני במתניתין דמפילא חיוב: פטורה דתקפה. קורה לאורחא בשלדא שרדי ראשיה לרוחב הדרך הלך אפילו ממילא חיוב שאין דרך לבעל הבית לנטות: לפיכך באיך גיסא. הלך טעמא דבעשה אכל מפילא פטור: מהניתי. דקא עמד בעל הקורה כי אורחיה ואין באן שנייה הלך פטור אבל מהלכת שבועשה ברבוצה שנתה את דרכה ואימא לך דחייבת: שנייה פטורין. כדמפרש בגמרא: מפני שרין [פרשות]. מפרש לקוש: הא הו למה לן [השתא] אחר רין ואחר מהלך. דרץ שניה ומתהלך לא שיה פטור שניהם רצים מבעיא: בואו

נכנס לא כל שפון אלא הא קתני שלוח רשות להלך ולזה רשות להלך הנתן תרוניהו פתדי ניהו תכא איהו עקבד מעשה והיא לא והכתוב ונכרתו הנפשות העושות מקורב עמם הנאף לתרוניהו את להו איהו מעשה הוא דקעבד: היה בעל קורה ראשון פוי: אמר ריש לקיש שמי פרות ברה"ר אחת רבוצה ואחת מהלכת נכנסה מהלכת ברבוצה פטורה רבוצה במהלכת חייבת לימא מסייע ליה היה בעל קורה ראשון ובעל הבית אחרון נשפורה הבית בקורה פטור ואם עמד בעל קורה חיוב והא תכא דברבוצה במהלכת דמי וקתני חיוב והספרא הא סייעי בעיא לא מסתייא דלא מסייעי אלא מקשה נמי קשיא טעמא דבעשה הא הוהקא מפילא פטור והא מתני' דמפילא וקתני חיוב מתני' דפסקה לאורחא בשלדא תכא פגון דרבעה בחד גיסא איבעי לה לסגוי באיך גיסא אלא סיפא דמתני' מסייעי ליה לר"ל דקתני היה בעל הבית ראשון ובעל קורה אחרון נשפורה הבית בקורה חיוב ואם עמד בעל הבית פטור והא תכא דכמהלכת ברבוצה דמי וקתני פטור מתני' דכי אורחיה קא מסגי תכא א"ל הוי דאית לך רשות לסגוי עלי לבעוטי פי לית לך רשותא: מתני' שניהם שהיו מהלכין ברה"ר אחד רין ואחר מהלך או שהיו שניהם רצין והזיקו זה את זה שניהם פטורין: גמ' מתני' דלא פאיסי בן יהודה דנתניא איסי בן יהודה ואמר רין חיוב מפני שהוא משונה ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות א"ר יוחנן הלכה פאיסי בן יהודה וזי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה פסותם משנה ותנן אחד רין ואחד מהלך או שהיו שניהם רצין פטורין מתני' בע"ש בין השמשות מפאי מדקתני או שהיו שניהם רצין פטורין הא תו ל"ל השתא אחד רין ואחד מהלך פטור רצין פטורין אלא הכי קאמר אחד רין ואחד מהלך פטור כד"א בע"ש בין השמשות אבל בחול אחד רין ואחד מהלך חיוב שניהם רצין אפי' בחול פטורין אמר מר ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות בע"ש מאי ברשות אפי' פתד' חנינא דאמר ר' חנינא בואו

נכנס לא כל שפון אלא הא קתני שלוח רשות להלך ולזה רשות להלך הנתן תרוניהו פתדי ניהו תכא איהו עקבד מעשה והיא לא והכתוב ונכרתו הנפשות העושות מקורב עמם הנאף לתרוניהו את להו איהו מעשה הוא דקעבד: היה בעל קורה ראשון פוי: אמר ריש לקיש שמי פרות ברה"ר אחת רבוצה ואחת מהלכת נכנסה מהלכת ברבוצה פטורה רבוצה במהלכת חייבת לימא מסייע ליה היה בעל קורה ראשון ובעל הבית אחרון נשפורה הבית בקורה פטור ואם עמד בעל קורה חיוב והא תכא דברבוצה במהלכת דמי וקתני חיוב והספרא הא סייעי בעיא לא מסתייא דלא מסייעי אלא מקשה נמי קשיא טעמא דבעשה הא הוהקא מפילא פטור והא מתני' דמפילא וקתני חיוב מתני' דפסקה לאורחא בשלדא תכא פגון דרבעה בחד גיסא איבעי לה לסגוי באיך גיסא אלא סיפא דמתני' מסייעי ליה לר"ל דקתני היה בעל הבית ראשון ובעל קורה אחרון נשפורה הבית בקורה חיוב ואם עמד בעל הבית פטור והא תכא דכמהלכת ברבוצה דמי וקתני פטור מתני' דכי אורחיה קא מסגי תכא א"ל הוי דאית לך רשות לסגוי עלי לבעוטי פי לית לך רשותא: מתני' שניהם שהיו מהלכין ברה"ר אחד רין ואחר מהלך או שהיו שניהם רצין והזיקו זה את זה שניהם פטורין: גמ' מתני' דלא פאיסי בן יהודה דנתניא איסי בן יהודה ואמר רין חיוב מפני שהוא משונה ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות א"ר יוחנן הלכה פאיסי בן יהודה וזי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה פסותם משנה ותנן אחד רין ואחד מהלך או שהיו שניהם רצין פטורין מתני' בע"ש בין השמשות מפאי מדקתני או שהיו שניהם רצין פטורין הא תו ל"ל השתא אחד רין ואחד מהלך פטור רצין פטורין אלא הכי קאמר אחד רין ואחד מהלך פטור כד"א בע"ש בין השמשות אבל בחול אחד רין ואחד מהלך חיוב שניהם רצין אפי' בחול פטורין אמר מר ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרין ברשות בע"ש מאי ברשות אפי' פתד' חנינא דאמר ר' חנינא בואו

איבעי ליה לסגוי באיך גיסא והתם לא מיירי בשלדא דלא מוקמינן דפסקה לאורחא בשלדא אלא התייא דאם מחמת הראשון נפלו בולם ר"ל כשנפל אין ואתוה ולא פגזי א"ל איבעי לך לסגוי באיך גיסא:

איבעי ליה לסגוי באיך גיסא. שלא תהא ניוזק ואת' ואת' דתא אפי' להזיק את' לה רשות לסגוי עלה ו"ל משום דהוי רגל ברשות הרבים ואיבעי נמי לא מחייב משום דכל המשנה ובא אתר ושיבא פוטר: **והא** תכא דכמהלכת ברבוצה דמיא. תימה מאי ס"ד השתא וכי סובר הוא שאם שבר במתכוון שהוא פטור כמו בעשה מהלכת ברבוצה הוא פשיטא לן בריש פירקין דשובר חיוב דבאדם לא שידך כל המשנה בו ו"ל דס"ד כי הכי דמתני' פטורין בעל הקורה לפי שבעל הבית גורם לו בעצמיתו שאין לו לבעל קורה ליהדר שקוא יעמוד בעל הבית ה"ע פרה רבוצה וקמה לך למהלכת שתבעט בה ואין לבעל הפרך ליהדר שקוא תמצא פרה רבוצה ברשות הרבים ותבעוט בה פרטו ומשני דבשיל שבבועה לא קמה לך בכך שתבעוט בה דהוי דאית לך רשות לסגוי עלא לבעוטי פי לית לך רשותא: **שניהם** שיהי מהלכין וכי והזיקו זה את זה פטורין. שקל אחד גרם לבעומו חללה זו ולא הזיקו ממש במתכוון אלא כלומר מהזיק זה את זה

בדאמרי' בפרה' ולקמן דף מהו ועם שניהם ברשות שניהם שלא ברשות הזיקו זה את זה חייבין הזיקו זה בזה פטורין:

בדאמרי' בפרה' ולקמן דף מהו ועם שניהם ברשות שניהם שלא ברשות הזיקו זה את זה חייבין הזיקו זה בזה פטורין:

וְנִתְּחָה בקעת וטפחה לו כפינו. לא גרסינו ומת דהא מוקי לה לענין ארבעה דברים: **וְהוּ** שלדעת חבירו נכנס. משמע דאדירי כשראהו נכנס וא"ת בשלא ברשות אמאי פטור כיון שראהו שפונס א' מאירינן בו. הפדה ללמנן מת. ושם ר"ה היוקח הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות דאפי' בעל הבית הדיקו חייב א' הוה ידע ביה ואפילו שלא בכונה דומיא דלא הוה ידע דפטור התם ו"ל הא דאקתני

1 רישא פטור היינו מד' דברים אבל נזק חבירו וכן
2 פי' בפקוטנרס א"נ גולה בריקתא בשלא ברשות ומ"מ
3 חשיב לדעת חבירו שהיה לו לידע שלא על חנם
4 שאל ממנו רשות אלא משום שרצה ליכנס:
5 **דלא** סגי ליה גולה. וא"ת הוא תנן באלו הן
6 הגולין (מכות א"נ הוותק א"נ ח'צירו ורג' א"ס ש'
7 לו רשות לדינן ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו
8 גולה ואמאי גולה כשנכנס ברשות ו"ל דהתם
9 מיידי גזון שיש לו דרך בתוכו אלא במכר או
10 במקנה. או בשאלה או בארבעה שיתירי בעל
11 החצר יכול לעכב עליו אבל הקא מיידי באדם
12 שישאל רשות ליכנס לפי שעה דיודע הוא
13 שייכנס אלאחר כך שישאל ממנו רשות להכי ה"ו
14 קרוב למודי:

מְוִתֵיבֵי הוורק אבן להדיר והא הקא דשונג
2 קרוב למודי. ברש אלו הן הגולין
3 (מכות ד' ח' א) דריש בשנגה פרט למודי ומוקי לה
4 באומר מותר וקרי ליה מ"מ מיידי הו"א דאומר מותר
5 קרוב למודי והא דלא מיידי הו"א משנה התם דלא
6 משמע ליה לדמויי האי קרוב למודי להחזיא אבל
7 הווא דלעיל לא ה"ו קרוב למודי טפי מתידי והא
8 דפרקי בגמי אהו"א משנה במכות והא מודי הוא
9 ומשני בסוחר פותלו ובולח סוגיא בדבא קמא
10 אהא דפטרינו הקא קרוב למודי ולא אתיא ההיא
11 סוגיא במאן דמתני דרי' יוסי בר חנינא ארישא:
12 **חַיִּיב** בארבעה דברים. פי' בפקוטנרס כיון דתוניה
13 דיעיל איכ"פ ליה לעניני וקשה לר"ב דאם ראה
14 היה לו להתחייב גלות אע"ג דלא נתן לו רשות
15 ליכנס מידי דהוה אמסרבה בו לצאת גבי נפח
16 כסמון דחייב גלות אחרת דלא ה"ו שוליא דנגרי
17 ואע"ג שפונס ברשות כ"פ שעתה מסרבה בו
18 לצאת ה"ו כשלא ברשות ו"ל דשאני התם כיון
19 שחתלת בניסוח ברשות ליער. באחר יש לו
20 לחוש שקמא לא יקא דמי שפיע ליה כי בוטח הוא
21 שלא למודי לצאת ב"פ שנתן לו רשות ליכנס והיה
22 לו לנפח לעיניו אם יקא אם לאו אבל הקא שחתלת
23 בניסוח והיא ברשות א"ל לחוש כל בר ולא דמי
24 ליער והביא ר'הא רמיה מירושלמי דגר' א"ר יוסי בר
25 חנינא הקה עומד ומבקע עצים בחצירו ופולע
26 לתבוע שקרו ונתחו בקעת והיוקו חייב ואם מת
27 אינו גולה לפי שאין דומה ליער והתנא רבי חייא
28 פטור ניקא דלא פליג דהא דאמר ר' יוסי בר חנינא
29 כשראהו ומה דתני ר' חייא בשלא ראהו ונ"מ
30 משמע אפי' ד'רדוהו פטור מגלות כיון דנכנס שלא
31 ברשות אע"ג דמסרבה בו לצאת מתידינן גבי נפח
32 הדיק דנכנס ברשות וכי דחי בירושלמי ומוקי דר'
33 חנינא כשאומו לו חקנס ודאי צריך להעמידה

בואו ונצא כאדם המוקבל פני מלך: **מתני'** המבקע. עצים: והיוק ברה"ח. של אחרים: ברשות החייר. שלו: והיוק ברשות החייר אחר. של אחרים חייב **גמ'** לשכיתו רבים. והנה ליה לעניני: דלא שכיתו רבים. במקום הנזק: פטור. מגלות: חייב דב' דברים: אם לא מת אלא הוזק נתן לו נזק צער ורפוי ושבת דהוה ליה פושע אבל בושת לא דאינו חייב על הבושת עד שיתבונן וירשא דשלא

1 **בואו ונצא לקראת פלה מולפתא ואמרו לה לקראת**
2 **שבת פלה מולפתא רבי ינאי מתעטפן וקאי ואמר**
3 **בואי כלה בואי כלה: מתני' המבקע ברה"ר והיוק**
4 **ברה"ר ברה"ר והיוק ברה"ר ברה"ר והיוק ברה"ר אחר**
5 **חייב: גמ' וצריכא דאי תנא המבקע ברה"ר והיוק**
6 **ברה"ר משום דשכיתו רבים אבל מרה"ר לרה"ר דלא**
7 **שכיתו רבים אימא לא ואי תנא מרה"ר לרה"ר משום**
8 **דמעיקרא שלא ברשות עביד אבל מרשות החייר**
9 **לרה"ר דברשות עביד אימא לא ואי תנא הנך תרתי**
10 **הא משום שכיתו רבים והא משום דשלא ברשות**
11 **אבל מרה"ר לרה"ר אחר דלא שכיתו רבים ומעיקרא**
12 **ברשות אימא לא צריכא: ת"ר הנכנס לחנותו של**
13 **גנב שלא ברשות ונתוה בקעת ומפחה על פניו ומת**
14 **פטור ואם נכנס ברשות חייב מאי חייב א"ר יוסי**
15 **בר חנינא חייב בד' דברים ופטור מגלות לפי שאין**
16 **דומה ליער יער זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס**
17 **כ"ו ומה יער זה לדעתו נכנס וזה לדעתו נכנס כמי שנכנס לדעת חבירו וגולה זה**
18 **שדעת חבירו נכנס לא כל שכן אלא אמר רבא מאי פטור מגלות דלא סגי ליה בגלות**
19 **והיינו טעמא דרבי יוסי בר חנינא משום דהו"ו ליה שונג קרוב למודי מתיב רבא הוסיף**
20 **לו רצועה אחת ומת ה"ו זה גולה על ידו והא הקא דשונג קרוב למודי הוא דאיבעי**
21 **אסוקי אדעתיה דמיתבי אינשי בהדא רצועה וקתני ה"ו זה גולה אמר רב שימי מנהרדעא**
22 **דמיני כמנינא טפח ליה רבא בסנדליה אמר ליה אטו הוא מיני והתניא גדול שבדינינו קורא**
23 **והשני מונה והשלישי אומר תפחו אלא אמר רב שימי מנהרדעא דטעה דינא גופיה מיתבי**
24 **הזרק את האבן לרה"ר והרג ה"ו זה גולה והא הקא דשונג קרוב למודי הוא דאיבעי**
25 **ליה אסוקי אדעתיה דברה"ר שכיתו אינשי וקתני ה"ו זה גולה אמר רב שמואל בר יצחק**
26 **בסוחר אים פותלו איבעי ליה עייני בסוחר בלילה בלילה נמי איבעי ליה עייני בסוחר את**
27 **אנום הוא אמר רב פפא (לא צריכא אלא) באשפה העשויה להפנות האינוה עשויה**
28 **להפנות ביום ואיכא דמיקרי וותיב מוד לא ה"ו דהא אינה עשויה להפנות ביום אנום**
29 **נמי לא ה"ו דהא איכא דמיקרי וותיב רב פפא משבמה דמתני לה ארישא הנכנס**
30 **לחנותו של גנב שלא ברשות ונתוה לו בקעת ומפחה לו על פניו ומת פטור אמר רבי**
31 **יוסי בר חנינא חייב בארבעה דברים ופטור מגלות מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא**
32 **ומאן דמתני לה ארישא אבל אסיפא פיון דברשות חייב גלות ומי חייב גלות והתניא**
33 **הנכנס לחנותו של נפח ונתוה ניצוצות ומפחה לו על פניו ומת פטור ואפילו נכנס ברשות**
34 **הקא במאי עסקינן בשוליא דנפחי שוליא למקטלא קאי פשרבו מסרבה בו לצאת**
35 **ואינו יוצא ומשום דרבו מסרבה בו לצאת למקטליה קאי פסבור יצא אי הכי אחר נמי**
36 **אחר**

1 **אחר**
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

בשלא ראהו דלא תקשה דנפח על מה שהוא פטור מגלות: **מאן** ומתני לה אסיפא כ"ש ארישא. משמע דיותר הרישא קרובה לאונס ממה שהסיפא קרובה למודי ותמימי אי מטעם אונס פטור מגלות כ"ש שהיה לו ליפטר מארבעה דברים כדמוכח לעיל בסוף פרק שני דף ע"ב (ב) בחבירי בה ושקחה דפטור מארבעה דברים וחייב גלות ו"ל דלא מטעם אונס פטר ליה הקא אלא לפי שאין דומה ליער כשנכנס שלא ברשות והא דקאמר כל כן ארישא משום דמיני סיסא טפי ליער מרישא וכן פירש בפקוטנרס:

נינה ועד דלרבי עקיבא קדוש הוה והשבח מהשקדיש אכל לרבי ישמעאל אפילו למיד' למפרע הוא גובה שבח דמויק הוי ולא קדיש עד שייגבנו ונראה דאע"ג דלרבי עקיבא קיימא ליה ברשתיה משעת הגוק קודם דתקעדה בדין ותשיבין כאילו בא חצי גוק לידו מאותה שעה ותיג' דק"ל פלגא נוקא קנסא מכל מקום אם העידו עדים ששורו נגח ביום א' ואחרו עדים אחרתיו ואמרו ביום א' הדייתם

בין דמשעבד ליה. דאי לא יתיב ליה דמי שקול ליה לשור דרחמנא שעבדיה ניהליה והתניא מפרו כבור. אמר ליה חזור וגובהו נזק מלוקת לרדייא. שאם הרש בו לוקח אינו נוטן דמי החרישה לניזק. ש"כ. בתמיה הוא מטלטלין לאו מיד דקאי בעיניה ולא סמך מלךו עליהו ואמאי טרפין להו מלוקת. אפומתיק. רחמנא שויהו למיגבי מהאי שור. אין בעל חוב נזכר כפגנו. והקא אמאי גבי ליה

עמנו אלא בע"ש נגח דמשלמין דבעדקא
 דקמסודי בקרא לאו בר תשלומין הוא דכל זמן
 ולא נתגלה חקרי שלא העידו עליו חשיב לאו
 בר תשלומין אע"ג דקם פשרו וניזק וקמט
 הגוק כדמוכח במרוקא ולקמן דף עד. ושם גבי
 מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו (של פלוני)
 וסימא את עינו וארו סודי ואפכידו ואומניו
 ומוקים לה לקרמא דקדרימא אבירי פריך א' אידהו
 עמד דמי דמי כולו עבד געי לשלומי דאבתי לא
 מתיב בקרא אלמא לא חשיבין בקרא בר
 תשלומין כל זמן של נודע אע"פ שהעבד חזק
 בשחרורו אלא כדקמין תחת עינו ולא תחת
 עינו ושינו וא"ת דבפרק נערה (כתובות דף מא:
 ושם) תנן לא הספיק לעמוד בדין עד שפגרה
 קנסא לעצמה ואמאי והא משעת חתיי זכה גבי
 האא אלא משעת דבקסן לא זכי עד שעת
 העמדה בדין והקא סבר רבי עקיבא דזכי משעת
 הגוק וכן במרוקא דף עד. ושם משמע דאי לא
 כתיב תחת עינו דמשמע ולא תחת עינו ושינו
 הוה אמרין דסימא עינו והפיל שלא דיוצא בעיני
 ושינו אלמא לא זכי עד שייגמוד בדין והקא סבר
 רבי עקיבא דזכי משעת הגוק ועוד דר' עקיבא
 אית ליה בהשולח (גיטין מ"ב) דיוצא בשן ועין
 דפריך גז שחרורו והתם אמר ר' יצחק ג' עין
 שחרורו קסבר שיוצא בשינו ועינו ושקא י"ל
 דהיני טעמא דזוכה משעת נתיחה משום דגלי' לן
 קרא דמשמע לרבי עקיבא דמקרו אמיק ואינין
 קאי והניחא דמרוקא דף עד) נמי גלי קרא אלמא
 דאית ליה: **איבא** מיניהו. דלרבי עקיבא קדוש
 אף על גב דאי מודה מפרט דקנס הוא מכל מקום
 השתא מיקא לא הוהיה:

בין דמשעבד ליה. דאי לא יתיב ליה דמי שקול ליה לשור דרחמנא שעבדיה ניהליה והתניא מפרו כבור. אמר ליה חזור וגובהו נזק מלוקת לרדייא. שאם הרש בו לוקח אינו נוטן דמי החרישה לניזק. ש"כ. בתמיה הוא מטלטלין לאו מיד דקאי בעיניה ולא סמך מלךו עליהו ואמאי טרפין להו מלוקת. אפומתיק. רחמנא שויהו למיגבי מהאי שור. אין בעל חוב נזכר כפגנו. והקא אמאי גבי ליה מלוקת. ומשני עבד מעמא פאי. וגובהו מלוקת משום דאית ליה קלא לשעבדיה כי שווי אפומתיק בר פערבא. מא"י הוה: מפרו אינו כבור. ותיב לרדייא: לעולם מוקי. ומקטר אינו כבור לגופיה קאמר דהדר גבי ליה ואפילו לרבי ישמעאל: הקדישו מוקדשו. לא קדוש משכא אלא ליתן דבר מועט מפדיונו: כרדיי אההו. דאמי בממכתב רמב"ן דף כ"ג) גבי מוקדשו בכסי והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב וקתני התם דהדיב להקדש מידו פורתא ונבי בעל חוב דיליה אמר ר' אבהו דהא דרבי ליתמב להקדש מיד משום גזירה שקמא אלוהי הקדש מוקד. ויצא לחולין בלא פדיון: מפרו כבור. כוליה חק כרייתא מפרש לקמן משעבד בדין. נשתעבד ופופ לניזק ושלח הוא: מפרו. מוקי: אינו כבור. ואפי' לרדייא הקדשו: חק ר"ע (כ"ג) גבי מוקדשו בכסי לא יתיב להקדש: קדמו בעלי' חובות כו'. מפרש טעמא לקמן: מפרו כבור. אשור הם קאי עד שלא עמד בדין: כרדיי אההו. דהדיב דבר מועט נהנו במתנה מה שעשה עשוי לרדייא. מכבידה אלא שחטו. ס'ס"ד מה שעשה עשוי לאפקועי מניזק קאמר דהתם ליכא למימר לרדייא: לפשת שחיטה. מה שנפחתו דמי בשחיטתא אין המזיק משלם: שעבדו של חבירו. קרקע המושעבדת לחבירו: פשיטא. דמתקבא שמעיקו לה בלא מיקרא דרב הונאי: ז' ח' נמי רבא אההו דאמר רבא. רבא אדם חשוב היה ומאדם חשוב כגון רב אהו רבא פרכין כאילו כתיב במשנה ו' ובערותא: כמאן דחפר בה בורות שיחין ומערות דפי'. שחרי השחיטה נראית ונפרדת: בין הדיק עד שיא ח' . עד שלא לזה בעליו המעות מבצעלו חבירו:

משום דרבי אבהו. אכל בלא ר' אבהו לא קדיש משום דקדושת דמים אין מפקעת מידו שעבד ומיירי הקא כבעל מום א"ו בתם ובגו דהשקדישו לברק הבית דקדוש קדושת דמים וכדאמרין (מורה נ"ו) המתחפס הממיים לברק הבית מה שעשה עשוי וקשה כמאן לר"ת שפפרש דבכל קדושת מטלטלין מפקעת מידו שעבד ואפי' קדושת דמים ואומר ר"ת אלמנה רבן לישעבדא דניזק דאמרין בהחולל לקמן ג' (ושם) אלא כן דשעבדתי בעל: **אית** אומרת המזיק שעבדו של חבירו פטור. ופליגא ארשב"ג מתיבין בהשולח גיטין מא. ושם לחד מאמוראי דהתם: **שמן** מיהא מן מאתרו שקדם וגבה כו'. ודלא כן נמי פפרק מי שעשה עשוי (כתובות דף עד.) דלדידיה פה דיכי דבקרעות עדיף ב"ח מאתרו משום געילת דלת ספי מלוקת מאתרו הכי נמי אע"ג דמלוקת מאתרו גבי ליה ניזק דאמר לעיל משום דאית ליה קלא מבי' מאתרו לא גבי ליה משום געילת דלת. אילו

ואפילו

קבץ ב"ב קמא - המניח - פרק שליש דף לה עמוד א - מתוך מהדרות "אבן ישראל" (שטיינזולץ) תוספות

וע"ל דאפי' במקלקל גמור משכחת לה דהיא צריכה לגופה כגון חובל באיסורי הנאך ששבור שנקבל ליהנות ליתן ככלבו וכן מבטרי באיסורי הנאך ששבור שיקבל לבשל בו קדירה וא"ת ורבי יוחנן מאי טעמא דלא מחייבי במקלקל גמור דהא דמיין לקבלתו כדפי' פטורין ליהנו משום דבעינן מלאכת מחשבת כדמוכח בספ"ק דתנינן דף ט"ו ועלמין פתורה

אף הוא נמי דלא קבעי. לאפרו ומקלקל הוא וקתני פטור משלומין אלקא חייב מיתה איכא: אף שורו דקבעי ליה. לאו דוקא דאפי' לא בעי ליה נמי חייב לשלם אלא על כרחיה תרתייהו בהדיא מילתא מוקמינן האי לחיובא והאי לפטורא דהכי משמע מתני' דבמקום שזך חייב זה פטור דאי שורו בלא קבעי ליה לא מתורץ. יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו דהא איהו בדלא בעי ליה

מחייב בתשלומין בשור פקתה. שהשור חכם: ומנא ידעינן. דלחכי אקריה דלא צאיטורין לאשמעינן מתני' דאפי' גמריה פי האי גוונא מפטר בתשלומין הוי שור חייב דאי מסתמא אפי' מדיה נמי מחייב אי לא ידעינן ביה דצריך לאפרו ואין כזו יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו: אכתיב. שנייה ופקתה לגוויי'א. דרף כסמי וכליה שהשכר בחובו: שורו. דפטור דומא דחויבא דידיה היכי משכחת לה הא חייבא דידיה ליתא אלא בתפוסין לבייש ושור אין בו דעת להתפונן לבישת: ומשע משכחת לה כגון שנתפוס השור לחיוב. דבגי אדם פי האי גוונא מחייב אבושת דאמר מר כו: רבא אמר. לעולם מחייב בדלא קבעי ליה לאפרו והאי דפטור מתשלומין לאו משום דליהיב ביה חייב מיתה דהא מתני' אפי' בשוגג נמי דאיכתיב חייב מיתה מיתוקמא דפטור מתשלומין ברחמי דבי חזקתיה: מפה נפש בהמה שילמנה ויטבח אדם ויבית. הוקשו יחד דמה מכה בהמה לעולם משלם ואפי' בשוגג כדאמר' (ע"ל דף כ"ו) אדם מוגד לעולם אף מכה אדם דפטריה קרא מתשלומין דכתיב יומת לעולם פטור ואפילו בגוג האיל במדיד שיתקא מיתה: דרף עלתיה: שריגו דניזון כלאחר יד בהרמיה בגוג נמי דקמינא לן (מכות דף ט) דפטור מגלות אפי' פטור מתשלומין הלכך גבי חילול שבת נמי אפי' בגוג פטור מלשלם: וה"כ הכי קאמר פירן דבמדיד ניזון בגופא. היכי דמי בעדיד אפרו השתא דשוגג פטור: מתני' והויק. הנדרף ככלע לקה. מתחבר היה כסלע וקלח: היו שנים רודפי' אחר אחר. ושקלשון של שלשה בני אדם. שנים

אף הוא נמי דלא קבעי ליה וקתני פטור מפני שהוא נדון בגופשו לא שורו דומיא דידיה מה הוא דקבעי ליה אף שורו דקבעי ליה שורו היכי משכחת לה א"ל רב אריא רבא במאי עסקינן בשור פקתה שעתה לז נשיבה בגבו וקא בעי למקליה ואיגנדר פקומא ומנא ידעינן דלכתר דקלייה קמגנדר פקומא ומי איכא פי האי גוונא אין דההוא תורא דהיה בי רב פפא דהיה קיבין ליה חניכיה עייל ופקתיה לגוויי'א ושתי שררא ואיחסי אמרו בידיה דרב פפא מו מצית אמרת שורו דומיא דהיה והא קתני שורו שבייש פטור והוא שבייש חייב שורו דומיא דידיה נתפונן לבייש היכי משכחת לה כגון שנתפונן לבייש דאמר מר נתפונן להיך אפי' שלא נתפונן לבייש רבא אמר מתנייתו בשוגג וכדתנא דבי חזקתה דתנא דבי חזקתה מפה אדם ומכה בהמה מה מפה בהמה לא חלקתה בה בין שוגג בין מוזיד בין מתפונן לשאין מתפונן בין דרף ורידה לדרף עלתיה לפטורו כמון אלא לחייבו כמון אף מפה אדם לא תחלוך בו בין שוגג למזיד בין מתפונן לשאין מתפונן בין דרף ורידה לדרף עלתיה לחייבו כמון אלא לפטורו כמון אמרו ליה רבנן לרבא מו מצית מוקמת לה בשוגג והא מפני שגזון בגופשו קתני הכי קאמר פירן דבמדיד נדון בגופשו והיכי דמי דקא בעי לאפרו השתא בשוגג פטור: מתני' שור שתייה ורדף אחר שור אחר והויק זה אומר שורף היק וזה אומר לא פי אלא כסלע לקה המוציא מחיבורו עליו הרהרתי היו שנים רודפים אחר אחר זה אומר שורף היק וזה אומר שורף היק שנים

מה שורו דלא קבעי ליה. משמע דלא פריך אלא אליבא דר' יוחנן ותימה דל' אבדו נמי תקשה שורו דלא צריך לגופו כו' ואם נאמר דרבי אבדו מחייב במקלקל גמור ולא בעי צריכה לגופה א"ש: נתפונן לבייש היכי משכחת לה. תימה כיון דלא איכתיב ארעתייה נתפונן להיך אפילו הוא דומיא דשורו נמי תקשה ליה דבשור ליכא כוונתה ובאדם בעי כוונתה וי"ל דאי אמרת הוא דומיא דשורו או משמע שפיר כוונתו להיך ובא להשמעיננו דלא בעינן כוונתה לבייש אלא להיך דומיא דשורו אכל שור דומיא דידיה משמע כוונתה דשכיח טפי באדם מבשור דהיינו כוונתה דידיה לבייש וקתא לאשמעינן שור דומיא דף פ"ו. דשור פטור בכל ארבעה דברים וסתם שור הוא קרן שמתפונן להיך וא"כ ע"כ שורו דומיא דידיה שמתפונן לבייש וזה אי"א ששור אין מתפונן לבייש ועל קרחה אית לן למימר הוא דומיא דשורו וקמ"ל דלא בעינן מתפונן לבייש ומשני לעולם שורו דומיא דידיה שמתפונן וקמ"ל שיקבל ליהנות ששורו דומיא דידיה וא"כ כדרידה לא בעינן שיתפונן לבייש שזך אפשר להיות בשור. מתני' בגוג. פי' כקונן דרבא מוקי מתנייתו דלא בעי לאפרו פטור וסאת טעם ששוגג פטור ואין הלשון משמע כו' ועוד דלא דמי לשוגג שיש בו איסור מלאכה אלא באן אין איסור מלאכה אלא ו"ל מתני' ששוגג דבהא מלתא אשמעינן שורו דומיא דשורו מה שורו בשוגג אף הוא בשוגג אפילו כו' פטור מרתנא דבי חזקתה: אדם ומכה בהמה. תימה דבריש התנעין (סנהדרין דף פ"ד) מוקי האי קרא דתנא דבי חזקתה במכה אביו וע"א דבמסקנא נפקא לן בחודה מאם אינו ענין לנפש בהמה מ"מ מפיק מניה תהם דמוחיה להקפו דם לאביו ומה שרף לכאן לחלק בין דרף ורידה לדרף עלתיה וי"ל דמיייר בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מחייבין תהאם סתם ולא בחיב ומת ובמכה חבירו דרף הלמד מענינו דקרא דלעיל מצייה איש כי יכה כל נפש אדם דמיייר ברוצח כדמוכח בפרק יוצא חופן (גדה דף פ"ו) ושם ועלצדים מיייר לענין חבירו במיתה

בין בשוגג בין במדיד. בג' ענייני ממון אידיי תנא דבי חזקתה בין בשוגג בין במדיד איירי כמון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מניה דחייבי מיתות שוגגים פטורין ומתשלומין משום דלא חלקתה דאכתיב מיייר לה בשמעתי ובאפלו גירות (כחובות דף לה. ושם) ולענין זה אית להו לבי'ע הקישא דתנא דבי חזקתה כדאמרין בפ' אלו גירות ומי איכא למנא דלית להו דתנא דבי חזקתה אכל בין מתפונן לשאינו מתפונן לאו כמון אחר בהדי מיתה איירי דמשל וחומר משוגג נפקא אלא לפטור מדמי תנא דבי חזקתה אלא מדיד שרידיש במתפונן לחזרו זה ורצה זה ורצה ופש תחת נפש מוקמ' תנא דבי חזקתה דכין שנתפונן פטור היכי נמי בשאן מתפונן פטור ואכתיב מיייר לה בפרק התנעין (סנהדרין דף ט"ב) ובין דרף ורידה לדרף עלתיה אקתא רבא דדרף עלתיה לא ניהו שגגות לכפרה דלא שקלינן מניה כמוןא לפטריה הכי נמי דרף ורידתו וע"א שניתנה שגגות לכפרה ולפטור מייד אצטריך ויש טועים לומר דלפטור שוגג דרף עלתיה כמו דרף ורידה אצטריך אכל בפרק אלו גירות (כחובות דף לה. ושם) בשמעתי דלא יקתא אסון מוכיח סוגיא כדברשיית:

ולחכי מוקים לה הכי ולא מוקים לה כדאוקים למצינעא לעיל בניקן שקמא ומיזק ברי דאן כן היינו הך וסיפא אמאי אצטרך ורבה דאוקמא למצינעא וניקן שקמא ומיזק ברי ולא אוקמא בכרי וברי לויטול ואין לו משום דסיל' דסומכוס לא אמר חולקין בכרי וברי הלך רישא דקתני לא כי אלא בסלע לקה לא אצטרך למינתי' בכרי וברי לאשמועיקן המוציא מחבירו כו' לחכי אוקמא

ר'אוי ליטול ואין לו. פירוש ראוי ליטול אם תפס ואין לו אם תפס ודוקא היכא דיש לו תביעה על שני השוורים על הגדול ועל הקטן אם תפס משתלם אבל מתני' דלעיל דאין לו תביעה אלא על הגדול אפי' תפס דקטן אם משתלם מיניה לא שייך לשני' לעיל ראוי ליטול ואין לו כיון דאם תפס לא משתלם מיניה ויטענו חיים נראה דאם תפס שעורים לא משתלם וא"ת אמאי לא משני הכא

למצינעא בשקא וברי דתיקו נמי רישא בכרי 1
 ומאי: דתפס. שקדם ניקח ותפס השור. שמע 2
 מיני'. ודקתני שניהם: דאן גזא נזבא רבא פנה 3
 נזבא. ואתא אבר האחד קם חבירו מבקמו 4
 ומשתלם הימנו: במערתי. ודיוק סוף משלם 5
 מעלה לפיכך כל נכסיו אתראין לפרעו: הי"ג 6
 מאי נפקא ליה מינה סוף דמי תורא מעליא 7
 בעי לשלומי: אלא לעולם תפתיו. והאי מקמי 8
 שניהם לאו כדקאמרת דמאיזה שרצה יגבה 9
 אלא הוא קמ"ל דכל זמן ששניהם בבנינו גובה 10
 אבל נפקא ליה האחד אינו גובה: ור' עקיבא גיבא 11
 דאמר שותפין ניתנו. בגוף של שור הלך אבר 12
 השור אבר נוקו הלך כי הווי שניהם הוא 13
 דמתיב ואי ליתנהו לתרויהו אלא אחד אמר 14
 ליה אייתי ראייה כו' אבל לרבי ישמעאל כיון 15
 דאמר בעל חוב חווי חווי הוא דאסיק ביה אבר 16
 האחד לא איבד את זכותו: 17

המועד והגדול מן התם: דתפס: היו שניהם של איש 1
 אחד שניהם חייבים: א"ל רבא מפרווקא לרב אישי 2
 ש"מ שוורים תמים שהיויקו רצה מנה גובה רצה מנה 3
 גובה הכא כמאי עסקינו במועדיו אי במועדיו אימא 4
 סיפא היה אחד גדול ואחד קטן הניקן אומר גדול 5
 הניקן והמויק אומר לא פי אלא קטן הניקן המוציא 6
 מחבירו עליו הראיה אי במועדיו מאי נפקא ליה 7
 מיניה סוף דמי תורא מעליא בעי לשלומי א"ל 8
 סיפא בתמיו ורישא במועדיו א"ל רב אחא כבא לרב 9
 אישי אי במועדיו חייבים חייב גברא מיבעי ליה ורנו 10
 מאי שניהם אלא לעולם בתמיו ורבי עקיבא היא 11
 דאמר שותפין ניתנו ומעמא דאיתנהו לתרויהו דלא 12
 מצי מדחי ליה אבל ליתנהו לתרויהו מצי אמר ליה 13
 ול אייתי ראייה דהאי תורא אוקד ואשלים לך: 14

הדרן עלה המניח

הדרן עלה המניח

שור שנגח ארבעה ותמשה. ובכולן היה תם 1
 דמשתלם מגופו היחיד דמי בגוף ראה שור ונגח 2
 ראה שור ולא נגח וראה שור ונגח ואחר נגחה 3
 שניה ראה ב' פעמים או ג' שור ולא נגח דאפי' 4
 מועד לסירוגין ליכא דשור אין נעשה מועד 5
 א"כ נגח הג' נגוחו בשלשה שראה כסדרן או 6
 שלא כסדרן ונעשה מועד לסירוגין והיכא 7
 לסירוגין שורו כדנתנא לקמן בפירוקי: ושלם. ח"ו 8
 תחילה לאחרון ובגמרא מפרש מני: ואם יש בו 9
 מותר: תיור: ושלשגני. כל חצי נוקו הראשונים 10
 כיצד שור ושהו מאתיים שגנב בו: ושלשגני. זה 11
 ניזק ראשון נוטל תמשים וזו והבעלים תמשים 12
 זו דיש לניזק ראשון בו החצי הלך משלם חצי 13
 שלשומי נוקו דסבר ליה כר' עקיבא דאמר 14
 שותפים ניתנו: ושהו ונגח שור שנת מאתיים 15
 האחרון נוטל מנה. החצי מקל מי שהוא דמגופו 16
 משתלם ובמציא אותו שלשגני שהיה החצי שלו 17
 משלם מחלקו חצי מנזק שנטל האחרון: ושנים 18
 הראשונים. ניזק ראשון והבעלים שניה לזן 19
 לכל אחד רביעי משלמין כל אחד רביעיית של 20
 נוקו: דתי' וקב. עשרים ותמשה דיתרים כסף 21
 בפרק הנהב (כ"מ דף מה): **גמ'** ראשון נשכר מקני ליה. והאחרון יסדי שהרי אין ראשון 22
 שותף בו שתהא שמקירו עליו לתמטיב בבוקן ונתא לא דמיא לתב עד שלא הניק 23
 דאמרין בהמניח (לעיל דף לג) קדמו בעלי חובות והגבירו לא עשו כלום דהתם הוא 24
 דאמר ליה ניזק לבעל חוב מהאי תורא דאזקן מיניה משתלימא ובעל חוב לא מצי 25
 למימר ליה הכי הלך ב' יטול נכסים אחרים אבל הכא האי ניזק והאי ניזק ולא 26
 משתלם אלא מגופו ומאי דשקיל האי מפיסדי האי הלך קמא קמא קמא: 27
 יחזור 28

שור שנגח ארבעה ותמשה: זה אחר זה 1
 ושלם לאחרון שבהם ואם יש בו מותר יחזור 2
 ושלשגני ואם יש בו מותר יחזור ושלשגני פניו 3
 והאחרון אחרון נשכר דברי ר"מ רבי שמעון אומר 4
 שור שנה מאתיים שנגח לשור שנה מאתיים ואין 5
 הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חור 6
 ונגח שור אחר שנה מאתיים האחרון נוטל מנה 7
 ושלשגני זה נוטל תמשים וזו וזה נוטל תמשים וזו 8
 חור ונגח שור אחר שנה מאתיים האחרון נוטל מנה 9
 ושלשגני תמשים וזו ושנים הראשונים דיתר וקב: **גמ'** 10
 מתניתין מני דלא בר' ישמעאל ודלא בר' עקיבא אי 11
 בר' ישמעאל דאמר בעלי חובות ניתנו האי אחרון 12
 אחרון נשכר ראשון ראשון נשכר מקני ליה אי בר' 13
 עקיבא דאמר תורא דשותפי הוא האי יש בו מותר 14
 יחזור 15

הדרן עלה המניח

הדרן עלה המניח

שור שנגח ארבעה ותמשה: אי כרבי עקיבא 1
 דאמר שותפין ניתנו יחזור לכולן מקני ליה. תימה דלר' עקיבא נמי אמאי אין ראשון נשכר 2
 דלמא יתא מוטל עליו לשמור חלקו כל זמן שלא עמד בדיון ולא באו עדים דמה הוא יודע 3
 אם נזבא וצריך לדחות דכיון שיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות מתחייב בשמירתו ולא 4
 מצי לשנויי בגון שאין בידו דאם כן תיקשי ליה לרבי עקיבא ראשון נשכר מקני ליה: 5
 בגון 6

דאמר שותפין ניתנו יחזור לכולן מקני ליה. תימה דלר' עקיבא נמי אמאי אין ראשון נשכר 1
 דלמא יתא מוטל עליו לשמור חלקו כל זמן שלא עמד בדיון ולא באו עדים דמה הוא יודע 2
 אם נזבא וצריך לדחות דכיון שיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות מתחייב בשמירתו ולא 3
 מצי לשנויי בגון שאין בידו דאם כן תיקשי ליה לרבי עקיבא ראשון נשכר מקני ליה: 4
 בגון 5

בגו שתפסו נזק בו. ודוקא לר' ישמעאל הוא געשה שומר שכר אבל לר' עקיבא דאמר שותפין ניהו וביחש ושיבחי הוה ברשות הניזק לא געשה שומר שכר אלא מחלקו דעל כל אהר במוטל לשמור חלקו ופיקח אתי שפיר דבין ר' מאיר ובין ר' שמעון איירי בשתפסו נזק ולא כפירוש הקונטרס.

יחזיר לשלפניו. כל חצי נוקד ושלפני פניו יפסידו יחזיר לבוליו. איש לפי מה שהיה לו בו מבני ליה. שתפסו נזק בו. וכן שכן שלישו הלך ארץ שמירתו אלא עליו יחזיר לבגלים מבני ליה. דא על הבגלים לתפסידו מנה הלך ארץ לון בו משנת בו דראשון שהיה לא היתה שמירתו עליהן אלא על הניזק וכשהזיק לשני איבר ראשון מנה שלו ותפסו שכן ונגעשו עליו שומר וכן בולין געשו

שומרי שכר לשמור חלק הבגלים בהדיא הנאך המשפטי מן יוקיהו מההויר. ולא אגריקו ליה בגלים לאגמא: אם יש בו מותר בגוקיו. בגו שהיה נוקד של רביעי מנה מרובה משל חמישי בגו שור של רביעי שנה מנה יש לו במזיק חצי מנה ושל חמישי שנה יו ואין לו על זה אלא דין זהב יחזיר דין זהב לשלפניו וכן כולם אם נוקד של ראשון יותר על של אחרון. מישום פשיעת שופר' נגעו פה. להביא את הנזקין הראשונים ור' ישמעאל הויר: שמה. ולא תטרך לאוקמי פלוגתא דר"מ ור"ש אליבא דחד ואי קשיא נוקמא לדר"מ נמי כר'. עקיבא ובשתפסו נזק ודרשנינן דמאי טעמא מפיקין לה מר'. עקיבא ממש חמישי שנה יו ואין לו על זה אלא דין זהב כר' עקיבא דאי אמרת ר' ישמעאל הויר אצטרך לאשמעינן דאחרון אחרון נשכר דקמ"ל הוירל ותפסו נזק געשה עליו שומר ושכרו וקם ליה ברשותיה ואע"ג דלא נישום השור בב"ד דרביא בענין לר' ישמעאל אלא לר"ע ל"ל למיתני כלל כר'. ל"ג (מאי בינייהו? חתוקה. הפכודו בגנך אנו לשון מורר ל"א תקיעה מאקושה. נתן לו שלע דמי בושטו לבד צער ונזק ורפוי אם ישקם שם: הוירא דתקע ליה. והנה זה תפסו משפלו דאי לאו הכי לא מגבינן ליה בכבול: סלע צויר. ד' וזוים: סלע מדינה. שמינת צויר ודואו יחזיר דין וקל מקום ששינוי שום פסק מדינה בין סלע בין שקל הויר שמינת לצור: לפיגו. אבתי וליחתי בגמתי? הויר ונגח לשור אחר שנה מאתים האחרון מנה מנה ושלפניו חמישים ושלפניו דין זהב ושנים הראשונים הבגלים וניזק ראשון י"ב דין וסלע מדינה שהוא חצי דין: אלא שמ"א חצי מנה מדינה ובהכי לא פליגי תו דלא בעי למיתני חצי דין דין דלקמיא לא איירי: ושל דברייהם. בגון האי דשיעורא דרנןן הוא: פסק צויר. הסלע ד' דין ויחזיר משקלו זהב וכן קורין בקושטנטיניא לזהב דין ודואו שנים ומחצו לשקל הברזל: הוירא ושלפניו דיוויא הוא. דמתייב לי ותו לא כסיפא לי מילתא למישקליה נתביה לעגיים: אגן יד עגיים: אגן. רב יוסף הויר גבאי בישיליה החובל (למקן ד' צג).

אין

1 יחזיר לשלפניו לכולם מבני ליה אמר רבא לעולם כר' 2 ישמעאל דאמר בעלי חובות ניהו וירקשיא לה אחרון 3 אחרון נשכר ראשון ראשון נשכר מבני ליה הב"ע 4 בגו שתפסו נזק לגבות הימנו ונגעשו עליו בשומר 5 שכר לנזקין אי הכי יש בו מותר יחזיר ושלפניו יחזיר 6 לבעלים מבני ליה אמר רבינא הכי קתני אם יש בו 7 מותר בגוקיו יחזיר ושלפניו וכן פי אהא רבין אמר ר' 8 יוחנן משום פשיעת שופרין נגעו פה במאי אוקימא 9 כר' ישמעאל אי הכי אימא סיפא ר' שמעון אומר 10 שור שנה מאתים שנגח שור שנה מאתים ואין הגבלה 11 יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח 12 שור אחר שנה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה 13 נוטל חמישים וזה וזה נוטל חמישים וזה חזר ונגח שור 14 שנה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו נוטל חמישים 15 וזה ושנים הראשונים דין זהב אתאן לר' עקיבא 16 דאמר תורה דשותפי הוא רישא ר' ישמעאל וסיפא 17 ר' עקיבא אמרי אין דהא אמר ליה שמואל לרב 18 יהודה שינאן שבוק מתניתין ותא בתראי רישא ר' 19 ישמעאל וסיפא ר' עקיבא (אתמר נמי אמר ר' יוחנן 20 הקדישו נזק איפא ביניהו) תנן תהם התוקע לחבירו 21 נותן לו סלע ר' יהודה אומר משום ר"ה הגלילי מנה 22 ההוא גברא דתקע לחבירו שלחיה רב טוביה בר 23 מתנה לקמיה דרב יוסף סלע צוירי תנן או סלע מדינה 24 תנן אמר ליה גיתתיה ושנים הראשונים דין זהב 25 ואי סלקא דעתך תני תנא סלע מדינה פלגו ונתני 26 עד תריסר וסלע א"ל תנא פי רובכלא ליתני וליוול 27 מאי הויר עילה פשטויה מנהא דאמר רב יהודה אמר 28 רב כל פסק האמור בתורה פסק צוירי ושל דברייהם 29 פסק מדינה אמר ליה תהוא גברא הוירא ופלגא דיוויא 30 הוא לא בעינא נתביה לעגיים הדר אמר ליה נתביה 31 יתחיל איזיל ואכרי ביה נפשאי א"ל רב יוסף כבר 32 וכן ביה עגיים ואף על גב דליפא עגיים הכא אגן 33 יד עגיים אגן דאמר רב יהודה אמר שמואל יתומים

אין

הנה אמר חוב זה לכשיבא לדין אתנהו להקדש או לצדקה דומה שמתחייב מטעם נדר אבל זה לא אמר כן אלא אמר תנהו לעגיים ולא נדר ור"ח פירש שזה לא היה רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללוותו לפי שעה ולהחזיר אחר לעגיים תחתיו וא"ל רב יוסף דין עגיים אגן וכן בן במעמד שלשתן ואמרין בפ"ק דערבין (ר' ה) הגומר סלע לו לצדקה עד

שלא בא לעולם וזה אין אדם ונתן צדקה דבר שלא בא לעולם ובשומר יתביה לעגיים הויר זה החוב כמו שלא בא לעולם וכן אם היה אומר ניתביה להקדש לא היה הקדש קונה גיהי שאם

הנה אמר חוב זה לכשיבא לדין אתנהו להקדש או לצדקה דומה שמתחייב מטעם נדר אבל זה לא אמר כן אלא אמר תנהו לעגיים ולא נדר ור"ח פירש שזה לא היה רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללוותו לפי שעה ולהחזיר אחר לעגיים תחתיו וא"ל רב יוסף דין עגיים אגן וכן בן במעמד שלשתן ואמרין בפ"ק דערבין (ר' ה) הגומר סלע לו לצדקה עד

שלא בא לעולם וזה אין אדם ונתן צדקה דבר שלא בא לעולם ובשומר יתביה לעגיים הויר זה החוב כמו שלא בא לעולם וכן אם היה אומר ניתביה להקדש לא היה הקדש קונה גיהי שאם

אין

אין

וְכָל הַזֹּתִים מְאֻבְדִּין שְׂמֻנָּה? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַזֹּתִים, הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין עֲלֵיהֶן וְהֵן פּוֹלְטִין אֶת שְׂמֻנָּה, וְזֶה הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין עֲלֵיו וְהוּא אוֹגֵר אֶת שְׂמֻנָּה לְתוֹכוֹ.

וּדְבָשׁ – אֵלּוּ הַתְּמָרִים. יְכוּל דְּבַשׁ מִמּוֹשֵׁ? רַבִּי תַנְהוּמָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בִּי רַבִּי לְעֶזְרָא: כְּתִיב (דְּבָרִי הַיְמִיִּים ב' לא) **וּכְפָרֵץ הַדְּבַר הִרְבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן תִּירוּשׁ וַיִּצְהַר וּדְבָשׁ**. וּדְבָשׁ חֵיִב בְּמַעֲשָׂרוֹת! אֵלּוּ הַתְּמָרִים שֶׁהֵן חֵיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת.

רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן: וְלָמָּה כְּתִיב **אַרְצָ אַרְצָ** שְׁנֵי פְעָמִים? לְהוֹדִיעַךָ שְׂאִין הַפֵּית עוֹמֵד אֵלּוּ עַל שְׁנֵי דְבָרִים הֵלֵלּוּ.

וְלָמָּה נִכְלָלוּ? רַבִּי יְהוּדָה בִּי רַבִּי וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, חֵד אָמַר: לְבָרְכָהּ. וְהִרְנָא אָמַר לְשַׁעוּרִין. מֵאֵן דְּמַר לְבָרְכָהּ – נִיחָא. מֵאֵן דְּמַר לְשַׁעוּרִין, וְהָא תְּנִינָן: בְּהֵרַת כְּגָרִיס! לִית הוּא מִימָן. כַּעֲדָשָׁה מִן הַשְּׂרָיָן! לִית הוּא מִימָן.

[דף ג' ע"א]

פְּשִׁיטָא הָדָא מִיְלָתָא, הַפְּרִישׁ בְּבוּרִים הוּיָן מִשְׁבַּעַת הַפְּיֻנִים – לֹא קָדְשׁוּ. מַה פְּלִיגִין? בְּתַמָּרִים שְׂבָהֲרִים וּבִפְרוֹת שְׂבָעֵמָקִים. רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעֶזְרָא: לֹא קָדְשׁוּ. רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם רַבִּי אַמִּי: אֲתַפְּלְגוּן רַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: לֹא קָדְשׁוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר קָדְשׁוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: טַעֲמָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שְׁכַן אִם עֵבֶר וְתֵרַם מִן הָרַע עַל הִיפָּה – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: שְׁמַעִינָן פְּרוֹת הָרָעִים – חֵיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת, שְׁמַעִינָן פְּרוֹת הָרָעִים – חֵיבִין בְּכַפּוּרִין. מִתְּנִיתִין מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹסִי אֵין מְבִיאִין מִן הַצִּיפּוּרִין וְלֹא מִן הַבִּישְׁנִין, וְאִם הִבִּיא – לֹא קָדְשׁוּ.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: וְתַנִּי תַפְּזֵן, תַּאֲנִים סוֹכּוֹת מְנַקְבוֹת, עַנְבִּין מְאֻבְּקוֹת וּמַעוּשָׁנוֹת – אֵין מְבִיאִין. אֲבָל מְבִיאִין מִן הַתַּאֲנִים בְּנוֹת שְׁבַע, וּמִן הָעַנְבִּים הַלְּבִינִית. מִן הַמַּבְּחָר הֵן וְתִימַר "אֲבָל!" אָמַר רַבִּי אַבָּא מְרִי: שְׁלֹא תֵאמַר הוּאִיל וְהֵן בַּסּוּף לֹא יָבִיא.

תַּנִּי: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אֵין מְבִיאִין תְּמָרִים אֵלּוּ מִירֵחוֹ. וְאֵין קוֹרִין אֵלּוּ עַל הַפּוֹתְבוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: רְמוּנֵי עַמָּקִים מְבִיאִין וְקוֹרִין:

הַלְּקָה ד' מִתְּנִי אֵלּוּ מְבִיאִים וְלֹא קוֹרִין, חֲגַר – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרָא, שְׂאִין יְכוּל לֹאמַר (דְּבָרִים כו) **אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבוֹתֵינוּ לְתֵת לָנוּ**. וְאִם הִיתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל – מְבִיא וְקוֹרָא.

ובקשהוא מתפלל בינו לבין עצמו – אומר: אלהי אבותיכם. ואם היתה אמו מישראל – אומר: אלהי אבותינו:

גמרא רבי יונה ורבי יסא תרויהוון בשם רבי שמואל בר רב יצחק: בכני קיני חותן משה היא מתניתא. ובני קיני חותן משה מביאין וקורין דכתיב (במדבר י) **לכה אתנו והטבנו לך**.

רבי חזקיה בשם רבי לעזר לא אמר כן. אלא מה טעם אמרו האפיטרופים והעבד והשליח והאשה ומטמום ואנדרוגינים מביאין ולא קורין, שהגר הרי אמור בפרשה.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: תפטר בההון גר דהקא בכני קיני חותן משה. ובני קיני חותן משה מביאין וקורין.

אמר רבי יוסי: קיימה בנימין בר עשתור קומי רבי היה בר בא, בגוי שבא בעברה על בת ישראל היא מתניתא.

רבי יונה לא אמר כן, אלא רבי שמע לאילין דבי בר עשתור דאינון גרים בני

[דף ג' ע"ב]

גרים אומרים: אלהי אבותינו. והא תנינן: אם היתה אמו מישראל – אומר: אלהי אבותינו, הא גרים בני גרים – לא! אמר רבי יוסי: קיימה בנימין בר עשתור קומי רבי היה בר בא.

רבי חזקיה בשם רבי היה בר בא: קיימה בר עשתור קומינן, בגוי שבא בעברה על בת ישראל היא מתניתא.

רבי זריקן אמר, רבי זעירא בעי: בלום הוא מתפון לא לאברהם יצחק ויעקב, וכי אברהם יצחק ויעקב אבותיהם היו! ובלום נשבע הקב"ה אלא לזכרים, שמה לנקבות!

תני בשם רבי יהודה: גר עצמו – מביא וקורא. מה טעם? (בראשית י) **כי אב המון גוים נתתיך**. לשעבר היית אב לאדם, ועכשו מפאן ואילך אתה אב לכל הגוים.

רבי יהושע בן לוי אמר: הלכה ברבי יהודה. אתא עבדא קומי דרבי אבהו והורי ברבי יהודה:

הלכה ה' מתני' רבי לעזר בן יעקב אמר: האשה בת גרים לא תינשא לכהונה, עד שתהא אמה מישראל.

אחד גרים ואחד עבדים משוחררים, אפילו עד עשרה דורות, עד שתהא אמו מישראל.

האפיטרופין, והעבד, והשליח, והאשה, ומטמום ואנדרוגינים – מביאין ולא קורין, שאינן יכולין לומר אשר נתת לי:

גמרא רבי ליעזר בן יעקב אומר כו'. תמן תנינן: רבי יהודה אומר: בת גר זכר כבת הלל זכר.

ובלחון מקרא אחד הן דורשין, בי אם בתולות מזרע בית ישראל. רבי יהודה אומר: עד שיהא אמו מישראל. רבי אלעזר אומר: או אביה או אמה. רבי יוסי אומר: עד שיוולדו בקדושת ישראל. רבי שמעון אומר: עד שיביאו בתולים בקדושת ישראל.

תני בשם רבי שמעון: גזירת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד שנתגירה - כשירה לפחותה, שנאמר: וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם, ופניהם עמחו. ורבניו, החיו לכם - לעבדים ולשפחות.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי. וכתנים נהגו סלסול בעצמן כרבי אליעזר בן יעקב. חד כהן נסב בת גרים. אתא עובדא קומי רבי אבהו. ורבעיה על ספסילא. אמר ליה רב ביבי: לא בן אלפן רבי: הלכה כרבי יוסי! אמר ליה: ולא כהנים נהגו סלסול בעצמן כרבי אליעזר בן יעקב! אמר ליה: ועל מנהג לוקיז? אמר ליה: אין בך את חמי, מפנים לי ואנא מוקים ליה. מן דקיימיה, אמר ליה: הואיל והותרה הרצועה אף אני מותר בה.

רבי יעקב בר אידי בר אשעיה: מעשה במשפחה בדרום שהיו קורין עליה ערער, ושלח רבי את רבי רומיניס לבודקו, ומצא שנתגירה וקנתה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, והכשירה לפחותה. רבי הושעיה אומר: כרבי שמעון הכשירה.

אמר רבי זעירא: דברי הכל היא! דאמר רבי זעירא בשם רב אדא בר אהורא, רבי יודא מטיי בה בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן: וולד בוגרת - כשר, שהוא בלא תעשה שבא מבה עשה עשה, והוא אשה בבתוליה יקח, וכל לא תעשה שבא מבה עשה - עשה הוא. ודכותה, בי אם בתולה מעמיו יקח אשה, ולא מן גזרת, כל לא תעשה שבא מבה עשה - עשה הוא.

התיב רבי הושעיה: הרי דור שני של מצרי הרי הוא בלא תעשה שבא מבה עשה - עשה הוא! חזר רבי הושעיה ואמר: לא דמי עשה שבא ישראל ועשה שבכהנים, עשה שבא ישראל - אסור בכל, ועשה שבכהנים - אסור בכהנים ומותר בלויים ובאשראים:

[דף ד' ע"א]

שליח. רבי יוסי, רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יוחנן: בשלקמן לשלחן ביד אחר, אבל אם להביאן הוא - לא ישלחן ביד אחר. ולא מחפל לה. רבי יונה מחפל לה. רבי זעירא רבי אמי רבי שמעון בן לקיש בשם רבי הושעיה: בשלקמן לשלחן ביד אחר, אבל אם לקמן להביאן הוא - לא ישלחן ביד אחר, שקל תבפורים שנראו ליתור בקרייה אינן נתרים אלא בקרייה.

אמר רבי מנא: אף על גב דלא אמר רבי יוסי תדא מילתא אמר דכותה.

אמר רבי זעירא לרבי יסא: נהיר את בד אתאמרת תדא דרבי הושעיה, ואמר רבי יוסי בי רבי חנינא: מתניתא פליגא! הפריש בכוריו ואחר כך מכר שדהו – מביא ואינו קורא. קיימנה בשנתן דעתו למסר משעיה ראשונה. והתנינן: יבש האילן נקצץ האילן. עוד היא ביבש משעיה הראשונה.

וקרייה מעבכת? אמר רבי שמואל בר רב יצחק: תראוי לקרייה – אין קרייה מעבכת. ליקטון לשלחם ביד אחר – לא ישלחם ביד אחר, שפא ומלך הוא להביאן.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: תיורש – מביא ואינו קורא. מה נן קיימין? אם יורש בתיי אביו – שלוחו [הוא]! ואם לאחר מיתת אביו – שלו חן! אלא בי נן קיימין, בשתייה אביו חולה או מסכן. בתיב (דברים כ) ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך. מלמד שאדם מביא בכורים מנכסי אשתו וקורא.

רבי שמעון בן לקיש אמר: לאחר מיתה, הא בחיים לא. רבי יוחנן אמר: לא שנייא, היא בחיים היא לאחר מיתה. רבי שמעון בן לקיש בדעתיה. דרבי שמעון בן לקיש אמר: אין אדם יורש את אשתו דבר תורה:

רבי יוחנן בשם רבי הושעיה: הנחה מעבכת. אין קרייה מעבכת. והא תנינן: האוכל בכורין עד שלא קרא עליהן? רב הושעיה, רב יהודה

[דף ד' ע"ב]

בשם שמואל: דרבי עקיבה היא.

רבי יוסי בעי: תיידן רבי עקיבה? אמר רבי מנא: שמעית אבא תני: הנחה מעבכת, אין קרייה מעבכת. רבי עקיבה אומר: קרייה מעבכת.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: מה מעם אמרו הנחה מעבכת? מפני שהיא נוהגת בכל רבי תנחומא, רבי הונא בשם רבי לעזר: מפני ששנה עליה.

אמר רבי אבא מרי: תרמי, תדא כרבי יודה, ותדא כרבנין. תדא כרבי יודה, דרבי יודה אמר: לצרף נשנית מפני שהיא נוהגת בכל. כרבנין דאינון מרין שלא לצרף נשנית, מפני ששנה עליה:

הלכה ו' מתני' הקונה שני אילנות בתוך של חברו – מביא ואינו קורא. רבי מאיר אומר: מביא וקורא.

יבֵּשׁ הַמַּעֲיָיִן וְנִקְצֵץ הָאֵילָן – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: מְבִיא וְקוֹרֵא. מִזֶּה הַחֵג וְעַד הַחֲנֻכָּה – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה אֹמֵר: מְבִיא וְקוֹרֵא:

גְּמָרָא רַבִּי יוֹסִי בֶּן חֲנִינָא בְּעֵי קָנָה אֵילָן אֶחָד – לֹא קָנָה קֶרְעֵי. שְׁנַיִם – לֹא קָנָה קֶרְעֵי. אֶחָד – אֵינוֹ מְבִיא כָּל עֶקֶר. שְׁנַיִם – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. אָמַר לִיהֵ רַבִּי לְעֹזֵר: מִיִּלּוֹן דְּצָרִיכִין לְרַבְּנִין בְּבֵית וּוְעָדָא אֶת שְׂאֵל.

דְּרַבִּי יְהוּדָה עָבַד אֶת הָאֵילָן כְּקִשְׁיִין.

תַּמָּן תְּנִינֵן: בְּרַדְּ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵי פְּרֵי הָאֲדָמָה – יֵצֵא. רַבִּי הוֹנְקֵיה בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֶהָא: דְּרַבִּי יוּדָה הֵיא, דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: עָבַד אֶת הָאֵילָן כְּקִשְׁיִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: דְּבָרֵי הַכֹּל הֵיא. פְּרוֹת הָאֵילָן – בְּכֻלָּל פְּרוֹת הָאֲדָמָה, וְאִין פְּרוֹת הָאֲדָמָה בְּכֻלָּל פְּרוֹת הָאֵילָן.

רַבִּי בּוֹז בַּר פְּהֵנָא בְּעֵי קוּמֵי רַבִּי אֵילָא:

[דף ה' ע"א]

מִכַּר לֹו שְׂדֵה בְּקֻמְתָּהּ, הַלּוֹקַח מַהוּ שֵׁיבִיא מִמֶּנָּה בְּבוּרִים? אָמַר לִיהֵ: לְמַד לָאו.

עַד בְּדוֹן לְחֹה, אֶפִּילוֹ יִבְשֶׁה? אָמַר לִיהֵ: אֶפִּילוֹ יִבְשֶׁה, אֶפִּילוֹ קַצוּרָה. מַעֲתָה אֶפִּילוֹ חֲטִיין! כֶּף אֲנִי אֹמְרִים: הַלּוֹקַח מִזֶּה חֲשׂוֹק – מְבִיא בְּבוּרִין.

פְּשִׁיטָא הָדָא מִיִּלְתָּא, מִכַּר לֹו פְּרוֹת וְשִׁיר לֹו קֶרְעֵי, הַמּוֹכֵר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבִּיא, שְׂאִין לֹו פְּרוֹת. חֲזַר וּלְקַחֵן מִמֶּנָּה?

נִשְׁמַעֲנָה מִזֶּה הָדָא: נָתַן לָהּ קֶדְשִׁים – הָרִי אֵלֶּוּ מִתְרִין. יֵינּוֹת שְׁמַנִּין וּסְלִתוֹת, כָּל דְּבָר שְׂכִיזָא בּוֹ קָרִב לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ – אֲסוּר. אִין בְּכֻלָּל אֵלֶּא פְּרִכִּילֵי עֲנָבִים וְעִטְרוֹת שֶׁל שִׁיבִילִין. מַה גֵּן קְוִימִין? אִם בְּשִׁנְתָּן לָהּ בְּאֲתַנְנָהּ, כֶּף אֲנִי אֹמְרִים: הַלּוֹקַח מִזֶּה חֲשׂוֹק – מְבִיא בְּבוּרִים! אֵלֶּא פִי גֵן קְוִימִין: בְּשִׁתֵּי הַגִּפְנִים מִשְׁלָה וּמְכָרָה לֹו פִירוֹתֵיהֶן וְחֲזַר וּנְתַנָּם לָהּ בְּאֲתַנְנָהּ. מִפְּנֵי שְׁחִיה אֲתַנְנֵן, הֵיא לֹא הִיָּה אֲתַנְנֵן – מְבִיא, הָדָא אֶמְרָה: חֲזַר וּלְקַחֵן מִמֶּנָּה – מְבִיא.

חֲבַרְיָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: הַפְּרִישׁוֹן קוֹדֵם לַחֵג וְעֵבֶר עֲלֵיהֶן הַחֵג – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. הַפְּרִישׁוֹן קוֹדֵם לַחֲנֻכָּה וְעֵבֶר עֲלֵיהֶן חֲנֻכָּה וְנִרְקָבוּ, לְאַחַר חֲנֻכָּה לֹא קָדְשׁוּ.

וְלִית לִיהֵ לְרַבִּי זְעִירָא בְּהָדָא דְּחֲבַרְיָא? סַבַּר רַבִּי זְעִירָא: שְׁכַל הַבְּבוּרִים שְׁנָרָאוּ לִיתוֹר בְּקַרְיָה – אִינֵן נִיתוֹרִין אֵלֶּא בְּקַרְיָה. וְלִית לְחֲבַרְיָא בְּזֵ? אִית לְהוֹן בְּשִׁתְּפְרִישׁוֹן קוֹדֵם לַחֵג לְהַבִּיאֵן אַחַר הַחֵג.

והתנינן: אינו מביאין בכורים לא מן החדש על הישן, ולא מן הישן על החדש. מה נן קיימין? אם בפרות שהביאו שליש לפני ראש השנה על הפרות שהביאו שליש לאחר ראש השנה, מכיין שלא הביאו שליש לפני ראש השנה, דבר ברור שלא השרישו קודם לעמר, והן אסורין עד שיבוא העמר ויתירן!

אלא פי אנו קיימין, בפרות שהנמו קודם המשה עשר בשבט על פרות שהנמו לאחר המשה עשר בשבט, מכיין שהוא מחדש על הישן, הא מן החדש על החדש – מביא. וסברינן מימר: לאחר הנובה אנו קיימין. אמר רבי חיננא בזמנן:

[דף ה' ע"ב]

הלכה ז' מתני' הפריש בכוריו ומכר את שדהו – מביא ואינו קורא. והשני, מאותו הפיין – אינו מביא, מפין אחר – מביא וקורא. רבי יהודה אומר: אף מאותו הפיין מביא וקורא.

הפריש את בכוריו, נמקו נכוזו נגנבו אבדו או שנטמאו – מביא אחרים תהתיקו ואינו קורא. והשניים אין תיבים עליהן המש. נטמאו בעזרה – נופין ואינו קורא.

ומנזן שהוא חייב באחריותו עד שיביאין להר הפית? שגאמר (שמות כג) **ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך וגו'** – מלמד שהוא חייב באחריותו עד שיביאם להר הפית. הרי שהביא מפין אחד וקרא, וחזר והביא מפין אחר – הרי זה אינו קורא:

גמרא מה טעמון דרבני? (דברים כ) **הגדתי היום** – פעם אחת הוא מגיד ואינו מגיד פעם שנייה. ולית ליה? לרבי יודה בן? אית ליה באדם אחד, אבל בשני בני אדם – מגיד וחוזר ומגיד.

אמר רבי יוחנן: משום יחידי אני שונה אותה. ותני בן: רבי שמעון בן יהודה [אומר] משום רבי שמעון: שניים אין תיבים עליהן המש.

רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב הונא: שניים לוקחין אפילו מן השוק.

מה את עביד לון כתוספת הבכורים או פעטור הבכורים? אין תעבדינן כתוספת הבכורים – פעטורים מן הדמאי. אין תעבדינן פעטור הבכורים – תיבין בדמאי:

נטמאו בעזרה נופין ואינו קורא. רבי המא בר עוקבא בשם רבי יוסי בן חנינא: נטמאו הבכורים, הפלים נתנין לפהגים, דכתיב (שם) **ולקח הפהן הטנא מיידה**:

למי נצרכה? לרבי יודה. אף על גב דרבי יודה אומר: מגיד וחוזר ומגיד, הרי שהביא מפין אחד וקרא, וחזר והביא מפין אחר – הרי זה אינו קורא.

אמר רבי יוחנן: תני רבי שמעון בן יוחי בן: **ואמרת ושמתה** – הוי אומר על השמחה:

[דף ו' ע"א]

הלכה ח' מתני' אלו מביאין וקורין; מן העצרת ועד החג, משבעת המינין, מן הפרות שבהרים, ומן התמרים שבעמקים, ומזיתי שמו, ומעבר לירדן.

רבי יוסי הגלילי אומר: אין מביאין בכורים מעבר לירדן, שאינה ארץ זבת חלב ודבש:

גמרא רבי יוסי בשם רבי שמעון בן לקיש. רבי יונה, רבי זעירה בשם רבי חנינה: ששה עשר מיל חיוור חיוור לצפורין – הן הן ארץ זבת חלב ודבש.

אמר רבי יונה: מאן דמקדר אילין שיגרוזנייה דבישן מינהון. מאן דמקדר תדא בקעת גיגוסר מינהון. מתיבון לרבי יונה: והא בתיב (שמות א) **ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש**. אמר לון: אשר בה זבת חלב ודבש:

תני: (דברים כו) **אשר נתתה לי** – לא שנטלתי לי מעצמי. מה ביניהון? אמר רבי אבין: חצי שבט מנשה ביניהון. מאן דאמר **אשר נתתה לי** ולא שנטלתי לי מעצמי, חצי שבט מנשה לא נמלו מעצמן. מאן דאמר **ארץ זבת חלב ודבש**, אפלו בן אינה ארץ זבת חלב ודבש:

הלכה ט' מתני' הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו – מביא וקורא.

רבי מאיר אומר: אפלו שנים.

קנה אילן וקרקעו – מביא וקורא.

רבי יהודה אומר: אף בעלי אריסות וחקירות מביאין וקורין:

גמרא תני: חבורי בתי אבות – אינן מביאין. רבי יודה אומר: הן עצמן מביאין וקורין.

רבי זעירה, רבי היא בשם רבי יוחנן: בחבורי בתי אבות היא מתניתא.

רבי הילא, רבי יוסי בשם רבי יוחנן: בבעלי אריסות וחקירות היא מתניתא.

הוון בעיי מימר: מאן דאמר בבעלי אריסות וחקירות היא מתניתין, הא בארים וחקיר, לא בארים לשעה, בחכיר לשעה. הא בארים לעולם ובחכיר לעולם – מביא.

אתא רבי בא, רבי היא בשם רבי יוחנן: אפלו בארים לעולם ובחכיר לעולם – אינו מביא. למה? בבעלי אריסות וחקירות היא מתניתא:

הדרן עלה יש מביאין

פֶּרֶק שֵׁנִי

הַלְכָה א' מִתְנִי הַתְרוּמָה וְהַבְּכוּרִים – חֵיבִין עֲלֶיהֶן מִיתָה, וְחֻמְשׁ, וְאַסּוּרִים לְזָרִים, וְהֵן נִכְסֵי
[דף ו' ע"ב]

בְּהֵן, וְעוֹלוֹן בְּאֶחָד וּמֵאָה, וּמַעוֹנִים רַחֲצִית יָדִים, וְהֶעֱרַב שְׁמֵשׁ.

הָרִי אֵלֶּה בַּתְרוּמָה וּבְכֻוּרִים. מַה שְּׂאִין בְּמַעְשֵׁר:

גִּמְרָא הַתְרוּמָה וְהַבְּכוּרִים וְכוּ'. כְּתִיב (בַּפְּדָר יז) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמוֹתַי –
שְׁתֵּי תְרוּמוֹתַי, הַתְרוּמָה וְהַבְּכוּרִים.

תְרוּמָה, דְּכְתִיב (וַיִּקְרָא כב) וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יִחְלְלוּהוּ. הַבְּכוּרִים דְּכְתִיב (דְּבָרִים יג)
וְהִבֵּאתֶם שְׁמָה עוֹלוֹתֵיכֶם – אֵלֶּה הַבְּכוּרִים, דְּכְתִיב (דְּבָרִים כו) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר הַטָּהוֹר מִיָּדָךְ.

אוֹ נֹאמֵר בְּקֻדְשֵׁים הַתְּנוּב מְדַבְּרִי בְּכָר כְּתִיב בְּרַת בְּקֻדְשֵׁים.

וַיְהִי מִיתָה וְכֶרֶת בְּקֻדְשֵׁים! וְכִי יֵשׁ מֵת וְחוֹזֵר וּמָתוּ? בְּתֵדָא דְרַגְנִי: תַּמַּת לְחַמְשֵׁים שְׁנָה – מֵת בְּהַכְּרַת.
לְחַמְשֵׁים וּשְׁתֵּים – זֶה הִיא מִיתַת שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא. לְשֵׁים – מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. לְשִׁבְעִים – מִיתָה
שֶׁל הַיִּבְהָ. לְשְׁמוֹנִים – מִיתָה שֶׁל זִקְנָה. מִכָּאן וְאֵילָךְ – חֵי צַעֵר.

מַה תַּמַּת מִימֵר מֵת לְחַמְשֵׁים מֵת בְּהַכְּרַת? כְּתִיב (בַּפְּדָר ח) אֵל תִּכְרִיתוּ אֶת שִׁבְט מִשְׁפָּחוֹת
הַקְּהָתִי וְגו' וְזֹאת עָשׂוּ לָהֶם וְחָיו וְלֹא יָמוּתוּ. עָשׂוּ לָהֶם דְּבַר שֶׁל תַּקְנָה שְׁלֵא יִזְנּוּ עֵינֵיהֶם מִבֵּית
קֹדֶשׁ תַּקְדָּשִׁים. וְכְתִיב (שִׁם) יָבוֹאוּ לְרֵאוֹת כְּבֻלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וּמָתוּ. וְכְתִיב (בַּפְּדָר ח) חַמְשֵׁים שְׁנָה
יָשׁוּב מִצְּבֵא הָעֵבֹדָה.

רַבִּי אֲבִין בְּרִיהַ דְּרַבִּי תַנְחוּם פֵּר טְרִיפּוֹן שְׁמַע לָהּ מִן הָכָא: (תַּהֲלִים ז) יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים
שְׁנָה, צֵא מִהֵן עֲשָׂרִים בְּהַכְּרַת.

לְחַמְשֵׁים וּשְׁתֵּים – מִיתַת שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא. רַבִּי אַבָּא בְּרִיהַ דְּרַבִּי פַּפִּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִיכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי
לְוִי: (מַשְׁלִי יד) בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֵר וְדַבֵּר שְׁפָתַי אֶךְ לְמַחְסוֹר. חֲנָה, עַל יְדֵי שֶׁרַבְתָּה בְּתַפְלָתָה
– קִצְרָה בְּיָמָיו שֶׁל שְׁמוּאֵל, שְׁאֲמָרָה (שְׁמוּאֵל א ז) וַיֵּשֶׁב שָׁם עַד עוֹלָם, וְהִלָּא אֵין עוֹלָמוֹ שֶׁל לְוִי אֵלָּא
חַמְשֵׁים שְׁנָה, דְּכְתִיב וּמִבְּנֵי חַמְשֵׁים שְׁנָה יָשׁוּב מִצְּבֵא הָעֵבֹדָה, וְהִי דְלוֹן חַמְשֵׁין וְתַרְתֵּי? אָמַר
רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: וּשְׁתֵּים שְׁנֹמְלָתוֹ.

לְשֵׁים – מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. רַבִּי חֲזַקִּיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב פֵּר אַחָא: כְּתִיב (בַּמְדַּבֵּר לא) אִם יִרְאֶה
אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרַע הַזֶּה וְגו', הִנֵּעַ עֲצָמָה, שִׁיבְצָא מִמְּצָרִים בְּן עֲשָׂרִים שְׁנָה, וְעוֹד

עֲשֵׂה בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וּמֵתָה, נִמְצְאָתָא אוֹמְרָ: הַפּוֹת לְשִׁשִּׁים שָׁנָה – מֵיִתְהָ הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, וְכִתְיָב (א״ב ה׳) תָּבֵא בְּכֹלֵה אֱלִי קֶבֶר.

לְשִׁבְעִים [שָׁנָה] – מֵיִתְהָ שֶׁל חֶבְהָ, [דְּכִתְיָב] (תְּהִלִּים ז׳) יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שִׁבְעִים שָׁנָה.

לְשִׁמוּנִים – מֵיִתְהָ שֶׁל זְקֵנָה, שֶׁנֶּאֱמָר וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמוּנִים שָׁנָה. וְכֵן בְּרִזְלֵי אָמַר לְדָוִד (שְׁמוּאֵל ב׳ יב) בֶּן שְׁמוּנִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם הַאֲדַע בֵּין טוֹב לְרָע.

אֲפֹר חֲמוּשִׁים וְעֲשֵׂה דְבָר שֶׁהוּא בְּהֶפְרַת, אֲכָל רַב חֲדֵי. אֲפֹר שִׁיתִּין וְעֲשֵׂה דְבָר שֶׁהוּא בַּעֲוֹן מֵיִתְהָ, אֲכָל חֲדֵי.

תְּנִי רַבִּי הַנִּינְא בֶּן אֲנִימִינְגוּס אוֹמְרָ: זְקֵן שֶׁאֲכָל אֶת הַחֶלֶב, וְכִי מִי מוֹדִיעֵנוּ שֶׁהוּא בְּהֶפְרַת? בְּהֵדָא דְתַנְיָא: אוֹ שֶׁחָלַל אֶת הַשֶּׁבֶת – מֵת בְּהֶפְרַת. אֲלֵא בִּינֵי: הַפּוֹת לַיּוֹם אֶחָד – מֵיִתְהָ שֶׁל זַעַם. לְשָׁנִים – מֵיִתְהָ שֶׁל בְּחֵלָה. לְשִׁלְשָׁה – מֵת בַּמּוֹגְפָה.

תְּנִי רַבִּי חֶלְפָתָא בֶּן שְׂאוּל: מֵת בְּאֶחָד, בְּשָׁנִים, בְּשִׁלְשָׁה – [מֵת] בְּהֶפְרַת, לְאַרְבָּעָה, לְחֲמוּשָׁה – מֵיִתְהָ הַדּוּפָתָה. לְשִׁשָּׁה – מֵיִתְהָ דְרַף הָאֲרִי. לְשִׁבְעָה – מֵיִתְהָ שֶׁל חֶבְהָ, מִכָּאֵן וְאֵילָף – מֵת בְּיַסְפּוּרִים.

מַה חֲמִית מֵימֵר מֵת לְשִׁלְשָׁה יָמִים מֵת בַּמּוֹגְפָה. חֵילְפֵי בַר בְּרִיָּה דְרַבִּי אַבְהוּ אָמַר: שְׁמַעִית קָלִיָּה דְרַבִּי דְרִשׁ (שְׁמוּאֵל א׳ כח) וַיְהִי בַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיָּגַף ה' אֶת נָבָל וַיָּמָת. תְּלָה לֹא תִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁבְעַת יָמֵי אֲכָלוּ שֶׁל שְׁמוּאֵל, שֶׁלֹּא יִתְעַרַב אֲכָלוּ עִם הַצִּדִּיק, וְעֲשֵׂה עוֹד שִׁלְשָׁה יָמִים וּמֵת בַּמּוֹגְפָה.

רַבִּי חֲגִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן: לַעֲשֶׂרֶת יָמִים אֵין כְּתִיב כָּאֵן, אֲלֵא בַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים, תְּלָה לֹא תִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשָׂרָה יָמִים בַּעֲשֶׂרֶת יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַיּוֹם הַכְּפּוּרִים, שְׁמָא יַעֲשֵׂה תְשׁוּבָה

[דף ז' ע"א]

וְלֹא עֲשֵׂה. כִּהְנָא שְׂאֵל לְרַבִּי זְעִירָא: זֵר שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה? אָמַר לִיה: בַּעֲוֹן מֵיִתְהָ. מִן דְּצִלִּי, אָמַר לִיה: אֲנִי ה' – הַפְּסִיק הַעֲנִין. כִּהֵן שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה בְּמוֹמָאָה – בְּמֵיִתְהָ. וְאֵין זֵר שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה בְּמֵיִתְהָ.

רַבִּי חֲגִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: זֵר שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה – בַּעֲוֹן מֵיִתְהָ. מֵתְנִיתִין מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹחָנָן! אוֹכְלֵי תְרוּמָה בְּזוֹדוֹן, טְהוֹר שֶׁאֲכָל טְהוֹר, וְטָמֵא שֶׁאֲכָל טָמֵא, וְטָהוֹר שֶׁאֲכָל טָמֵא, וְטָמֵא שֶׁאֲכָל טְהוֹר – בַּעֲוֹן מֵיִתְהָ. אוֹכְלֵי תְרוּמָה בְּכֹהֲנִים, טְהוֹר שֶׁאֲכָל טְהוֹר – כְּמִצְוֹתוֹ. טְהוֹר שֶׁאֲכָל טָמֵא – בַּעֲשֵׂה. טָמֵא שֶׁאֲכָל טְהוֹר, וְטָמֵא שֶׁאֲכָל טָמֵא – בְּלֹא תַעֲשֵׂה.

מַה חֲמִית מֵימֵר טְהוֹר שֶׁאֲכָל טָמֵא – בַּעֲשֵׂה? אָמַר רַבִּי כָּא בַר מַמְל (וִיקְרָא כב): וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֶּדְשִׁים מִן הַטְּהוֹרִים, וְלֹא מִן הַטָּמְאִים. כָּל לֹא תַעֲשֵׂה שֶׁהוּא כָּא מִכְּחַ עֲשֵׂה – עֲשֵׂה הוּא.

אמר רבי אביןא: (דברים יד) ממשמע שנאמר: כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו, אין אנו יודעין וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו? ליתן עשה ולא תעשה על הטמאים. בגין דכתיב. הא אילו לא הוה כתיב – עשה הוא. הווי: כל לא תעשה שהוא בא מבח עשה – עשה הוא.

רבי יסא שמע לה מן הכא, (דברים יב) הטמא והטהור יחדו יאכלנו. כאן – הטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. בתרומה – אין הטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. דלטא בקדשים? אמר רבי יוחנן בר מרי: אין בגין קדשים, כבר כתיב (ויקרא ט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל.

מתניתא פליגא על רב! התרומה והבכורים – חייבין עליהן מיתה. פתר לה בכהנים. והא תנינן חומש! וכי יש חומש בכהנים? פתר לה, לצדדין היא מתניתא, רישא – בכהנים, וסיפא – בישראל. מתניתין פליגא לרבי יוחנן! ואסורים לזרים! פתר לה פחות מפשיעור.

והו ניכסי כהן. רבי בא בא בר הויא בשם רבי יוחנן: (במדבר יח) לך נתתם למשחה. למשחה – לגדולה. למשחה – לסיכה. למשחה – להדלקה. היתיה אומר: בין טמאים בין טהורים! רבי אבהו בשם רבי יוחנן: (דברים כו) לא בערתי ממנו בטמא. מבעיר את התרומה בטומאה.

רבי זעירא בשם רבי לעזר: מניין למעשר שני עצמו שניטמא שאין מדליקין בו? תלמוד לומר: לא בערתי ממנו בטמא. ראוי לפדותו ואת אמר הכין? לא אתיא דלא או בלקוח בכסף מעשר שנטמא, אמר רבי יהודה. או בכיפורין שנטמאו, דברי הכל.

[דף ז' ע"ב]

הרי אלו בתרומה ובכיפורים מה שאין בן במעשר. תמן תנינן: נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה, ולקודש מטבילין. תמן את אמר אין הפעשר טעון רחיצה, והכא את אמר הפעשר טעון רחיצה! הן דתימר הפעשר טעון רחיצה – רבנין. הן דתימר הפעשר אין טעון רחיצה – רבי מאיר. דתמן תנינן: כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים – מטמא את הקדש ופוסל את התרומה, ומופתר בחולין ובמעשר; דברי רבי מאיר. והכמים אוסרין במעשר. ולא שמיע דאמר רבי שמואל בשם רבי זעירא, מהו והכמים אוסרין במעשר, נפסל גופו מלוכל במעשר!

מיי בדון? הן דתימר הפעשר טעון רחיצה – ברוצה לוכל. הן דתימר אין הפעשר טעון רחיצה – ברוצה ליבעי. לא הוא רוצה לוכל, הוא רוצה ליבעי? אלא, משום נטילת סרף. והתנינן: חולין! וכי יש בחולין משום נטילת סרף? אלא, בחולין שנעשו על גב הקודש.

וחולין שנעשו על גב הקודש לא בחולין הן? תיפתר אי כרבי שמעון בן אלעזר, אי כרבי לעזר בי רבי צדוק. אי כרבי שמעון בן אלעזר, דתני, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: הדינים – תחילה לחולין ושניות לתרומה. אי כרבי לעזר בי רבי צדוק, דתנינן תמן: וחולין שנעשו על גב

הקודש – תרי אלו כחולין. רבי אלעזר בי רבי צדוק אומר: תרי אלו בתרומה, למאן שנים ולפסול אחר.

הלכה ב' מתני' יש במעשר ובכורים מה שאין בן בתרומה, שהמעשר והכורים – טעונין הקאת מקום, וטעונין וידוי, ואסורין לאונן. ורבי שמעון מתיר. ותייבם בפיעור. ורבי שמעון פטר. ואסורים בכל שהן מלוכל בירושלים, וגדוליהן אסורים מלוכל בירושלים אף לזרים ואף לכהמה. ורבי שמעון מתיר. תרי אלו במעשר ובכורים, מה שאין בן בתרומה.

[דף ח' ע"א]

גמרא טעונין הקאת מקום, דכתיב (דברים יב) **והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם. תרומת ידכם** – אלו הככורים. דכתיב (דברים כו) **ולקח הכהן הטנא מידך. עד גדון מעשר. בכורים מניין? ביי דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: הקודש, הקודש העליון במשמע.**

וטעונין וידוי. דכתיב (שם) **וענית ואמרת לפני ה' אלהיך. עד גדון מעשר, בכורים מניין? ביי דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: הקודש, הקודש העליון במשמע. ואסורין לאונן דכתיב (שם) **לא אכלתי באוני ממנו.****

עד גדון מעשר, בכורים מניין? ביי דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: **הקודש, הקודש העליון במשמע. תנינן כל איילין מיליין ורבי שמעון פליג. ונבי וידוי לית רבי שמעון פליג? וידוי זו קרייה. ולית רבי שמעון פליג, דכתיב **וענית ואמרת.****

ביני מתניתין, ואסורין כל שהן מלוכל בירושלים, רבי שמעון מתיר. וגדוליהן אסורין מלוכל בירושלים, ורבי שמעון מתיר. ואף לזרים ואף לכהמה, רבי שמעון מתיר.

ואף רבנן מודיי ליה, מן מה דזו מוטיב לז, אין אתם מודין שהן מותרים לזרים! שהן מותרים לאכילת בהמה! ויש מהיצה לאכילת זרים! ויש מהיצה לאכילת בהמה! בשם שאין מהיצה לזרים ולכהמה – כך אין מהיצה לאכילת אדם וכהנים.

רבנן אמרין: ירושלים – עשו אותה כדבר שיש לו מותרים. כמה דתימר: דבר שיש לו מותרין – אסר בכל שהו, ודכוותיה ירושלים אסר בכל שהו. מה פליגין רבי שמעון ורבנן? בגידולין. אכל בעירובין אף רבי שמעון מודיי.

ועוד מן הדא, באינה מעשר אמרו? במעשר שני טהור שנכנס לירושלים ויצא. ועוד מן הדא דתני לה רבי שמעון: יש במעשר, שהמעשר – אסר דמיו ועירוכויו וקנקניו, וספק עירובו בכל שהוא,

ואין מדליקין בו. ואמר אופ בגידולין בן. מה בין עירובין מה בין גידולין? עירובין – בעיינן הן. גידולין – פבר בטלו.

במה דרבי שמעון מודי לרבנין בעירובי מעשר. אכל בעירובי בכורים, בגידולין הן. וכן היה רבי שמעון אומר: אין הבכורין אסורין את עירוביהן וגידוליהן מלוכל בירושלים. מה בין מעשר מה בין ביכורין? מעשר – אין לו עלייה. בכורים – יש להן עלייה.

[דף ח' ע"ב] הוי, מה דרבי שמעון מודי לרבנין, בדבר שאין לו עלייה, מודי רבי שמעון באותה הפאה שהעלה מתוך מאה – שהיא טעונה מחיצה וטעונה הבאה. ורבנין אסורין: כוליהון טעונות מחיצה וטעונות הבאה.

רבי יוחנן אול לחד אתר, אמר, אנא בן עזאי דהכא! אתא חד סב, שאל ליה, אמר: גידולי תרומה תרומה, גידולי גדולין חולין. אכל טבל, ומעשר שני, ומעשר ראשון, וספיהי שביעית, ותרומת חוץ לארץ, והמדומע, והביכורין, גידוליהן – חולין. תמן את אמר: גידוליהן מותרין, והכא את אמר גידוליהן אסורין! אמר לו: הן דאת אמר גידוליהן מותרין – בדבר שזרעו פלה. והן דתימר גידוליהן אסורין – בדבר שאין זרעו פלה. אמר לו: והתנינן (שם טו.) איזהו דבר שאין זרעו פלה? כגון הלוח והשום והבצלים. והלוח והשום והבצלים חייבים בבכורים? אמר: אול בן עזאי דהכא. אתא שאל לרבי ינאי, אמר ליה: למעשר הושבת בדבר שאין זרעו פלה.

מחלפא שיטתיה דרבי יוחנן? תמן אמר רבי יהושע בן לוי, לקרנה של גבילה הושבת. אמר ליה: לא בן אילפן רבי וחשוכי בגדים במוע, שנים. ואמר אופ הכא וגידוליהן, שנים. ועוד מן הדא: באיזה מעשר אסור? במעשר שני מהור שנכנס לירושלים ויצא. ועוד מן הדא דתני לה רבי שמעון. תני בשם רבי שמעון: יש במעשר, שהמעשר אסר דמיו ועירוביו ומנקביו, וספק עירובו – כל שהוא.

[דף ט' ע"א]

ואין מדליקין בו. ואמר אופ בגידולין בן. אמר רבי הילא: הן דתימר גידוליהן אסורין – רבנין. והן דתימר גידוליהן מותרים – רבי שמעון. אמר ליה: והא תנינן: גידולי הקדש ומעשר שני – חולין ופודה אותן בזמן זרען. לאיזה דבר הוא פודה אותן? לא מפני קדושה שיש בהן? אופ הכא ומענו מחיצה מפני קדושה שיש בהן?

רבי ירמיה, רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש: הן דתימר גידוליהן אסורין – איפור מחיצה. והן דתימר גידוליהן מותרים – היתר זרות.

הרי אלו במעשר ובככורים מה שאין בן בתרומה. תמן תנינן: (דברים כו) וגם נתתיו – זו תרומה ותרומת מעשר. תמן את אמר: תרומה טעונה וידוי, והכא את אמר תרומה אינה טעונה וידוי?

אמר רבי הילא: תניי תמן המעשר והבכורים אחד הנותנן ואחד הנותלן – טעונין ויהוי. אמר רבי זעירא: רבנין דתמן סברין, ורבנין דהכא אמרין: מי שיש לו מעשר בפני עצמו – מתודה. מי שיש לו תרומה בפני עצמו – אינו מתודה. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה בן (שם) רבי יוסי אומר: יש להן ערי מקלט. מה נן קיימין? אם בתרומה ומעשר – שילו הון? אלא פי נן קיימין, במעשר שני. אמר רבי הילא: שמעינן מי שיש לו מעשר בפני עצמו – מתודה. מי שיש לו בכורים בפני עצמו – מתודה. שמעינן מי שיש לו תרומה בפני עצמה מתודה?

הלכה ג' מתני' יש בתרומה ומעשר מה שאין בן בכורים. שבתרומה ומעשר – אוסרין את הגורן, ויש להן שיעור, ונוהגין בכל הפירות, בפני תבית ושלא בפני תבית. ובאריסין ובחכירות ובפיקריסין ובגוזלן – תרי אלו בתרומה ובמעשר, מה שאין בכורים.

יש בכורים, מה שאין בן בתרומה ומעשר. שבתכורים – נקנין במחובר לקרקע. עושה אדם כל שדהו בכורים. ותייב באחריותו. וטעונין קרבן ושיר, ותנופה, ולינה.

תרומת המעשר שנה בכורים בשתי דרכים, ולתרומה בשתי דרכים. נישלת מן הפהורה על הפומאה ושלא מן המקף – בכורים. ואוסר את הגורן, ויש לה שיעור – בתרומה.

גמרא ניקח התרומה אוסרת את הגורן, המעשר

[דף ט' ע"ב]

אוסר הגורן? תיפתר שהקדימו בשיבלין. דאמר רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: מעשר ראשון שהקדימו בשיבלין – פטור מתרומה גדולה.

ניקנין במחובר לקרקע. דכתיב (במדבר יח) **בכורי כל אשר בארצם.** עושה אדם כל שדהו בכורים. דכתיב (יחזקאל מד) **וראשית כל בכורי כל.** ותייבים באחריותו, דכתיב (שמות כג) **ראשית בכורי אדמתך תביא.**

וטעונין קרבן. נאמר כאן **שמחה**, ונאמר להלן **שמחה**, מה שמחה שנאמר להלן – שלמים, אף כאן – שלמים. ושיר. נאמר כאן **שיר** ונאמר להלן (יחזקאל לג) **והנף להם בשיר עגבים.**

ותנופה. דכתיב (דברים כו) **ולקח הפהן הטנא מידך והניחו** – לרבות הבכורים שמטענין תנופה. כרבי ליעזר בן יעקב.

ולינה. דכתיב (שם טו) **ופנית בבקר והלכת לאהליך**, הא כל פינות שאף פונה – לא יהו אלא בכור. אמר רבי יונה: תדא דאת אמר בשאין עמיהו קרבן. אבל יש עמיהו קרבן בלא כד טעון לינה מחמת הקרבן.

רבי יונה אמר רבי מיישא, וחד מן רבנן, חד מינהון אמר, זאת אומרת: שהפירות הטמאים – תיבין בביכורים. ותרנה אמר: מעשר ראשון שהקדימו בשיבלין – פטור מתרומה גדולה.

הלכה ד' מתני' אתרוג שנה לאילן בשלשה דרכים, ולירק בדרך אחד. שנה לאילן, בערלה וברבעי ובשיביעית. ולירק, שבשעת לקיטתו – עשורו; דברי רבן גמליאל.

רבי ליעזר אומר: שנה לאילן לכל דבר.

גמרא אם לאילן למה לירק, אם לירק למה לאילן? תפון אמרי: נכנס מששית לשיביעית – הרי הוא לבעליו באילן, ופטור

[דף י' ע"א]

ממעשרות בירק. אמר לון רב המנונא: אמרין דבתרה, נכנס משביעית לשמינית – הרי הוא הבקר באילן, ותיב במעשרות בירק. והבקר תיב במעשרות? אמר רבי יוחנן: בשאר שני שבוע את מחלף בו בירק, ובשיביעית את מחלף בו באילן.

היאך עבדא? מחמישית לששית – ששית. מששית לשיביעית – ששית. נכנס מחמישית לששית ולשיביעית. לקטן בששית – ששית. לקטן בשיביעית – חמישית. נכנס מששית לשיביעית לשמינית, לקטן בשמינית שמינית.

רבתינו חזרו ונמנו, אתרוג – בשעת לקיטתו עשורו למעשרות ולשיביעית. רבי ירמיה, רבי אימי בשם רבי יוחנן, רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הכל מודין שראש השנה שלו בהמשה עשר בשבט.

רבי יוחנן שאל לרבי יונתן: בסדרן של שנים או בסדרן של תקופות? אמר ליה: בסדרן של שנים, ואפילו שנה מעוברת. מעשה ברבי עקיבה שלקט אתרוג ונהג עליו חומרי בית שמאי וחומרי בית הלל.

למה לי אתרוג? אפילו שאר כל האילן! תני בחומרי רבן גמליאל ובהומרי רבי ליעזר.

ורבן גמליאל ורבי ליעזר לא מן בית הלל אינון הווי? אמר רבי יוסי בי רבי בון, תיפתר בשחנטא קודם להמשה עשר בשבט של שנייה, ונכנסה שלישית. על דעתיה דרבן גמליאל – עשורו עני. על דעתיה דרבי ליעזר – עשורו שני. מה עשה לז? קרא שם למעשר שני שבו, ופדייו ונתנו לעני.

הלכה ה' מתני' דם מחלקי שתים – שנה לדם בהמה להכשיר את הזרעים. דם השרץ – אין תיבין עליו:

מִסְכַּת שַׁבַּת פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. הגוֹזֵז מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחֲיָה, וּמִן הָעוֹף, אֲפִילוֹ מִן הַשְּׁלַח מְלֵא הַסִּיט כְּפוּל - הָרִי זֶה חֵיב. יֵשׁ חוֹלְקִים בַּחֲזִיר בֵּין חֲטֻטְרָתוֹ לְשֶׁאֵר גּוֹפוֹ.

ב. הַמְסֵךְ שְׁתֵּי חוֹטִין בַּתְּחִלָּה - הָרִי זֶה חֵיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הַשׁוֹבֵט, וְהַמְדַקְדֵּק עַל גְּבִי אָרִיג כֹּל שֶׁהוּא - הָרִי זֶה חֵיב. הַצֵּד חֲלוּזוֹן וְהַפּוֹצְעוֹ אֵינּוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֵיב שְׁתֵּים, שֶׁהִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּצִיעָה בְּכָלֵל דִּישָׁה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין פְּצִיעָה בְּכָלֵל דִּישָׁה.

ג. כָּל אֲבוֹת מְלֵאכוֹת שַׁבְּתוֹרָה, עֲשָׂאן כְּלָם בְּהַעֲלָם אַחַד - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. כָּל הַמְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין, חוּץ מִן הַחוּבֵל וּמַבְעִיר בַּשַּׁבַּת.

ד. גַּר שְׁנַתְגִּיר, וְגַר שְׁנַתְגִּיר בֵּין הַנְּכָרִים, וְתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה לְבֵין נְכָרִים, וְעֵשָׂה מְלֵאכוֹת הֶרְבֵּה בַּשַּׁבָּתוֹת הֶרְבֵּה - אֵינּוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת, וְחֵיב עַל הַדָּם אַחַת וְעַל הַחֵלֵב אַחַת, וְעַל הָעֵבוֹדוֹת כּוֹכְבִים אַחַת, וּמוֹנֵבז פּוֹטֵר. וְהַדִּין נוֹתֵן שִׁיחָא פְּטוּר: הוּאִיל וְשׁוּגַג חֵיב חֲטָאֵת וּמִזִּיד חֵיב כְּרַת, מַה מִּזִּיד אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיַבֵּא לְכָלֵל יְדִיעָה, אֵף שׁוּגַג אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיַבֵּא לְכָלֵל יְדִיעָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹסִיף אֲנִי עַל דְּבָרֶיךָ; מַה מִּזִּיד אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיַבֵּא לְכָלֵל יְדִיעָה בַּשַּׁעַת מַעֲשָׂה, אֵף שׁוּגַג לֹא יֵהָא חֵיב עַד שְׁיַבֵּא לְכָלֵל יְדִיעָה בַּשַּׁעַת מַעֲשָׂה. אָמַר לוֹ: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסַפְתָּהּ, אִם בָּא לְכָלֵל יְדִיעָה בַּשַּׁעַת מַעֲשָׂה אֵף הוּא אֵינּוּ שׁוּגַג אֲלֵא מִזִּיד.

ה. הַשׁוֹכֵחַ אֶת הַתּוֹרָה וְעֵבֵר עֲבֵרוֹת הֶרְבֵּה - אֵינּוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת. וְחֵיב עַל הַחֵלֵב אַחַת וְעַל הַדָּם אַחַת. הִיָּה יוֹדֵעַ שִׁישׁ חֵלֵב, וְאָמַר: 'אֵין זֶה חֵלֵב שְׁחִיבִין עֲלֵיו', הִיָּה יוֹדֵעַ שִׁישׁ דָּם, וְאָמַר: 'אֵין זֶה דָּם שְׁחִיבִין עֲלֵיו' - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כְּפוּל בּוֹ כְּשֶׁר לְהַצְנִיעוֹ,

וְהַכְּשֵׁר כְּפוּל בּוֹ לְהַצְנִיעוֹ, וְהַצְנִיעוֹ, וּבֵא אַחַר וְהוֹצִיאֻ בַּשַּׁבַּת - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאֵת. וְכָל שְׁאֵינּוּ כְּשֵׁר לְהַצְנִיעוֹ, וְאֵין מַצְנִיעִין כְּמוֹהוּ, וּבֵא אַחַר וְהוֹצִיאֻ בַּשַּׁבַּת - הָרִי זֶה חֵיב.

ו. הַמוֹצִיא מֶרְסֵן: לְאֲכִילָה - כְּגִרוּגָרָת; לְבַהֲמָה - כְּמֵלֵא פִי הַגְּדִי; לְצַבֵּעַ - כְּדִי לְצַבֵּעַ בּוֹ בְּגַד קָטָן; לְלוּבֵי זֶרְדִין וְהַחְרוּבִין עַד שְׁלֵא יִמְתִּיקוּ - כְּמֵלֵא פִי הַגְּדִי, מְשִׁימְתִּיקוּ - כְּגִרוּגָרָת. אֲבָל הַלוּף, וְהַחֲרָדֵל, וְהַתּוֹרְמוֹסִין, וְשֶׁאֵר כָּל הַנְּכַבְּשִׁין - בֵּין מְשִׁימְתִּיקוּ וּבֵין עַד שְׁלֵא יִמְתִּיקוּ - כְּגִרוּגָרוֹת. שְׁמָן - כְּדִי סִיכַת אֲבָר קָטָן. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: קָטָן בֶּן יוֹמוֹ. רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר: כְּדִי לְסוּף אֲבָר קָטָן. הוֹצִין - כְּדִי לְעֵשׂוֹת אֵזֶן לְכַפִּיפָה מְצֻרִית. סִיב - אַחֲרִים אוֹמְרִים: כְּדִי לְתֵן עַל פִּי מִשְׁפָּךְ קָטָן לְסַנֵּן בּוֹ אֶת הַיַּיִן; רֵבֵב - כְּדִי לְתַת תַּחַת אֲסַפְגִּין קִטְנָה, וְכַמָּה הוּא שְׁעוֹרָה? כְּסַלֵּעַ; מוֹכִין - כְּדִי לְעֵשׂוֹת כְּדוּר קִטְנָה, וְכַמָּה שְׁעוֹרָה? כְּכַאֲזוֹ.

ז. הַמוֹצִיא יַיִן - כְּדִי גְמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדִי מְזִיגַת הַכּוֹס יָפָה. יָבֵשׁ - כְּזִית, דְּבָרֵי רַבִּי נִתָּן. חֵלֵב - כְּדִי גְמִיעָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם שָׁל בְּהֵמָה - כְּדִי גְמִיעָה, אִם שָׁל אִשָּׁה - כְּדִי לְתֵן בְּשִׁיפָה שֶׁל קִילוֹר, קִילוֹר כְּדִי לְשׁוֹף בַּמִּים. מִים - כְּדִי גְמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: - כְּדִי לְשׁוֹף בְּהֵן אֶת הַקִּילוֹר. דָּם וְשֶׁאֵר כָּל הַמְּשַׁקֵּין - בְּרַבִּיעִית. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: דָּם - כְּדִי לְכַחוֹל עֵין אַחַת, שְׁכָף כּוֹחֲלִין לְבִרְקִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי מֵאִיר: דָּם - כְּדִי לְכַחוֹל עֵין אַחַת, שְׁכָף כּוֹחֲלִין לְיֵאֲרוּדֵי.

ח. הַמוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין עַד שְׁלֵא הֶרְאָהוּ לְמוֹכֵס - חֵיב. מִשֶּׁהֶרְאָהוּ לְמוֹכֵס - פְּטוּר.

1 נִסְתַּח הַסְּפָרִים: לְחֲרוּד - הֵן נִקְדוֹת וְדָקוֹת לְבָנוֹת שְׁנוּלָדוֹת בְּעֵין.

רבי יהודה אומר: אף משהרָאָהוּ למוכס חַיֵּב מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁמְרוּ לְהִרְאוֹתוֹ לְבַעַל הַמוֹכֵס.

ט. המוציא ניר מחוק, ויש בו במקום הלֵכָן כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת, אוּ בְּכֹל כְּדִי לְכַרֵּךְ עַל פִּי צְלוּחִית קִטְנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן - הֵרִי זֶה חַיֵּב, וְאִם לֹא - פְּטוֹר. רבי יהודה אומר: אף המוציא שטר פרוע כל שהוא - הרי זה חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁמְרוּ לְהִרְאוֹת לְבַעְלֵי חוּבוֹ. שְׁטְרֵי מִקַּח וּמִמְכָר, שְׁטְרֵי דִיתְקָאוֹת וְאִפּוֹתִיקָאוֹת, וּמִתְנּוֹת כָּל שֶׁהֵן - הֵרִי זֶה חַיֵּב.

י. דוכסוסטוס וקלף - כְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו אֵת הַמְזוּזָה. קֶלֶף כְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשָּׁה קִטְנָה שְׁבִתְפִלִּין שֶׁהִיא 'שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל'. גּוּיל - כְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשָּׁה קִטְנָה שְׁבִתוּרָה. שְׁעַר לְגַבֵּל בּוֹ אֵת הַטִּיט. טִיט - כְּדִי לַעֲשׂוֹת פִּי כוֹר שֶׁל צוּרְפֵי זֶהָב. פְּחִמִּין - כְּדִי לַעֲשׂוֹת מִהֵן צִינוּרָא קִטְנָה. רבי יהודה אומר: כְּדִי לִתֵּן עַל פִּי מוּלְיָאָר² קִטְנָה.

יא. המוציא כליו מקפלין ומנחין על כתפו, וּסְנֻדָּלָיו, וְטַבְּעוֹתָיו בְּקַמְצוֹ - הֵרִי זֶה חַיֵּב, וְאִלוּ הָיָה מְלַבֵּשׁ בֵּהֵן - פְּטוֹר. המוציא אדם וכליו עליו, וּסְנֻדָּלָיו בְּרַגְלָיו, וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדָיו - הֵרִי זֶה פְּטוֹר. וְאִלוּ הוֹצִיאָן כְּמוֹת שֶׁהֵן - חַיֵּב. חֵל, עֶפֶר וְאֶפֶר - שְׁעוֹרָן כְּזָבֵל. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקא אומר: עֶפֶר - כְּדִי לְכַסּוֹת בּוֹ דָם צְפוֹר קִטְנָה. אִיזוּ הִיא דָם צְפוֹר קִטְנָה? זֶה דְרוֹר. חוֹל הַגָּס - כְּדִי לִתֵּן עַל מְלֵא פִי כְּלֵי שֶׁל סִידִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא - בְּחוֹל הַדֵּק, וְדְבָרֵי חֲכָמִים - בְּחוֹל הַגָּס. סִיד - כְּדִי לְסוּד אֲצַבֵּעַ קִטְנָה שְׁבִבְנוֹת. רבי יהודה אומר: כְּדִי לַעֲשׂוֹת כָּלִּל³. רבי

נחמיה אומר: כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֲנִדְפִי⁴. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּזִמְנָן שֶׁהוּא חַבִּיט⁵, וְדְבָרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה בְּזִמְנָן שֶׁהוּא כְּבִיצַת הַסִּיד⁶.

יב. קְנָה - כְּדִי לַעֲשׂוֹת קוֹלְמוֹס, מַגִּיעַ לְקִשְׂרֵי אֲצַבְעוֹתָיו. חֲלִיּוֹת לַעֲשׂוֹת הֵימְנוּ צְלוּחִית קִטְנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן. זְכוּכִית - אֲחָרִים אוֹמְרִים: כְּדִי לְפַצֵּעַ שְׁתֵּי נִימִין כְּאֶחָת. צָרוֹר וְאֶבֶן - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מִשְׁקֵל עֶשְׂרֵה דִינָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּדִי לַעֲשׂוֹת מְסִיפָס⁷.

יג. מְנִין לְמַאֲדִים בְּשִׁבְתָּ שֶׁהוּא חַיֵּב? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כה, ה): "עֲרַת אֵילִם מְאָדָּמִים", אִיזוּ הִיא חֲבוּרָה? כָּל שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה דָם. נִצְרָר הַדָּם, אִף עַל פִּי שְׂאִין יִכּוֹל לְצֵאת - הֵרִי זֶה חַיֵּב.

יד. מְנִין לְדָם שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כג, כד): "וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה", מְנִין לִיַּיִן שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יד): "וְדָם עֵינֵב תִּשְׁתֶּה חֲמֵר". מְנִין לְדָבֵשׁ שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יג): "וַיִּנְיֶקְהוּ דְבֵשׁ מִסְּלַע" וְגו'. מְנִין לְשֶׁמֶן שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה כה, ו): "מִשְׁתֶּה שְׁמָנִים מִשְׁתֶּה שְׁמָרִים". מְנִין לְחֵלֶב שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ד, יט): "וּתְפַתַּח אֶת נְאוֹד הַחֵלֶב וּתִשְׁקֶהוּ". מְנִין לְטֵל שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ו, לח): "וַיִּמְצֵ טֵל מִן הַגִּזְהָ" וְגו'. מְנִין לְדָם נִדְהָ שֶׁהוּא מִשְׁקָה? שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יב, ז): "מִמְקָר דְּמִיָּה", וְאוֹמֵר (זְכַרְיָה יג, א):

⁴ לְהֶאֱדִים הַמִּצַּח.

⁵ לְשׁוֹן עָרוֹב, סִיד שֶׁנִּמְזַח בְּמִים הַרְבֵּה הָעֵשׂוּי לְסוּד כְּלִכּוֹל.

⁶ שֶׁנִּגְבַּל בְּמִים וְעֵשׂוּי בְּיָצִים בְּיָצִים.

⁷ שְׁעוֹר קַבּוּל אֲצֵל דּוּפְנוּ מִבְּחוּץ. הוּא מְחִיצָה קִטְנָה הַמְכַדִּילָה בֵּין הַצָּר לְהַצָּר.

² כְּלֵי לְהַחֵם בּוֹ הַמִּים בְּפַחְמִים שְׁנוֹתָנִים לוֹ בְּבֵית קַבּוּל קָטָן אֲצֵל דּוּפְנוּ מִבְּחוּץ.

³ לְהַשִּׁיר הַשְּׁעַר שֶׁבְּרַקְתָּהּ.

שבחזיר⁹ - הרי זה חייב. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפלו אחד. יש חולקין חטרתו¹⁰ לשאר גופו.

ב. המוציא מצמר גפן ומצמר פלף, מצמר גמלים ומצמר ארנבים, ומצמר חיה שבים, ושאר כל הנטוין כלם, כמלא הסיט כפול - הרי זה חייב. הבגד, השק והעור - כשעור לטמאתן כף שעור להוציאן.

ג. המוציא בין כלים גדולים בין כלים קטנים - הרי זה חייב. המוציא גחלת כל שהיא - הרי זה חייב. שלהבת כל שהיא - הרי זה פטור. ברזל - רבי שמעון בן אלעזר אומר: כדי לעשות ממנו דרך. נחשת - כדי לעשות ממנו צינורא קטנה. נעורת של פשתן - כדי לעשות ממנה פתילה קטנה לנר. משיחה - רבי נתן אומר: כדי לקשר בה בין כתפיו. מוכין - כדי לתן בתוך כדור קטנה. כמה כדור קטנה? כאגוז. ארגמן - כדי לטול ממנו דגמא לאירא. אסטיס וקוץ ופואה¹¹ - כדי לצבוע בהן בגד קטן, כמה בגד קטן? פי סבכה.

ד. המתכונן להוציא בפנדתו ופיה למעלה, והוציא בפנדתו ופיה למטה. בתוך פנדתו, והוציא בין פנדתו לחלוקו, ובשפת חלוקו - פטור. המתכונן להוציא בפנדתו ופיה למטה - רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין. אמר רבי יהודה: אני אמרתי דבר אחד והן אומרים דבר אחד, אני אומר להם: אי אתם מודים במתכונן להוציא לפניו, ובא לו לאתרו - שהוא פטור, ואם נתכונן והוציא לאתרו שהוא חייב? והם אמרו לי: אי אתה מודה במוציא לאחר ידו, ברגלו, בפיו ובמרפקו - שהוא פטור, שלא הוציא כדרך המוציאים?! אני לא מצאתי תשובה לדבריהם, והם לא מצאו תשובה לדברי.

"ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וגו'. מנין לדמעת העין שהוא משקה? שנאמר (תהלים פ, ו): "ותשקמו בדמעות שלישי". מנין למי האף שהוא משקה? שנאמר (ירמיה ט, יז): "ועפעפינו יזלו מים".

טו. מנין לזרוע שהוא יד? שנאמר (שופטים טו, יד): "ותהיינה העבתיים אשר על זרועותיו כפשתים וימסו אסוריו מעל ידיו". מנין למי שאחזו בלמוס שמאכילין אותו דבלה קעילית? שנאמר (שמואל-א ל, יב): "וינתנו לו פלח דבלה" וגו'.

טז. המוציא שני נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה - חייב; שמצניעין אותן לנשבין, נקשה של חזיר - אחת. המוציא שני נצרים כאחד - הרי זה חייב. תורי דקל - אחד. זמורה אחת לנטיעה, שתיים לבהמה - כמלא פי הגדי, לעצים - כשעור העצים. חבילי אזוב, הסאה והקוננית שהכניסן לאכילה - כגרוגרת. לבהמה - כמלא פי הגדי. לעצים - כשעור העצים. להזאה - כשעור הזאה. גרעינין לנטיעה - שתיים. לבהמה - כמלא פי חזיר. כמה מלא פי חזיר? אחת; אם להסק - כדי לבשל ביצה קלה, אם לחשבון - שתיים. אחרים אומרים: לחשבון - חמש. המוציא מאבני בית מגנע, מעציו ומעפרו כל שהוא - הרי זה חייב. כחול - רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם לרפואה - כדי לכחל עין אחת. אם לתכשיט - כדי לכחל שתי עינים.

יז. המוציא מין בהמה, מין חיה ועוף, בין חיים ובין מתים - הרי זה חייב. רבי נתן אומר: מתים - חייב. חיים - פטור.

מסכת שבת פרק צשי"ר

א. המוציא שני נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה, הרי זה חייב - מפני שמתקינן לנשבים⁸. המוציא שני נימין מן הקשה

⁹ מן השערות הקשות שבשדרתו.

¹⁰ גבו של החזיר.

¹¹ סמנין שעושים מהם צבע לצבע.

⁸ לצדת עופות.

י. החולב, והמחבץ, והמגבן כגרוגרת, המכבד, והמרבץ, והמרחיץ, והסף, והרודה חלות דבש - שגג בשבת חיב חטאת, הזיד ביום-טוב לוקה ארבעים; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: בין בשבת בין ביום-טוב אינו חיב אלא משום שבות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: הגודלת והכוחלת והפוקסת - לעצמה פטורה, לאחרות - חיבת. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר: לא תעביר סרק על פניה מפני שצובעת.

יא. התולש, בין בימינו ובין בשמאלו - הרי זה חיב, לאחר ידו, ברגלו, בפיו ובמחפפו, או שהיה מהלך על גבי הארץ, ונתזו צרורות מתחת רגליו, ונפל על גבי עשבים ותלש - פטור. מהלך אדם על גבי עשבים ועל גבי צרורות בשבת, ואינו חושש.

יב. התולש עלשין לאכל - כגרוגרת. לבהמה - כמלא פי גדי, אם להסיק - כדי לבשל ביצה קלה. לתקן הארץ - כל שהן. אם נתפון בכלן - חיב שתים. ואם היה מתעסק ותלש - פטור. המזרד זרדין לאכילה - כגרוגרת. לבהמה - כמלא פי הגדי. לתקן האילן - כל שהן. אם מתפונין בכלן - חיב שתים. אם היה מתעסק וזרד - פטור.

יג. החופר, החורש, והחוריץ - מלאכה אחת הן. הדש והמנפט¹², והמנפץ - מלאכה אחת הן. התולש, והקוצר¹³, והבוצר¹⁴, והמוסק¹⁵, והגודר¹⁶, והאורה¹⁷ - מלאכה

ה. שנים או חזין במלגז ולוגזין, בכרפר ושובטין, בקלמוס וכותבין, בקנה והוציא והו לרשות הרבים - שניהם פטורין. בעגול של דבלה והוציא לרשות הרבים, בקורה והוציא והו לרשות הרבים - שניהם פטורים. רבי יהודה אומר: אם אין אחד יכול להוציא והוציא והו שנים - חיבין. רבי שמעון אומר: אף על פי שאין אחד יכול להוציא והוציא והו שנים - פטורין, שאין שנים חיבין על המלאכה אחת.

ו. שנים שעשה אחד מהם מלאכה, ואין ידוע איזה הוא - יביאו שניהם חטאת בשתפות ויתנו עליה ותאכל; דברי רבי שמעון. ורבי יוסי פטר. מודה רבי יוסי, שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי. ומודה רבי יוסי, בשנים שהיה אחד מהם מחסר כפרה, ואין ידוע איזה מהן - שיביאו חטאת בשתפות ויתנו עליה ותאכל.

ז. הוציא כחצי גרוגרת, וחזר והוציא כחצי גרוגרת בהעלם אחד - חיב. בשני העלמות - פטור. רבי מאיר אומר: בהעלם אחד ברשות אחת - חיב. בהעלם אחד בשתי רשויות או בשתי העלמות ברשות אחת - פטור. נאכל הראשון עד שלא הוציא השני - בין בהעלם אחד בין בשני העלמות - פטור. הוציא כחצי גרוגרת, ונתנו ברשות הרבים, וחזר והוציא כחצי גרוגרת, אם הניחה בתוך ארבע אמות לראשונה - אם העבירן דרך עליה - חיב. ואם לאו - פטור.

ח. הנוטל מלא הזוג משערו - הרי זה חיב. וכמה מלא הזוג? - שתים. רבי אליעזר אומר: אפלו אחת. ומודים חכמים לרבי אליעזר, בבורר שחורות מבין לבנות ולבנות מבין שחורות - חיב; ודבר זה אף בחול אסור משום (דברים כב, ה): "לא ילבש וגו'".

ט. רבי שמעון בן אלעזר אומר: צפרן שפרשה רבה, וציצין שפרשו רבן, ביד - מתר. נטלן בכלי - הרי זה חיב חטאת.

¹² מכה בקשת על צמר גפן - להפריד ולהסיר

על ידי זה הפסקת מהגרעינים.

¹³ תבואה.

¹⁴ ענבים.

¹⁵ זיתים.

¹⁶ קוצץ תמרים.

אומר: אם יש במקום שזרק עמק עשרה טפחים ורחב ארבעה - הרי זה חייב.

ד. מבוי ששנה לרשות היחיד, ועשויה מדרון לרשות הרבים, אם יש גבוה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות - אין צריך לחי וקורה. רשות הרבים השופע לרשות היחיד - הרי הוא כרשות היחיד. שנה ברשות הרבים ונעשה מדרון לרשות הרבים, אם יש גבה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות - אין צריך לחי וקורה. רשות היחיד השופע לרשות הרבים - הרי הוא כרשות הרבים, שנה לכאן ולכאן וגבוה מן האמצע, אם יש גבה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות - אין צריך לחי וקורה. רשות היחיד השופע לרשות היחיד - הרי הוא כרשות היחיד, לרשות הרבים - הרי הוא כרשות הרבים.

ה. תל ברשות הרבים - רבי חנניא בן גמליאל אומר: אם יש גבוה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות, הנוטל הימנו והנותן על גבו - חייב. פחות מכך, בתוך ארבע אמות - פטור. חוץ לארבע אמות - חייב. גג ברשות הרבים, גבוה עשרה ורחב ארבעה, ונטל הימנו ונתן על גביו - חייב. פחות מכך, בתוך ארבע אמות - פטור. חוץ לארבע אמות - חייב. עמוד ברשות הרבים, גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, ונטל הימנו ונתן על גביו - חייב. פחות מכך, בתוך ארבע אמות - פטור. חוץ לארבע אמות - חייב.

ו. מנורה ברשות הרבים, גבוהה עשרה, ופרח שבראשה רחב ארבעה, ונטל הימנה ונתן על גבה - חייב. היתה פחות מכך, בתוך ארבע אמות - פטור. חוץ לארבע אמות - חייב. עגלה ברשות הרבים, גבוהה עשרה טפחים, ורחבה ארבעה, אחד הפורק ואחד הטוען - הרי זה חייב.

ז. הזורק בפתל למעלה מעשרה טפחים, והלכה וישבה בחור שהוא ארבעה על ארבעה טפחים - הרי זה חייב; שאין מטלטלין לרשות, כגון אלו

אחת. המכבש והסוחט - מלאכה אחת. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: הצבעים שבירושלים אין עושין סחיטה מלאכה בפני עצמה. הבורר, הטוחן, הזורה, והמרקד, והלש והאופה לאכילה - כגרוגרות. לבהמה - כמלא פי גדי. לצבע - כדי לצבע בו בגד קטן. ושאר כל הדברים: כשעור לטמאתן כך שעור להוציאן. התולש כנף מן העוף, והקוטמו והמורטו - חייב שלש חטאות.

יד. אין יונקין מבהמה טהורה ביום-טוב ואין צריך לומר בשבת. אבא שאול אומר: יונקין היינו מבהמה טהורה ביום-טוב. לא תקל אשה מדדיה ותחליב לתוך הכוס או לתוך הקערה ותניק את בנה. אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה טמאה, ואם היתה דבר של סכנה - מתר, שאין כל דבר עומד בפני פקוח נפש, חוץ מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים.

מסכת שבת פרק אחד עשר

א. הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע, בארבע אמות - פטור. פחות מארבע אמות - חייב.

ב. שתי סרטאות¹⁸ זו על גבי זו, וזרק מן העליונה לתחתונה, חוץ לארבע אמות - חייב. בתוך ארבע אמות - פטור. זרק מן רשות הרבים לדיר, ולסהר, ולמקצה, ולחצר, אפילו הן בבקעה - הרי זה חייב. הזורק מן החנות דרך סטיו לפלטיא - חייב. מן החנות לסטיו, ומסטיו לפלטיא - פטור.

ג. שתי בקעות זו על גבי זו, זרק מן התחתונה לעליונה, ומן העליונה לתחתונה, בתוך ארבע אמות - פטור. איסטרטיא על גבי בקעה, וזרק מן האיסטרטיא לבקעה - פטור. רבי שמעון

¹⁷ קוצץ תאנים.

¹⁸ רשות הרבים.

י. בתים שבספינה - חִיבין בערוב. והשאר שבספינה שאין להם בתים - הרי הן כשרוין בחצר. לְווחין שבספינה - אין מטלטלין אותם. אם היו מכסין בהן פרות או כלים - הרי הן ככסוי כלים ומטלטלין אותן.

יא. לא יתלה אדם בשרשי אילן למעלה משלשה טפחים, ויורד וטובל, אלא אם כן היו רגליו נוגעות בארץ. אבל נתלה בחבל הקשור בסלע או בספינה - יורד וטובל.

יב. הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, ונזפר לאחר שיצתה מידו - קלטה אחר או קלטה כלב, או שנשרפה - רבי מחיב, וּחַכְמִים פּוֹטְרִין. מודה רבי לחכמים, שאם זרק מרשות הרבים לרשות היחיד שהוא פטור, עד שעה שתנוח.

יג. זה הכלל, כל חיבי טארות - אין חיבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן זדון וסופן שגגה, תחלתן שגגה וסופן זדון - פטורים, עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. אם יש בשגגה של אחד מהם כדי לעשות מלאכה - חיב. כיצד? היה יודע שהוא שבת, והזיד במלאכה - זה הוא מזיד האמור בתורה. אם היה מתעסק - פטור. שגג בשבת והזיד במלאכה, או שהיה יודע שהוא שבת, ונתפון לעשות בה מלאכה. אבל לא היה יודע שעל אותה מלאכה חיב חטאת - זה הוא שוגג האמור בתורה.

מסכת שבת פרק שנים עשר

א. הבונה כל שהוא - הרי זה חיב. רבי יוסי אומר: אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיט - הנותן את הטיט, הרי זה חיב; רבי יהודה אומר: שניהם חיבים. נטל את האבן ונתנה על גבי דימוס, והתקינה לבנין, אף על פי שלא נתן עליה את הטיט - הרי זה חיב, והרי היא כקרקע לכל דבר.

ב. המכה בפטיש, אחד טפיחה גדולה ואחד טפיחה קטנה - הרי זה חיב. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף המכה

שמשחקין בפדור ברשות הרבים, ויצאה הפדור מתחת ידו של אחד מהן לכתל וחרזה לאחוריה, חוץ לארבע אמות - חיב. קפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה. וכן גומא אין מטלטלין מתוכן לרשות הרבים, ולא מרשות הרבים לתוכן, אבל יורד לתוכן ואוכל. פחות מכן, תוך ארבע אמות - פטור. חוץ לארבע אמות - חיב. לשון ים הנכנס לחצר - אין ממלאין ממנו בשבת, אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים. במה דברים אמורים? בזמן שנכנס בפרצה שהיא יתרה על עשרה אמות, אבל הנכנס בפתח - אין צריך כלום. סלע שהוא גבוה עשרה טפחים - אין מטלטלין, לא מתוכו לים, ולא מים לתוכו. פחות מכן - הרי זה מתר, ובלבד שיהא בית סאתים.

ח. הזורק מן הים ליבשה, ומן היבשה לים, מן הספינה לים, מן הים לספינה ומן הספינה לחברתה - פטור. זרק מן האי־סרטויא לים - פטור. רבי שמעון אומר: אם יש במקום שזרק עמק עשרה טפחים - הרי זה חיב. ובבור אפלו עמק מאה אמה - הרי זה חיב. ספינה שבים, גבוהה עשרה טפחים - אין מטלטלין לא מתוכה לים, ולא מים לתוכה. רבי יהודה אומר: עמקה עשרה ואינה גבוהה עשרה - מטלטלין מתוכה לים, אבל לא מים לתוכה.

ט. ספינות קשורות זו בזו - מערבין ומטלטלין מזו לזו. התרו - נאסרו. חזרו וקשרום - בין אנוסין, בין שוגגין, בין מזידין, בין מטעין - חזרו להתרן. מחצלות פרוסות ברשות הרבים - מערבין ומטלטלין מזו לזו, נקפלו - נאסרו. חזרו ופרסוה, בין אנוסין, בין שוגגין, בין מזידין, בין מטעין - חזרו להתרן. שפל מחיצה הנעשית בשבת, בין שוגגין, בין מזידין, בין אנוסין, בין מטעין - הרי זה מחצה.

בְּקוֹרְנָס עַל הַסֵּדֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - חֲבִיב, שֶׁכֵּן מְרַדְדִין טַסִין לַעֲבוּדַת הַמִּשְׁכָּן.

ג. הַקּוֹדֶחַ, וְהַגּוֹרֵר, וְהַקּוֹצֵץ כֹּל שֶׁהוּא, וְהָצַר צוּרָה, וְהַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר, וְהַמַּעֲבֵד אֶת הָעוֹר - הָרִי זֶה חֲבִיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד שִׁיקְדִיחַ אֶת כָּלוּ, עַד שִׁיגְרֵר אֶת כָּלוּ, עַד שִׁיקֵץ אֶת כָּלוּ. הַצָּר צוּרָה - עַד שִׁיצוֹר אֶת כָּלוּ. הַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר - עַד שִׁיִּצְבַּע אֶת כָּלוּ. הַמַּעֲבֵד אֶת הָעוֹר - עַד שִׁיעֲבַד אֶת כָּלוּ. הַמְכַבֵּה וְהַמַּבְעִיר - הָרִי זֶה חֲבִיב. הַנּוֹתֵן שֶׁמֶן בְּנֵר, אֶף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ שֶׁמֶן - הָרִי זֶה חֲבִיב. טִלְטְלוּ מִמְקוֹם לְמִקְוֹם - פְּטוּר. הִטְהֵרוּ עַל צִדּוֹ - הָרִי זֶה חֲבִיב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי גֵרוֹת דּוֹלְקִין - נִתְּפוֹן לְכַבּוֹת אֶת זֶה וְכַבָּה אֶת זֶה - הָרִי זֶה פְּטוּר. שְׁנֵי גֵרוֹת כְּבוּיִן - נִתְּפוֹן לְהִבְעִיר אֶת זֶה וְהִבְעִיר אֶת זֶה - הָרִי זֶה פְּטוּר. אֶחָד כְּבוֹי וְאֶחָד דְּלוּק - נִתְּפוֹן לְכַבּוֹת אֶת הַדְּלוּק וְלְהִבְעִיר אֶת הַכְּבוֹי, וְהִבְעִיר אֶת הַכְּבוֹי וְכַבָּה אֶת הַדְּלוּק - בְּנִשְׁמָה אַחַת - חֲבִיב, בְּשֵׁתִי נִשְׁמוֹת - פְּטוּר.

ד. אֶחָד נִתֵּן אֶת הָאוּר, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַקְּדֻרָה, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַבֶּשֶׂר, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַתְּבַלִּין, וְכֹא אֶחָד וְהִגִּיס - בְּלֵן חֲבִיבִין. אֶחָד נִתֵּן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַקְּדֻרָה, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַבֶּשֶׂר, וְאֶחָד נִתֵּן אֶת הַתְּבַלִּין, וְאֶחָד הִבִּיא אֶת הָאוּר, וְכֹא אֶחָד וְהִגִּיס - שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים חֲבִיבִין.

ה. הַסּוֹרֵט סְרִיטָה אַחַת עַל גְּבִי שְׁנֵי נִסְרִים כְּאַחַת - הָרִי זֶה חֲבִיב. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: לֹא חִיבּו שְׁתֵּי אוֹתוֹת אֲלֵא מִשּׁוּם רוּשָׁם, שֶׁכֵּן רוּשְׁמִין עַל קֶרֶשׁ הַמִּשְׁכָּן לִידַע אִיזְהוּ בֵּן זוּגוֹ. כְּתַב אוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכְּאֵן, וְאוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכְּאֵן, אִם כְּשִׁמְדִּיקֵין זו לְזוֹ וְהֵן נִרְאוֹת כְּאַחַת - חֲבִיב, וְאִם לֹאו - פְּטוּר. כְּתַב אוֹת אַחַת, וְכֹא אַחַר וְכְתַב אוֹת אַחַת, וְכֹא אַחַר וְכְתַב אוֹת אַחַת - אֲפִלוּ כֹל הַפְּסוּק כָּלוּ -

- פְּטוּר. הָרוּשָׁם אוֹת אַחַת וְהַשְּׁלִים אֶת הַשֵּׁם, אוֹת אַחַת וְהַשְּׁלִים אֶת הַסֵּפֶר - חֲבִיב.

ו. הַמְקַרֵּעַ עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתַב - פְּטוּר. הָרוּשָׁם עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתַב - חֲבִיב. כְּתַב בְּקַלִּיפֵי אֲגוּזִין, בְּקַלִּיפֵי רְמוֹנִים - חֲבִיב. בְּדָם קְרוֹשׁ, בְּחֵלֶב קְרוֹשׁ, עַל עֵלָה זֵית, וְעַל עֵלָה חֲרוּב, וְעַל עֵלָה דְלָעַת, וְעַל כָּל דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא - חֲבִיב. עַל עֵלָה חֲזַרִין, וְעַל עֵלָה כְּרֶשֶׁת, וְעַל עֵלָה בְּצָלִים, וְעַל עֵלָה יְרֻקוֹת, וְעַל כָּל דְּבַר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא - פְּטוּר. זֶה הַכֹּל: כְּתַב דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא עַל דְּבַר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא, אוֹ דְּבַר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא עַל דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא - פְּטוּר. אִינוֹ חֲבִיב, עַד שִׁיכְתַּב דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא עַל דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא.

ז. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת גְּדוּלָה, אֶף עַל פִּי שִׁישׁ בְּמִקְוֵמָה כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת - פְּטוּר. הַמוֹחֵק אוֹת אַחַת גְּדוּלָה, אִם יֵשׁ בְּמִקְוֵמָה כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת - חֲבִיב. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסִי: זֶה חֲמֹר בְּמוֹחֵק מִכּוֹתֵב, חֲמֹר בְּכּוֹתֵב מֵה שֶׁאִין פֶּן בְּמוֹחֵק. הַכּוֹתֵב לְקַלְקֵל - חֲבִיב. וְהַמוֹחֵק לְקַלְקֵל - פְּטוּר. נִפְלָה דִּיּו עַל גְּבִי סֵפֶר וּמַחֲקָה, שַׁעֲוָה עַל גְּבִי פְּנָקֵס וּמַחֲקוֹ, אִם יֵשׁ בְּמִקְוֵמָה כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת - חֲבִיב. וְהַמוֹחֵק לְקַלְקֵל - פְּטוּר. אִין לָךְ שְׁחִיב, אֲלֵא הַמוֹחֵק עַל מְנַת לְכַתֵּב, וְהַמוֹחֵק כְּדִי לְתַקֵּן כֹּל שֶׁהוּא - הָרִי זֶה חֲבִיב.

ח. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת וְעֲשֶׂה שְׁתֵּים. שְׁתֵּי אוֹתוֹת וְעֲשָׂן אוֹת אַחַת - הָרִי זֶה חֲבִיב. נִתְּפוֹן לְכַתֵּב אוֹת אַחַת וְנִעֲשֶׂה כְּדִי שְׁתֵּי אוֹתוֹת, שְׁתֵּי אוֹתוֹת וְעֲשָׂן אוֹת אַחַת - הָרִי זֶה פְּטוּר. עֲשֶׂה שְׁנֵי נְקוּדִין, וְכֹא אַחַר וְגִמְרָן וְעֲשָׂן שְׁתֵּי אוֹתוֹת - הָאֲחֵרוֹן חֲבִיב. כְּתַב עַל הַזּוּיִת מִבְּפָנִים - הָרִי זֶה חֲבִיב. מִבְּחוּץ - פְּטוּר. הַמַּצִּיר בְּקַלִּיפֵי פּוּלִין, בְּקַלִּיפֵי תוֹרְמָסִין - פְּטוּר.

ט. הַמְסַרֵּט עַל בֶּשֶׂר - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲבִיב וְחַכְמַיִם פּוֹטְרִין. אָמַר לְהֵם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְהֵלֵא בֵּן סֵטְדָא לֹא לְמַד אֲלֵא בְּכַף? אָמְרוּ

לו: מפני שוטה אחד נחייב את כל הפקחין?

י. אחד אוהו בקלמוס ואחד אוהו בידו וכותב - האוהו בקלמוס - פטור. והאוהו בידו וכותב - חייב. נתפון לסייעו - האוהו בקלמוס - חייב, והאוהו בידו וכותב - פטור. שוגג אוהו בקלמוס, ומזיד אוהו בידו וכותב - פטור. מזיד אוהו בקלמוס, ושוגג אוהו בידו וכותב - חייב. קטן אוהו בקלמוס וגדול אוהו בידו וכותב - חייב. גדול אוהו בקלמוס וקטן אוהו בידו וכותב - פטור.

יא. מודה רבי אליעזר לחכמים, שאם כתב אות אחת בשבת זו, ואות אחת בשבת אחרת, אות אחת בשבת ואות אחת ביום טוב, אות אחת בשבת ואות אחת ביום הכפורים - שהוא פטור, שאין שני ימים מצטרפין למלאכה אחת.

יב. אחד נתן את הדיו, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הקנקנתום - שנים האחרונים חייבין. אחד נתן את הדיו ואחד נתן את הקנקנתום, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הדיו - שנים האחרונים חייבין. אחד נתן את הדיו, ואחד נתן את הקנקנתום, ואחד נתן את המים - האחרון חייב. אחד נתן את הקנקנתום, ואחד נתן את הדיו, ואחד נתן את המים - האחרון חייב. אחד נתן את הדיו, ואחד נתן את המים. אחד נתן את הקומס, ואחד נתן את המים. אחד נתן את המים ואחד נתן את האפר. אחד נתן את האפר ואחד נתן את המים - האחרון חייב; דברי רבי. ורבי יוסי בן רבי יהודה אומר: אינו חייב אלא עד שיגבל.

מסכת שבת פרק שלשה עשר

א. האורג שני חוטין על גבי הגס. ועל גבי האמרא - הרי זה חייב. רבי אלעזר אומר: אפלו אחד. האורג שני חוטין על גבי שפה על הרחב שלשה בתים - הרי זה חייב. האורג שלשה חוטין בתחלה - הרי זה חייב,

הא למה זה דומה? לצלצל קטן שארג בו שני חוטין על רחב שלשה בתים. והאורג שלשה בתים מתחלה - הרי זה חייב.

ב. שנים שעזרו את הצבי - שניהן פטורין, שאין שנים חייבין על מלאכה אחת. צדו הראשון והניחו - שניהם חייבין. צדו הראשון ונתנו לשני - הראשון חייב והשני פטור.

ג. הצד צבי בחצר שיש לה שני פתחים - פטור. נעל הראשון את הפתח וכא השני ונעל את הפתח השני - השני חייב והראשון פטור. חזר הראשון ופתח ונעל - הראשון חייב על צדה השני.

ד. הצד צבי חגר, חולה, זקן - פטור. הצד את הישן ואת הסומא - חייב. הצד יוני שוכף, יוני עליה, וצפרין שקננו בטפיחין ובבירה, וכל דבר שמחסר צידה - חייב. אוזין ותרגולין, ויוני הרדסיות, וכל דבר שאין מחסר צידה - פטור. הצד זבובין ויתושין - חייב. ורבי יהודה פוטר. הצד חגבים - בשעת הטל - פטור. בשעת השרב - חייב. אלעזר בן מהבאי אומר: אף בשעת השרב, אם היו מקלחין - פטור.

ה. הצד בהמה חיה ועוף מאפר שברשות אדם, אם היו מחסרין צידה - חייב. לאפר שברשות אדם, אף על פי שמחסרין צידה - פטור. הפורש מצודה על גבי בהמה חיה ועוף, אף על פי שנכנסו לתוכה - פטור, הפורש מצודה על גבי בהמה, חיה ועוף, אם נכנסו לתוכה - חייב. המפרק בהמה ועוף מן המצודה - פטור.

ו. שנים שישבו על הפתח - שניהם פטורין, שאין ידוע איזה מהן קדם. ישבו זה ראשון וזה שני - הראשון חייב והשני פטור. ישב אחד על הפתח, וכא אחר וצדו מבפנים - היושב על הפתח חייב. והצדו מבפנים - פטור. ישב אחד על הפתח, וכא אחר וישב לו מבפנים - פטור, ישב אחד על הפתח, וכא אחר וישב לו מבפנים, וכא אחר וישב

חלה רבי מאיר²⁰, ובקשנו לעשות לו ולא הניחנו, אמרנו לו: תבטל דבריך בחייה? אמר לנו: אף על פי שאני אומר כן ודברי אמר כן - לא מלאני לבי מימי, לעבר על דברי חברי.

י. ושותין מי זבלין, מי דקלין, וכוס עקריין, ומדיח בהן פניו ודיו ורגליו. לא ידיח בהן את הסנדל. רבי יוחנן הסנדלר מתיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: האשה רוחצת בנה ביין, אף על פי שמתכוננת לרפואה.

יא. רוחץ אדם במי טבריא ומי ים הגדול, אבל לא במי הגרר, ולא במי המשרה, ולא בימה של סדום. אימתי? בזמן שמתכונן לרפואה, אבל אם להעלות מטמאה לטהרה - הרי זה מתר. לא יתן אדם מים על גבי ספוג, ויתן על גבי מפתו. אבל נותן הוא על גבי רגליו והן יורדין לספוג. נותן אדם מוך יבש, וספוג יבש על גבי מפתו. אבל לא גמי יבש, ולא פתיתין יבשין על גבי מפתו.

יב. נותנין מים לתוך קמח וקלי, ובלבד שלא יגבל. נותנין שמשמין ואגוזין לתוך הדבש, ובלבד שלא יערב. מפרפרין גלוסקין לחולה בשבת, ובלבד שלא יגבל. אבל מחבץ הוא מעשה קדרה - ואוכל.

יג. מודים חכמים לרבי אליעזר שאין עושין אהלים בתחלה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת, על מה נחלקו? על המוסיפין, שרבי אליעזר אומר: אין מוסיפין ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום-טוב.

יד. רבי אליעזר אומר: קרן עגולה - חיב, קרן פשוטה - פטור. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: המרפיב קנה של מנורה -

לו מבחוץ - היושב על הפתח חיב, ושנים האחרונים פטורין. יושב אחד על הפתח, ונמצא צבי בתוכו, אף על פי שמתכונן לישוב על הפתח עד שתחשף - פטור, מפני שקדמה צידה למחשבה, אין לה שיהא חיב אלא המתכונן לצוד, אבל קדמה צידה למחשבה - פטור. למה זה דומה? לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי בתוכו, ולמתכסה בטלית, ונמצא צפורית בתוכה, אף על פי שמתכונן לישוב עד שתחשף - פטור, מפני שקדמה צידה למחשבה, אין לה שחיב אלא המתכונן לצוד. אם קדמה צידה למחשבה - פטור.

ז. אין לועסין מסתיכין¹⁹ בשבת. אימתי? בזמן שמתכונן לרפואה, אם מפני ריח הפה - הרי זה מתר. לא ישחק אדם סם יבש בשניו, אימתי? בזמן שמתכונן לרפואה. אם מפני ריח הפה - הרי זה מתר.

ח. החושש בשניו - לא יגמע בהן יין וחמץ ופולט, אבל מגמע ובלע. ומטביל כדרכו ואינו חושש. החושש בגרונו - לא יערענו בשמן, אבל נותן שמן הרבה לתוך אנגורון ובלע, ומטביל כדרכו ואינו חושש. החושש בראשו, וכן מי שעלו בו חטטים - סך הוא את השמן ואינו סך יין וחמץ, שהשמן דרכו לסיכה, יין וחמץ אין דרכן לסוך. סך אדם שמן על גבי מפתו, ובלבד שלא יטול במוך ובמטלית, ויתן על גבי מפתו.

ט. עושין אלונתית לחולה בשבת, אימתי? בזמן שטרפה מערב שבת, לא טרפה מערב שבת - אסורה, שאין טורפין מתחלה בשבת. אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: טורפין יין ושמן לחולה בשבת. אמר רבי שמעון בן אלעזר: פעם אחת

²⁰ הגר"א ז"ל הגייה רבי אלעזר. אבל בגמרא איתא רבי מאיר.

¹⁹ שרף העץ שעושים מפניו זפת ומשמש לרפואה וגם להסיר ריח הפה.

חַיֵּב לְשַׁלֵּם, וְשֶׁל צִדִּין - פֶּטוּר²¹. נִשְׁמָטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מִנְעֵל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁנִּשְׁמָט רַב הֶרְגֵל - הָרִי זֶה יִחְזִיר, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִקְשֶׁר.

טו. סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה אַחַת מֵאַזְנוֹי, אוֹ אַחַד מִתְרַסִּיּוֹתָיו - יוֹצֵאֵין בּוֹ. שְׁתֵּים - אֶסוּר, מִפְּנֵי מִשׁוּי שַׁבָּת. נִפְסַק עֲקֻבָּתוֹ, אוֹ שֶׁנִּשְׁטַל חוּטְמוֹ, אוֹ שֶׁנִּחְלַק לְשָׁנַיִם - אֶסוּר, מִפְּנֵי מִשׁוּי שַׁבָּת. נִשְׁמָט חוּטְמוֹ - הָרִי זֶה יִחְזִיר, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִקְשֶׁר.

טז. הַדְּגִים, וְהַגְּבִינִין, וְהַמְּסֻדְרִין עַל גְּבֵי קָנִים. וְעַל גְּבֵי עֲלִין - מִפְּרָק וְאוֹכַל, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִחְזִיר. חוֹתֵל שֶׁל תְּמָרִים, וּפְטָלִיא²² שֶׁל גְּרוּגְרוֹת - מְקָרַע וְאוֹכַל, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִקְשֶׁר. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל קֶשֶׁר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא, וְיָכוֹל לְהִתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו, אוֹ שֶׁאַיִנוֹ שֶׁל קִימָא, וְאֵין יָכוֹל לְהִתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו - אֵין חַיֵּב עָלָיו, עַד שֶׁיֵּהָא קֶשֶׁר שֶׁל קִימָא, וְאֵין יָכוֹל לְהִתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו.

יז. חֶבֶל הַקְּשׁוּר בִּפְרָה - קוֹשְׁרוֹ בְּאַבוּס, וְהַקְּשׁוּר בְּאַבוּס קוֹשְׁרוֹ בִּפְרָה; אֲבָל לֹא יִקְשֶׁר בְּאַבוּס וּבִפְרָה. חֶבֶל שֶׁבְּתוֹךְ הַבֵּית מְטֻלְטֵלִין אוֹתוֹ, וְשֶׁבִּהְפָּתַק²³ אֵין מְטֻלְטֵלִין אוֹתָן. אִם הִתְקִינוֹ בְּעַל הַבֵּית לְהִיּוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן - מְטֻלְטֵלִין אוֹתוֹ.

יח. חֶבֶל דְּלִי שֶׁנִּפְסַק - אֵין קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ, אֲלֵא עוֹנְבִים אוֹתוֹ. מִפְּצָעִין בְּאַגּוּזִים וּמִפְּרָדִין בְּרַמוּנִים. וּמִחֲתִכִּין בְּנִבְלָה מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן מְקַדֵּשׁ לְחוּל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִפְּצָעִין בְּאַגּוּזִים וּמִפְּרָדִין בְּרַמוּנִים, וּמִדִּיחִין בְּכַבּוּשֵׁין בְּיוֹם הַכְּפוּרִים

²¹ בְּנוֹסְקַת הַסְּפָרִים מוּבָא בְּאֵין רַבִּי סִימְאֵי אוֹמֵר: קָרַן עֲגוּלָה חַיֵּב וּפְשׁוּטָה פֶּטוּר.

²² סַל הָעֵשׂוּי מִמִּינֵי עֲרֻבָה שְׁאוּצְרִים בּוֹ גְּרוּגְרוֹת.

²³ אוּצֵר.

עִם חֲשִׁכָה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן מְקַדֵּשׁ לְחוּל.

יט. מִדִּיחִין כָּלִים מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת זֶה לְשַׁבָּת אַחֲרָת. כִּיֶּצֵד? אֲכַל בְּהֵן בְּלִילֵי שַׁבָּת - מִדִּיחֵן שִׁיאַכַל בְּהֵן לְשַׁחֲרִית, בְּשַׁחֲרִית - מִדִּיחֵן שִׁיאַכַל בְּהֵן בְּסַעֲדַת צְהָרִים. בְּסַעֲדַת צְהָרִים - מִדִּיחֵן שִׁיאַכַל בְּהֵן לְמִנְחָה. בְּמִנְחָה לֹא יִדִּיחֵן מִעֲתָה. הַכּוֹסוֹת - מִדִּיחֵן כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין קָבַע לְשַׁתִּיה. מִדִּיחֵן עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה יִשְׁתֶּה בְּאַחַד מֵהֶן. מִצִּיעִין עֶשֶׂר מִטּוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה - יִסַּב עַל אַחַת מֵהֶן. שֶׁל בֵּית רַבֵּן גְּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ מְקַפְּלִין כָּלִי לְבָן שְׁלֵהֵן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִחְלִיפִין.

מִסְכַּת שַׁבָּת פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. אָף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ: אֵין קוֹרִין בְּכַתְבֵי הַקֵּדֵשׁ, אֲבָל שׁוֹנֵין בְּהֵן וְדוֹרְשִׁין בְּהֵן. וְאִם צָרִיךְ לוֹ דָּבָר לְבִדּוֹק - בּוֹדֵק. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ - אֵין קוֹרִין בְּכַתְבֵי הַקֵּדֵשׁ מִפְּנֵי שְׁטָרֵי הַדִּיּוּטוֹת? שִׁיאֲמָרוּ: בְּכַתְבֵי הַקֵּדֵשׁ אֵין קוֹרִין, קַל וְחֹמֶר בְּשְׁטָרֵי הַדִּיּוּטוֹת.

ב. הָיוּ כְּתוּבִין תְּרַגּוּם כָּל לְשׁוֹן - מִצִּילִין אוֹתָן וְגוֹנְזִין אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מִצִּילִין אוֹתָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה וְהִלָּךְ אֲבָא חֵלְפָתָא אֲצֵל רַבֵּן גְּמְלִיאֵל לְטַבְרַיָּא, וּמִצָּאוּ שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב עַל שְׁלַחְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן הַנּוֹזֵף, וּבְכִדּוֹ סִפֵּר אֵיּוֹב תְּרַגּוּם, וְהִיָּה קוֹרָא בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי חֵלְפָתָא: זְכוּר הֵייתִי בְּרַבֵּן גְּמְלִיאֵל הַזֶּה, אָבִי אָבִיךָ, שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב עַל גֵּב מַעֲלָה בְּהַר הַבֵּית, וְהִבִּיאוּ לְפָנָיו סִפֵּר אֵיּוֹב תְּרַגּוּם, וְאָמַר לְבִנְאֵי: תִּגְנוּזוּ תַּחַת הַנֶּדְבָךְ. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שְׁלַח רַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְגִנְזוּ. רַבִּי יוֹסֵי בֵר יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲרֻבָה שֶׁל טֵיט כְּפָה עָלָיו. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר, טֵיט לֹא הִיָּה בְּהַר הַבֵּית. וְעוֹד, וְכִי מֵאַבְדִּין אוֹתָהּ בְּיַד? אֲלֵא מִנִּיחִין אוֹתָהּ בְּמִקּוֹם הַתְּרַפָּה וְהֵן מִתְּאַבְדִּין מֵאַלְיָהֵן.

ג. היו כְּתוּבִין בְּסֵם, בְּסִקְרָא, בְּקוּמוֹס, בְּקִנְיָנָתוֹם - מְצִילִין אוֹתָן וְגוֹנְזִין אוֹתָן. הַבְּרֻכּוֹת וְהַקְּמָעוֹת. אִף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּהֵן מְאוֹתוֹת הַשֵּׁם וּמַעֲנִינּוֹת הַרְבֵּה שְׁבַתוֹרָה - אֵין מְצִילִין אוֹתָן, אֲלֵא נִשְׂרָפִין בְּמִקּוּמָן. מִכָּאן אָמְרוּ: כּוֹתְבֵי בְּרֻכּוֹת כְּשׁוֹרְפֵי תוֹרָה. וּמַעֲשֵׂה בְּאֶחָד בְּצִידָן שֶׁהִיָּה כּוֹתֵב בְּרֻכּוֹת, וְאָמְרוּ עֲלָיו לְפָנָי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל, וְהֵלֶךְ רַבִּי יִשְׁמַעְעָל לְבוֹדְקוֹ, כְּשֶׁהִיָּה עוֹלָה בְּסֵלָם הַרְגִישׁ בּוֹ, נִטַּל טוּמוֹס שֶׁל בְּרֻכּוֹת וּנְתָנוּ לְתוֹךְ סֶפֶל שֶׁל מַיִם. בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: 'עֲנֵשׁ הָאֲחֵרוֹן קֶשֶׁה מִן הָרֵאשׁוֹן'.

ד. הַגְּלִיוֹנִים וְסִפְרֵי מִינִים - אֵין מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה, אֲלֵא נִשְׂרָפִין בְּמִקּוּמָן, הֵן וְאֲזַכְרוֹתֶיהֶן. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אָמַר: בַּחֹל - קוֹדֵר אֶת אֲזַכְרוֹתֶיהֶן וְגוֹנְזֵן, וְשׁוֹרֵף אֶת הַשָּׂאָר. אָמַר רַבִּי טַרְפוּן: אֶקְפַּח אֶת בְּנֵי, שְׂאֵם יְבוֹאוּ לְיָדֵי - שְׂאֲשֻׁרוּף, הֵם וְאֲזַכְרוֹתֶיהֶן. שְׂאֲפֵלו הַרֹדֵף רֹדֵף אַחֲרָיו לְהוֹרְגוֹ וְנָחַשׁ רֵץ אַחֲרָיו לְהַפְּיִשׁוֹ, נִכְנַס לְבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵינוֹ נִכְנַס לְכַתְּיָהֶן שֶׁל אֱלֹהִים, שֶׁהִלְלוּ אֵין מְכִירִין אוֹתוֹ וְכוֹפְרִין בּוֹ וְהִלְלוּ מְכִירִין וְכוֹפְרִין בּוֹ, וְעַלֵּיהֶן אָמַר הַכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה נז, ח): "וְאֲחֵר הַדְּלַת וְהַמְּזוּזָה שִׁמַּת זְכֹרֹנָךְ" וְגו'. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: מַה אִם לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אִמְרָה תוֹרָה: שְׁמֵי שְׁנַכְתַּב בְּקִדְשָׁה יִמְחָה עַל הַמַּיִם, סִפְרִים הִלְלוּ שְׁמַטִּילִין אֵיבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֵבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׁיִמְחֹו, הֵן וְאֲזַכְרוֹתֶיהֶן. וְעַלֵּיהֶן אָמַר הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קלט, כא): "הֲלֵא מִשְׁנֹאֵיךָ ה' אֲשַׁנְּאָ וְגו'"; כִּשֵּׁם שְׂאֵין מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה - כִּךְ אֵין מְצִילִין אוֹתָן, לֹא מִן הַמַּפְלֵת וְלֹא מִן הַמַּיִם, וְלֹא מִכָּל דְּבַר הַמַּאֲבֵד אוֹתָן.

ה. סִפְרֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד - נוֹטְלוּ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. כְּלֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁ אֶחָד - כּוֹפְלוּ וּמִשְׁתַּמְשׁ בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. סִפְרֵי שְׁנֵפֶל לְתַנּוּר - מִטְמֵא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלָקָה

ז. אֵין מְצִילִין אֶת הַמַּת מִפְּנֵי הַדְּלָקָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לִקִּישׁ: שְׁמַעֲתִי, שְׁמַעֲתִי אֶת הַמַּת מִפְּנֵי הַדְּלָקָה. שְׂכַח פֶּת בַּתְּנּוּר, וְקִדְשׁ עֲלָיו הַיּוֹם - מְצִילִין מִמֶּנּוּ מְזוּן שֶׁלֹּם סְעֻדוֹת, וְאוֹמַר לְאַחֲרֵים: בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם, בְּלִבְד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עִמָּהֶם חֲשׁוֹן אַחֵר הַשְּׁבֵת. וּכְשֶׁהוּא רוֹדֵה - רוֹדֵה בְּסַפִּין, אֲבָל לֹא בְּמַרְדָּה.

ח. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: פּוֹרְסִין עוֹר שֶׁל גְּדִי עַל גְּבֵי שְׂדֵה תְּבַה וּמַגְדֵּל שְׂאֵתוֹ בְּהֵן אֶת הָאוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַרֵף. וְלֹא הוֹדּוּ לוֹ חֲכָמִים.

ט. נִכְרֵי שְׂבָא לְכַבּוֹת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: 'כְּבָה' וְאֵל תְּכַבֶּה'. מַעֲשֵׂה שְׁנֵפֶלָה דְּלָקָה בַּחֲצוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן סִימְאֵי בְּשִׁיחִין, וּבָאוּ אֲנָשֵׁי גִסְטְרָא שֶׁל צְפוּרֵי לְכַבּוֹתָהּ, וְלֹא הִנִּיחֵן. יָרְדוּ גִשְׁמִים וְכַבּוּ, אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא הִיָּה צְרִיף, אִף עַל פִּי כֵן, לְמוֹצָאֵי שְׁבֵת שֶׁלַח לָהֶם סֵלַע לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְלֹאפְרָכּוֹס שְׁבָהֶן שֶׁלַח חֲמִשִּׁים דִּינָרִים.

י. אֵין מְשַׁפְּרִין כְּלָיִם לְנִכְרֵי בְּעָרֵב שְׁבֵת, וּבְרַבִּיעֵי וּבְחֲמִישֵׁי - מִתָּר, אֵין מְשַׁלְחִין אֲגוּרוֹת בְּיַד נִכְרֵי בְּעָרֵב שְׁבֵת, וּבְרַבִּיעֵי

ה. סִפְרֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד - נוֹטְלוּ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. כְּלֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁ אֶחָד - כּוֹפְלוּ וּמִשְׁתַּמְשׁ בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. סִפְרֵי שְׁנֵפֶל לְתַנּוּר - מִטְמֵא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלָקָה

ה. סִפְרֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד - נוֹטְלוּ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. כְּלֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁ אֶחָד - כּוֹפְלוּ וּמִשְׁתַּמְשׁ בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. סִפְרֵי שְׁנֵפֶל לְתַנּוּר - מִטְמֵא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלָקָה

ה. סִפְרֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד - נוֹטְלוּ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. כְּלֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁ אֶחָד - כּוֹפְלוּ וּמִשְׁתַּמְשׁ בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. סִפְרֵי שְׁנֵפֶל לְתַנּוּר - מִטְמֵא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלָקָה

ה. סִפְרֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד - נוֹטְלוּ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. כְּלֵי שְׂאֵתוֹ הָאוֹר בְּרֵאשׁ אֶחָד - כּוֹפְלוּ וּמִשְׁתַּמְשׁ בּוֹ, אִם כְּבָתָה - כְּבָתָה. סִפְרֵי שְׁנֵפֶל לְתַנּוּר - מִטְמֵא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלָקָה

ובחמישי - מתר. אמרו עליו על יוסף הכהן, שלא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם.

יא. מלא מים להשקות בהמתו - משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל - אסור. לקט עשבים להאכיל בהמתו - מאכיל אחריו ישראל. אם בשביל ישראל - אסור. במה דברים אמורים? בנכרי שאין מכירו, אבל נכרי שמכירו - הרי זה אסור, מפני שמרגילו ועושה עמו לשבת אחרת, וכלם שעשאן ישראל, בין אנוסין, בין שוגגין, בין מזידין, בין מטעין - הרי זה אסור.

יב. אין מפליגין בספינה בים הגדול פחות משלשה ימים קדם לשבת. במה דברים אמורים? ביורד לדבר הרשות, אבל ביורד לדבר מצוה, אפלו בערב שבת - מתר. ופוסק עמו על מנת לשבת, ואינו שובת. דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך, ומצור לצידן, אפלו בערב שבת - מתר.

יג. ספינה הבאה בים - אין עולין מתוכה ליבשה, אלא אם כן היו בתוך התחום עד שלא חשכה. מעשה ברבן גמליאל וזקנים, שהיו באין בספינה, וקדש עליו היום. אמרו לרבן גמליאל: מה אנו לירד? אמר להם: מתר, שצופה הייתי, והיינו בתוך התחום עד שלא חשכה, אלא שנטרפה הספינה פעמים הרבה. באותה שעה עשה נכרי אסקליא²⁴ לירד בו. אמרו לו: מה אנו לירד? אמר להם: הואיל ולא בפנינו עשה - מתרין אנו לירד בו, וירדו בו רבן גמליאל והזקנים.

יד. מלבן של מטה, ושל עריסה ונקליטי המטה, לווחים של סקבים וכרעי שלחן, ויד של ספין - הרי זה לא יחזיר. ואם החזיר - פטור. ובלבד שלא יתקע. ואם

תקע - חיב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היו רפין - נוטל ומחזיר.

טו. מטלטלין את השופר להשקות בו את התינוק. מטלטלין את הקרקש ואת הפנקס לתינוק בשבת. אין מקרקשין, לא את הזוג ולא את הקרקש לתינוק בשבת. מטלטלין את הפנקס ואת המראה לכסות בהן את הכלים, ואין רואין במראה. ואם היתה קבועה בכתל - מתר. אין מטלטלין, לא את המקבת, ולא את המקדח, ולא את הקשתניות, לא יכה במקבת על גבי מפסלת, ולא יקדיח בקשתניות, כדרך שעושה בחול. כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה - הרי הן ככל הכלים, ומטלטלין אותן.

טז. כפה²⁵, בין חקוק ובין שאינו חקוק - מטלטלין אותו בשבת, ולא אמרו "חקוק" אלא לענין טמאה. מדוכה - אם יש בה שום, מטלטלין אותה. ואם לאו - אין מטלטלין אותה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מדוכה קטנה הנתנת על גבי שלחן - הרי היא כקערה ומטלטלין אותה. רבי יוסי אומר: צרור, ואבן המקרזלת - כזית. כאגוז וכביצה - נוטלו ומקנח בו את רגליו. רבי ישמעאל בן רבי יוסי אומר משום אביו: מלא היד.

מסכת שבת פֶּרֶק חֲמֵשֶׁה עָשָׂר

א. בראשונה היו אומרים: שלשה כלים נטלין בשבת, מקצוע של דבלה, וזומא-ליסטרא של קדרה, וספין קטנה שעל גבי השלחן. חזרו להיות מוסיפין והולכין, עד שאמרו: כל הכלים נטלין בשבת, חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרשה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף העגול של ספינה. רבי יוסי אומר: אף צפרן גדולה. רבי נחמיה אומר: אפילו טלית, אפילו תרוד - אין נטלין אלא לצרף. רבן שמעון

²⁵ שם כלי שיש לו בית קבול.

²⁴ סלם או כבש.

ה. אין מפנין את האוצר בתחלה בשבת. אבל עושה בו שביל, כדי שיהא נכנס ויוצא.

ו. חצר גדולה שירד בה גשמים, והיה בה בית אבל או בית המשתה, מביא תבן בקפה ומרדד, ובלבד שלא ירדד בידו ובקפה כדרך שעושה בחול. נסרים של בית אומן - אף על פי משופין ואף על פי שמתקנין - מטלטלין אותן.

ז. חבלים של טבחין, וטומוס של שטרות, ועורות שאינן עבודין, אם התקינן בעל הבית - מטלטלין אותן, ואם לאו - אין מטלטלין אותן. רבי יוסי אומר: עורות עבודין ושאין עבודין - מטלטלין אותן. אבל גזי צמר, ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן, ומוכין - אין מטלטלין אותן.

ח. מטלטלין את החדש בשבת, ומטלטלין מעשר שני בירושלים, אבל לא בגבולין. מעלין את המדמע באחד ומאה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נותן עיניו באחד מהן ואוכל את השאר.

ט. שברי ערבה - לכסות בהן את פי החביות. שברי זכוכית - לכסות בהן את פי הפך. רבי יהודה אומר: ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן. שברי ערבה - לצק בתוכן מקפה, שברי זכוכית - לצק לתוכן שמן לתינוק. חבית שנתגלה, ואבטיח שנקר - נוטלין ומניחין במקום המצנע.

י. מטלטלין את החצב, מפני שהוא מאכל צביים. ואת החרדל, מפני שהוא מאכל יונים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל נעמיות. רבי נתן אומר: אם כן, יטלטלו חבילי זמורות, מפני שהוא מאכל פילין? זה הכלל: כל שהוא מן המוכן - מטלטלין אותו, וכל שאינו מן המוכן - אין מטלטלין אותו. מים שנתגלו - מטלטלין אותן, מפני שהן ראויין לבהמה - דברי רבי מאיר. רבי

בן גמליאל אומר: בית שמאי אומרים: אין נוטלין אלא לצרך. ובית הלל אומרים: לצרך ושלא לצרך.

ב. דלת של תבה ומגדל ושדה - נוטלין ולא מחזירין. דלת של לול, ושל בית תרנגולין - לא נוטלין ולא מחזירין. דלת מטה שנשברה - היא ושבריה נוטלין בשבת. מכבש²⁶ שנשבר - הוא ושביריו נוטלין בשבת. מגופת חבית שנשברה - היא ושבריה נוטלין בשבת. לא יספות ממנה שבר, לא לסמך בה פרעי מטה ולא לכסות בהן את הפלים. זרקה לאשפה - היא ושבריה אין נוטלין בשבת. שברי תנור ישן - אין נוטלין בשבת; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: נוטלין. העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב, על שברי תנור ישן שנשטלין בשבת, ועל כסויו שאין צריך בית יד. אין נוטלין במוט בשבת, אבל נוטלין בשנים. שלשה וארבעה - אסור.

ג. קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו. אם היה קשור ותלוי - פותחין ונועלין בו. ואם לאו - אין פותחין ונועלין בו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתקן אף על פי שאינו קשור, ואף על פי שאינו תלוי. מקל שעשה בראשו מסמר, להיות נוטל בו את הפת מאפאפירות²⁷ - הרי היא כדוקרן, ומטלטלת בחצר.

ד. מטלטלין את המשליא²⁸ להעלות בה דלי או קיתון של דבלה. כלפלה - לישב עליה תרנגלת. בהמה שנפלה לתוך הבור - עושין לה פרנסה במקומה, בשביל שלא תמות.

²⁶ הגרסה על פי הירושלמי שבת פב ע"ב.

²⁷ כסא שמוניחים עליו ספרים והוא של עין ועגל ומתקפל ונסגר ומתפשט ונפתח, ויש שעושין מפניו שלחן.

²⁸ מזוג.

רבי אליעזר: מוללין את המלול ומציעין את המוצע, ואופין את האפוי, ומבשלים את המבשל.

שמעון בן אלעזר אומר: כל עצמן אסור לקימן מפני סכנת נפשות.

יא. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין, אם התקינן למאכל בהמה - מטלטלין אותן. ואם לאו - אין מטלטלין אותן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם נטלין באחת יד - מטלטלין אותן, ואם לאו - אין מטלטלין אותן.

יב. חבילי אזוב, הסאה, והקורנית - שהכניסן לעצים - אין אוכל מהן בשבת. למאכל בהמה - אוכל מהן. קוטם ואוכל, ובלבד שלא יקטם בכלי. מולל ואוכל - ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה - דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: מולל בראשי אצבעותיו ואוכל, ובלבד שלא ימלול בידים הרבה כדרך שעושה בחול. וכן בחמיתה²⁹, וכן בפגים³⁰, וכן בשארי כל התבלין.

יג. שחלים שטרפן מערב שבת - נותן לתוכן חמץ ושמן. ואין טורפן אלא מערב, וממשיך את החמיתה, ונותן לתוכן. חרדל ששחקו מערב שבת - מביא דבש ונותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. שום שרסקו מערב שבת - מביא גריסין ונותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. אין כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסקן הוא ביד של ספין ובעץ הפרור ואינו חושש. אין מרסקין דבלה וגרוגרות וחרובין לפני זקנים בשבת. אבל מרסק הוא ביד של ספין ובעץ הפרור, ואין חושש.

יד. המולל מלילות מערב שבת - מנפח על יד על יד ואוכל, אבל לא בקנזן ולא בתמחוי. המולל מלילות מערב יום-טוב - מנפח בקנזן ובתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה, ולא בכברה, כדרך שעושה בחול. רבי דוסתאי בן רבי ינאי אמר משום

²⁹ בגמרא: 'אמיתה', והוא שם של צמח בושמי.

³⁰ הגר"א גרם: בפגים.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוַרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ תּוֹתְבוֹת אָבוֹהֵי בְּאֶרֶץ דְּכָנָעַן:

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב... – אחר שכתב לה ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתלשבו, וסדר מלחמותיהם, איך הורישו את החורי – פרש לה ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארכה, כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוכרו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית.

אֵלֶּה | תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּיָשְׁבֵע־עֲשָׂרָה שָׁנָה הָלְהָ רָעָה אֶת־אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבַתָּם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם:

אֵלֶּיךָ תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בַּר שְׁבַע עֶסְרֵי שָׁנִין הָיָה רָעִי עִם אֶחָוִי בְּעֵנָא וְהוּא רַבִּי עִם בְּנֵי בִלְהָה וְעִם בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבוֹהֵי וְאֵתִי יוֹסֵף יָת טְבַהּוֹן בִּישָׂא לְאָבוֹהוֹן:

אלה תולדות יעקב – ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב. סבה ראשונה: "יוסף בן שבע עשרה..." על ידי זה נתגלגלו ויחדו למצרים. זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא, להיות דבר דבור על אפניו. ומדרש אגדה דורש: תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים. אחת: שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל. ושהיה זיו אקונין של יוסף דומה לו. וכל מה שארע לייעקב ארע ליוסף: זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בקראשית רבה. ועוד נדרש בו: וישב – בקש יעקב לישב בשלנה, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלנה, אמר הקדוש ברוך הוא: לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלנה בעולם הזה? והוא נער – שהיה עושה מעשה נערו: מתקן בשערו, ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה באחיו בני לאה, הנה מגיד לאביו: שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלישתן לקה: על אבר מן החי – "וישטטו שער עזים" במקירתו ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים – "לעבד נמפר יוסף". ועל העריות שספר עליהם – "ותשא אשת אדוניו..." דבתם – כל לשון דבה: כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה, הנה מספר. דבה – לשון "דובב שפתי ישנים".

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בָן־זִקְנִים הוּא לֹו וַעֲשָׂה לֹו כְּתֻנֹת פָּסִים:

וַיִּשְׂרָאֵל רַחִים יָת יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹהֵי אָרִי בַר חַפִּים הוּא לִיָּה וַעֲבַד לִיָּה כְּתוֹנָא דְפָסִי:

בן זקנים – שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם "בר חפים הוא ליה" – כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר: שהיה זיו אקונין שלו דומה לו. פסים – לשון "כלי מלת", כמו "כרפס ותכלת", וכמו "כתונת פסים" דתמר ואמנון. ומדרש אגדה: על שם צרותיו, שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדכנים.

וַיִּרְאֵו אֶחָיו כִּי־אָתּוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלָם:

וַחֲזוּ אֶחָוִי אָרִי יָתִיה רַחִים אָבוֹהוֹן מִכָּל אֶחָוִי וְסָנוּ יָתִיה וְלֹא צָבּוּן לְמַלְלָא עֲמִיָּה שְׁלָם:

ולא יכלו דברו לשלום – מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב. דברו – לדבר עמו.

וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף תְּלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׂנְאָו אֹתוֹ:

וַחֲלֵם יוֹסֵף חֲלֵמָא וַחֲוִי לְאֶחָוִי וְאוֹסִיפוּ עוֹד סָנוּ יָתִיה:

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי:

וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כַּעַן חֲלֵמָא הַדִּין דְּחֲלַמְתִּי:

וְהִנֵּה אֲנִיחֵנו מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֵמְתִי וְגַם־נֹצְבָה וְהִנֵּה תִסְבְּינָה אֲלֵמְתִיכֶם וַחֲשַׁתְּחִינֵן לְאֲלֵמְתִי:

וְהָא אֲנִיחֵנָא מֵאֲסָרִין אֲסָרִין בְּגוּ חֲקֵלָא וְהָא קָמַת אֲסָרְתִּי וְאָף אֲזַדְקִיפַת וְהָא מִסְתַּחֲרִן אֲסָרְתַּכוּן וְסָגְדוּן לְאֲסָרְתִּי:

מאלמים אלמים – פתרגומו: "מאסרין אסרון" – עמריו. וכן: "נושא אלמתי". וכמוהו בלשון משנה: "והאלמות נוטל ומכריז". קמה אלמתי – נזקפה. וגם נצבה – לעמוד על עמדה בזקיפה.

וַיֹּאמְרוּ לֹו אֶחָיו הַמְלִיךְ תְּמַלִּיךְ עָלֵינוּ אִם־מְשׁוֹל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׂנְאָו אֹתוֹ עַל־חֲלַמְתּוֹ וְעַל־דְּבָרָיו:

וַאֲמָרוּ לִיָּה אֶחָוִי הַמְלִיכוּ אֹת מְדַמִּי לְמַמְלָךְ עֲלֵנָא אוּ שׁוֹלְטָן אֹת סְבִיר לְמַשְׁלַט בְּנָא וְאוֹסִיפוּ עוֹד סָנוּ יָתִיה עַל חֲלַמּוֹהֵי וְעַל פְּתַגְמוֹהֵי:

ועל דבריו – על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם.

ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר פוכבים משתתנים לי:
וחלם עוד חלום אחר ואשתעי יתיה לאחיה ואמר הא חלמית חלום עוד והא שמשא וסיהרא וחד עסר פוכביא סגדין לי:

ויספר אל-אביו ואל-אחיו ויגער-בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיה להשתתנת לה ארצה:
ואשתעי לאבוי ולאחוי ויגף ביה אבוי ואמר ליה מא חלמא הדין וחלמתא המיתא ייתי אנא ואמך ואחד למסגד לה על ארעא:

ויספר אל אביו ואל אחיו – לאחר שספר אותו לאחיו, חזר וספרו לאביו בפניהם. ויגער בו – לפי שהיה מטיל שנאה עליו. הבוא נבוא – והלא אמך כבר מתה! והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלקה, שגדלתו כאמו. ורבותינו למדו מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים. ויעקב נתפון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו, לכך אמר לו: "הבוא נבוא..." – כשם שאי אפשר באמך, כך השאר הוא בטל.

ויקנאו-בו אחיו ואביו שפר את-הדבר:
ויקנאו ביה אחוי ואבוי נטר ית פתגמא:
הנה ממתין ומצפה מתי יבוא. וכן: "שומר אמונים". וכן: "לא תשמר על חסאתי", לא תמתין.

שני פרשת מכירת יוסף

ויילכו אחיו לרעות את-צאן אביהם בשכם:
ולרעות את צאן – נקוד על "את", שלא הלכו אלא לרעות את עצמך.
ויאזלו אחוי למרעי ית ענא דאבוהון בשכם:

ויאמר ישראל ליוסף הלא אתך רען בשכם איתא לכה ואשלחה אליהם ויאמר לו הגני:
והגני – לשון עונה וזריזות: נזדרז למצות אביו, ואף על פי שהיה יודע באחיו ששונאין אותו.

ויאמר לו לך-נא ראה את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שכם:
ואמר ליה איניל כען חזי ית שלם אחך וית שלם ענא ואתיבני פתגמא ושלחיה ממישר חברון ואתא לשכם:

מעמק חברון – והלא חברון בהר, שנאמר: "ויעלו בנגב ויבא עד חברון"? אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים: "כי גר יהיה זרעך". ויבא שכם – מקום מוכן לפורענות: שם קלקלו השבטים, שם ענו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד, שנאמר: "ויילך רחבעם שכם".

וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה-תבקש:
וימצאהו איש – זה גבריאל, שנאמר: "והאיש גבריאל".

ויאמר את-אחי אנכי מבקש הגידה-נא לי איפה הם רעים:
ואמר ית אחי אנא בעי חו כען לי איכא אנון רען:

ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתל אמרים גלכה דתינה וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדותן:
ואמר גוברא נטלו מפא ארי שמעית דאמרין גיזיל לדותן ואזל יוסף בטר אחוי ואשכחון בדותן:

נסעו מזה – הסיעו עצמן מן האחונה. גלכה דתינה – לבקש לה נכלי דתות שימיתוך בהם. ולפי פשוטו שם מקום הוא, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

ויראו אתו מרחק ובטרום יקרב אליהם ויתנפלו אתו להמיתו:
וחזו יתיה מרחיק ועד לא קריב לותהון ותשיבו עלוהי למקטליה:

ויתנפלו – נתמלאו נכלים וערמומיות. אתו – כמו "אתו", "עמו", כלומר: אליו.

ויאמרו איש אל-אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא:
ואמרו גבר לאחוי הא מרי חלמאי דיכי אתי:

ועתה | לכו ונהרגו ונשלכו באתד הברות ואמרנו
תיה רעה אכלתהו ונראה מה יהיו חלמותיו:

וכען איתו ונקטלניה ונרמיניה בחד מן גופיא ונימר
חיתא בשתא אכלתיה ונחזי מא יהי בסוף חלמותיה:

ונראה מה יהיו חלמותיו – אמר רבי יצחק: מקרא זה אומר דרשני. רוח הקדש אומרת פן: הם אומרים "נהרגהו", והפתיב מסיים
"ונראה מה יהיו חלמותיו" – נראה דבר מי יקום, אם שלכם או שלי! ואי אפשר שיאמרו הם "ונראה מה יהיו חלמותיו", שמכיון
שיהרגוהו בטלו חלמותיו.

וישמע ראובן ויצלהו מיידם ויאמר לא נפנו גפוש:

וישמע ראובן ושינביה מיידהון ואמר לא נקטלניה
גפוש:

לא נפנו גפוש – מפת גפוש, זו היא מיתה.

ויאמר אלהם | ראובן אל-תשפכו-דם השליכו אתו
אל-הבור הזה אשר במדבר ונד אל-תשלו-בו
למען הציל אתו מיידם להשיבו אל-אביו:

ואמר להון ראובן לא תישדון דם רמו יתיה לגופא
הדיו דבמדברא ונד לא תישטון ביה בדיל לשינבא
יתיה מיידהון לאתבותיה לנת אבויה:

למען הציל אתו – רוח הקדש מעידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו, שיבא הוא ונעלנו משם. אמר: אני בכור, וגדול
שבבני – לא יתלה הסרחון אלא בי.

שלישי

ויהי כאשר-בא יוסף אל-אחיו ויפשיטו את-יוסף
את-כתנתו את-כתנת הפסים אשר עליו:

והיה כד אתא יוסף לנת אחויה ואשלחו ית יוסף ית
כתוניה ית כתונא דפסי דעלויה:

את כתנתו – זה חלוק. את כתנת הפסים – היא שהוסיף לו אביו יותר על אחיו.

ויקחהו וישלכו אתו הבור רק אין בו מים:

ונסבוהי ורמו יתיה לגופא וגופא ריקן לית ביה מיא:

והבור רק אין בו מים – ממשמע שנאמר "והבור רק", איני יודע שאין בו מים? מה תלמוד לומר "אין בו מים"? מים אין בו, אבל
נחשים ועקרבים יש בו.

וישבו לאכל-לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת
ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת
וצרי ולט הולכים להוריד מצרומה:

ואסחרו למיכל לחמא וזקפו עיניהון וחזו והא שירת
ערבאי אתיא מגלעד וגמליהון טעינין שעף וקטף
ולטום אזליו לאחתא למצרים:

ארחת – כתרומו: "שירת", על שם "הולכי ארח". וגמליהם נשאים... – למה פרסם הכתוב את משאם? להודיע מתן שכרן של
צדיקים: שאין דרכן של ערביים לשאת אלא גפט ועשרון, שריחן רע. ולזה נזדמנו בשמים, שלא יזוק מריח רע. נכאת – כל פנוסי
בשמים הרבה קרוי נכאת, וכן: "ונראם את כל בית נכחה", מרקחת בשמיו. ואונקלוס תרגם לשון שענה. וצרי – שרף הנושא מעצי
הקטף, והוא "נשף" הנמנה עם סמני הקטרת. ולט – "לושיתא" שמו בלשון משנה. ורבותינו פשו שרש עשב, ושמו
"אשטרולוזיאה" במסכת נדה.

ויאמר יהודה אל-אחיו מה-בצע פי נהרג את-אחינו
וכסינו את-דמו:

ואמר יהודה לאחיהי מא ממון נתהני לנא ארי נקטול
ית אחונא ונכסי על דמיה:

מה בצע – מה ממון, כתרומו. וכסינו את דמו – ונעלים את מיתתו.

לכו ונמכרנו לישמעאלים ונדנו אל-תהי-בו כפי-
אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו:

איתו ונזבנניה לערבאי וידנא לא תהי ביה ארי
אחונא בסרנא הוא וקבילו מגיה אחויה:

וישמעו – "וקבילו מגיה". וכל שמיעה שהיא קבלת דברים, כגון זה, וכגון "וישמע נעלב אל אביו", "נעשה ונשמע", מתרגם
"וקבל". וכל שהיא שמיעת האזן, כגון "וישמעו את קול ה' א-להים מתהלך בגן", "ורבקה שומעת", "וישמע ישראל", "שמעת
את תלבות" – כלן מתרגם "וישמעו", "שמעת", "וישמע", "שמיע קדמי".

ויעברו אנשים מדנינים סתרים וימשכו ונעלו את-
יוסף מן-הבור וימכרו את-יוסף לישמעאלים
בעשרים כסף ויביאו את-יוסף מצרימה:

ועברו גוברי מדננאי תגרי ונגדו ואסיקו ית יוסף מן
גופא וזבינו ית יוסף לערבאי בעשרין כסף ואיתאו
ית יוסף למצרים:

ויעברו אנשים מדנינים – זו היא שירה אחרת, והודיעה הכתוב שנמכר פעמים הרבה. וימשכו – בני נעלב את יוסף מן הבור, וימכרוהו

לישמעאלים, והישמעאלים למדניגים, והמדניגים למצרים.

וישב ראובן אל-הבזר והגה איך-יוסף בבזר ויקרע את-בגדיו:
ותב ראובן לגופא והא לית יוסף בגופא ובזע ית לבושוהי:

וישב ראובן – ובמכירתו לא היה שם, שהגיע יומו לילך ולשמע את אביו. דבר אחר: עסוק היה בשקו ובתעניתו, על שבלבל יצועי אביו.

וישב אל-אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני-בא:
ותב לנת אחוהי ואמר עולימא ליתוהי ואנא לאן אנא אתי:

אנה אני בא – אנה אברח מצערו של אבא?

ויקחו את-כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את-הכתנת בדם:
ונסיבו ית כתונא דיוסף ונכסו צפיר בר עזי וטבלו ית כתונא בדמא:

שעיר עזים – דמו דומה לשל אדם. הכתנת – זה שמח. וכשהיא דבוקה לתיבה אחרת, כגון: "כתנת יוסף", "כתנת פסים", "כתנת בד" – נקוד "כתנת".

וישלחו את-כתנת הפסים ויביאו אל-אביהם ויאמרו זאת מצאנו הפר-נא הכתנת בנוך הוא אם-לא:
ושלחו ית כתונא דפסי ואיתאו לנת אבוהון ואמרו דא אשפתנא אשתמודע כען הכתונא דברך היא אם-לא:

ויפירה ויאמר כתנת בני תנה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף:
ואשתמודעה ואמר כתונא דברי חיתה בשתא אכלתיה מקטל קטיל יוסף:

ויאמר כתנת בני – היא זו. תנה רעה אכלתהו – נצנצה בו רוח הקדש: סופו שתתגרה בו אשת פוטיפר. ולמה לא גלה לו הקדוש ברוך הוא? לפי שהחרימו וקללו את כל מי שנגלה, ושתפו להקדוש ברוך הוא עמהם. אבל יצחק היה יודע שהוא חי, אמר: היאך אנגלה והקדוש ברוך הוא אינו רוצה לגלות לו.

ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על-בני ימים רבים:
ובזע יעקב לבושוהי ואסר שקא בחרציה ואתאבל על בריה יומין סגיאין:

ימים רבים – עשרים ושנים שנה, משפרש ממנו עד שירד יעקב למצרים. ונאמר: "יוסף בן שבע עשרה שנה..." , וכן שלושים שנה היה בעמדו לפני פרעה, ושבע שני השבע ושנים הרעב כשפא יעקב למצרים – הרי עשרים ושנים שנה. כנגד עשרים ושנים שנה שלא קיים יעקב כבוד אב ואם: עשרים שנה שהיה בבית לבן, ושתי שנים בדרך בשובו מבית לבן, שנה וחצי בסכות, וששה חדשים בבית אל. וזהו שאמר ללבן: "זה לי עשרים שנה בביתך" – לי הן, עלי הן, וסופי ללקות כנגדן.

ויקמו כל-בניו וכל-בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר פי-ארד אל-בני אבל שאלה ויבך אתו אביו:
לקמו כל בנוהי וכל בנותיה לנחמותיה וסריב לקבלא תנחומין ואמר ארי איחות לנת ברי פד אבילנא לשאול ובכא יתיה אבוהי:

וכל בנותיו – רבי יהודה אומר: אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט ונשאום. רבי נחמיה אומר: פנעניות היו, אלא מהו "וכל בנותיו"? פלותיו, שאין אדם גמנע מלקרוא לחתנו "בנו" ולכלתו "בתו". וימאן להתנחם – אין אדם מקבל תנחומין על חסי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזרה שישתפח מן הלב, ולא על החי. ארד אל בני – כמו "על בני". וחרבה "אל" משמשין בלשון "על": "אל שאול ואל בית הדמים", "אל הלקח ארון הא-להים ואל חמיה ואישה". אבל שאלה – כפשוטו לשון קבר הוא: באבלי אקבר ולא אתנחם כל ימי. ומדרשו: גיהנם, סימן זה היה מסור בקדי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי – מבטח אני שאיני רואה גיהנם. ויבך אתו אביו – יצחק, בוכה היה מפני צרתו של יעקב. אבל לא היה מתאבל, שהיה יודע שהוא חי.

והמדניגים מכרו אתו אל-מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים:
ומדינאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר רבא דפרעה רב קטוליא:

הטבחים – שוחטי בהמות המלך.

רביעי פרשת תמר

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד-איש ויהו בעדנא ההוא ונתת יהודה מלנת אחוהי וסטא

עֲדֵלְמִי וּשְׁמוֹ חִירָה:

לֹת גְּבֵרָא עֲדוּלְמָאָה וּשְׁמִיָּה חִירָה:

וְיִהי בַעַת הַהוּא – לְמָה נִסְמְכָה פְּרָשָׁה זוֹ לְכָאוּ, וְהַפְסִיק בְּפִרְשָׁתוֹ שֶׁל יוֹסֵף? לְלַמֵּד שֶׁהוֹרִידוּהוּ אֶתְיוּ מִגְדֵּלְתוֹ כְּשָׂרְאוֹ בְּצַרַת אֲבִיָּהֶם. אָמְרוּ: אַתָּה אֲמַרְתָּ לְמַכְרוֹ! אֵלּוּ אֲמַרְתָּ לְהַשִּׁיבּוֹ, הֲיִינוּ שׁוֹמְעִים לָהּ. וַיֵּט – מֵאֵת אֶתְיוּ. עַד אִישׁ עֲדֵלְמִי – נִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ.

וַיָּבֹא אֵלֶיהָ:

וַיִּרְאֵ-שָׁם יְהוּדָה בֶּת-אִישׁ כְּנַעֲנִי וּשְׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ:
וַעַל לִוְתָהּ:

כְּנַעֲנִי – תִּגְרָא.

וַתִּהְיֶה נִתְּלָד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ עֶר:

וַעֲדִיאת וּילִידַת בֵּר וַקְרָא יְת שְׁמִיָּה עֶר:

וַתִּהְיֶה עוֹד נִתְּלָד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אוֹנָן:

וַעֲדִיאת עוֹד וּילִידַת בֵּר וַקְרָת יְת שְׁמִיָּה אוֹנָן:

וַתִּסָּף עוֹד נִתְּלָד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׁלָה וְהָיָה בְּכִזִּיב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ:

וְאוֹסִיפַת עוֹד וּילִידַת בֵּר וַקְרָת יְת שְׁמִיָּה שְׁלָה וְהָיָה בְּכִזִּיב כַּד יִלִּידַת יְתִיָּה:

וְהָיָה בְּכִזִּיב – שֵׁם הַמָּקוֹם. וְאוֹמֵר אָנֹכִי: עַל שֵׁם שְׁפִסְקָה מְלֻדָּת נִקְרָא כְּזִיב, לְשׁוֹן "הֵיוּ תִּהְיֶה לִי כְמוֹ אֲכֹזֵב"; "אֲשֶׁר לֹא יִכְזְבוּ מִיָּמָיו"; דָּאֵם לֹא כֹן, מַה בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ? וּבְבִרְאשִׁית רַבָּה רְאִיתִי: וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁלָה, פְּסֻקָּת.

וַיִּקְחַת יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֶר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָמָר:

וַנְּסִיב יְהוּדָה אֶתְתָּא לְעֶר בּוֹכְרִיָּה וּשְׁמָהּ תָמָר:

וַיְהִי עֶר בְּכוֹר יְהוּדָה רֶעַ בְּעֵינָי יְ-הוּדָה וַיִּמְתְּהוּ יְ-הוּדָה:

וְהָיָה עֶר בּוֹכְרִיָּה דִּיהוּדָה בֵּישׁ קָדָם יְיָ וְאֶמִיתִיָּה יְיָ:

רֶעַ בְּעֵינָי ה' – כְּרַעַתּוֹ שֶׁל אוֹנָן, מִשְׁחִית זָרְעוֹ; שְׁנֹאֵמֵר בְּאוֹנָן: "וַיָּמָת גַּם אוֹתוֹ", כְּמִיתָתּוֹ שֶׁל עֶר מִיתָתּוֹ שֶׁל אוֹנָן. וְלָמָּה הִנֵּה עֶר מִשְׁחִית זָרְעוֹ? כְּדִי שְׁלֹא תִתְעַבֵּר וַיִּכְחַשׁ נִפְיָהּ.

וַיֵּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בָּא אֶל-אִשְׁתִּי אַחִידָה וַיִּבְּרַם אֹתָהּ וַיִּקְחֶם זָרַע לְאַחִידָה:

וַאֲמַר יְהוּדָה לְאוֹנָן עוֹל לָנָת אֶתְתָּא אַחִידָה וַיִּבְּרַם יְתָהּ וַאֲקִיָּם זָרַע לְאַחִידָה:

וַיִּקְחֶם זָרַע – הֵבֵן יִקְרָא עַל שֵׁם הַמֵּת.

וַיִּדַע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יְהִיָּה הַזָּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל-אִשְׁתִּי אַחִידָה וְשִׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נָתוּ-זָרַע לְאַחִידָה:

וַיִּדַע אוֹנָן אֲרִי לֹא עַל שְׁמִיָּה מִתְקַרִּי זָרַעָא וְהוּי כַּד עָלִיל לָנָת אֶתְתָּא אַחִידָה וּמִחֲבִיל אוֹרְחִיָּה עַל אֶרְעָא בְּדִיל דְּלֹא לְאַקְמָא זָרַעָא לְאַחִידָה:

וְשִׁחַת אֶרְצָה – דִּשׁ מִבְּפָנִים וְזוֹרָה מִבְּחוּץ.

וַיִּזְרַע בְּעֵינָי יְ-הוּדָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם-אֹתוֹ:

וַיִּבְאִישׁ קָדָם יְיָ דְעַבְדַּד וְאֶמִית אֶף יְתִיָּה:

וַיֵּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כָּלְתוּ שְׁבִי אֶלְמָנָה בֵּית-אֲבִידָה עַד-יִגְדַּל שְׁלָה בְנִי כִּי אֲמַר פֶּן-יָמוּת גַּם-הוּא כְּאֶתְיוּ וַתִּלְדָּה תָמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אֲבִיָּהּ:

וַאֲמַר יְהוּדָה לְתָמָר כָּלְתִיָּה תִיבִי אֶרְמָלָא בֵּית אֲבִידָה עַד דִּירְבִּי שְׁלָה בְרִי אֲרִי אֲמַר דְּלָמָא יָמוּת אֶף הוּא כְּאֶתְיוּ וַאֲזַלַת תָּמָר וַיְתִיבַת בֵּית אֲבִידָהּ:

כִּי אָמַר וַיִּגְדַּל – כְּלוֹמֵר: דּוֹסָה הָיָה אוֹתָהּ בְּקִשׁ, שְׁלֹא הָיָה בְּדַעַתּוֹ לְהַשִּׁיאָהּ לוֹ. כִּי אָמַר פֶּן יָמוּת – מִחֻזְקָתָהּ הִיא זֹאת שְׁיָמוּתוֹ אֲנִישָׁיָהּ.

וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וַתָּמָת בֶּת-שׁוּעַ אִשְׁתִּי-יְהוּדָה וַיִּנְתְּחֶם יְהוּדָה וַיַּעַל עַל-גְּזֵזִי צֹאנוֹ הוּא וְחִירָה רַעֵהוּ הָעֲדֵלְמִי תִמְנָתָהּ:

וּסְגִיאוֹ יוֹמִיָּא וּמִיתַת בֶּת שׁוּעַ אֶתְתָּהּ יְהוּדָה וַאֲתִנְתְּחֶם יְהוּדָה וּסְלִיק עַל גְּזֵזִי עֲנִיָּה הוּא וְחִירָה רַחֲמִיָּה עֲדֵלְמָאָה לְתִמְנָתָהּ:

וַיַּעַל עַל גּוֹזְזֵי צֹאנוֹ – וַיַּעַל תִּמְנָתָהּ לְעַמֵּד עַל גּוֹזְזֵי צֹאנוֹ.

וַיִּגְדַּד לְתָמָר לֹאֲמַר הִגַּה תָּמָר עָלָה תִמְנָתָהּ לְגֵז צֹאנוֹ:

וַאֲתִחַנּוּא לְתָמָר לְמִיָּמֵר הָא תָּמוּרָה סְלִיק לְתִמְנָתָהּ לְמַגְזַ עֲנִיָּה:

עָלָה תִמְנָתָהּ – בְּשִׁמְשׁוֹן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּרְדַּד שְׁמִשׁוֹן... תִּמְנָתָהּ"? בְּשִׁפּוּעַ הָהָר הִנְתָּה יוֹשֶׁבֶת; עוֹלִין לָהּ מִכָּאוּ, וַיִּוְרְדִין לָהּ מִכָּאוּ.

וַתִּסֵּר בְּגָדֶיהָ אֶלְמָנוּתָהּ מִעַלְיָהּ וַתִּכְסַּם בְּצַעֲרֶיהָ וַתִּתְעַלֶּף וַאֲעֲדִיאתָ לְבוּשֵׁי אֶרְמְלוּתָהּ מִנְּהָ וַאֲתִפְסִיאתָ בְּעִיפָא

ותשב בפתח עינים אשר על־דרך תמננה פי ראתה
פי־גדל שלה ותוא לא־נתנה לו לאשה:
ואתקנת ויתיבת בפרשות עינים דעל אורח תמנת
ארי חזת ארי רבא שלה והיא לא אתיהיבת ליה
לאתו:

ותמעלה – כסתה פניה, שלא נכיר בה. ותשב בפתח עינים – בפתחת עינים, בפרשת דרכים שעל דרך תמננה. ורבותינו דרשו: בפתחו של אברהם אבינו, שכל עינים מצפות לראותו. פי ראתה פי גדל שלה וגומר – לפיכך הפקירה עצמה אצל יהודה, שהיתה מתאנה להעמיד ממנו בנים.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה פי כסתה פניה:
ויחשבה לזונה – לפי שיושבת בפרשת דרכים. פי כסתה פניה – ולא יכול לראותה ולהפירה. ומדרש רבותינו, פי כסתה פניה. פשהיתה בבית חמיה – היתה צנועה, לפיכך לא חשדה.

ונט אליה אל־הדרך ויאמר הבה־נא אבוא אליך פי
לא ידע פי כלתו הוא ותאמר מה־תתן־לי פי תבוא
אלי:
וסטא לנתה לאורחא ואמר הבי כען איעול לנתך
ארי לא ידע ארי כלתיה היא ואמרת מא תתין לי
ארי תיעול לנתי:

ונט אליה אל הדרך – מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא בה. ובלשון לעז דישטורני"ר. הבה נא – הכיני עצמך ודעתך לך. כל לשון "הבה" לשון הזמנה הוא, חוץ ממקום שיש לתרגמו בלשון נתינה. ואף אותן של הזמנה, קרובים ללשון נתינה הם.

וילאמר אנכי אשלח גדי־עזים מן־הצאן ותאמר אם־
תתן ערבון עד שלחך:
ואמר אנא אשלח גדיא בר עזי מן ענא ואמרת אם
תתין משכונא עד דתשלח:
וערבון – משכון.

וילאמר מה הערבון אשר אתן־לך ותאמר חתמך
ופתילך ומטה אשר בינך ויתן־לה ויבא אליה ותהר
לו:
ואמר מא משכונא דאתין ליה ואמרת עזקתך
ושושפך וחוטריך דבינך ויהב לה ועאל לנתה
ועדיאת ליה:

חתמך ופתילך – "עזקתך ושושפך": טבעת שאמה חותם בה, ושמלתך שאמה מתכסה בה. ותהר לו – גבורים פיוצא בו, צדיקים פיוצא בו.

ותקם ותלך ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי
אלמנותה:
וקמת ואזלת ואעדיאת עיפה מנה ולבשת לבושי
ארמליותה:

וישלח יהודה את־גדי העזים בנד רעהו העדלמי
לקחת הערבון מנד האשה ולא מצאה:
וישלח יהודה ית גדיא בר עזי בנד רחמיה עדלמאה
למסב משכונא מינדא דאתתא ולא אשפחה:

וישאל את־אנשי מקמה לאמר אינה הקדשה הוא
בעינים על־הדרך ויאמרו לא־היתה בזה קדשה:
הקדשה – מקדשת ומזמנת לזנות.

וישב אל־יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם אנשי
המקום אמרו לא־היתה בזה קדשה:
ותב לנת יהודה ואמר לא אשפחתי ואף אנשי אתרא
אמרו לית הכא מקדשתא:

וילאמר יהודה תקח־לה פן נהיה לבוז הגה שלחתי
הגדי הנה ואתה לא מצאתה:
ואמר יהודה תסב לה דלמא נהי חוץ הא שדרית
גדיא הדיו ואת לא אשפחתי:

תקח לה – יהיה שלה מה שבנדתה. פן נהיה לבוז – אם תבקשנה עוד, ותפרסם הדבר ויהיה גנאי; פי מה עלי לעשות עוד לאמת דברי? הגה שלחתי הגדי הנה – ולפי שרמה יהודה את אביו בגדי עזים, שהטביל פתנת יוסף בדמו, רמוהו גם הוא בגדי עזים.

ויהי | כמשלש חדשים ניגד ליהודה לאמר זנתה
תמר פלמך וגם הגה תרה לזנוגים ויאמר יהודה
הוציאה ותשרף:
והנה פתלתות ירתיא ואתתנא ליהודה למימר וניאת
תמר פלמך ואף הא מעדיא מזנומה ואמר יהודה
אפקוהא ותתוקד:

כַּמְשָׁלֵשׁ חֲדָשִׁים – רַבּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן וְרַבּוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן וְאִמְצָעֵי שָׁלֶם. וְלִשׁוֹן "כַּמְשָׁלֵשׁ חֲדָשִׁים" – כִּהְשַׁתְּלֵשׁ הַחֲדָשִׁים, כְּמוֹ: "וּמִשְׁלוֹת מְנוֹת"; "מִשְׁלוֹת יָדָם". וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: "כַּתְּלֹתוֹת יִרְחִיא". הֵרָה לְזִנוּנִים – שֵׁם דָּבָר, מִעֲבָרָת, כְּמוֹ: "אִשָּׁה הֵרָה", וְכְמוֹ: "בָּרָה כַּחֲמָה". וְתִשְׁרַף – אָמַר אֶפְרַיִם מִקְשָׁאָה מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: בְּתוֹ שֶׁל שֵׁם הֵיטָה, שֶׁהוּא כֹהֵן, לְפִיכֹךְ דְּנוּהָ בְשִׁרְפָה.

הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלֹחָה אֶל-חַמִּיהָ לְאֹמַר לְאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶּה לּוֹ אֲנֹכִי הֵרָה וְתֹאמַר הַכֶּר-נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטָּה הָאֵלֶּה:
הִיא מִתְפַּקֵּא וְהִיא שְׁלֹחַת לְחַמִּיהָ לְמִימַר לְגֹבֵר דְּאֵלִין דִּילִיהּ מְנִיהּ אֲנָא מְעַדְיָא וְאִמְרַת אֲשַׁתְּמוּדַע כְּעַן לְמִן עֲזַקְתָּא וְשׁוֹשְׁפִיָא וְחוּטְרָא הָאֵלִין:

הוא מוצאת – לשרף. והיא שלחה אל חמיה – לא רצתה להלבין פניו ולומר: ממך אני מעברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה: אם יודה מעצמו – יודה; ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו: נוח לו לאדם שפיל עצמו לכבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים. הכר נא – אין "נא" אלא לשון בקשה: הכר נא בוראך, ואל תאבד שלש נפשות.

וַיִּפְרַר יְהוּדָה וַיֵּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְתִּיחָה לְשִׁלָּה בְּנִי וְלֹא-יָסֵף עוֹד לְדַעְתָּה:
וְאֲשַׁתְּמוּדַע יְהוּדָה וְאָמַר זָכָאָה מְנִי מְעַדְיָא אָרִי עַל כֵּן לֹא יִתְבַּתָּה לְשִׁלָּה בְּרִי וְלֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַדְעָה:

צדקה – בדבריה. ממני – היא מעברת. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו, שניצאה בת קול ואמרה: ממני ומאתי יצאו הדברים; לפי שהיתה צנועה בבית חמיה, גזרתי שניצאו ממנה מלכים, ומשבט יהודה גזרתי להעמיד מלכים בישראל. כי על כן לא נתתיה – כי בדין עשתה, על אשר לא נתתיה לשלה בני. ולא יסף עוד – נש אומרים: לא הוסיף, ונש אומרים: לא פסק.

וַיְהִי בַעֲת לְדַתָּהּ וְהִנֵּה תְאוּמִים בְּבִטְנָהּ:
בַּעֲת לְדַתָּהּ – וּבְרַבָּקָה הוּא אוֹמַר: "וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ לְלֶדֶת"; לַהֲלֹן לְמִלְאִים, וְכֹאן לְחִסְרִים. וְהִנֵּה תְאוּמִים – מְלֵא. וְלַהֲלֹן "תּוּמִים" חֶסֶר, לְפִי שֶׁהֶאֱחָד רִשְׁעִי; אֲבָל אֵלּוּ שְׁנֵיהֶם צְדִיקִים.

וַיְהִי בְּלֶדְתָּהּ וַיִּתְּוֹ-יָד וַתִּקַּח הַמִּלְדָּת וַתִּקְשֹׁר עַל-יָדוֹ שְׁנֵי לְאֹמַר זֶה יִצְאָ רֵאשֹׁנָה:
וַיְהִי בְּמִילְדָּהּ וַיְהִיב יָדָא וְנָסִיבַת חִיתָא וְקִטְרַת עַל יְדֵיהּ זְהוּרִיתָא לְמִימַר דִּין נָפַק קַדְמוּתָא:
וימן יד – הוציא האחד ידו לחוץ, ולאחר שקשרה על ידו השני, החזירה.

וַיְהִי אֲשֶׁר עָלָה פָּרִץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרִץ:
וַיְהִי כִּד אֲתִיב יְדֵיהּ וְהָא נָפַק אֲחוּהִי וְאִמְרַת מָא תְקוּף סָגִי עָלָה לְמִתְקַף וְקָרָא שְׁמִיהּ פָּרִץ:
פרצת – חזקת עליה חזק.

וְאִחֶר יִצְאָ אֲחִיו אֲשֶׁר עַל-יָדוֹ הַשְּׁנַי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח:
וּבִתְרָ כֵּן נָפַק אֲחוּהִי דְעַל יְדֵיהּ זְהוּרִיתָא וְקָרָא שְׁמִיהּ זָרַח:
אשר על ידו השני – ארבע ידות כתובות כאן, כנגד ארבעה חרמים שמעל עכו שניצא ממנו. ונש אומרים, כנגד ארבעה דברים שלקח: אדרת שנוער, ושמי חתיכות כסף של מאתים שקלים, ולשון זקב. ויקרא שמו זרח – על שם זריחת מראית השני.

חמישי פרשת בית פוטיפר

וַיּוֹסֶף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּקְבְּהוּ פּוֹטִיפֶר סְרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטְּבָחִים אִישׁ מִצְרַיִם מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שָׁמָּה:
וַיּוֹסֶף הוֹרֵד – חוֹזֵר לְעִנְיָן רֵאשׁוֹן, אֵלֶּא שֶׁהִפְסִיק בּוֹ כְּדִי לְסַמֵּךְ רִידָתוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְמִכִּירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, לֹאמַר שֶׁבִשְׁבִּיל הוֹרִידוּהוּ מִגְּדֻלָּתוֹ. וְעוֹד, כְּדִי לְסַמֵּךְ מַעֲשֵׂה אִשְׁתּוֹ שֶׁל פּוֹטִיפֶר לְמַעֲשֵׂה תָמַר, לֹאמַר לָהּ: מַה זֶה לְשֵׁם שְׁמִים, אִף זֶה לְשֵׁם שְׁמִים; שְׂרָאָתָה בְּאֶצְטְרוּלוֹגִין שְׁלָה שְׁעִתִּידָה לְהַעֲמִיד בְּנִים מִמֶּנּוּ, וְאִינָה יוֹדַעַת אִם מִמֶּנָּה, אִם מִבֵּתָה.

וַיְהִי י-הוּה אֶת-יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית א-דָגְוֵי הַמִּצְרַיִם:
וַיְהִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדִיהּ דִּיוֹסֶף וְהוּה גֹבֵר מְצַלַח וְהוּה בְּבֵית רְבוּנִיהּ מִצְרָאָה:

וַיִּרְא א-דָגְוֵי כִי י-הוּה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה י-הוּה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ:
וַחֲזָא רְבוּנִיהּ אָרִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדִיהּ וְכָל דְּהוּא עֹבִיד יְיָ מְצַלַח בִּידֵיהּ:

כי ה' אתו – שם שמים שגור בפיו.

וּמִצָּא יוֹסֵף תָּן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל-
בֵּיתוֹ וְכָל-יְשׁוּלוֹ נָתַן בְּיָדוֹ:
וְכָל יֵשׁ לוֹ – הָרֵי לְשׁוֹן קָצָר, חֹסֵר "אֲשֶׁר".

וַיְהִי מֵאֲזֵי הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ
וַיִּבְרָךְ וַיִּהְיֶה אֶת-בֵּית הַמִּצְרַיִם בְּגַלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַבַּת
וַיִּהְיֶה בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ בְּבַיִת וּבְשׂוּדָה:
וַהֲוֶה מַעֲדָן דְּמִנֵּי יְתִיב בְּבֵיתָהּ וְעַל כָּל דְּאִית לִיה
וּבְרִיךְ יְיָ יִת בֵּית מִצְרָאָה בְּדִיל יוֹסֵף וְהָיָה בְּרַכָּתָא דִּינָּ
בְּכָל דְּאִית לִיה בְּבֵיתָא וּבְחַקְלָא:

וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיַד-יוֹסֵף וְלֹא-יָדַע אֶת-מְאוּמָה
כִּי אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶתְתָּאֵר
וַיִּפֶּה מְרָאָה:
וְשָׁבַק כָּל דְּלִיה בִּידָא דִּיוֹסֵף וְלֹא יָדַע עֲמִיבָה מְדַעַם אֲ-
לֵהִיִן לְחַמָּא דְּהוּא אֹכִיל וְהָוֶה יוֹסֵף שְׁפִיר בְּרִינָא וַיֵּאֵי
בְּחִזָּנָא:

וְלֹא יָדַע אֶת-מְאוּמָה – לֹא הָיָה נוֹתֵן לְבוֹ לְכָלוּם. כִּי אִם הִלָּחֵם. הִיא אֲשֶׁתּוֹ, אֵלָּא שְׁדַבֵּר בְּלִשׁוֹן נִקְיָה. וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶתְתָּאֵר – כִּינּוּן
שְׁרָאָה עֲצָמוֹ מוֹשֵׁל, הַתְּחִיל אוֹכֵל וְשׁוּתָהּ וּמְסַלֵּסל בְּשַׁעְרָו. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲבִיךָ מִתְאַבֵּל, וְאַתָּה מְסַלֵּסל בְּשַׁעְרָךְ? אֲנִי מְגַרָה
בְּךָ אֵת הַדָּב! מִיָּד: וְתַשָּׂא אִשְׁתְּ אֲדוֹנָיו...

שישי

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתַּשָּׂא אִשְׁתְּ-אֲדֹנָיו אֶת-
עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׁכַבְהָ עִמִּי:
אֲחֵר – כָּל מְקוֹם שְׁנֹאמֵר "אֲחֵר", סְמוּךְ.

וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתְּ אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא-יָדַע
אֶתִּי מִהֶ-בְּבַיִת וְכָל אֲשֶׁר-יֵשׁ-לוֹ נָתַן בְּיָדִי:
וְסָרִיב וְאָמַר לְאַתְת רְבוּנִיהָ הָא רְבוּנִי לֹא יָדַע עִמִּי
מָא בְּבֵיתָא וְכָל דְּאִית לִיה מְסָר בִּידֵי:

אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבַיִת הַזֶּה מִמְּגִל וְלֹא-חֲשֵׁף מִמְּגִל מְאוּמָה
כִּי אִם-אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אֶת-אֲשֶׁתּוֹ וְאִידָא אֶעֱשֶׂה הַרְעָה
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחַטָּאתִי לֹא-לֵהִים:
וְחַטָּאתִי לֹא-לֵהִים – בְּנִי נֹחַ נִצְטוּוּ עַל הַעֲרִיּוֹת.

וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא-שָׁמַע אֲלֶיהָ
לְשַׁכַּב אֶצְלָהּ לְהָיוֹת עִמָּה:
לְשַׁכַּב אֶצְלָהּ – אִפְלוּ בְּלֹא תַשְׁמִישׁ. לְהָיוֹת עִמָּה – לְעוֹלָם הַבָּא.

וַיְהִי כִּפְהִיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאִין
אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בְּבַיִת:
וַיְהִי כִּפְהִיּוֹם הַזֶּה – כְּלוּמַר: וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם מִיָּחָד; יוֹם צְחוּק, יוֹם אִיד שְׁלֵקָה, שֶׁהִלְכוּ כָּלֵם לְבַיִת עֲבוּדָה זָרָה. אָמַרְהָ: אִין לִי יוֹם
הַגּוֹן לְהַזְקֵק לְיוֹסֵף כִּפְהִיּוֹם הַזֶּה. אָמַרְהָ לָהֶם: חוּלָה אֲנִי וְאִינִי וְכוּלָה לִילָךְ. לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ – רַב וְשִׁמוּאֵל, חַד אָמַר: מְלֹאכְתּוֹ מִמֶּשׁ;
וְחַד אָמַר: לַעֲשׂוֹת צְרָכֵיו עִמָּה, אֵלָּא שְׁנֹרְאִית לוֹ דְּמוֹת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אֲבִיו וְכוּ', כַּדְּאִיתָא בְּמִסְכַּת סוּטָה.

וַתַּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבַגְדוֹ לֵאמֹר שְׁכַבְהָ עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ
וַיִּגָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:
וְאַחַדְתִּיבָה בְּלִבְשִׁיהָ לְמִימַר שְׁכֹב עִמִּי וְשִׁבְקִיהָ
לְלִבְשִׁיהָ בִּידָהּ וְעָרַק וּנְפַק לְשׁוּקָא:

וַיְהִי כִּפְרֹאוֹתָהּ כִּי-עָזַב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיִּגָּס הַחוּצָה:
וְהָוֶה כַּד חָזַת אַרְי שְׁבָקִיה לְלִבְשִׁיהָ בִּידָהּ וְעָרַק
לְשׁוּקָא:

וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הִבִּיא
לְנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בְּנוּ בָּא אֵלַי לְשַׁכַּב עִמִּי וְאֶקְרָא
בְּקוֹל גְּדוֹל:
וַקָּרַת לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לְהוֹן לְמִימַר חֲזוּ אִיתִי
לְנָא גְבָרָא עֲבָרָה לְחִיכָא בְּנָא עָאֵל לְנָתִי לְמִשְׁכַּב
עִמִּי וַקָּרִית בְּקוֹלָא רְמָא:

ראו הביא לנו – הרי זה לשון קצרה, "הביא לנו" ולא פרש מי הביאו; ועל בעלה אומרת כן. עברי – מעבר הנקר, מבני עבר.

ויהי כשמעו פי-הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו
אצלי ויגס ויצא החוצה:
והנה כד שמע ארי ארימית קלי וקרית ושבקה
ללבשיה לנתי וערק ונפק לשוקא:

ותנח בגדו אצלה עד-בוא א-דניו אל-ביתו:
א-דניו – של יוסף.

ותדבר אליו פדברים האלה לאמר בא-אלי העבד
העברי אשר-הבאת לנו לצחק בי:
בא אלי – לצחק בי העבד העברי אשר הבאת לנו.

ויהי כהרימי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי ויגס
החוצה:
והנה כד ארימית קלי וקרית ושבקה ללבשיה לנתי
וערק לשוקא:

ויהי כשמע א-דניו את-דברי אשתו אשר דברה
אליו לאמר פדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו:
עמיה למימר כפתגמיא האליו עבד לי עבדך ותקיה
רוגזיה:

ויהי כשמע א-דניו וגומר – בשעת משמיש אמרה לו כן, וזהו שאמרה: "פדברים האלה עשה לי עבדך", עניני משמיש פאלה.

ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל-בית הסהר מקום
אשר-אסירי אסורי המלך אסורים ויהי-שם בבית
הסהר:
ודבר רבוניה דיוסף יתיה ויהביה בבית אסירי אתרא
דאסירי מלכא אסיריו והנה תמן בבית אסירי:

ויהי י-הנה את-יוסף ויט אליו חסד ויתן חנן בעיני
שור בית-הסהר:
והנה מימרא דיין בסעדיה דיוסף ונגד ליה חסדא
ויהביה לרחמין בעיני רב בית אסירי:

ויט אליו חסד – שהיה מקבל לכל רואיו, לשון "כלה נאה וחסודה" שבמשנה.

ויתן שור בית-הסהר בנד-יוסף את פל-האסירם
אשר בבית הסהר ואת כל-אשר עשים שם הוא הנה
עשה:
ויהב רב בית אסירי ביזא דיוסף ית כל אסיריא
דבבית אסירי וית כל דעבדין תמן ממימריה הנה
מתעביד:

הוא הנה עושה – בתרגומו, "במימריה הנה מתעביד".

אין | שור בית-הסהר ראה את-פל-מאומה בנדו
באשר י-הנה אתו ואשר-הוא עשה י-הנה מצליח:
באשר ה' אתו – בשביל שה' אתו.

שביעי פרשת חלומות השרים

ויהי אחר הדברים האלה תטאו משקה מלך-מצרים
והאפה לאדניהם למלך מצרים:
והנה בטר פתגמיא האליו סרחו שקיא דמלכא
דמצרים ונתתומא לרבונתהון למלכא דמצרים:

אחר הדברים האלה – לפי שהרגילה אותה ארוחה את הצדיק בפי כלם לדבר בו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סרחנם של אלו, שיפנו
אליהם ולא אליו; ועוד, שתבוא הרוחה לצדיק על ידיהם. חטאו – זה נמצא זבוב בפילי פוטיריו שלו, וזה נמצא צרור בגלוסקין
שלו. והאפה – את פת המלך, ואין לשון אפיה אלא בפת; ובלעז פישטו"ר.

ויקצף פרעה על שגיי סריסיו על שור המשקים ועל
שור האופים:
ורגיז פרעה על תרין רב-רבנוהי על רב שקי ועל רב
נתתומי:

ויתן אתם במשמר בית שור הטבחים אל-בית הסהר
ויהב יתהון במטרת בית רב קטוליא בבית אסירי

מלֹום אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם:

אֲתָרָא דְיוֹסֵף אָסוּר תַּמּוּן:

וַיִּפְקֹד שַׁר הַטַּבָּחִים אֶת־יוֹסֵף אַתָּם וַיִּשְׁרַת אַתָּם וַיִּהְיוּ יָמִים בְּמִשְׁמַר:

וּמִנֵּי רַב קְטוּלָיָא יַת יוֹסֵף עֲמַהוּן וְשָׁמִישׁ יַתְהוּן וְהוּוּ יוֹמִין בְּמִשְׁרָא:

וַיִּפְקֹד שַׁר הַטַּבָּחִים אֶת יוֹסֵף – לְהִיּוֹת אַתָּם. וַיִּהְיוּ יָמִים בְּמִשְׁמַר – שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ.

וַיַּחַלְמוּ תְלוּם שְׁנֵיהֶם אִישׁ תִּלְמוֹ בְלִילָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן תִּלְמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֶפֶה אֲשֶׁר לְמִלְךָ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אָסוּרִים בְּבֵית הַסֵּהר:

וַתִּלְמוּ תְלוּמָא תְרוּוִיהוּן גְּבַר תְּלִמְיָה בְלִילָיָא חַד גְּבַר כְּפוּשְׁרוֹן תְּלִמְיָה שְׁקִיָּא וְנַחְתוּמָא דְלִמְלָכָא דְמִצְרַיִם דְאָסוּרִין בְּבֵית אָסוּרִי:

וַיַּחַלְמוּ תְלוּם שְׁנֵיהֶם – "וַיַּחַלְמוּ שְׁנֵיהֶם תְלוּם", זֶהוּ פְשׁוּטוֹ. וּמִדְרָשׁוֹ, כָּל אֶחָד חֵלֶם תְלוּם שְׁנֵיהֶם, שְׁחֵלֶם אֶת תְלוּמוֹ וּפְתָרוֹן חִבְרוֹ. וְזֶהוּ שְׁנַאמַר: "וַיֵּרָא שַׁר הָאוֹפִים כִּי טוֹב פִּתְרֵי". אִישׁ כְּפִתְרוֹן תְלוּמוֹ – כָּל אֶחָד חֵלֶם תְלוּם הַדּוּמָה לְפִתְרוֹן הָעֵתִיד לְבֹא עֲלֵיהֶם.

וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אַתָּם וְהֵגַם זַעֲפִים:

וַאֲתָא לְנִתְהוּן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲזָא יַתְהוּן וְהָא אַנּוּן נְסִיסִין:

זַעֲפִים – עֲצָבִים, כְּמוֹ: "סַר וְזַעַף"; "זַעַף ה' אִשָּׁא".

וַיִּשְׁאַל אֶת־סָרִיסֵי פְרַעֲה אֲשֶׁר אַתָּו בְּמִשְׁמַר בֵּית אֲ-דִגְיוֹ לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנִיכֶם רְעִים הַיּוֹם:

וַיִּשְׁאַל יַת רַבְרָבֵי פְרַעֲה דְעַמְיָה בְּמִשְׁרַת בֵּית רַבּוּנִיָּה לְמִימַר מַדְיִן אַפִּיכוּן בִּישִׁין יוּמָא דִין:

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תְלוּם תִּלְמַנּוּ וּפְתַר אֵין אַתָּו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֹא-לְהִיב פְּתֻרָנִים סִפְרוּ-נָא לִי:

וַאֲמַרוּ לִיה תְּלִמָּא תִלְמַנָּא וּפְשַׁר לִית לִיה וַאֲמַר לְהוּן יוֹסֵף הֲלֹא מִן קָדָם יֵי פְשַׁרוֹן תְּלִמְיָא אֲשַׁתְּעוּ כְּעוֹן לִי:

וַיִּסְפַּר שְׁרֵי־הַמִּשְׁקִים אֶת־תְּלִמּוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה־גִפְוֹן לְפָנַי:

וַאֲשַׁתְּעֵי רַב שְׁקֵי יַת תְּלִמְיָה לְיוֹסֵף וַאֲמַר לִיה בְּחִלְמֵי וְהָא גּוּפְנָא קָדְמֵי:

וּבְגִפְוֹן שְׁלִשָּׁה שְׁרִיגִים וְהוּא כְּפֻרְחַת עֲלֵתָה נִצָּה הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁפְּלִתִיהָ עֲנָבִים:

וּבְגּוּפְנָא תְּלַתָּא שְׁבָשִׁין וְהִיא כַּד אַפְרַחַת אַפִּיקַת לְבַלְבִּין אַנִּיצַת נִץ בְּשִׁילוֹ אַתְּפִלְהָ הוּוּ עֲנָבִין:

שְׁרִיגִים – זְמוּרוֹת אַרְכּוֹת שְׁקוּרִין וַיִּדִּי"ץ . וְהוּא כְּפֻרְחַת – דּוּמָה לְפּוּרְחַת. וְהִיא כְּפּוּרְחַת – נִדְמָה לִי בְּחִלּוּמֵי כְּאֵלוֹ הִיא פּוּרְחַת, וַאֲחַר הַפְּרַח עֲלֵתָה נִצָּה וְנַעֲשׂוּ סְמִדָּר, אֲשַׁפְּנִי"ר בְּלַעֲזוֹ, וַאֲחַר כַּד הַבְּשִׁילוֹ. "וְהִיא כַּד אַפְרַחַת אַפִּיקַת לְבַלְבִּין", עַד כָּאֵן תְּרַגּוּם שֶׁל "פּוּרְחַת". נִץ גְּדוּל מְפֻרַח, כְּדַכְתִּיב: "וּבְסֹר גִּמְל יִהְיֶה נִצָּה"; וּכְתִיב: "וַיֵּצֵא פְּרַח" וְהַדָּר "וַיִּצְיַץ צִיץ".

וְכּוֹס פְּרַעֲה בִידֵי וַאֲקַח אֶת־הָעֲנָבִים וַאֲשַׁחַט אַתָּם אֶל־כּוֹס פְּרַעֲה וַאֲתָן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרַעֲה:

וְכֹסָא דְפְרַעֲה בִידֵי וְנִסִּיבִית יַת עֲנָבִיָּא וְעֲצַרִית יַתְהוּן לְכֹסָא דְפְרַעֲה וַיַּהֲבִית יַת כֹּסָא עַל יְדָא דְפְרַעֲה:

וַאֲשַׁחַט – כְּתַרְגוּמוֹ: "וְעֲצַרִית"; וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה.

וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתֻרָתוֹ שְׁלִשַׁת הַשָּׁרְגִים שְׁלִשַׁת יָמִים הֵם:

וַאֲמַר לִיה יוֹסֵף דִּין פּוּשְׁרִנִיָּה תְּלַתָּא שְׁבָשִׁין תְּלַתָּא יוֹמִין אַנּוּן:

שְׁלִשַׁת יָמִים הֵם – סִימָן הֵם לָהּ לְשִׁלְשַׁת יָמִים. וַיֵּשׁ מִדְרָשִׁי אַגְדָּה הַרְבֵּה.

בְּעוֹד | שְׁלִשַׁת יָמִים יִשָּׂא פְרַעֲה אֶת־רֵאשֶׁהָ וְהַשִּׁיבָהּ עַל־כַּף וְנִתְּתָ כּוֹס־פְּרַעֲה בְיָדוֹ כְּמִשְׁפֵּט הָרֵאשִׁוֹן אֲשֶׁר הִנִּיתָ מִשְׁקָהוֹ:

בְּסוּף תְּלַתָּא יוֹמִין יִדְכַרְנָהּ פְּרַעֲה וַיִּתִּיבְנָהּ עַל שְׁמוּשָׁהּ וְתַתִּין כֹּסָא דְפְרַעֲה בִידֵיהָ כְּהַלְכָתָא קְדָמִיתָא דְהִנִּיתָ מִשְׁקֵי לִיהָ:

יִשָּׂא פְרַעֲה אֶת רֵאשֶׁהָ – לִשׁוֹן חֲשׁבוּן: כְּשִׁיפְקֹד שְׁאָר עֲבָדֵיו לְשַׁרְתָּ לְפָנָיו בְּסַעֲדָה, יִמְנָה אוֹתָהּ עִמָּהֶם. כְּנָה – בְּסִיס שְׁלֵף וּמוֹשָׁבָהּ.

כִּי אִם־זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ כַּאֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וְעָשִׂיתָ־נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל־פְּרַעֲה וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַבֵּית הַזֶּה:

אַלְהִין תִּדְכַרְנִי עִמָּךְ כַּד יִיטֵב לָךְ וְתַעֲבִיד כְּעוֹן עַמִּי טִיבוֹ וְתִזְכַּר עֲלֵי קָדָם פְּרַעֲה וְתִפְקַנְנִי מִן בֵּית אָסוּרִי הַזֶּה:

כִּי אִם זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ – אֲשֶׁר אִם זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ, מֵאֲחַר שִׁיטֵּב לָךְ. וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד – אֵין "נָא" אֵלֶּא לִשׁוֹן בְּקִשָּׁה.

פִּי־גִּבְבֹהַּ גִּבְבֹתַי מֵאֶרֶץ הָעֵבְרִים וְגַם־פֹּה לֹא־עָשִׂיתִי מֵאוֹמָה פִּי־שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר:
אָרִי מִגִּבְבֹהַּ גִּבְבֹתַי מֵאֶרֶץ עֵבְרָאִי וְאִף הִכָּא לֹא עֲבַדְתִּי מִדְּעָם אָרִי מִנִּיאוּ יְתִי בְּבֵית אֲסִירִי:

וַיֵּרָא שְׂרֵי־הָאֲפִים פִּי טוֹב פֶּתַח וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אִפֹּה־אֲנִי בַחֲלוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי:
וַתֵּן רַב נַחְתוּמֵי אָרִי יָאוֹת פֶּשֶׁר וַאֲמַר לְיוֹסֵף אִפֹּה־אֲנִי בַחֲלוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סִלֵּי דְחִירוֹ עַל רִישִׁי:

סִלֵּי חֲרִי – סִלִּים שֶׁל נְצָרִים קְלוּפִים חוֹרֵינִי חוֹרֵינוּ. וּבִמְקוֹמֵנוּ נִשְׁתַּבַּח, וְדָרָךְ מוֹכְרֵי פֶתַח כְּסָנִין שְׁקוֹרֵינִי אוֹבְלִידֵי"ש לְתַתָּם בְּאוֹתָם סִלִּים.

וּבִסֵּל הָעֲלִיּוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרֻעָה מַעֲשֵׂה אִפֹּה וְהָעוֹף אֲכָל אֹתָם מִן־הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי:
וּבִסֵּלָא עֲלָאָה מִכָּל מֵיכְלָא דְפְרֻעָה עוֹבֵד נַחְתוּם וְעוֹפָא אֲכִיל יְתֵהוֹן מִן סֵלָא מֵעֲלֵי רִישִׁי:

וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פֶּתַח־נְוֹן שְׁלֵשֶׁת הַסִּלִּים שְׁלֵשֶׁת יָמִים הֵם:
וַאֲתִיב יוֹסֵף וַאֲמַר דִּין פּוֹשְׁרֵינִי תִלְתָּא סִלִּין תִּלְתָּא יוֹמִין אֲנִין:

בְּעוֹד | שְׁלֵשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרֻעָה אֶת־רֹאשׁוֹ מֵעֲלֵיָּךְ וְתִלְּהָ אוֹתָךְ עַל־עֵץ וְאֲכָל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרְךָ מֵעֲלֵיָּךְ:
בְּסוּף תִּלְתָּא יוֹמִין יַעֲדִי פְרֻעָה יְת רִישְׁךָ מִנְּךָ וַיִּצְלֹב יְתָךְ עַל צְלִיבָא וַיִּיכּוֹל עוֹפָא יְת בְּשָׂרְךָ מִנְּךָ:

וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְלַת אֶת־פְּרֻעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁוֹ | שֹׁר הַמִּשְׁקִים וְאֶת־רֹאשׁוֹ שֹׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו:
וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְלַת אֶת־פְּרֻעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁוֹ | שֹׁר הַמִּשְׁקִים וְאֶת־רֹאשׁוֹ שֹׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו:

יוֹם הַלְלַת אֶת פְּרֻעָה – יוֹם לִידְתוֹ, וְקוֹרֵינִי לוֹ יוֹם גְּנוּסִיא. וְלִשׁוֹן "הַלְלַת", לְפִי שְׂאִין הַנֶּלֶד נוֹלַד אֵלָא עַל יְדֵי אַחֲרִים, שֶׁהַחַיָּה מִיְלֻדָתָהּ אֶת הָאִשָּׁה, וְעַל כֵּן הַחַיָּה נִקְרָאת "מִיְלֻדָת". וְכֵן "וּמִוֹלְדוֹתֵיךְ בַּיּוֹם הַלְלַת אֹתָךְ"; וְכֵן: "אַחֲרֵי הַכֶּבֶס אֶת הַגִּנְע", שֶׁכֶּבֶסוּ עַל יְדֵי אַחֲרִים. וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ וְגוֹמֵר – מִנְּאָם עִם שְׂאֵר עַבְדָּיו, שֶׁהֵינָה מוֹנֵה הַמִּשְׁרָתִים שֶׁיִּשְׁרְתוּ לוֹ בְּסַעֲדָתוֹ, וְזָכַר אֶת אֱלוֹי בְּתוֹכָם; כְּמוֹ: "שָׂאוּ אֶת רֹאשׁוֹ", לִשׁוֹן מִנְּךָ.

וַיִּשָּׂב אֶת־שׁוֹר הַמִּשְׁקִים עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֻעָה:
וַאֲתִיב יְת רַב שְׁקִי עַל שְׁקִיּוֹתֵיהָ וַיִּהְיֶה כְּסָא עַל יְדָא דְפְרֻעָה:

וְאֵת שׁוֹר הָאֲפִים תִּלְּהָ כַּאֲשֶׁר פֶּתַח לָהֶם יוֹסֵף:
וַיְתֵן רַב נַחְתוּמֵי צֹלֵב כְּמָא דְפֶשֶׁר לְהוֹן יוֹסֵף:

וְלֹא־זָכַר שְׂרֵי־הַמִּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ:
וְלֹא אֶדְכַּר רַב שְׁקִי יְת יוֹסֵף וְאֲנִישֵׁייהָ:

וְלֹא זָכַר שׁוֹר הַמִּשְׁקִים – בּוֹ בַּיּוֹם. וַיִּשְׁכַּחְהוּ – לֹא־חָזַר מִכָּאן. מִפְּנֵי שֶׁתִּלְּהָ בּוֹ יוֹסֵף לְזָכְרוֹ, הַזְקַק לְהִיּוֹת אֲסוּר שְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁרִי הַגִּבְרַת אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטַחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רֵקֵבִים" – וְלֹא בָטַח עַל מִצְרַיִם הַקְרוּיִים רַהֲב.

ח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה עַל־בָּאֹת לְאמֹר׃ כֹּה אָמַר
יְהוָה עַל־בָּאֹת קִנְאֹתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה
וְחַמָּה גְדוֹלָה קִנְאֹתִי לָהּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה
שָׁבַתִי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם
וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הַאֱמֻנָה וְהָרִי־הַהוּא
עַל־בָּאֹת הַר הַקֹּדֶשׁ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה
עַל־בָּאֹת עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת
יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנֵתוֹ בִּידוֹ מֵרֵב יָמִים׃
וְרַחֲבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יְלָדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁתַּקִּים
בְּרַחֲבוֹתֶיהָ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־בָּאֹת כִּי יִפְלֹא
בְּעֵינַי שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינַי
יִפְלֹא נָאֵם יְהוָה עַל־בָּאֹת׃ כֹּה אָמַר יְהוָה
עַל־בָּאֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרַח
וּמֵאֶרֶץ מְבֹוא הַשָּׁמֶשׁ׃ וְהִבְאֵתִי אֲתֶם וְשָׁכַנְוּ
בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהִיוּ־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם
לֵא־לֵהִיִּם בְּאֱמֻנָה וּבְצַדִּיקָה׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה
עַל־בָּאֹת תַּחֲזַקְנָה יְדֵיכֶם הַשְּׂמָעִים בַּיָּמִים
הָאֵלֶּה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר
בַּיּוֹם יִסַּד בֵּית־יְהוָה עַל־בָּאֹת הַחֵיבֶל
לְהַבְנוֹת׃ כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא
נִהְיָה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיּוֹצֵא וְלִפֶּא אִינִי
שָׁלוֹם מִן־הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כֹּל־הָאָדָם אִישׁ
בְּרַעְיוֹ׃ וְעַתָּה לֹא בַיָּמִים הָרֵאשִׁינִים אֲנִי
לְשֵׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה נָאֵם יְהוָה עַל־בָּאֹת׃ כִּי־
זָרַע הַשָּׁלוֹם הִגְפֹן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאֶרֶץ תִּתֵּן אֶת־
יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם וְתִנּוּ טַלָּם וְהִנְחַלְתִּי אֶת־
שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה אֶת־כֹּל־לֵאֲלֹהֶ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר
הָיִיתֶם קָלִלָה בַּגּוֹלָם בַּיּוֹם הַהוּא וּבֵית יִשְׂרָאֵל
כִּן אֲוֹשִׁיעַ אֲתֶכֶם וְהָיִיתֶם בְּרַכָּה אֶל־תִּירָאוּ
תַּחֲזַקְנָה יְדֵיכֶם׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה עַל־בָּאֹת
כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהַרְעֵ לָכֶם בְּהַקְצֹף אֲבַתִּיכֶם
אֲתִי אָמַר יְהוָה עַל־בָּאֹת וְלֹא נַחַמְתִּי׃ כִּן
שָׁבַתִי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְהוֹטִיב אֶת־
יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־תִּירָאוּ׃ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דַבְּרוּ אֱמֻנָת אִישׁ אֶת־
רַעְיוֹ אֱמֻנָת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׃
וְאִישׁ אֶת־רַעְיָת רַעְיוֹ אֶל־תְּהַשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם
וְשִׁבַעַת שִׁקָּר אֶל־תִּאָּחֲבוּ כִּי אֶת־כֹּל־לֵאֲלֹהֶ

אֲשֶׁר שָׁנְאֵתִי נֹאפִי־הוּא׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
עַל־בָּאֹת אֵלַי לְאמֹר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה
עַל־בָּאֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם
הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה
לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׂמֻחָה וְלִמְעֻדִים טוֹבִים וְהָאֱמֻנָה
וְהַשָּׁלוֹם אָחֲבוּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־בָּאֹת עַד
אֲשֶׁר יִבְאוּ עַמִּים וַיִּשְׁבּוּ עָרִים רַבּוֹת׃ וְהִלְכוּ
וַיִּשְׁבּוּ אַחַת אֶל־אַחַת לְאמֹר נִלְכָּה חִלּוֹף
לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה וְלִבְקֹשׁ אֶת־יְהוָה
עַל־בָּאֹת אֵלֶכָה גַם־אֲנִי׃ וַיִּבְאוּ עַמִּים רַבִּים
וְגוֹיִם עַצְמוֹנִים לִבְקֹשׁ אֶת־יְהוָה עַל־בָּאֹת
בִּירוּשָׁלַם וְלַחֲלוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה׃ כֹּה־אָמַר
יְהוָה עַל־בָּאֹת בַּיָּמִים הַהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ
עַשְׂרָה אַנְשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ
בַכֶּנֶף אִישׁ יְהוּדִי לְאמֹר נִלְכָּה עִמָּכֶם כִּי
שָׁמַעְנוּ אֶל־לֵהִיִּם עִמָּכֶם׃

ט מִשָּׂא דְבַר־יְהוָה בְּאֶרֶץ חֲדָרָה וְדַמְשֶׁק
מִנְחַתוֹ כִּי לֹא־הוּא עֵינֵי אָדָם וְכָל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וְגַם־חֲקַמַת תִּגְבֹּל־לִבָּה צָר וְצִיּוֹן כִּי
חֲכַמָּה מְאֹד׃ וְתִבְנֶן צָר מְצוּר לָהּ וְתִצְבֹּר־
כֶּסֶף כַּעֲפָר וְחַרְוִין כַּטִּיט חוֹצוֹת׃ הִנֵּה אֶל־דְּנִי
וּרְשָׁנָה וְהִפָּה בַיָּם חִילָה וְהִיא כַּאֲשֶׁר תִּאָּכַל׃
תִּרְאֵ אֲשַׁקְלוֹן וְתִירָא וְעֵזָה וְתַחֲלִל מְאֹד
וְעַקְרוֹן כִּי־הִבִּישׁ מִכַּטָּה וְאֶבֶד מִלֶּךָ מַעֲזָה
וְאֲשַׁקְלוֹן לֹא תִשָּׁב׃ וַיֵּשֶׁב מִמְזֹר כַּאֲשֶׁר־וּד
וְהִכְרַתִּי גֵאוֹן פְּלִשְׁתִּים׃ וְהִסְרַתִּי דַמְיוֹ מִפְּוֹ
וְשִׁקְצִיו מִכִּין שִׁנּוּ וְנִשְׂאָר גַּם־הוּא לֹא־לְהִינּוּ
וְהָיָה כַּאֲלֶף בִּיהוּדָה וְעַקְרוֹן כִּיבּוֹסִי׃ וְחַנְיָתִי
לְבֵיתִי מִצְבָּה מַעֲבָר וּמִשָּׁב וְלֹא־יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם
עוֹד נִגְשׂ כִּי עַתָּה רֵאִיתִי בְּעֵינַי׃ גִּילִי מְאֹד
בְּת־צִיּוֹן הָרִיעִל בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מִלֶּכֶךָ יָבוֹא
לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרָכַב עַל־חֲמֹר וְעַל־
עִיר כִּן־אֶתְנֹת׃ וְהִכְרַתִּי־רָכַב מֵאֶפְרַיִם וְסוֹס
מִירוּשָׁלַם וְנִכְרַתָּה קִשְׁת מִלְחָמָה וְדַבֵּר שָׁלוֹם
לְגוֹיִם וּמִשְׁלוֹ מֵיָם עַד־לֵים וּמִנְהַר עַד־אֶפְסַי־
אֶרֶץ׃ גַּם־אֵת בְּדָם־בְּרִיתֶךָ שָׁלַחְתִּי אֶסְרִיֶךָ
מִפּוֹר אֵין מֵיָם כִּן׃ שׁוּבוּ לְבַצְרוֹן אֶסְרִי
הַתְּקוּה גַם־חֵלוֹם מִגִּיד מִשְׁנָה אֲשִׁיב לָךְ׃ כִּי־

דַּרְכָּתִי לִי יְהוּדָה קָשֶׁת מִלְּאֵתִי אַפְרַיִם
וְעוֹרֹרְתִי בְנֵי־צִיּוֹן עַל־בְּנֵיהֶם יוֹן וְשִׁמְתִיהָ
בְּחֶרֶב גְּבוּרָה: ַיְי-הוּהָ עֲלֵיהֶם יִרְאֶה וְיֵצֵא
בְּבֶרֶק חֲצוֹ וְא-דְנִי י-הוּהָ בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְחִלָּה
בְּסַעֲרוֹת תִּימֹן: ַיְי-הוּהָ צ-בָאוֹת יִגֹן עֲלֵיהֶם
וְאָכְלוּ וּבְכִשּׁוֹ אֲבִי־קֹלַע וְשָׁתוּ הַמּוֹ בְּמוֹיִין
וּמִלְאוּ בְּמִזְרֵק בְּזוֹיוֹת מִזֹּבַח: ַיְי-וְהוֹשִׁיעֵם
י-הוּהָ א-לְחֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא בְּצֹאן עֲמוֹ כִּי
אֲבִי־נִזּוֹר מִתְּנוֹסְסוֹת עַל־אֲדָמָתוֹ: ַיְי כִּי מַה־
טוֹבוֹ וּמַה־יִּפְּלוֹ דָגָן בַּחֹרִים וְתִירוֹשׁ יִנוֹבֵב
בְּתַלּוֹת:

י אֲשַׁאלוּ מִי-הוּהָ מִטֵּר בְּעַת מִלְקוֹשׁ י-הוּהָ
עֹשֶׂה חֲזוֹיִים וּמְטַר־נֶשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לְאִישׁ עֹשֶׂב
בְּשָׂדֵה: ַיְי כִּי הַתְּרַפִּים וּבְרוֹי־אֹן וְהַקּוֹסְמִים חֲזוֹ
שֶׁקֶר וְחִלְמוֹת הַשּׁוֹא יִדְבְּרוּ הַכֹּל יִנְחַמּוּן עַל־
כֹּן נָסְעוּ כְּמוֹ־צֹאן יַעֲנֹ כִּי־אֵין רַעַה: ַיְי-עַל־
הָרַעִים חָרָה אִפִּי וְעַל־הַעֲתוּדִים אֶפְקוֹד כִּי־פִקֹּד
י-הוּהָ צ-בָאוֹת אֶת־עַדְרוֹ אֶת־בֵּית יְהוּדָה
וְשֵׁם אוֹתָם כְּסוּס הוֹדוּ בְּמִלְחָמָה: ַיְי מִמֶּנּוּ בָנָה
מִמֶּנּוּ יִתֵּד מִמֶּנּוּ קָשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כֹל־
נֹגֵשׁ יַחֲדוּ: ַיְי וְהָיוּ כְּגִבּוֹרִים בּוֹסִים בְּטִיט חוֹצוֹת
בְּמִלְחָמָה וְנִלְחַמוּ כִּי י-הוּהָ עַמָּם וְהַבִּישׁוּ
רַכְבֵּי סוּסִים: ַיְי וּגְבַרְתִּי | אֶת־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־
בֵּית יוֹסֵף אוֹשִׁיעַ וְהוֹשִׁיבוֹתִים כִּי רַחֲמֵתִים
וְהָיוּ בְּאֲשֶׁר לֹא־זָנְחָתִים כִּי אֲנִי י-הוּהָ
א-לְחֵיהֶם וְאֶעֱנֵם: ַיְי וְהָיוּ כְּגִבּוֹרִים אַפְרַיִם וְשִׁמְחָה
לִבָּם כְּמוֹ־יִיֹן וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ וְשִׁמְחוּ יִגַּל לִבָּם
כִּי־הוּהָ: ַיְי אֲשֶׁר־קָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם כִּי פְדוּתִים
וְרַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ: ַיְי וְאֶזְרְעֵם בְּעַמִּים וּבְמִרְחָקִים
יִזְבְּרוּנִי וְחָיו אֶת־בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ: ַיְי וְהַשְׁבוֹתִים
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֲשׁוּר אֶקְבָּצֵם וְאֶל־אֶרֶץ
גֹּלְעָד וּלְבָנוֹן אָבִיָּאם וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם: ַיְי וְעַבְר
בַּיִם צָרָה וְהִפָּה בַיִם גְּלוּיִם וְהַבִּישׁוּ כֹל מַצּוֹלוֹת
יֵאָר וְהוֹרֵד גֹּאֲזוֹן אֲשׁוּר וְשִׁכַט מִצְרַיִם יִסוּר:
ַיְי וּגְבַרְתִּים כִּי־הוּהָ וּבִשְׁמוֹ יִתְחַלְכוּ נָאִם
י-הוּהָ:

י א פֶּתַח לְבָנוֹן דִּלְתִיהָ וְתֹאכֵל אֵשׁ בְּאֶרְצוֹהָ:
כִּי־לֵל בְּרוֹשׁ כִּי־נִפְלֵ אֶרֶז אֲשֶׁר אֲדָרִים שָׂדֵדוֹ

הִלְלוּ אֱלֹהֵי בִשּׁוֹן כִּי יִרְדַּ יַעַר הַבְּצוֹר הַכְּפִיר:
קוֹל יִלְלַת הָרַעִים כִּי שָׂדֵדָה אֲדָרְתֵם קוֹל שְׂאֵנָת
כְּפִירִים כִּי שָׂדֵד גֹּאֲזוֹן הִירְדֵן: ַיְי כִּי אָמַר י-הוּהָ
א-לְהִי רַעַה אֶת־צֹאן הַחֲרָגָה: ַיְי אֲשֶׁר קִנְיִהוֹן
יִחְרְגוּ וְלֹא יִאֲשְׁמוּ וּמִכְרִיָהוֹן יֹאמְרוּ בְּרוּךְ
י-הוּהָ וְאֶעֱשֶׂר וְרַעִיהֶם לֹא יִחַמּוּל עֲלֵיהֶן: ַיְי כִּי
לֹא אֶחַמּוּל עוֹד עַל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ נָאִם י-הוּהָ
וְהָיָה אֲנֹכִי מִמָּצִיא אֶת־הָאָדָם אִישׁ בִּיד־רַעַהוֹ
וּבִיד מִלְפּוֹ וּכְתַתּוֹ אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא אֲצִיל
מִיָּדָם: ַיְי וְאַרְעָה אֶת־צֹאן הַחֲרָגָה לְכֹן עֲנִי הַצֹּאן
וְאֶקְחָלִי שְׁנֵי מִקְלוֹת לְאֶחָד קִרְאתִי נָעָם וְלְאֶחָד
קִרְאתִי הַבָּלִים וְאַרְעָה אֶת־הַצֹּאן: ַיְי וְאֶכְחַד אֶת־
שְׁלֹשַׁת הָרַעִים בִּירַח אֶחָד וְתִקְצַר נַפְשִׁי בָהֶם
וְגַם־נַפְשָׁם בְּחִלָּה כִּי: ַיְי וְאָמַר לֹא אֶרְעָה אֶתְכֶם
הַמִּתָּה תָמוּת וְהַנְּכַחֲדַת תִּפְחַד וְהַנְּשַׁאֲרוֹת
תֹּאכְלֶנָה אִשָּׁה אֶת־בֶּשֶׂר רַעוּתָהָ: ַיְי וְאֶקַּח אֶת־
מִקְלִי אֶת־נָעָם וְאֶגִּידֵע אֶתּוֹ לְהַפִּיר אֶת־בְּרִיתִי
אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־כֹּל־לִי־הָעַמִּים: ַיְי וְתִפְרַר בַּיּוֹם
הַהוּא וְיִדְעוּ כֹן עֲנִי הַצֹּאן הַשְּׂמֵרִים אֶתִּי כִּי
דִבְרִי־הוּהָ הוּא: ַיְי וְאָמַר אֲלֵיהֶם אִם־טוֹב
בְּעֵינֵיכֶם הָבּוּ שְׂכָרִי וְאִם־לֹא תִדְלוּ וְיִשְׁקֻלוּ
אֶת־שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף: ַיְי וְאָמַר י-הוּהָ אֲלֵי
הַשְּׁלִיכְהוּ א-לְחֵיוֹצֵר אֲדָר הִיָּקֹר אֲשֶׁר יִקְרָתִי
מֵעֲלֵיהֶם וְאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וְאֲשַׁלְּחֶה אֶתּוֹ
בֵּית י-הוּהָ א-לְחֵיוֹצֵר: ַיְי וְאֶגִּידֵע אֶת־מִקְלִי
הַשְּׁנֵי אֶת הַחֲבָלִים לְהַפִּיר אֶת־הַחֲחֹה בֵּין
יְהוּדָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל: ַיְי וְאָמַר י-הוּהָ אֲלֵי עוֹד
כֹּחִלָּה כֹּלִי רַעַה אֲוֹלִי: ַיְי כִּי הִנְהִיאֲנִי מִקּוֹם
רַעַה בְּאֶרֶץ הַנְּכַחֲדוֹת לֹא־יִפְקֹד הַנְּעַר לֹא־
יִבְקָשׁ וְהַנְּשַׁפְּרַת לֹא יִרְפָּא הַנְּעַבְבָה לֹא יִכְלֹפֵל
וּבִשֶׁר הַכְּרִיאָה יֹאכֵל וּפְרַסִּיהוֹן יִפְרֹק: ַיְי הוֹי רַעִי
הַאֲלִיל עֲזָבִי הַצֹּאן חָרַב עַל־זְרוּעוֹ וְעַל־עֵין
יְמִינוֹ זָרְעוֹ יִבוֹשׁ תִּיבֹשׁ וְעֵין יְמִינוֹ כְּתָה
תִּכְבָּה:

יב מִשָּׂא דִבְרִי־הוּהָ עַל־יִשְׂרָאֵל נָאִם י-הוּהָ
נָטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אֶרֶץ וְיִצַר רוּחַ־אָדָם בְּקֶרֶפוֹ:
כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי שָׁם אֶת־יְרוּשָׁלַיִם סֶף־רַעֵל לְכֹל־
הָעַמִּים סְבִיב וְגַם עַל־יְהוּדָה יִהְיֶה בְּמַצּוֹר עַל־

יְרוּשָׁלַם: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֲשֵׁים אֶת־
יְרוּשָׁלַם אַבְנֵן מִעֵמֶסְכָּה לְכָל־הָעַמּוּם כֹּל־
עַמּוּסָיָה שְׂרוּט יִשְׂרָטוּ וְנֶאֱסָפוּ עָלֶיהָ כָּל גּוֹיֵי
הָאָרֶץ: בַּיּוֹם הַהוּא נֹאמְרֵי-הוּא אָפָה כָּל־סוּם
בַּתְּמַחוֹן וּרְכָבוֹ בַּשָּׁנְעוֹן וְעַל־בֵּית יְהוּדָה
אָפָקָה אֶת־עֵינָיו וְכָל סוּם הָעַמּוּם אָפָה בַּעֲוֹרוֹן:
וְאָמְרוּ אֲלֵפִי יְהוּדָה בְּלַבִּם אֲמָצָה לִי יִשְׁבִי
יְרוּשָׁלַם בִּי-הוּא צ-בָאוֹת א-לְהִיחָם: בַּיּוֹם
הַהוּא אֲשֵׁים אֶת־אֲלֵפִי יְהוּדָה כַּכִּיּוֹר אֵשׁ
בַּעֲצִים וְכַלְפִּיר אֵשׁ בַּעֲמִיר וְאָכְלוּ עַל־יְמִין
וְעַל־שְׂמֹאל אֶת־כֹּל־לַחֲעַמּוּם סָבִיב וַיִּשְׁבַּח
יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחֲתֶיהָ בִּירוּשָׁלַם: וְהוֹשַׁע
י-הוּא אֶת־אֲהֵלֵי יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה לְמַעַן לֹא־
תִּגְדַּל תַּפְאֵרֶת בֵּית־דָּוִד וְתַפְאֵרֶת יֹשֵׁב
יְרוּשָׁלַם עַל־יְהוּדָה: בַּיּוֹם הַהוּא יִגַּן י-הוּא
בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְהָיָה הַנִּבְשָׁל בָּהֶם בַּיּוֹם
הַהוּא כַּדָּוִד וּבֵית דָּוִד כַּא־לְהִים כַּמִּלְאָה
י-הוּא לְפָנֵיהֶם: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבִקֵּשׁ
לְהַשְׁמִיד אֶת־כֹּל־לַחֲגוּלֵים הַפְּאִים עַל־יְרוּשָׁלַם:
וְשִׁפְכְתִי עַל־בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם
רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים וְהַבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר־דָּקְרוּ
וְסַפְדוּ עָלָיו כַּמִּסְפָּד עַל־יְחִיד וְהִמְרָ עָלָיו
כַּהֲמַר עַל־הַכְּבוֹר: בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפָּד
בִּירוּשָׁלַם כַּמִּסְפָּד הַדְּרִימֹן בְּבִקְעַת מְגִדוֹן:
וְסַפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפַּחֹת מִשְׁפַּחֹת לְבָד
מִשְׁפַּחַת בֵּית־דָּוִד לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת
בֵּית־נֶטָן לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד: מִשְׁפַּחַת בֵּית־
לִוִי לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת הַשֹּׁמְעֵי לְבָד
וּנְשִׂיהֶם לְבָד: כֹּל הַמִּשְׁפַּחֹת הַנִּשְׂאָרוֹת
מִשְׁפַּחַת מִשְׁפַּחַת לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד:

בַּהֲנַבְּאוֹ: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים
אִישׁ מִחֲזִינוֹ בַּהֲנַבְּאוֹ וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת
שַׁעַר לְמַעַן פֶּחֶשׁ: וְאָמַר לֹא נָבִיא אֲנִי אִישׁ־
עַבַד אֲדַמָּה אֲנִי כִּי אָדָם הִקְנִנִי מִנְעוּרָי:
וְאָמַר אֲלָיו מַה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר
אֲשֶׁר הַפִּיתִי בֵּית מֵאֲחָבִי: חָרַב עוֹרֵי עַל־רַעֲוִי
וְעַל־גֹּבַר עַמּוּתֵי נֹאם י-הוּא צ-בָאוֹת הָךְ אֶת־
הָרַעָה וְתַפּוּצִין הַצֹּאֵן וְהַשְׁכַּתִּי יָדֵי עַל־
הַצֹּעֲרִים: וְהָיָה בְּכָל־הָאָרֶץ נֹאמְרֵי-הוּא פִּי־
שָׁנִים כֹּה יִפְרָתוּ יִגְוְעוּ וְהַשְׁלֵשִׁית יִתָּר כֹּה:
וְהַבָּאוֹת אֶת־הַשְׁלֵשִׁית כַּאֲשֶׁר וְצָרְפְתִים כַּצָּרֶף
אֶת־הַפֶּסֶף וּבְחַנְתִּים כַּכֶּחָן אֶת־הַזָּהָב הוּא |
יִקְרָא בְּשֵׁמִי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֵתוֹ אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא
וְהוּא יֹאמֶר י-הוּא צ-לְחִי:
יֵד «הִנֵּה יוֹם־בָּא לִי-הוּא וְחֶלֶק שְׁלֹךְ בְּקַרְבְּךָ:
וְאֲסַפְתִּי אֶת כֹּל הַגּוֹיִם אֵל יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה
וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפָּו הַבָּתִּים וְהַנְּשִׂים תִּשְׁגַּלְנָה
תִּשְׁכַּבְנָה וַיֵּצֵא חֲצֵי הָעִיר בַּגּוֹלָה וְיִתָּר הָעָם
לֹא יִפְרָת מִן־הָעִיר: וַיֵּצֵא י-הוּא וְנִלְחָם בַּגּוֹיִם
הָהֵם בַּיּוֹם הַלְחָמוֹ בַּיּוֹם קָרִב: וְעַמְדוֹ רָגְלוֹ
בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־יַחַר הַיּוֹתִים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם וְנִבְקַע הַר הַיּוֹתִים מִחֲצִי
מִזְרָחָה וַיִּפֹּחַ גַּיָּא גְדוּלָה מְאֹד וּמֵשׁ חֲצֵי הַהַר
צָפוּנָה וְחֲצִי־נִגְבָּה: וְנִסְתָּם גַּיָּא־הָרִי כִּי־יִגִּיעַ
גַּיָּא־הָרִים אֶל־אֶצֶל וְנִסְתָּם כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי
הָרַעַשׁ בְּיָמֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְכֹא י-הוּא
צ-לְחִי כֹל־לִקְדָשִׁים עַמּוּד: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
לֹא־יִהְיֶה אֹר יִקְרוּת יִקְפֹּאוֹן וְקַפְּאוֹן: וְהָיָה
יוֹם־אֶחָד הוּא יִדָּע לִי-הוּא לֹא־יוֹם וְלֹא־לִילָה
וְהָיָה לְעַת־עָרֵב יִהְיֶה־אֹר: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
יֵצֵאוּ מִיִּסְדֵּי־חַיִּים מִירוּשָׁלַם הַצִּים א-לְהִים
הַקְדָּמוֹנִי וְחֲצִים א-לְהִים הָאֲחֵרוֹן כַּקִּיץ
וּבְחָרָף יִהְיֶה: וְהָיָה י-הוּא לְמִלְדָּה עַל־כֹּל־
הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה י-הוּא אֶחָד וְשֵׁמוֹ
אֶחָד: יִסּוּב כֹּל־לְהָאָרֶץ כַּעֲרָבָה מִגִּבְעָה לְרִמּוֹן
נִגְב יְרוּשָׁלַם וְרֵאמָה וַיִּשְׁבַּח תַּחֲתֶיהָ לְמִשְׁעַר
בְּנִימָן עַד־מְקוֹם שַׁעַר הַרְאֵשׁוֹן עַד־שַׁעַר הַפְּנִים
וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל עַד יִקְבֵי הַמִּלְדָּה: וַיִּשְׁכְּבוּ כֹה

וְחָרָם לֹא יִהְיֶה עוֹד וַיֵּשְׁבָה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּה:
וַיֵּזְאוּ | תִּהְיֶה הַמּוֹנֵפֶה אֲשֶׁר יִגַּף י- הוּא אֶת־
כֹּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלַם הַמֶּקֶן |
בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל־רַגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקַנָּה
בְּחֵרִיתָן וּלְשׁוֹנָו תִּמְקַן בְּפִיהֶם: וְהָיָה בַיּוֹם
הַהוּא תִּהְיֶה מְהוּמַת־י- הוּא רַבָּה בָּהֶם וְהַחֲזִיקוּ
אִישׁ יָד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־יַד רֵעֵהוּ: וְגַם־
יִהְיֶה תִלְחָם בִּירוּשָׁלַם וְאֶסְפָּה חֵיל כֹּל־הַגּוֹלִים
סָבִיב זָהָב וְכֶסֶף וּבַגְדִים לָרַב מְאֹד: וְכֵן תִּהְיֶה
מִגִּבַּת הַסּוּם הַפָּרֵד הַגָּמֵל וְהַחֲמֹר וְכֹל־
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמְּחֻנּוֹת הַהֵמָּה כַּמּוֹנֵפֶה
הַזֶּה: וְהָיָה כֹּל־הַנּוֹתָר מִכֹּל־הַגּוֹלִים הַבָּאִים
עַל־יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת
לְמֶלֶךְ י- הוּא צ- בָּאוֹת וְלָחָג אֶת־חַג הַסְּפֹת:
וְהָיָה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּה וְיִהְיֶה עוֹד וַיֵּשְׁבָה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּה:

וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחַת הָאָרֶץ
אֶל־יְרוּשָׁלַם לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ י- הוּא
צ- בָּאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַגָּשָׁם: וְגַם־
מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא־תַעֲלֶה וְלֹא בָּאָה וְלֹא
עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה הַמּוֹנֵפֶה אֲשֶׁר יִגַּף י- הוּא אֶת־
הַגּוֹלִים אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לָחָג אֶת־חַג הַסְּפֹת:
וַיֵּזְאוּ תִּהְיֶה הַשָּׂאֵת מִצְרַיִם וְהַשָּׂאֵת כֹּל־הַגּוֹלִים
אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לָחָג אֶת־חַג הַסְּפֹת: בַּיּוֹם
הַהוּא יִהְיֶה עַל־מַצְלוֹת הַסּוּם קָדָשׁ לִי- הוּא
וְהָיָה הַסְּפֹת בְּבֵית י- הוּא כַּמּוֹנֵפֶה לְפָנַי
הַמּוֹנֵפֶה: וְהָיָה כֹּל־לִסְוֵר בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה
קָדָשׁ לִי- הוּא צ- בָּאוֹת וּבָאוּ כֹל־הַזְּבָחִים
וְלָקְחוּ מֵהֶם וּבְשָׂלוֹ בָּהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כְּנַעֲנֵי עוֹד
בְּבֵית־י- הוּא צ- בָּאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא:

מִלְאָכֵי

א מִשָּׂא דְבָרֵי- הוּא אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מִלְאָכֵי:
ב אֶתְּבִי אֶתְכֶם אָמַר י- הוּא וְאָמַרְתֶּם בְּפִי
אֶתְּבִי הַלּוֹא־אֵח עָשׂוֹ לִיעֲקֹב נֹאמֵי- הוּא
וְאֵח אֶת־יַעֲקֹב: וְאֶת־עָשׂוֹ שָׁנְאֵתִי וְאֵשִׁים
אֶת־הָרִי שְׂמֵמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְּבַר:
בִּית־אֲמֹר אֲדוֹם רִשְׁשָׁנוּ וְנִשְׁוֹב וְנִבְנֶה תְּרֻבּוֹת
כָּה אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת הַמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי
אֶהְרֹם וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר־
זָעַם י- הוּא עַד־עוֹלָם: וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאֵתֶם
תִּאמְרוּ יִגְדֹל י- הוּא מַעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל: כֵּן
יִכְבַּד אֵב וְעַבְד א- דָּנִי וְאֵם־אֵב אֲנִי אֵיךְ
כְּבוֹדִי וְאֵם־אֲדוֹנִים אֲנִי אֵיךְ מוֹרָאִי אָמַר |
י- הוּא צ- בָּאוֹת לָכֶם הַכְּהֻנִים בְּזוּי שְׂמֵי
וְאָמַרְתֶּם בְּפִי בְּזִינוּ אֶת־שְׂמֵי: מִגִּישִׁים עַל־
מִזְבְּחֵי לֶחֶם מִגְּאֹל וְאָמַרְתֶּם בְּפִי גִּלְגָּלוּ
בְּאֲמַרְכֶם שְׁלַחן י- הוּא נִבְזָה הוּא: וְכִי־
תִּגִּישׁוּן עוֹר לְזַבַּח אֵין רָע וְכִי תִגִּישׁוּן פֶּסַח
וְחֵלָה אֵין רָע תִּקְרִיבָהוּ נָא לְפָתְחֵךְ הַיְרֵאֵךְ אוֹ
הַיֵּשָׁא פְּנִיךְ אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת: וְעָתָה
חֲלוּנָא כְּנִי־אֵל וַיִּחַנְנוּ מִיָּדְכֶם הִיתָה זֹאת
הַיֵּשָׁא מִפֶּם פָּנִים אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת: מִי
גַם־בְּכֶם וַיִּסְגַּר דְּלָתֵים וְלֹא־תֵאֲרִיז מִזְבְּחֵי הַעֲמִם

אֵין־לִי חֶפֶץ בָּכֶם אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת וּמִנְחָה
לֹא־אֶרְצֶה מִיָּדְכֶם: כִּי מִמּוֹזַח־שִׂמְשׁ וְעַד־
מִבּוֹאֵי גְדוֹל שְׂמֵי בְּגוֹלִים וּבְכָל־מְקוֹם מִקְטֹר
מִגִּישׁ לְשָׂמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גְדוֹל שְׂמֵי
בְּגוֹלִים אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת: וְאֵתֶם מַחֲלָלִים
אוֹתוֹ בְּאֲמַרְכֶם שְׁלַחן א- דָּנִי מִגְּאֹל הוּא וְנִיבּוֹ
נִבְזָה אֲבָלוֹ: וְאָמַרְתֶּם הֵמָּה מִתְּלַאֲה וְהַפְּחַתֶּם
אוֹתוֹ אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת וְהַכְּבֵאתֶם גְּזוּל
וְאֶת־הַפֶּסַח וְאֶת־חֲחֻלָּה וְהַכְּבֵאתֶם אֶת־הַמִּנְחָה
הָאֶרְצֶה אוֹתָה מִיָּדְכֶם אָמַר י- הוּא: וְאֶרְוֹר
נִזְבֵּל וַיֵּשׁ בְּעֵדְרוֹ זָכָר וְנָדָר וְזָבַח מִשְׁחַת
לֹא־דָנִי כִּי מֶלֶךְ גְּדוֹל אֲנִי אָמַר י- הוּא
צ- בָּאוֹת וְשָׂמִי נִזְרָא בְּגוֹלִים:
ב וְעָתָה אֲלֵיכֶם הַמַּעֲזָה הַזֹּאת הַכְּהֻנִים: אֵם־
לֹא תִשְׁמַעוּ וְאֵם־לֹא תִשְׁיַמּוּ עַל־לֵב לְתֵת כְּבוֹד
לְשָׂמִי אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת וְשְׁלַחְתִּי בְּכֶם
אֶת־הַמַּעֲזָה וְאֶרְוֹתִי אֶת־בְּרִכּוֹתֵיכֶם וְגַם־
אֶרְוֹתֵיךָ כִּי אֵינְכֶם שָׂמִים עַל־לֵב: הַנְּנִי גָעַר
לָכֶם אֶת־הַזָּרַע וְזִרְתִּי פָרֵשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פָּרֵשׁ
הַנְּנִים וְנִשָּׂא אֶתְכֶם אֲלֵי: וַיִּדְעַתֶּם כִּי שְׁלַחְתִּי
אֲלֵיכֶם אֶת־הַמַּעֲזָה הַזֹּאת לְחִיּוֹת בְּרִיתִי אֶת־
לִי אָמַר י- הוּא צ- בָּאוֹת: בְּרִיתִי | הִיתָה אִתּוֹ

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְאַתֶּנְם־לִי מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי
וּמִפְּנֵי שְׁמִי נַחַת הוּא׃ תּוֹרַת אֱמֶת הִיְתָה
בְּפִיהוּ וְעִזָּלָה לֹא־נִמְצָא בְּשִׁפְתָיו בְּשִׁלּוֹם
וּבְמִישׁוֹר הִלֵּךְ אֵתִי וּרְבִים הָשִׁיב מֵעוֹן׃ כִּי־
שִׁפְתַי כַּהֵן יִשְׁמְרוּ־דַעַת וְתוֹרָה יִבְקֹשׁוּ מִפִּיהוּ
כִּי מִלֶּאֱדָי י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת הוּא׃ וְאַתֶּם סֵרְתֶם
מִן־הַדָּרֶךְ הַבְּשִׁלְתֶם רַבִּים בַּתּוֹרָה שִׁחַתְתֶם
בְּרִית הַלְוִי אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ וְגַם־אֲנִי
נָתַתִּי אֶתְכֶם נְכוּזִים וְשֹׁפְלִים לְכָל־הָעָם כִּפְּי
אֲשֶׁר אֵינְכֶם שׁוֹמְרִים אֶת־דְּרֹכַי וְנִשְׁאִים פְּנִים
בַּתּוֹרָה׃ הֲלוֹא אֵב אַחַד לְכַלְנֹו הֲלוֹא אֵל אַחַד
בְּרָאֵנוּ מִדּוֹעַ נִבְּוֵר אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית
אֲבֹתֵינוּ׃ בְּגֵדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשִׂיתָה
בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי׃ חֲלַל יְהוּדָה קִדְּשׁ
י־הוֹדִיעַ אֲשֶׁר אֵהָב וּבָעַל בַּת־אֵל נִכְרַ׃ וְכִרַת
י־הוֹדִיעַ לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עַר וְעָנָה מֵאֲחֵלִי
יַעֲקֹב וּמִגִּישׁ מִנְחָה לִי־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ וְזֹאת
שְׁנִית תַּעֲשׂוּ כַפּוֹת וּדְמָעָה אֶת־מִזְבֵּחַ י־הוֹדִיעַ
כִּכְּי וְאַנְקָה מֵאֵין עוֹד פְּנֹוֹת אֶל־הַמִּנְחָה וְלִקְחַת
רִצּוֹן מִיִּדְכֶם׃ וְאַמְרַתֶּם עֲלֵימָה עַל־פִּי־הוֹדִיעַ
הַעִיד בִּינְךָ וּבִין׃ אֲשֶׁת נַעֲוִירֶיךָ אֲשֶׁר אֶתָה
בְּגֵדְתָה בָּהּ וְחַיָּא חֲבֵרְתְךָ וְאַשְׁת בְּרִיתְךָ׃
וְלֹא־אֶחָד עָשָׂה וּשְׂאָר רֹחַ לֹו וּמָה הָאֶחָד
מִבְּקֹשׁ זֶרַע א־לַחִים וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם
וּבְאַשְׁת נַעֲוִירֶיךָ אֶל־יְבֹנָד׃ כִּי־שָׁנָא שִׁלַּח אָמַר
י־הוֹדִיעַ א־לַחִי יִשְׂרָאֵל וּכְפָה חָמָס עַל־לְבוּשׁוֹ
אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וְלֹא
תִבְגְּדוּ׃ הוֹגַעְתֶּם י־הוֹדִיעַ בְּדַבְּרֵיכֶם וְאַמְרַתֶּם
כַּמָּה הוֹגַעְנוּ בְּאַמְרַכֶם כֹּל־לַעֲשֶׂה רָע טוֹב׃
בְּעֵינַי י־הוֹדִיעַ וּבָהֶם הוּא חָפִין אֹו אֵינָה א־לַחִי
הַמִּשְׁפָּט׃

ג. הַנְּנִי שִׁלַּח מִלֶּאֱכִי וּפְנַח־דָּרֶךְ לְפָנַי וּפְתַאֵם
יְבוֹא א־ל־הִיכָלוֹ הָאֲדוֹן׃ אֲשֶׁר־אַתֶּם מִבְּקֹשִׁים
וּמִלֶּאֱדָי הַבְּרִית אֲשֶׁר־אַתֶּם חֲפָצִים הִנְחִיבָא
אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ וּמִי מִכְּלָפַל אֶת־יְיָ
בוֹאֹו וּמִי הָעַמֵּד בַּחֲרָאוֹתוֹ כִּי־הוּא כָּאֵשׁ
מִצְרָף וּכְבָרִית מִכְּבָסִים׃ וַיֵּשֶׁב מִצְרָף וּמִטְהַר
כְּסָף וְטָהַר אֶת־בְּנֵי־לְוִי וְזָקַק אֶתֶּם כִּזְהָב

וּכְכֶסֶף וְחַיָּו לִי־הוֹדִיעַ מִגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצַדִּיקָה׃
וְעַרְבָה לִי־הוֹדִיעַ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּי־מִי
עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְּמִנִית׃ וְקִרְבָּתִי אֶלִיכֶם
לְמִשְׁפַּט וְהִיִּיתִי׃ עַד מִמָּחָר בְּמִכְשָׁפִים
וּבְמִנְאָפִים וּבְנִשְׁפָּעִים לְשָׁקֵר וּבְעֵשְׂקֵי שֶׁכֶר־
שֶׁכֶר אֶלְמָנָה וְיִתוֹם וּמִטְוִי־גֵר וְלֹא יִרְאוּנִי
אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ כִּי אֲנִי י־הוֹדִיעַ לֹא
שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנִי־יַעֲקֹב לֹא כְלוּתֶם׃ לְמוֹמִי
אֲבֹתֵיכֶם סֵרְתֶם מִחֲקִי וְלֹא שִׁמְרַתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי
וְאַשׁוּבָה אֶלִיכֶם אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת
וְאַמְרַתֶּם בְּמָה נָשׁוּב׃ הֲיִקְפַע אָדָם א־לַחִים
כִּי אַתֶּם קִבְּעִים אֵתִי וְאַמְרַתֶּם בְּמָה קִבְּעֵנוּךָ
הַמַּעֲשֵׂר וְחֲתִירוּמָה׃ כַּמֵּאָרָה אַתֶּם נֹאֲרִים
וְאַתִּי אַתֶּם קִבְּעִים חַיָּו כְּלוֹ׃ הִבִּיאוּ אֶת־כֹּל־
הַמַּעֲשֵׂר אֶל־בֵּית הָאֹזֶר וַיְהִי טָרָף בְּבֵיתִי
וּבְחֲנֹוּנַי נָא בְּזֹאת אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת אִם־
לֹא אֶפְתָּח לָכֶם אֵת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְחֲרִיקַתִּי
לָכֶם בְּרַכָּה עַד־בְּלִי־דִי׃ וְגַעַרְתִּי לָכֶם בְּאֵכָל
וְלֹא־יִשְׁחַת לָכֶם אֶת־פְּרִי הָאָדָמָה וְלֹא־תִשְׁפַּל
לָכֶם הַגֶּפֶן בַּשָּׂדֶה אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃
וְאַשְׁרוּ אֶתְכֶם כֹּל־לַחֲנוּיִם כִּי־תִהְיוּ אַתֶּם אֶרֶץ
חֲפִץ אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ חֲזִקוּ עָלַי
דְּבַרִיכֶם אָמַר י־הוֹדִיעַ וְאַמְרַתֶּם מִחֵדֶבְרַנּוּ
עָלֶיךָ׃ וְאַמְרַתֶּם שׁוּא עֵבֵד א־לַחִים וּמִחֵ־פִצַּע
כִּי שִׁמְרַנּוּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קִדְּרָנִית מִפְּנֵי
י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת׃ וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאַשְׁרִים זָדִים
גַּם־נִבְנֹו עֲשֵׂי רִשְׁעָה גַם בְּחֲנוּ א־לַחִים
וַיִּמְלָטוּ׃ אֵאֻז נְדַבְּרוּ יִרְאִי י־הוֹדִיעַ אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב י־הוֹדִיעַ וַיִּשְׁמַע וַיִּפְתַּח סֶפֶר וּפְרוּן
לְפָנָיו לִירְאִי י־הוֹדִיעַ וּלְחֲשָׁבִי שָׁמוֹ׃ וְחַיָּו לִי
אָמַר י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת לִיֹּם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיחֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל־
בְּנוֹ הָעֵבֵד אֹתוֹ׃ וְשִׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק
לְרִשָּׁע בֵּין עֵבֵד א־לַחִים לְאֲשֶׁר לֹא עִבְדוֹ׃ כִּי־
הִנֵּה הַיּוֹם פָּא פִּעַר פִּתְגָוֵר וְחַיָּו כָּל־זָדִים וְכָל־
עֹשֶׂה רִשְׁעָה קָשׁ וְלַחַט אַתֶּם הַיּוֹם הַפָּא אָמַר
י־הוֹדִיעַ־בְּאֹזַת אֲשֶׁר לֹא־יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ
וְעָנָה׃ וְזָרַחַח לָכֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמַשׁ צַדִּיקָה

וּמִרְפָּא בְכַנְפֶיהָ וַיִּצְאֲתֶם וּפְשַׁתֶּם בְּעַגְלֵי
מִרְבֵּק׃ וְעַפְסוֹתֶם רְשָׁעִים פְּיֵיהֶיו אֶפְר תַּחַת
כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם פִּיּוֹם אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה אֲמַר
י-הוּה צ-בָאוֹת׃ וְזָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֵרֵב עַל-כֵּן לְיִשְׂרָאֵל

חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים׃ הֲנִיחָ אֲנֹכִי שְׁלַח לָכֶם אֶת
אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם י-הוּה הַגְּדוֹל
וְהַנּוֹרָא׃ וְהַשִּׁיב לְבִ-אֲבוֹת עַל-פְּנִים וְלִב
פְּנִים עַל-אֲבוֹתֶם פְּנִ-אֲבוֹא וְהַפִּיתִי אֶת-הָאָרֶץ
חָרֵם׃ הֲנִיחָ אֲנֹכִי שׁוֹלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא
לִפְנֵי בּוֹא יוֹם י-הוּה הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא׃

סֵפֶר מִשְׁלֵי

א מִשְׁלֵי שְׁלֵמָה בֶן-דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ בִּלְדַעַת
חֲכֻמָּה וּמוֹסֵר לְהַבִּין אֲמַרִי בִינָה׃ בִּלְקַחַת מוֹסֵר
הַשֶּׁבֶל צָדֵק וּמִשְׁפָּט וּמִשְׁרִים׃ לֵתֵת לַפְתָּאִים
עֲרֻמָּה לְנֹעַר דַּעַת וּמוֹמָה׃ וַיִּשְׁמַע חָכֵם וַיִּוֹסֶף
לְקַח וְנִבּוֹן תַּחְבְּלוֹת יִקְנֶה׃ לְהַבִּין מִשְׁלַל
וּמְלִיצָה דְבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוֹתֶם׃ וַיִּרְאֵת י-הוּה
רֵאשִׁית דַּעַת חֲכֻמָּה וּמוֹסֵר אוֹיְלִים בָּזוּ׃ וַיִּשְׁמַע
בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֶל-תִּפְשׁ תוֹרַת אִמְךָ׃ פִּי |
לְוִית חֵן הֵם לְרֵאשִׁיךָ וְעַנְקוֹם לְגַרְגְּרוֹתֶיךָ׃ בְּנֵי
אִם-יִפְתּוּךָ חֲטָאִים אֶל-תִּבְאֵ׃ אִם-יִאֲמָרוּ לָכֶה
אֲתָנוּ נִאֲרַבְּהָ לָדָם נַעֲפֶנְהָ לְנָקִי חַנּוּם׃ וְנִבְלָעִם
כְּשֶׂאֱזוֹל חַיִּים וְתַמְיָמִים כְּיוֹרְדֵי בּוֹר׃ כֵּן לְהוֹן
יִקַּר נִמְצָא נִמְלֵא בְתֵינּו שְׁלָל׃ וְגִוְרֵלְךָ תִּפְוִיל
בְּתוֹכֵנו פִּים אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּנו׃ בְּנֵי אֶל-תִּלְךָ
בְּדַרְךָ אֲתֶם מִנְעַ רַגְלְךָ מִנְּתִיבֹתֶם׃ פִּי רַגְלֵיהֶם
לְרַע יִרְוּצוּ וַיִּמְחֲרוּ לְשִׁפּוֹדֵדֵם׃ פִּי-חַנּוּם מוֹרָה
חֲרָשֶׁת בְּעֵינָיו כֵּן לִי־פַעַל כַּנָּף׃ וְהֵם לְדָמָם
יִאָרְבוּ וַיִּצְפְּנוּ לְנַפְשֹׁתֶם׃ פִּן אֶרְחוֹת כֵּן לִי
בַצַּע בַּצַּע אֶת-נַפְשׁ בְּעָלְיוּ יִקַּח׃ חֶן-כְּמוֹת
בַּחוּץ תִּרְנַה פְּרַחְכוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ׃ בְּרֵאשׁ
הַמִּיֹּת תִּקְרָא בַּפְתָּחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר אֲמַרִיךָ
תֹּאמַר׃ עַד-מָתַי פְּתִים תִּאֲחַבּוּ-פְתֵי וְלֹצִים
לְצוֹן חֲמָדוֹ לָהֶם וּכְסִילִים יִשְׁנְאוּ-דַעַת׃
בְּתִשׁוּבוּ לְתוֹכַחְתִּי הֲנִיחָ אֶפְיָעָה לָכֶם רוּחִי
אוֹדִיעָה דְבָרֵי אֲתֻכֶם׃ בֵּי־עֵן קִרְאֵתִי וְתִמְאַנּוּ
נְטִיתִי יָדַי וְאִין מִקְשִׁיב׃ וְתִתְפָּרְעוּ כִלְ-עַצְתִּי
וְתוֹכַחְתִּי לֹא אֲבוֹתֶם׃ וְגַם-אֲנִי בְּאוֹדְכֶם
אֲשַׁחַק אֲלַעַג בְּבֹא פְחָדְכֶם׃ בְּבֹא כִשְׂאוֹה
כְּשׁוֹאֵה | פְּחָדְכֶם וְאוֹדְכֶם פְּסוּפָה יִאֲתָה בְּבֹא
עַלְיֶכֶם צָרָה וְצוּקָה׃ בֵּאֵן יִקְרָאֲנִי וְלֹא אֲעֲנֶה

יִשְׁחַרְגְּנִי וְלֹא יִמְצָאֲנִי׃ בְּתַחַת פִּי-שִׁנְאוֹ דַּעַת
וַיִּרְאֵת י-הוּה לֹא כָחָרוּ׃ לֹא-אָכְבוּ לְעַצְתִּי
נִאֲצוּ כֵן לְתוֹכַחְתִּי׃ וַיֹּאכְלוּ מִפְּרֵי דָרְכֶם
וּמִמְעַצְתֵיהֶם יִשְׁפְּעוּ׃ בְּפִי מִשׁוֹכַת פְּתִים
תַּחְרָגֶם וְשִׁלּוֹת פְּסִילִים תִּאֲבָדֶם׃ וַיִּשְׁמַע לִי
יִשְׁכֹּן-י־פֶטַח וְשִׁאֲנָן מִפְּחָד רַעְיָה׃
ב בְּנֵי אִם-תִּקַּח אֲמַרִי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אֲתָךְ׃
בְּלִחְקֵשִׁיב לְחֲכֻמָּה אֲזַנְךָ תִּטָּח לְבָבְךָ לְתַבּוּנָה׃ פִּי
אִם לְפִינָה תִקְרָא לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ׃ אִם-
תִּבְקֶשְׁנָה כַּכֶּסֶף וּכְמַטְמוֹנִים תַּחֲפֶשְׁנָה׃ אֵזוּ
תִּבְוִין יִרְאֵת י-הוּה וְדַעַת אֶ-לֵהִים תִּמְצָא׃ פִּי
י-הוּה יִתֵּן חֲכֻמָּה מִפִּיו דַּעַת וְתַבּוּנָה׃ וְצִפֹּן
יִצְפֹּן לְיִשְׂרָיִם תּוֹשִׁיחַ מוֹגֵן לְהַלְכֵי תֶם׃ לְנֹעַר
אֶרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדָרְךָ חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר׃ אֵזוּ תִבְוִין
צָדֵק וּמִשְׁפָּט וּמִיִּשְׂרָיִם כֵּן לִי־מַעֲגַל-טוֹב׃ פִּי
תָּבוֹא חֲכֻמָּה בְּלִבְךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ יִנָּעַם׃
מִזְמָה תִשְׁמֹר עָלֶיךָ תַבּוּנָה תִנְצֵרְפָה׃
לְהַצִּילְךָ מִדַּרְךָ רַע מֵאִישׁ מוֹדַבֵּר תַּחֲפִכּוֹת׃
הַעֲזָבִים אֶרְחוֹת יִשְׂרָאֵל לְלַכַּת בְּדַרְכֵי-חֲשׁוֹךְ׃
הַשְׁמַחִים לְעֵשׂוֹת רַע יִגְלוּ בַתַּחֲפִכּוֹת רַע׃
אֲשֶׁר אֶרְחַתֵּיהֶם עֲקוּשִׁים וְנִלְוִזִים כְּמַעֲגָלוֹתֶם׃
לְהַצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנְּזִכְרֶיהָ אֲמַרִיךָ
חֲחִלִּיקָה׃ הַעֲזָבַת אֶלּוֹף נַעֲוִירָה וְאֶת-פְּרִית
אֶ-לֵהִי שְׂכַחָה׃ פִּי שָׁחָה אֶל-מִוֹת פִּיתָה וְאֶל-
רַפְּאִים מַעֲגָלְתֵיךָ׃ כֵּן לִי־בִפְאִיחָ לֹא יִשׁוּבוּן
וְלֹא-יִשְׁיֹגוּ אֶרְחוֹת חַיִּים׃ לְמַעַן תִּלְךָ בְּדַרְךָ
טוֹבִים וְאֶרְחוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר׃ בְּפִי-יִשְׂרָיִם
יִשְׁפְּנוּ-אָרֶץ וְתַמְיָמִים יוֹתָרוּ בָהּ׃ בְּוִרְשָׁעִים
מֵאָרֶץ יִפְרָתוֹ וּבִגְדִים יִסְחוּ מִמִּנְהָ׃

ג בני תורתֵי אֱלֹהֵי שֶׁבַח וּמִצְוֹתַי וְצַר לְבָבְךָ:
בני אֶרֶץ יָמִים וְשָׁנֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ:
חֶסֶד וְאַמֶּת אֱלֹהֵי עֲזֹבְךָ קִשְׁרָם עַל־גְּרָרֹתֶיךָ
כִּי תִבֶּן עַל־לִוְחַת לְבָבְךָ: וּמִצְאֵי־חַן וְשִׁבְל־טוֹב
בְּעֵינַי אֶל־לְחִים וְאָדָם: בָּטַח אֱלֹהֵי־הוּא בְּכָל־
לְבָבְךָ וְאֱלֹהֵי־נִתְּךָ אֱלֹהֵי־שֹׁעֶיךָ: בְּכָל־דְּרָכֶיךָ דַּעֲהוּ
וְהוּא יִישָׁר אֲרָחֹתֶיךָ: אֱלֹהֵי־תְהִי חֶכֶם בְּעֵינֶיךָ
יִרְא אֱתֵי־הוּא וְסוּר מֵרַע: רַפְּאוֹת תְּהִי
לְשׁוֹנְךָ וְשִׁקּוֹי לְעַצְמוֹתֶיךָ: כִּפְדוּ אֶת־יְהוָה
מִהַרְגֵּךָ וּמִרְאשֵׁי־תִבְּוֹתֶיךָ: וַיִּמְלֵאוּ
אֶסְמוֹךָ שִׁבְעַת וּתְיָרוּשׁ יִקְבִּיךָ וַיִּפְרְצוּ: מוֹסֵר
י־הוּא בְּנִי אֱלֹהֵי־תִמְאָם וְאֱלֹהֵי־תִקְוָן בְּתוֹכְחָתוֹ:
בְּנִי אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהָב י־הוּא יוֹכִיחַ וּכְאֵב אֶת־
בֶּן יִרְצֶה: אֲשֶׁר־יֵאָדָם מִצֵּא חֲכָמָה וְאָדָם יִפְיֵק
תְּבוֹנָה: בְּנִי טוֹב סַחֲרָה מִסַּחֲר־כֶּסֶף וּמִחֲרוֹץ
תְּבוֹנָתוֹת: וַיִּקְרָה הוּא מִפְּנִיִּים מִפְּנִינִים וְכָל־
חֲפָצֶיךָ לֹא יִשׁוּב־בָּהּ: אֶרֶץ יָמִים בְּיַמֵּינָהּ
בְּשִׁמְאוּלָה עֶשְׂרֹת וּכְבוֹד: דְּרָכֶיךָ דְרִבֵּי־נַעַם
וְכָל־נְתִיבוֹתֶיךָ שָׁלוֹם: עֵץ־חַיִּים הוּא
לְמַחְזִיקִים בָּהּ וּתְמַכִּיחַ מֵאֲשֶׁר: י־הוּא
בְּחֲכָמָה יִסְד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְּוֹנָה:
בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמֹת נִבְקָעוּ וְשַׁחֲקִים יִרְעִפוּ־טַל:
בְּנִי אֱלֹהֵי־לִוְחַת מִעֵינֶיךָ נִצַּר תְּשִׁיחַ וּמְזֻמָּה:
וַיִּחַיֵּו חַיִּים לְנַפְשֶׁךָ וְחַן לְגַרְגְּרוֹתֶיךָ: בְּאֵז תִּלְךָ
לְבָטַח דְרָכֶיךָ וּרְגֵלְךָ לֹא תִגּוֹף: אֱמִית־שֶׁבַח לֹא־
תִפְחַד וְשִׁכְבַת וְעַרְבָה שְׁנֵתֶךָ: אֱלֹהֵי־תִירָא
מִפְּחַד פְּתָאָם וּמִשֵּׁאת רְשָׁעִים בְּנִי תִבְּא: בְּנִי
י־הוּא יִחִיהַ בְּכֶסֶלְךָ וְשִׁמְרֵךָ רִגְלְךָ מִלְּכָד: אֱלֹהֵי־
תִמְנַע־טוֹב מִפְּעֻלּוֹ בְּהוֹת לֹא־יִדִּד יָדְךָ
לְעִשׂוֹת: אֱלֹהֵי־תֹאמַר לְרַעִיד לְרַעֲדָה לָךְ וְשׁוֹב
וּמִחַר אֶתְּךָ וַיִּשׁ אֶתְּךָ: אֱלֹהֵי־תִחַר־שׁ עַל־רַעֲךָ
רָעָה וְהוֹאֵי־יֹשֵׁב לְבָטַח אֶתְּךָ: אֱלֹהֵי־תִרִיב תְּרוֹב
עַם־אָדָם חָנָם אֱמִילָא גְּמֻלְךָ רָעָה: אֱלֹהֵי־תִקְנֵא
בְּאִישׁ חָמָס וְאֱלֹהֵי־תִבְחַר בְּכָל־דְּרָכֶיךָ: בְּנִי

תוֹעֲבַת י־הוּא נִלְוֹז וְאֶת־יִשְׁרָיִם סוּדוֹ: מֵאֶרֶת
י־הוּא בְּבֵית רִשְׁעֵי וְנִוָּה צְדִיקִים יִבְרָךְ: אֱמִי
לְלִצִּים הוֹאֵי־לִי וְלַעֲנָוִים וְלַעֲנִיִּים יִתְד־חַן:
כִּפְדוּ חֲכָמִים יִנְחִלוּ וּכְסִילִים מָרִים קִלּוּן:

ד שְׁמַעוּ בָנִים מוֹסֵר אֵב וְהַקְּשִׁיבוּ לְדַעַת
בִּינָה: בְּנִי לִקַּח טוֹב נִתְּתִי לְכֶם תּוֹרַתִי אֱלֹהֵי־
תְעַזְבוּ: בְּנִי־בֶן חַיִּיתִי לְאָבִי רַךְ וַיִּחַיֵּד לְבָנִי
אֱמִי: וַיִּרְנֵי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמַד־דְּבָרִי לְבָבְךָ שְׁמַר
מִצְוֹתַי וְחִיָּה: קָנָה חֲכָמָה קָנָה בִּינָה אֱלֹהֵי־
תְשִׁבַח וְאֱלֹהֵי־טַט מֵאֱמִרֵי־בִי: אֱלֹהֵי־תְעַזְבָּה
וְתִשְׁמַרְךָ אֶהְבָּה וְתִצְרָךְ: רֵאשִׁית חֲכָמָה קָנָה
חֲכָמָה וּבְכָל־קִנְיֶיךָ קָנָה בִּינָה: סִלְסִלָּה
וְתִרְוִמְמָךְ תִּכְבְּדָךְ בְּנִי תְּחַפְּקָנָה: תִּתְּנֵן לְרֵאשִׁיךָ
לְוִית־יִחַן עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת תְּמַגִּינָךְ: שְׁמַע בְּנִי
וְקַח אֱמִרֵי וַיִּרְבּוּ לָךְ שְׁנֹת חַיִּים: בְּדַרְךָ
חֲכָמָה חִרִיתֶךָ הִדְרִכְתֶּיךָ בְּמַעְגְלֵי־יִשְׂרָאֵל:
בְּכָל־תְּךָ לֹא־יִצַּר צַעֲדֶךָ וְאֱמִי־תְרוֹץ לֹא תִכְשַׁל:
תְּחַזֵּק בְּמוֹסֵר אֱלֹהֵי־תְרָף נִצְרָה כִּי־הוּא חַיִּיךָ:
בְּאֶרֶץ רְשָׁעִים אֱלֹהֵי־תִבְּא וְאֱלֹהֵי־אֲשֶׁר בְּדַרְךָ
רָעִים: פְּרַעְהוּ אֱלֹהֵי־עֲבָרֶיךָ שְׁטָח מִעֲלִיו
וְעֲבָר: בְּנִי לֹא יִשְׁנוּ אֱמִילָא יִרְעוּ וְנִגְזְלָה
שְׁנֵתָם אֱמִילָא יִכְשׁוּלוּ וַיִּכְשׁוּלוּ: בְּנִי לְחַמוּ לְחַם
רִשְׁעֵי וַיִּזֵּן חֲמָסִים יִשְׁתּוּ: וְאֶרֶץ צְדִיקִים כְּאֹר
נִגְהָ הוֹלֵךְ וְאֹר עַד־נִכּוֹן חַיִּים: בְּדַרְךָ רְשָׁעִים
כְּאֶפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשׁוּלוּ: בְּנִי לְדְבָרִי
הַקְּשִׁיבָה לְאֱמִרֵי חֲטִיאֲזָנָךְ: אֱלֹהֵי־לִוְחַת מִעֵינֶיךָ
שְׁמַר מוֹסֵר בְּתוֹךְ לְבָבְךָ: בְּנִי־חַיִּים הֵם
לְמִצְאֵי־הֵם וְלְכָל־בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא: מִכֹּל־לִמְשַׁמֵּר
נִצַּר לְבָבְךָ בְּנִי־מִמְנוּ תוֹצֵאֹת חַיִּים: כִּי־חֶסֶד מִמְךָ
עֲקָשׁוֹת פָּה וּלְזוֹת שְׁפָתַיִם תִּרְחַק מִמְךָ: בְּנִי עֵינֶיךָ
לִנְכַח יִבִּיטוּ וְעַפְעָפִיךָ יִישְׁרוּ נִגְדָּךְ: בְּפִלָּם
מִעֲגָל רִגְלְךָ וּכְלִי־דְרָכֶיךָ יִכְנוּ: אֱלֹהֵי־תִטְיַמּוּן
וְשִׁמְאוּל חֶסֶד רִגְלְךָ מֵרַע:

הלכות אישות פרק יט

יט, א מתנאיי הפתבה שיהיו בניו הזכרים יורשים כתבת אמן, ונדונייתה שהכניסה בתורת נכסי צאן ברזל, ואחר כך חולקין שאר הירשה עם אחיהם, בשווה. פיצד: נשא אשה כתבתה ונדונייתה אלה, וילדה בן ומתה בחייו, ואחר כך נשא אשה אחרת כתבתה ונדונייתה מאתים, והולידה בן ומתה בחייו, ואחר כך מת הוא, והניח אלפים—בנו מן הראשונה יורש אלה שבכתבת אמו, ובנו מן השנייה יורש מאתים שבכתבת אמו, והשאר יורשים אותו בשווה. נמצא ביד בן הראשונה אלה וארבע מאות, וביד בן השנייה שש מאות.

יט, ב במה דברים אמורים, בשהניח יותר על כדי שתי הפתבות דינר אחד או יותר, כדי שיחלקו השאר בשווה; אבל אם לא הניח יותר דינר, חולקים הכל בשווה: שאם יירשו אלו כתבת אמן ואלו כתבת אמן, ולא ישאר דינר אחד לחלק אותו בין היורשים—נמצא תנאי זה מבטל חלוק ירשה בין הבנים בשווה, שהוא מן התורה.

יט, ג והוא הדין למי שנשא נשים רבות, בין בזו אחר זו בין בבת אחת, ומתו כלן בחייו, ולו מהן בנים זכרים—אם היה שם יותר על כדי כל הפתבות דינר—כל אחד ואחד יורש כתבת אמו, והשאר חולקין אותו בשווה.

יט, ד אמרו היתומים, הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יותר דינר, כדי שיטלו כתבת אמן—אין שומעין להם, אלא שמין את הנכסים בבית דין כמה היו שווין בשעת מיתת אביהן; אף על פי שנתרבו או נתמעטו אחר מיתת אביהן, קדם שיבואו לחלק—אין שמין אותן, אלא כשעת מיתת אביהן.

יט, ה היה שם יותר על כדי כל הפתבות—אף על פי שיש עליו שטר חוב כנגד היותר—אינו ממעט, אלא כל אחד ואחד מהן יורש כתבת אמו.

יט, ו מי שהיה נשוי שתי נשים, ומתה אחת מהן בחייו, ואחת אחר מותו, ולו בנים משתייהן—אף על

פי שלא הניח יתר על שתי הפתבות—אם נשבעה השנייה שבעת אלמנה קדם שתמות, בניה קודמים לירש כתבתה: מפני שאינן יורשין כתבת אמן בתנאי זה, אלא ירשה שלתורה. ואחר כך יורשין בני הראשונה כתבת אמן, בתנאי זה; ואם נשאר שם כלום, חולקין אותו בשווה. ואם מתה קדם שתשבע, בני הראשונה יורשים כתבת אמן בלבד; והשאר חולקין בשווה.

יט, ז היה נשוי שתי נשים, ולו מהן בנים, ומת, ואחר כך מתו הנשים—אם נשבעו ואחר כך מתו—כל אחד ואחד יורש כתבת אמו בירשה שלתורה, לא בתנאי זה; לפיכך אין משגיחין אם יש שם מותר דינר או אין שם, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השנייה. ואם לא נשבעו—חולקין הבנים הכל בשווה, ואין שם ירשת כתבה, לפי שאין לאלמנה כתבה, עד שתשבע.

יט, ח אחת נשבעה, ואחת לא נשבעה—זו שנשבעה, בניה יורשין כתבתה תחלה; והשאר, חולקין אותו בשווה. וכל היורש כתבת אמו שמתה בחיי אביו, אינו טורף מנכסים משעבדים, אלא מבני חורין, ככל היורשין.

יט, ט ומתנאיי כתבה שתהיינה הפנות גזונות מנכסי אביהן אחר מותו, עד שיתארסו, או עד שיבגרו; בגרה הבת, אף על פי שלא נתארסה, או שנתארסה, אף על פי שלא בגרה—אין לה מזונות. ובת הנזנת מנכסי אביה לאחר מותו—מעשה ידיה ומציאתה לעצמה, לא לאחים.

יט, י פוסקין לבת מזונות וכסות ומדור מנכסי אביה, בדרך שפוסקין לאלמנה; ומוכרין למזון הבנות וכסותן בלא הכרזה, בדרך שמוכרין למזון האלמנה וכסותה: אלא שהאשה, פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה. ולבנות, פוסקין להן דבר המספק להן בלבד; ואין הבנות נשבעות.

יט, יא אין הבנים יורשין כתבת אמן, ולא הבנות

נזונות בתנאים אלו, עד שיהיה שטר כתבה יוצא מתחת ידם; אבל אם אין שם שטר כתבה—אין להם כלום, שמא מחלה אמן כתבתה. ואם אין דרכם לכתב כתבה, יש להן כפי התנאים.

יט, יב מי שצוה בשעת מיתתו לעקר אחד מתנאיי כתבה, כגון שאמר אל יזונו בנותי מנכסיו, ואל תזון אלמנתו, או אל יירשו בניו כתבת אמן—אין שומעין לו. נתן כל נכסיו במתנה לאחרים—הואיל ומתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה כמו שיתבאר—הרי המתנה וחיוב הנכסים בתנאין אלו, באין כאחד; ולפיכך אלמנתו ובנותיו נזונות מנכסיו, ובניו יורשים כתבת אמן שמתה בחיי בעלה.

יט, יג בת הממאנת—הרי היא כשאר הנזונות, ויש לה מזונות. אבל בת היבמה, ובת השנייה, ובת הארוסה, ובת האנוסה—אין להן מזונות אחר מיתת אביהן בתנאי זה; אבל בחיי אביהן, הוא חייב במזונותן כדין שאר הנזונות והנזונות בחיי אביהן.

יט, יד המאירס בת הנזנת מן האחין, חייב במזונותיה משעת ארוסין—שהרי אין לה מזונות מאחיה משנתארסה, ואינה בוגרת כדי שתזון עצמה אלא קטנה או נערה, ואין אדם רוצה שתתבזה ארוסתו, ותלך ותשאל על הפתחים.

יט, טו נשאת הבת, ומאנה או נתגרשה או נתאלמנה, אפלו היא שומרת יבם—הואיל וחזרה לבית אביה, ועדין לא בגרה—הרי זו נזנת מנכסיו אביה, עד שתבגר או עד שתתארס.

יט, טז מי שמת והניח בנים ובנות—יירשו הנזנים כל הנכסים, והם זגין את אחיותיהם עד שיבגרו או עד שיתארסו. במה דברים אמורים, בשהניח נכסים שאפשר שיזונו מהם הנזנים והנזונות כאחד, עד שיבגרו הנזונות; ואלו הן הנקראין נכסים מרבין. אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה—מוציאין

מהם מזונות לבנות עד שיבגרו, ונותנין השאר לבנים; ואם אין שם אלא כדי מזון הנזונות בלבד—הנזונות נזונות מהן עד שיבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על הפתחים.

יט, יז במה דברים אמורים, בשהניח קרקע. אבל אם הניח מטלטלין—הואיל ובתקנת הגאונים הוא שיזונו הנזונות מן המטלטלין, הרי הבנים והנזונות נזונות כאחת מן הנכסים האלו המועטים: שלא תקנו להם במטלטלין, אלא שיהיו כבנים. וכזה הורו הגאונים. יט, יח הניח קרקע, והיו הנכסים מרבין, ונתמעטו אחר כן—כבר זכו בהן יורשים; היו מועטין בשעת מיתה, ונתרבו אחר כן—הנזנים יורשין אותן. ואפלו לא נתרבו, אם קדמו הנזנים ומכרו נכסים מועטין, מכרן קיים.

יט, יט היו הנכסים מרבין, ויש עליו חוב, או שהתנה עם אשתו שיזון את בתה—אין החוב ולא מזונות בת אשתו ממעטין בנכסים; אלא יירשו הנזנים הכל, ויתנו לבעל חוב חובו, ויזונו בת אשת אביהן עד זמן שפסק, ויזונו אחיותיהן עד שיבגרו או עד שיתארסו מתחת ידיהם.

יט, כ הניח אלמנה, ובת בין ממנה בין מאשה אחרת, ואין בנכסים כדי שיזונו שתיהן—האלמנה נזנת, והבת תשאל על הפתחים. וכן אני אומר, שמזונות הבת קודמין לירשת הבן כתבת אמו שמתה בחיי אביו, ואף על פי ששניהם מתנאיי כתבה; קל וחמר הדברים, ומה אם נדחית ירשה שלתורה, מפני מזונות הבת, לא תדחה ירשת הכתבה שהיא תנאי בית דין, מפני מזונות הבת.

יט, כא מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות, ולא הניח בן—אין אומרים יזונו הנזונות הקטנות עד שיבגרו ויחלקו שאר הנכסים בשווה, אלא כלן חולקות בשווה.

הלכות אישות פ"ק כ

בתו סתם, לא יפחת לה מכסות שפוסקין לאשת עני שבישראל כמו שבארנו. במה דברים אמורים,

כ, א צווי חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו, כדי שתנשא בו; וזה הוא הנקרא פרנסה. המשיא את

בְּשִׁחָהּ הָאֵב עָנִי; אֲבָל אִם הָיָה עֲשִׂיר, הָרִי זֶה רֵאוּי לָתֵן לָהּ כָּפִי עֲשָׂרוֹ. פָּרַשׁ עַל הַבַּעַל שֶׁאֵין לָהּ כָּלוּם, וְשִׁכְנִיסָנָה עֲרָמָה—אֵין לָהּ כָּלוּם; וְלֹא יֹאמֵר הַבַּעַל, כִּשְׁתָּבוֹא לְבֵיתִי אֶכְסֶנָּה, אֲלֵא מִכְסָּה, וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ.

כ, ב הָאֵב שְׁמַת וְהִנִּיחַ בַּת—אוֹמְדִין דַּעְתּוֹ כַּמָּה הָיָה בְּלִבּוֹ לָתֵן לָהּ לְפָרְנִסְתָּהּ, וְנוֹתֵנִין לָהּ; וּמִנִּין יוֹדְעִין אֲמִדָּן דַּעְתּוֹ—מֵרַעִיו וּמִיִּדְעָיו, וּמִמִּשְׁאוֹ וּמִתְנוֹ וּכְבוֹדּוֹ. וְכֵן אִם הָשִׂיא בַת בְּחִיּוֹ, אוֹמְדִין בָּהּ. וְאִם לֹא יוֹדַע לְבֵית דִּין אֲמִדָּן דַּעְתּוֹ, נוֹתֵנִין לָהּ מִנְּכָסָיו עֲשָׂר לְפָרְנִסְתָּהּ.

כ, ג הִנִּיחַ בְּנוֹת רַבּוֹת—כָּל שְׁתָּבוֹא לְהַנְשֵׂא, נוֹתֵנִין לָהּ עֲשָׂר הַנְּכָסִים; וְשִׁלְאַחֲרֶיהָ, עֲשָׂר מֵה שְׁשִׁירָה רֵאשׁוֹנָה; וְשִׁלְאַחֲרֶיהָ, עֲשָׂר מֵה שְׁשִׁירָה שְׁנִיָּה. וְאִם בָּאוּ כָּלָן לְהַנְשֵׂא כְּאֶחָת—רֵאשׁוֹנָה נוֹטְלָת עֲשָׂר, וְהַשְּׁנִיָּה עֲשָׂר מֵה שְׁשִׁירָה רֵאשׁוֹנָה, וְהַשְּׁלִישִׁית עֲשָׂר מֵה שְׁשִׁירָה שְׁנִיָּה, וְכֵן אִפְלוּ הֵן עֲשָׂר; וְחוֹזְרוֹת וְחוֹלְקוֹת כָּל הָעֲשָׂוִים בְּשׁוֹוָה, וְשָׂר הַנְּכָסִים לְאֶחִים. כ, ד עֲשָׂר זֶה שֶׁהוּא לְפָרְנִסָּה, אֵינוֹ מִתְנַאֲי כְּתָבָה; לְפִיכֶּךָ אִפְלוּ לְתַקְנַת אַחֲרוֹנִים, אֵינוֹ נוֹטֵל אֲלֵא מִן הַקְּרָקַע. וַיֵּשׁ לָהּ לְגַבּוֹת עֲשָׂר זֶה, מִשְׁכִּירוֹת הַקְּרָקַע; וְאִם רָצוּ הָאֲחִין לָתֵן לָהּ מְעוֹת כְּנֶגֶד עֲשָׂר הַקְּרָקַע, נוֹתֵנִין.

כ, ה הַבַּת בַּעֲשָׂר זֶה, כְּבַעַל חוֹב שֶׁלְאַחֲזִין הִיא; לְפִיכֶּךָ נוֹטְלָת אוֹתוֹ מִן הַיְּבִינּוֹת, בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְאִם מֵתוּ הָאֲחִין, נוֹטְלָת אוֹתוֹ מִבְּנֵיהֶם מִן הַזְּבוּרִית וּבְשְׁבוּעָה—שֶׁהָרִי הִיא גְּפָרַעַת, מִנְּכָסֵי יְתוּמִים, וְהָבֵא לְפָרַע מִנְּכָסֵי יְתוּמִים, לֹא יִפְרַע אֲלֵא מִן הַזְּבוּרִית וּבְשְׁבוּעָה כְּמוֹ שִׁיתָבָאֵר בְּהַלְכוֹת הַלּוֹאָה. וְהָאֲחִים שֶׁמְכָרוּ אוֹ מִשְׁכְּנוֹ קָרַקַע אֲבֵיהֶם—הַבַּת טוֹרְפַת מִן הַלְּקוּחוֹת לְפָרְנִסְתָּהּ, כְּדָרֶךְ שְׁטוֹרְפִים כָּל בַּעֲלֵי חוֹבוֹת מִן הַלְּקוּחוֹת, כְּמוֹ שִׁיתָבָאֵר בְּהַלְכוֹת הַלּוֹאָה.

כ, ו מִי שֶׁהָשִׂיא בְּנוֹת גְּדוּלוֹת, וְנִשְׂאָרוֹ קְטַנּוֹת, וּמֵת בְּלֹא בֵן—אֵין נוֹטְלִין לְפָרְנִסָּה לְקְטַנּוֹת וְאַחַר כֵּן חוֹלְקוֹת אֵת הַנְּכָסִים, אֲלֵא חוֹלְקוֹת כָּלָן בְּשׁוֹוָה. מִי שְׁמַת וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי בְּנוֹת וּבֵן, וְקָדְמָה רֵאשׁוֹנָה וְנוֹטְלָה

עֲשָׂר נְכָסִים, וְלֹא הִסְפִּיקָה הַשְּׁנִיָּה לְגַבּוֹת עַד שְׁמַת הַבֵּן, וְנִפְלוּ כָּל הַנְּכָסִים לְשְׁתֵּיהֶן—אֵין הַשְּׁנִיָּה נוֹטְלָת עֲשָׂר, אֲלֵא חוֹלְקוֹת בְּשׁוֹוָה; וְזָכַת רֵאשׁוֹנָה, בַּעֲשָׂר שְׁלָהּ. מִי שֶׁצָּוָה בְּשַׁעַת מִיתָהּ, אֵל תְּפָרְנִסּוּ בְּנוֹתֵי מִנְּכָסֵי—שׁוֹמְעִים לוֹ, שֶׁאֵין זֶה מִתְנַאֲי כְּתָבָה.

כ, ז מִי שְׁמַת וְהִנִּיחַ אֶלְמָנָה וּבַת, כִּכְר בְּאַרְנוֹ שְׁמִזּוֹנוֹת הָאֶלְמָנָה קוֹדֵמִין לְמִזּוֹנוֹת הַבַּת. וְכֵן אִם נִשְׂאָת הַבַּת—אֵינָה נוֹטְלָת עֲשָׂר נְכָסִים, מִפְּנֵי מִזּוֹנוֹת הָאֶלְמָנָה; וְאִפְלוּ מֵתָה הַבַּת אַחַר שְׁנִשְׂאָתָה, אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ פָּרְנִסָּה הָרֵאוּיָה לְהַנְתֵּן לָהּ, שֶׁהָרִי הַנְּכָסִים כָּלָן, בְּחֻזְקַת הָאֶלְמָנָה שֶׁתָּהָא נִזְנָת מֵהֵן.

כ, ח קְטַנָּה יְתוּמָה שֶׁהָשִׂיאָתָה אִמָּה אוֹ אָחִיהָ לְדַעְתָּהּ, וְנִתְּנוּ לָהּ מֵאָה אוֹ חֲמִשִּׁים זָוִי—יְכוּלָה הִיא מִשְׁתַּגְּדִיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם פָּרְנִסָּה הָרֵאוּיָה לָהּ, אוֹ בְּאֲמִדָּן דַּעַת הָאֵב אוֹ עֲשָׂר הַקְּרָקַעוֹת; וְאִפְלוּ לֹא הָיוּ הָאֲחִין זָנִין אוֹתָהּ; וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא מִחַת בְּשַׁעַת נִשׁוּאִין, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּטַנָּה אֵינָה בַת מִחָתָהּ.

כ, ט נִשְׂאָת הַבַּת אַחַר שְׁגִדְלָהּ, בֵּין נַעֲרָה בֵּין בּוֹגֵרַת, וְלֹא תִבְעָה לְפָרְנִסְתָּהּ—אֲבָדָה לְפָרְנִסְתָּהּ; וְאִם מִחַת בַּעַת נִשׁוּאִיָּהּ, הָרִי זֶה מוֹצִיאָה אֵת הָרֵאוּי לָהּ כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶהּ.

כ, י בְּגֵרָה וְעוֹדָה בְּבֵית אָבִיהָ, בֵּין שְׁבַגְרָה אַחַר מוֹתוֹ בֵּין שֶׁהִנִּיחָהּ בּוֹגֵרַת—אִם פָּסְקוּ הָאֲחִין מִזּוֹנוֹתֶיהָ שֶׁהָרִי אֵין לָהּ מִזּוֹנוֹת כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ, וְשִׁתְּקָה וְלֹא תִבְעָה לְפָרְנִסְתָּהּ—אֲבָדָה לְפָרְנִסְתָּהּ; וְאִם מִחַת, לֹא אֲבָדָה לְפָרְנִסְתָּהּ.

כ, יא לֹא פָּסְקוּ הָאֲחִין מִזּוֹנוֹתֶיהָ, וְזָנּוּ אוֹתָהּ בְּבַגְרָ—אִף עַל פִּי שְׁלֹא מִחַת, לֹא אֲבָדָה לְפָרְנִסְתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהֵן זָנִין אוֹתָהּ; שִׁישׁ לָהּ לְטַעַן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זָנִין אוֹתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁאֵינֶן חֲיִבִּין, וְהִיא עֹדִין לֹא נִשְׂאָת; מִפְּנֵי זֶה לֹא תִבְעָה לְפָרְנִסְתָּהּ.

כ, יב מִי שֶׁצָּוָה לָתֵן לְבָתוֹ כֶּךָ וְכֶךָ מְעוֹת לְפָרְנִסְתָּהּ לְקַח בְּהֵן קְרָקַע, בֵּין שֶׁהָיָה שְׂכִיב מְרַע בֵּין שֶׁהָיָה בְּרִיא, וּמֵת, וְהָרִי הַמְּעוֹת בְּיַד הַשְּׁלִישׁ, וְאִמְרָה הַבַּת תָּנּוּ אוֹתָם לְבַעֲלִי, כָּל מֵה שִׁרְצָה יַעֲשֶׂה בְּהֵן—אִם הָיְתָה גְּדוּלָה וְנִשְׂאָת, הָרְשׁוֹת בְּיָדָהּ; וְאִם עֹדִין

מֵאֲרֶסֶת הִיא, יַעֲשֶׂה שְׁלִישׁ מֵה שֶׁהִשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ; וְאִם
עֲדִין קָטְנָה הִיא—אִפְלוּ נִשְׁאֵת—אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֲלֹא

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק כ"א

שְׁלֵיד, טוֹחֶנֶת.

כ"א, ה בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעֵינַיִם; אֲבָל אִם
הַכְּנִיסָה לוֹ שְׂפָחָה אַחַת, אוּ נְכָסִים שְׂרָאוּיִן לְקָנוֹת
מִהֵן שְׂפָחָה אַחַת, אוּ שֶׁהִיָּתָה לוֹ שְׂפָחָה אַחַת, אוּ
שֶׁהִיָּה לוֹ מִמוֹן כְּדֵי לְקָנוֹת שְׂפָחָה אַחַת—אֵינָה
מִטְחָנֶת, וְלֹא אוֹפֶה, וְלֹא מְכַבֶּסֶת, וְלֹא נוֹתֶנֶת תְּבֵן
לְפָנֶי בְּהֶמְתּוֹ.

כ"א, ו הַכְּנִיסָה לוֹ שְׁתֵי שְׂפָחוֹת, אוּ נְכָסִים הִרְאוּיִן
לְקָנוֹת מִהֵן שְׁתֵי שְׂפָחוֹת, אוּ שֶׁהִיוּ לוֹ שְׁתֵי שְׂפָחוֹת,
אוּ שֶׁהִיָּה רְאוּי לְקָנוֹת שְׁתֵי שְׂפָחוֹת—אֵינָה מִבְּשֻׁלַת,
וְאֵינָה מְנִיקָה אֶת בְּנָהּ, אֲלֹא נוֹתֶנֶת אוֹתוֹ לְשְׂפָחָה
לְהַנִּיק.

כ"א, ז נִמְצְאוּ כָּל הַמְּלָאכּוֹת שֶׁכָּל אִשָּׁה עוֹשֶׂה אוֹתָן
לְבַעֲלָהּ, חֲמֵשׁ מְלָאכּוֹת—טוֹוָה, וְרוֹחֶצֶת פָּנָיו יָדָיו
וְרַגְלָיו, וּמוֹזֶגֶת הַכּוֹס, וּמַצֵּעַת אֶת הַמָּטָה, וְעוֹמְדַת
לְשֵׁמֶשׁ בְּפָנָיו; וְהַמְּלָאכּוֹת שֶׁמְקַצֵּת הַנְּשִׁים עוֹשׂוֹת
אוֹתָן וּמְקַצֵּתָן אֵינָן עוֹשׂוֹת, שֵׁשׁ מְלָאכּוֹת—מִטְחָנֶת,
וְאוֹפֶה, וּמִבְּשֻׁלַת, וּמְכַבֶּסֶת, וּמְנִיקָה, וְנוֹתֶנֶת תְּבֵן
לְפָנֶי בְּהֶמְתּוֹ.

כ"א, ח כָּל מְלָאכּוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה לְבַעֲלָהּ, נִדְּחָה
עוֹשֶׂה לְבַעֲלָהּ—חוּץ מִמְּזִיגַת הַכּוֹס, וְהַצֵּעַת הַמָּטָה,
וְהַרְחֻצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו; גְּזֵרָה מִשׁוּם הִרְהוּר, שֶׁמֵּא
יָבוֹא לְבַעַל. לְפִיכָף מַצֵּעַת מִטָּתוֹ כִּשְׁהִיא נִדְּחָה, שֶׁלֹּא
בְּפָנָיו; וּמוֹזֶגֶת הַכּוֹס, וְאֵינָה נוֹתֶנֶת אוֹתוֹ בְּיָדוֹ כְּדֶרְכָּהּ
תְּמִידָה, אֲלֹא מִנְחַת אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ אוּ עַל הַכְּלִי,
וְהוּא נוֹטְלוֹ.

כ"א, ט הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁבְּרָה כְּלִים, בָּעֵת שֶׁעוֹשֶׂה
מְלָאכּוֹתֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ—פְּטוּרָה; וְאֵין זֶה מִן הַדִּין,
אֲלֹא תִקְנָהּ, שֶׁאִם אֵין אֶתָּה אוֹמֵר כֵּן, אֵין שְׁלוֹם
בְּתוֹךְ הַבַּיִת לְעוֹלָם—אֲלֹא נִמְצְאוֹת נִזְהָרֶת וְנִמְנַעַת
מֵרַב הַמְּלָאכּוֹת, וְנִמְצְאוֹת קִטְטָה בֵּינֵיהֶם.

כ"א, י כָּל אִשָּׁה שֶׁתִּמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכּה מִן

כ"א, א מְצִיאת הָאִשָּׁה וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, לְבַעֲלָהּ. וּמָה הִיא
עוֹשֶׂה לוֹ, הַכָּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה: מְקוֹם שֶׁדֶרְכָּן לְאָרֶג
אוֹרֶגֶת, לְרִקֵּם רוֹקֶמֶת, לְטוֹוֹת צִמְר אוּ פְּשֵׁתִים טוֹוָה.
וְאִם הָיָה דֶרֶךְ נָשִׁי הָעִיר לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְּלָאכּוֹת הָאלוּ,
אֵינָו כּוֹפֶה אֲלֹא לְטוֹוֹת אֶת הַצִּמְר בְּלֶבֶד—שֶׁהַפְּשֵׁתָן
מְזִיק אֶת הַפֶּה וְאֶת הַשְּׁפָתִים, וְהַטוּוִי הִיא הַמְּלָאכּה
הַמִּיחֶדֶת לְנָשִׁים: שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל—אִשָּׁה חֲכַמַת—לֵב,
בְּיָדֶיהָ טוּוֹ". דְּחֻקָּה עֲצֻמָּה וְעֲשֵׂתָה יוֹתֵר מִן הִרְאוּי
לָהּ, הַמוֹתֵר לְבַעַל.

כ"א, ב הָיָה לָהּ וְלוֹ מִמוֹן הַרְבֵּה, אִפְלוּ הָיוּ לָהֵן כַּמָּה
שְׂפָחוֹת—אֵינָה יוֹשֶׁבֶת לְהַבְטִלָּה בְּלֹא מְלָאכּה כָּלָל,
שֶׁהַבְטִלָּה מְבִיאָה לְיָדֶי זְמָה; אֲבָל אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ
לַעֲשׂוֹת מְלָאכּה כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, אֲלֹא לְפִי רַב הַמְּמוֹן
מִמַּעֲטַת בַּמְּלָאכּה. וְהַמְּדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה
מְלָאכּה כָּלָל—יוֹצֵא וְיִתֵּן כְּתֵבָהּ, שֶׁהַבְטִלָּה מְבִיאָה
לְיָדֶי זְמָה.

כ"א, ג וְכֵן כָּל אִשָּׁה רוֹחֶצֶת לְבַעֲלָהּ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו,
וּמוֹזֶגֶת לוֹ אֶת הַכּוֹס, וּמַצֵּעַת לוֹ אֶת הַמָּטָה, וְעוֹמְדַת
וּמִשְׁמֶשֶׁת בְּפָנָיו בַּעֲלָהּ, כְּגוֹן שֶׁתִּתֵּן לוֹ מִיָּם אוּ כְּלִי
אוּ תִטֵּל מִלְּפָנָיו וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלוּ; אֲבָל אֵינָה
עוֹמְדַת וּמִשְׁמֶשֶׁת בְּפָנָיו אָבִיו, אוּ בְּפָנָיו בְּנֹו. וּמְלָאכּוֹת
אֵלוּ, עוֹשֶׂה אוֹתָן הִיא בְּעֲצֻמָּה; וְאִפְלוּ הָיוּ לָהֵן כַּמָּה
שְׂפָחוֹת, אֵין עוֹשֶׂה מְלָאכּוֹת אֵלוּ לְבַעַל אֲלֹא אִשְׁתּוֹ.

כ"א, ד יֵשׁ מְלָאכּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה אוֹתָן
לְבַעֲלָהּ, בְּזִמְנָן שֶׁהֵן עֵינַיִם; וְאֵלוּ הֵן: אוֹפֶה אֶת הַפֶּת
בְּתַנּוּר, וְעוֹרָא תִקֵּן שֶׁתִּהְיֶה אִשָּׁה מִשְׁכַּמַת וְאוֹפֶה כְּדֵי
שֶׁתִּהְיֶה הַפֶּת מְצוּיָה לְעֵינַיִם; וּמִבְּשֻׁלַת אֶת
הַתְּבֻשִׁילִין, וּמְכַבֶּסֶת בְּגָדִים, וּמְנִיקָה אֶת בְּנָהּ,
וְנוֹתֶנֶת תְּבֵן לְפָנֶי בְּהֶמְתּוֹ אֲבָל לֹא לְפָנֶי בְּקָרוֹ,
וּמִטְחָנֶת. כִּיצַד מִטְחָנֶת—יוֹשֶׁבֶת בְּרַחִים וּמִשְׁמֶרֶת אֶת
הַקָּמַח, וְאִצָּה בְּטוֹחֶנֶת, אוּ מְחַמְרֶת אַחַר הַבְּהֵמָה, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ הַרַחִים; וְאִם הָיָה דֶרְכָּן לְטַחֵן בְּרַחִים

המלאכות שהיא חייבת לעשותן—כופין אותה ועושה, ואפלו בשוט. טען הוא שאינה עושה, והיא אומרת שאיני נמנעת מלעשות—מושיבין אשה ביניהן או שכנים; ודבר זה, כמו שיראה הדין שאפשר בדבר. כא, יא האשה, כל זמן שהיא מניקה—פוחתין לה ממעשה ידיה, ומוסיפין לה במזונותיה יין ודברים שיפין לחלב. פסקו לה מזונות הראויות לה, והרי היא מתאוה לאכל יותר, או לאכל מאכלות אחרות, מפני חלי תאוה שיש לה בבטנה—הרי זו אוכלת משלה כל מה שתדצה: ואין הבעל יכול לעכב ולומר, שאם תאכל יותר מדי, או תאכל מאכל רע, ימות הולד—מפני שצער גופה קודם.

כא, יב ילדה תאומים, אין כופין אותה להניק שניהם, אלא מניקה אחד, ושוכר הבעל מניקה לשני; הרי שרצת האשה להניק בן חברתה עם בנה, הבעל מעכב ואינו מניחה אלא להניק בנו בלבד. נדרה שלא להניק את בנה—כופה ומניקתו עד שיהיה בן עשרים וארבעה חדש, אחד הזכר ואחד הנקבה. כא, יג היא אומרת, אני אניק את בני, והוא אינו רוצה שתניק אשתו, כדי שלא תתנול—אף על פי שיש להן כמה שפחות, שומעין לה: שצער הוא לה, לפרש מבנה. היתה עניה שהיא חייבת להניק, והיה הוא עשיר שראוי שלא תניק אשתו—אף על פי שאין לו שפחות—אם לא רצת להניק, שוכר מניקה או קונה שפחה: מפני שהאשה עולה עם בעלה, ואינה יורדת. היא אומרת, ראוי הוא לשכר או לקנות שפחה, והוא אומר, איני ראוי—עליה להביא ראיה, ואין כאן מקום לשבועה.

כא, יד האשה שנתגרשה, אין כופין אותה להניק—אלא אם רצת, נותן לה שכרה ומניקתו, ואם לא רצת, נותנת לו את בנו והוא מטפל בו. במה דברים אמורים, שלא הניקה אותו עד שהפירה. אבל אם הפירה, ואפלו היה סומה—אין מפרישין אותו מאמו, מפני סכנת הולד, אלא כופין אותה, ומניקה אותו בשכר עד עשרים וארבעה חדש.

כא, טז הגרושה—אין לה מזונות, אף על פי שהיא מניקה את בנו; אבל נותן הוא לה יותר על שכרה, דברים שהקטן צריך להן מפסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בה. אבל המעברה, אין לה כלום. כא, טז שלמו חדשיו וגמלתו—אם רצת המגרשת שיהיה בנה אצלה—אין מפרישין אותו ממנה, עד שיהיה בן שש שנים גמורות; אלא כופין את אביו, ונותן לו מזונות והוא אצל אמו. ואחר שש שנים, יש לאב לומר—אם הוא אצלי, אתן לו מזונות, ואם הוא אצל אמו, איני נותן לו כלום. והבת אצל אמה לעולם, ואפלו לאחר שש.

כא, יז כיצד: היה האב ראוי לצדקה—מוציאין ממנו הראוי לו בעל פרחו, וזנין אותה והיא אצל אמה. ואפלו נשאת האם לאחר—בתה אצלה, ואביה זן אותה משום צדקה עד שימות האב; ותזון מנכסיו אחר מותו בתנאיי כתבה, והיא אצל אמה. ואם לא רצת האם שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן, אחד זכרים ואחד נקבות—הרשות בידה, ונותנת אותן לאביהן; או משלכת אותן לקהל, אם אין להן אב, והן מטפלין בהן.

הלכות אישות פ"ק כב

שתכנס לחפה—אף על פי שכתבתה עדין בבית אביה, בעלה יורשה; וכן אם הלך האב או שלוחי האב עם הבעל, ונכנס עמה בעלה בדרך לחצר ונתיחד עמה שם לשם נשואין, ומתה—הרי זו יירשנה בעלה.

כב, ב אבל אם עדין האב עם הבעל להוליקה לבית

כב, א הבעל קודם לכל אדם בירשת אשתו. ומאימתי יזכה בירשתה: משתצא מרשות אביה, ואף על פי שעדין לא נכנסה לחפה—הואיל ונעשת ברשות בעלה, יירשנה. כיצד: האשה שנתארסה ומסרה אביה לבעלה, או לשלוחי בעלה, או מסרה לשלוחי האב לבעלה, או לשלוחי בעלה, ומתה בדרך, קדם

בַּעֲלָהּ, או שְׁהִלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, או עִם הַבַּעַל, וְאִפְלוּ נִכְנַס הַבַּעַל עִמָּה לְחַצְרָה לְלוֹן בְּדֶרֶךְ שְׁלֵגִין עֹבְרֵי דְרָכִים בְּפִנְדָּק אֶחָד—הוֹאִיל וְהָאָב או שְׁלוּחָיו עִמָּה, וְעָדִין לֹא נִתְיַחַד עִמָּה לְשֵׁם נִשְׁוֹאִין— אִם מֵתָה, יִירָשְׁנָה אֲבִיהָ, וְאָף עַל פִּי שְׁפִתְבָּתָה בְּבֵית בַּעֲלָהּ. וְכֵן אִם הָיְתָה בּוֹגֶרֶת או יְתוּמָה או אֶלְמָנָה, וְהִלְכָה הִיא בַּעֲצָמָה מִבֵּית אֲבִיהָ לְבֵית בַּעֲלָהּ, וְאִין עִמָּה לֹא בַּעַל וְלֹא שְׁלוּחָיו, וּמֵתָה בְּדֶרֶךְ—אִין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

כְּבִי, ג הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ—הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ בַּה קְדוּשָׁין—אִם מֵתָה תַּחְתָּיו, יִירָשְׁנָה; וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת הַקְּטָנָה—אָף עַל פִּי שְׁאִין קְדוּשִׁיהָ גְּמוּרִים—אִם מֵתָה תַּחְתָּיו, יִירָשְׁנָה. אֲבָל הַפִּקֻּחַ שֶׁנִּשְׂא חֶרֶשֶׁת—אִם מֵתָה, לֹא יִירָשְׁנָה. וְהַחֶרֶשׁ שֶׁנִּשְׂא פִּקֻּחַת, וּמֵתָה—יִירָשְׁנָה: שְׁהָרִי הִיא בַת דַּעַת, וְלִדְעָתָה נִשְׂאָת וּזְכָתָה לוֹ מִמוֹנָה.

כְּבִי, ד קְטָנָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אֲבִיהָ, וְנִשְׂאָת שְׁלֹא לְדַעַת אֲבִיהָ, בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שְׁלֹא בְּפָנָיו—יְכוּל הָאָב לְמַחֲוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; וְאִפְלוּ שְׁתַּק הָאָב—אִם מֵתָה—אִין הַבַּעַל יוֹרֵשָׁהּ, אֲלֹא אִם כֵּן רָצָה הָאָב בְּנִשְׁוֹאִיהָ. כְּבִי, ה הוֹרוּ הַגְּאוּנִים שֶׁהָאִשָּׁה שִׁחֲלָתָהּ, וּבִקְשָׁה מִבַּעֲלָהּ שֶׁיִּגְרַשְׁנָהּ, וְתִצֵּא בְּלֹא כְּתוּבָה, כְּדִי שְׁלֹא יִירָשְׁנָה—אִין שׁוֹמְעִין לָהּ; וְאִפְלוּ אִמְרָה, אֲנִי שׁוֹנְאָה אוֹתוֹ, וְאִינִי רוֹצָה לְעַמֵּד עִמּוֹ—אִין שׁוֹמְעִין לָהּ, וְאִין דְּבִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת. וְדִין יָפָה הוּא זֶה.

כְּבִי, ו כָּל נִכְסִים שֶׁיֵּשׁ לְאִשָּׁה, בֵּין נִכְסֵי צֵאן בְּרוּל בֵּין נִכְסֵי מְלוּג—הַבַּעַל אוֹכֵל כָּל פְּרוֹתֶיהָ בְּחַיֶּיהָ; וְאִם מֵתָה בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, יִירֵשׁ בַּעֲלָהּ הַכֹּל. לְפִיכֶף אִם מִכְּרָה הָאִשָּׁה נִכְסֵי מְלוּג אַחַר שֶׁנִּשְׂאָת—אָף עַל פִּי שְׁאוֹתָן הַנִּכְסִים נִפְלוּ לָהּ קִדְּם שֶׁתֵּת אֲרִס—הַבַּעַל מוֹצִיא הַפְּרוֹת מִיַּד הַלְּקוּחוֹת, כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, אֲבָל לֹא גוּף הַקְּרָקַע, שְׁאִין לוֹ כְּלוּם בְּגוּף נִכְסֵי מְלוּג עַד שְׁתָּמוּת. כְּבִי, ז מֵתָה בְּחַיָּו, מוֹצִיא הַגּוּף מִן הַלְּקוּחוֹת בְּלֹא דָמִים; וְאִם הִדָּמִים שֶׁלְּקַחָהּ מִן הַלְּקוּחוֹת קִיָּמִין בַּעֲצָמָהּ, מַחְזִירִין לְלְקוּחוֹת, וְאִינוּ יְכוּל לומר, שֶׁמָּא מִצִּיאָה הֵן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּנִכְסִים הִידוּעִין

לְבַעַל; אֲבָל אִם נִפְלוּ לָהּ נִכְסִים בְּמִדְיָנָה אַחֲרָת, וְלֹא יָדַע בְּהֵן הַבַּעַל, וּמִכְּרָה אוֹתָן—מִכְּרָה קָיָם. וְכֵן אֲרוּסָה שֶׁמִּכְרָה קִדְּם הַנִּשְׁוֹאִין, מִכְּרָה קָיָם, שְׁאִין לְבַעַל בְּנִכְסֵי אֲרוּסָתוֹ כְּלוּם, עַד שֶׁיִּכְנַס.

כְּבִי, ח הָאִשָּׁה שֶׁכְּתוּבָה כָּל נִכְסֵיהָ לְאַחַר, בֵּין רְחוּק בֵּין קְרוֹב, קִדְּם שֶׁתִּנְשֵׂא—אָף עַל פִּי שְׂאָם נִתְגַּרְשָׁה, או נִתְאֶלְמָנָה, תִּבְטַל הַמִּתְנָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת מִתְנָה—אִין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ; וְאִם מֵתָה, אִינוּ יוֹרֵשִׁין—שְׁהָרִי נִתְנָה אוֹתָן, קִדְּם שֶׁתִּנְשֵׂא. וְכִשְׁתָּמוּת בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, יִקְנֶה מִקְּבֵל מִתְנָה מִתְנָתוֹ קִנְיָן גָּמוּר. וְלֹא עוֹד אֲלֹא אִפְלוּ נִתְנָה מִקְּצַת נִכְסֵיהָ אוֹ כְּלוּם, קִדְּם נִשְׁוֹאִיהָ, וְכְּתוּבָה לְמִקְּבֵל קָנָה מֵהַיּוֹם וְלִכְשֶׁאֲרָצָה, שְׁהָרִי לֹא קָנָה קִנְיָן גָּמוּר עַד שֶׁתִּרְצָה—אִין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת אוֹתָהּ מִתְנָה; וְאִם מֵתָה, אִינוּ יוֹרְשָׁהּ.

כְּבִי, ט שׁוֹמְרַת יָבָם, יֵשׁ לָהּ לְמִכְרָ וְלִתֵּן בְּנִכְסִים שֶׁנִּפְלוּ לָהּ כִּשְׁהִיא שׁוֹמְרַת יָבָם; וְאִין לְיָבָם פְּרוֹת וְאִפְלוּ בְּנִכְסֵי צֵאן בְּרוּל שֶׁהִכְנִיסָה לְאִחָיו, עַד שֶׁיִּכְנַס. מֵתָה כִּשְׁהִיא שׁוֹמְרַת יָבָם—יוֹרְשִׁיהָ מֵאֲבִיהָ יוֹרֵשִׁין נִכְסֵי מְלוּג שֶׁלָּהּ וְחֻצֵי נִכְסֵי צֵאן בְּרוּל, וְיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל יוֹרֵשִׁין כְּתוּבָתָהּ וְחֻצֵי נִכְסֵי צֵאן בְּרוּל; וְיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל חִיבִין בְּקַבּוּרָתָהּ.

כְּבִי, י שׁוֹמְרַת יָבָם, כְּתוּבָתָה עַל כָּל נִכְסֵי בַּעֲלָהּ; לְפִיכֶף אִין הַיָּבָם יְכוּל לְמִכְרָ בְּנִכְסֵי אִחָיו, בֵּין קִדְּם יָבוּם בֵּין אַחַר יָבוּם. וְאִם מִכְּרָ, או נָתַן מִתְנָה, או חָלַק עִם אִחָיו בְּנִכְסֵי הַמֵּת, בֵּין קִדְּם יָבוּם בֵּין אַחַר יָבוּם—לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁכִּבֵּר נִתְחַיְבוּ נִכְסִים אֵלּוּ לְאֶלְמָנָה לְגַבּוֹת מֵהֵן כְּתוּבָתָהּ.

כְּבִי, יא כִּסּוּס אֶת יְבָמָתוֹ, וְהִנִּיחַ אִחָיו פְּרוֹת מִחִבְרִין לְקְרָקַע—יִמְכְּרוּ וְיִלְקַח בְּהֵן קְרָקַע, וְהַיָּבָם אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ. הִנִּיחַ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקְּרָקַע, וְכֵן אִם הִנִּיחַ מְעוֹת וּמִטְלָטְלִין—הַכֹּל שְׁלֵיבָם; וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן כְּמוֹ שֶׁיִּרְצָה, וְאִינָהּ יְכוּלָה לְעַכֵּב: שֶׁהַמִּטְלָטְלִין—אִין הַכְּתוּבָה נִגְבִּית מֵהֵן אֲלֹא בְּתִקְנַת הַגְּאוּנִים, וְאִין כּוּחַ בְּתִקְנָה זֶה לְמַנְעוֹ מִנִּכְסֵי אִחָיו וְלְאַסְרֵן עָלָיו בְּאַחֲרִיּוֹת זֶה שְׁלֹא יֵשׂא וְיִתֵּן בָּהֶם.

כב, יב יבמה שלא היתה לה כתבה, או שמחלה כתבתה—זכה בנכסי אחיו, ומוכר ונותן כחפצו; וכשיכנס את יבמתו, יכתב לה כתבה מאה, ויהיו כל נכסיו אחראין לכתבתה, כשאר כל הנשים שיש להן כתבה.

כב, יג האשה שמכרה או שנתנה, אחר שנשאת, בנכסי צאן ברזל, בין לבעלה בין לאחרים—לא עשת כלום; וכן הבעל שמכר קרקע בנכסי אשתו, בין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג—לא עשה כלום. מכר מטלטלין שלנכסי צאן ברזל—אף על פי שאינו רשאי—אם מכר, ממכרו קיים.

כב, יד מכרו שניהם בנכסי מלוג, בין שלקח מן האיש תחלה וחזר ולקח מן האשה, בין שלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש—מכרן קיים. וכן האשה שמכרה או נתנה נכסי מלוג לבעלה—מכרה ומתנתה קיימין, ואינה יכולה לומר בנכסי מלוג, נחת רוח עשיתי לבעלי; אבל בשאר נכסים, יש לה לומר.

כב, טו פיצד: האשה שמכרה או נתנה לבעלה מנכסי צאן ברזל, בין קרקע בין מטלטלין, או שדה שיחד לה בכתבתה, או שדה שכתב לה בכתבתה, או שדה שהכניס לה שום משלו—לא קנה הבעל; ואף על פי שקנו מיד האשה ברצונה, חוזרת כל עת שתרצה, שלא נתנה לו ולא מכרה לו, אלא מפני שלום ביתה. ולפיכך אין לבעל ראיה כלל בנכסי אשתו, חוץ מנכסי מלוג, כמו שבארנו.

כב, טז נכסי צאן ברזל שאבדו או נגנבו, ומחלה אותם האשה לבעלה, וקנו ממנה בעדים—יראה לי, שאינה יכולה לומר, נחת רוח עשיתי לבעלי. הא למה זה דומה: למי שקנו מידה שאין לה אחריות, ושהחזירה נכסים אלו נכסי מלוג—שהרי אין הבעל מביא ראיה זו לטל כלום ולא להחזיק בנכסיה בכלום, אלא להפטר מתביעתה לשלם. אבל אם נתנה לו מתנה מטלטלי צאן ברזל הקיימין, לא קנה, מפני שיש לה לומר, נחת רוח עשיתי לבעלי.

כב, יז בעל שמכר קרקע לפרות—לא עשה כלום, מפני שלא התקינו פרות לאיש אלא כדי להרויח

בהוצאת הבית; לפיכך אם מכר לפרות, ולקח אותן המעות לעשות בהן סחורה—שומעין לו.

כב, יח היו לאשה כספים—אם נכסי צאן ברזל הן, הרי זה נושא ונותן בהן; ואם נכסי מלוג הן—בין שהכניסה אותן לו, בין שנפלו לה בירשה, או נתנו לה במתנה, או נפלו לה מטלטלין, או נתנו לה—הרי אלו ימכרו, וילקח בכל קרקע, והוא אוכל פרותיהן. וכן האשה שחבלו בה אחרים—כל המעות הראויות לתת לה, ילקח בהן קרקע, והבעל אוכל פרותיהן, כמו שיתבאר בהלכות חובל.

כב, יט נפלו לה עבדים—אף על פי שהן זקנים—הרי אלו לא ימכרו, מפני שבח בית אביה. נפלו לה זיתים וגפנים, ולא היה לה בגוף הקרקע שהאילנות בה כלום—אם עושין כדי טפולן—לא ימכרו, מפני שבח בית אביה; ואם לאו—הרי אלו ימכרו לעצים, וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פרות.

כב, כ נפלו לה פרות מחברין לקרקע, הרי אלו שלבעל; תלושין מן הקרקע, שלה, וימכרו וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פרות. אבל המגרש את אשתו, והיו לה פרות מחברין לקרקע בשעת גרושין—הרי אלו שלה; ואם היו תלושין, הרי אלו שלו.

כב, כא עבדי נכסי מלוג, ובהמת נכסי מלוג—הבעל חייב במזונותיהן, ובכל צרכיהם; והן עושין לו, והוא אוכל פרותיהם. לפיכך וולד שפחת מלוג וולד בהמת מלוג, לבעל; ואם גרש, ורצת האשה לתן דמים ולטל וולד השפחה, מפני שבח בית אביה—שומעין לה.

כב, כב הכניסה לו שתי שפחות או שני פלים, בתורת נכסי צאן ברזל, ושמו אותן עליו באלף זוז, והוקרו ועמדו באלפים, וגרשה—נוטלת אחד באלף שלה; והשני—אם רצת שתתן דמיו ותטל, משום שבח בית אביה—שומעין לה.

כב, כג הנותן מתנה לאשתו—בין שנתן לה קרקע, בין שנתן לה מעות ולקחה בהן קרקע—אין לבעל פרות במתנה זו; וכן הנותן מתנה לאשה, על מנת

שלא יהיה הבעל אוכל פרותיה, אלא יהיו פרותיה לאשה, למה שתרצה—אין הבעל אוכל פרות מתנה זו. וכן המוכרת כתבתה בטובת הנאה—אותן הדמים לאשה, ואין הבעל אוכל פרותיהן.

כב, כד וְלֹד בְּהֵמַת מְלוּג שֶׁנִּגְנַב, וְנִמְצָא הַגָּנֵב וְשִׁלְּם שְׁנַיִם—הַכֹּפֵל לְאִשָּׁה, שְׁאִין זֶה הַפְּרִי שֶׁתִּקְנֶנּוּ לוֹ חֲכָמִים. הַחֹבֵל בְּאִשְׁתּוֹ—כָּל הַנֹּזֵק וְהַצֹּעֵר וְהַבֹּשֵׁת, שָׁלָה, וְאִין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהֶן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בַּהֲלָכוֹת חוּבֵל.

כב, כה הַמוֹכֵר קִרְקַע לְאִשְׁתּוֹ—אִם הָיוּ הַמְּעוֹת שֶׁלְקָחָהּ בְּהֵן הַקִּרְקַע מִבְּעֵלָה גְלוּיִין וִידוּעִין לְבַעַל—קָנָתָה, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת אוֹתָהּ קִרְקַע. וְאִם הָיוּ מְעוֹת טְמוּנִין—לֹא קָנָתָה, שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר לֹא מִכְרַתִּי אֵלָא כְּדִי לְהִרְאוֹת הַמְּעוֹת שֶׁטְמוּנָה; וְאוֹתָן הַמְּעוֹת שֶׁנִּרְאוּ—יִלְקַח בְּהֵן קִרְקַע, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת.

כב, כו הָרִי שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת אוֹ מִטְּלָטְלִין בְּיַד הָאִשָּׁה—הִיא אוֹמֵרֶת, בְּמִתְנָה נִתְּנוּ לִי, וְהוּא אוֹמֵר, מִמְּעֵשָׂה יִדְיָךְ הֵם שֶׁהֵם שְׁלִי—הָרִי זֶה נֶאֱמַנָת; וַיֵּשׁ לוֹ לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁטּוֹעֵנָת דָּבָר שְׁאִינוּ כֹּן, וַיִּלְקַח בְּהֵן קִרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְאִם אָמְרָה, עַל מְנַת כֹּן נִתְּנוּ לִי, עַל מְנַת שְׁלֵא יִהְיֶה לְבַעְלִי רְשׁוֹת בְּהֵן, אֵלָא אֶעֱשֶׂה בְּהֵן מַה שְׁאַרְצָה—עֲלֶיָהּ לְהַבִּיא רְאִיָּה: שְׁכַל מְמוֹן הַנִּמְצָא בְּיַד הָאִשָּׁה—בְּחֻזְקַת הַבַּעַל הוּא שֶׁיֵּאָכֵל פְּרוֹתָיו, עַד שֶׁתְּבִיא רְאִיָּה. אָמְרָה לוֹ, אַתָּה נִתַּתָּם לִי מִתְּנָה—נִשְׁבַּעַת שְׁבוּעַת הַסֵּת שֶׁנָּתַן לָהּ הַבַּעַל, וְאִינוּ אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהֶן.

כב, כז אִין מְקַבְּלִין פְּקֻדוֹנוֹת לֹא מִן הַנְּשִׁים, וְלֹא מִן הָעֶבְדִּים, וְלֹא מִן הַקְּטָנִים. וְאִם עָבַר וְקָבַל מִן הָאִשָּׁה, יִחְזִיר לְאִשָּׁה; מִתָּהּ, יִחְזִיר לְבַעְלָהּ. קָבַל מִן הָעֶבֶד, יִחְזִיר לְעַבְדּוֹ; וְאִם מִתָּהּ, יִחְזִיר לְרַבּוֹ. קָבַל מִן הַקְּטָן,

יִקְנֶה לוֹ בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ דָּבָר שְׁאוֹכֵל פְּרוֹתָיו. וְכֹלָם שְׁאִמְרוּ בְּשַׁעַת מִיתָתָן, פְּקֻדוֹן זֶה שֶׁלְּפָלוּנִי הוּא—אִם הָיוּ בְּחֻזְקַת נְאֻמִּין אֶצֶל זֶה שֶׁהַפְּקֻדוֹן אֶצְלוֹ, יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שְׁצוּוּ; וְאִם לֹא, יִתֵּן לְיֹדְרֵיהֶם.

כב, כח כַּח אִשָּׁה שֶׁהָיוּ לָהּ כֶּסֶפִּים הִרְאוּיוֹת לְבַעַל לְאָכֵל פְּרוֹתֶיהֶם—הוּא אוֹמֵר, כֶּךָ וְכֶךָ יִלְקַח בְּהֵם, וְהִיא אוֹמֵרֶת, אִינִי לֹקַחַת בְּהֵן אֵלָא כֶּךָ וְכֶךָ—לֹקַחִים דָּבָר שֶׁפְּרוֹתָיו מֵרַבִּים, וַיִּצִיאֲתוֹ מְעוּטָה, בֵּין שֶׁהָיָה הַדָּבָר כְּרֻצוֹנָהּ, בֵּין שֶׁהָיָה כְּרֻצוֹנָהּ; וְאִין לֹקַחִין אֵלָא דָּבָר שֶׁגִּזְעוּ מִחֲלִיף—שְׁמָא יֵאָכֵל הַכֹּל, וְנִמְצָא הַקֶּרֶן אֲבָד. כב, כט הָאִשָּׁה שֶׁהִכְנִיסָה לְבַעְלָהּ עֵז לְחֵלְבֵהּ, וְרַחֵל לְגִנְתָּהּ, וְדִקְל לְפְרוֹתָיו—אֵף עַל פִּי שְׁאִין לָהּ אֵלָא פְּרוֹת אֵלּוּ בַלְבָּד, הָרִי זֶה אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה הַקֶּרֶן. וְכֵן אִם הִכְנִיסָה לוֹ כְּלֵי תְּשֻׁמִּישׁ בְּתוֹרַת נְכֹסֵי מְלוּג—הָרִי זֶה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן, וְלוֹבֵשׁ וּמְצִיעַ וּמְכַסֶּה, עַד שֶׁיִּכְלֶה הַקֶּרֶן; וְכִשְׂיִגְרֵשׁ, אִינּוּ חַיֵּב לְשַׁלֵּם הַבְּלִיּוֹת שֶׁלְנִכְסֵי מְלוּג.

כב, ל הוֹרוּ הַגְּאוּנִים שְׁנִכְסֵי צֹאן בְּרוֹזֶל—אֵף עַל פִּי שֶׁפָּחִיתָתָן עַל הַבַּעַל—אִם הָיוּ הַבְּלִיּוֹת קִיּוּמִין וְהָיוּ עוֹשִׂין מְעִין מְלֹאכְתָן, נוֹטְלֵת כְּלִיָּה כְּמַה שֶׁהֵן; וְאִם לֹא הָיוּ עוֹשִׂין מְעִין מְלֹאכְתָן, הָרִי הֵן כְּמוֹ שֶׁנִּגְנְבוּ אוֹ אֲבָדוּ, שֶׁהוּא חַיֵּב לְשַׁלֵּם, כְּדַמִּיָּהֶם שֶׁשְּׁמוֹ אוֹתָן עָלָיו בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאִין. וּמִנְהַג פְּשוּט הוּא זֶה. וְכָל הַנּוֹשֵׂא עַל מְנַהֵג זֶה, קָבַל עָלָיו אַחֲרֵי הַנְּדוּנָיָה; וְכִשֵּׁם שְׁאִינוּ מְשַׁלֵּם הַפְּחָת—כֶּךָ אִינוּ נוֹטֵל הַשְּׁבַח אִם הוֹתִירוּ דְּמִיָּהֶן, לְפִי מְנַהֵג זֶה.

כב, לא יֵשׁ לְבַעַל לְכַף מְקַצֵּת עֲבָדֵי אִשְׁתּוֹ וְאִמְהוּתֶיהָ, שֶׁיִּהְיוּ מְשַׁמְשִׁין לוֹ בְּבֵית אִשָּׁה אַחֲרַת שְׁנִשְׂאָה, בֵּין שֶׁהָיוּ עֲבָדֵי מְלוּג, בֵּין שֶׁהָיוּ עֲבָדֵי צֹאן בְּרוֹזֶל; אֲבָל אִינוּ יְכוּלִים לְהוֹלִיכֵן לְעִיר אַחֲרַת, שֶׁלֹּא מִדַּעַת אִשְׁתּוֹ.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק כג

לְקָנוֹת מִיָּדוֹ.

כג, ב הַתְּנָה עִמָּה קָדָם אַרוּסִין, שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ דִּין וּדְבָרִים בְּנִכְסֵיהָ—אִם מִכְרָה וְנִתְּנָה, מִכְרָה קָנִים וּמִתְּנָתָה קִיּוּמִין; אֲבָל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהֶן, כָּל זְמַן שֶׁהֵן

כג, א הָאִשָּׁה שֶׁהִתְנָת עַל בַּעְלָהּ לְבַטֵּל זְכוּת מְדַבְּרִים שְׁזוּכָה בְּהֵן הַבַּעַל—אִם פָּתַח לָהּ וְעוֹדָה אַרוּסָה, קָדָם הַנְּשׁוּאִין—אִינוּ צָרִיף לְקָנוֹת מִיָּדוֹ, אֵלָא כָּל מַה שֶׁפָּתַח לָהּ קָנִים; וְאִם פָּתַח לָהּ אַחַר נִשְׁוֹאִין, צָרִיף

ברשותה. ואם קנו מידו כשהיא ארוסה, שאין לו דין ודברים בנכסיה—הרי סלק עצמו מגוף הקרקע, ואין לו בנכסיה פרות לעולם; ואפלו ערער על קנינו ואמר, לא עלה בדעתי שאין לי פרות מפני קנין זה, אלא שאם מכרה מכרה קים, שאין אדם נושא אשה בלא נכסים—אין שומעין לו, אלא כבר סלק עצמו מגוף הקרקע.

כג, ג התנה עמה שלא יאכל פרות נכסיה—הרי זה אינו אוכל פרותיהן; אבל מוכרין את הפרות, ולוקחין בהן קרקע, והוא אוכל פרותיה, שלא סלק עצמו אלא מפרות נכסים אלו בלבד.

כג, ד התנה עמה שלא יאכל פרות נכסיה, ולא פרי פרותיהן—לוקחין הפרות, וקונין בהם קרקע, ולוקחין פרות קרקע זו, וקונין בהם קרקע שניה; והוא אוכל פרות אלו, שהן פרי פרי פרות. וכן הדבר תמיד, עד שיתנה עמה שלא יהיה לו לא פרות ולא פרי פרותיהן עד עולם, ואחר כך לא יהיה לו פרות, בחייה; אבל אם מתה, יירש הכל.

כג, ה התנה עמה שלא יירשנה—הרי זה לא יירשנה, אבל אוכל פרות בחייה. וכן אם התנה עמה שיירש מקצת נכסיה, וכן אם התנה עמה שאם מתה בלא בנים, יחזרו נכסין לבית אביה—הכל קים.

כג, ו במה דברים אמורים, בשהתנה עמה קדם שתנשא: שהנחלה הבאה לו לאדם שלא ממשפחתו—מתנה עליה שלא יירשנה, קדם שתהיה ראויה לו; אבל אם התנה עמה אחר שנשאת—תנאו בטל, ויירשנה כמו שבארנו.

כג, ז התנה עמה אחר נשואין, שלא יהיה לו דין ודברים בנכסיה, ולא בפרי פרותיהן עד עולם בחייה, ובמותה—הרי זה אינו אוכל פרות כלל; אבל אם מתה, יירשנה כמו שבארנו.

כג, ח הבעל שהוציא הוצאות על נכסי מלוג, בין שהוציא מעט ואכל פרות הרבה, בין שהוציא הרבה ואכל פרות מעט, אפלו אכל גרגרת אחת דרך כבוד, או שאכל דינר אחד אפלו שלא דרך כבוד, ואפלו לא לקח בפרות מה שהוציא אלא חבלה שלזמורות—

מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל. וכן אם נפלו לה כספים במקום רחוק, והוציא עליהן הוצאות עד שהביאן, או עד שהוציאן מיד מי שהיו אצלו, ולקח בהן קרקע, ואכל פרותיה כשעור—מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל.

כג, ט הוציא ולא אכל, או שאכל פחות מכשעור—שמין כמה השביח, ושואלין אותו כמה הוציא: אם השבח יתר על ההוצאה—ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא, ונוטל ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השבח—אין לו מן ההוצאה אלא כשעור השבח, ובשבועה.

כג, י במה דברים אמורים, במגרש. אבל האשה שמרדה על בעלה או שמאנה—אפלו אכל הרבה, שמין לו כמה אכל, ופוחתין אותו ממה שראוי לתן לו מן ההוצאה אחר שישבע, ונוטלו: שלא הקנה לה, כדי שתטל ותצא מעצמה. וכן המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, ומאנה—רואין כמה אכל וכמה הוציא וכמה השביח, ושמין לו כערים: שהרי ברשות ירד.

כג, יא מנהגות רבות יש בנדונייה—יש מקומות שנהגו שיכתבו בפתח הנדונייה, ביתר על דמיה בשליש או בחמיש או במחצה, כגון שתהיה נדונייתה מאה, וכותבים שהכניסה לו מאה וחמשים כדי להרבות בפני העם; וכשתבוא לגבות, לא תגבה אלא המאה. כג, יב ויש מקומות שנהגו לכתב בפחות, ואם פסקה להוציא לו במאה כלים, נותנת שווה מאה ועשרים או מאה וחמשים, וכותבין שהכניסה לו מאה. ויש מקומות שנהגו לכתב שווה בשווה. ויש מקומות שנהגו שיתן האיש מעות לפי הנדונייה, דבר קצוב שתתקשט בו הפלה ותקנה בו בשמים וכיוצא בהן. ויש מקומות שנהגו שיכניס האיש שום משלו לאשה, יצטרף לנדונייתה להתנאות בו.

כג, יג הנושא סתם, כותב ונותן כמנהג המדינה; וכן היא שפסקה להכניס, נותנת כמנהג המדינה; וכשתבוא לגבות כתבתה, מגפין לה מה שבכתבתה כמנהג המדינה. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן,

מנהג המדינה עיקר גדול; ועל פיו דנין-והוא, שיהיה אותו מנהג פשוט בכל המדינה.

כג, יד איש ואשה שהיו ביניהם שדוכין-ואמר לה, כמה את מכנסת לי, כך וכך; ואמרה לו, כמה אתה נותן לי או כותב לי, כך וכך; וכן האב שפסק על ידי בנו ובתו, כמה אתה נותן לבנה, כך וכך; וכמה אתה נותן לבתך, כך וכך; ועמדו וקדשו: קנו אותן בדברים, ואף על פי שלא היה ביניהן קנין מידם; ואלו הן, הדברים הנקנין באמירה.

כג, טו במה דברים אמורים, בשפסק האב לבתו, בין גדולה בין קטנה, ופסק האב האחר לבנו, ובנשואין ראשונים-שדעתו שלאדם קרובה אצל בנו, ומרב שמחתו בנשואין הראשונים גמר ומקנה לו באמירה; אבל אח שפסק לאחותו, או אשה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובים, או האב שפסק לבנו או לבתו בנשואין שניים-לא קנו אותן הדברים, עד שיקנו מידי הפוסק שנתן כך וכך.

כג, טז האב שפסק על ידי בתו, לא קנת הבת המתנה עד שיכנס אותה בעלה; וכן הבן, לא קנה עד שיכנס: שכל הפוסק, אינו פוסק אלא על מנת לכנס. לפיכך הפוסק מעות לחתנו, ומת קדם שיכנס, ונפלה לפני אחיו ליבום-יכול האב לומר ליבם, לאחיד הייתי רוצה לתן, ולך איני רוצה לתן: ואפלו היה הראשון עם הארץ, והשני חכם; ואף על פי שהבת רוצה בו.

כג, יז הפוסק מעות לחתנו, והלך האב למדינה אחרת-יכולה היא לומר לבעל, אני לא פסקתי על עצמי, מה אני יכולה לעשות, או כנס בלא נדוניה, או פטרני בגט; אבל אם פסקה היא על עצמה, ולא

הגיעה ידה-הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה, או עד שתמות.

כג, יח ולמה לא תפטר עצמה במרדות: שהמורדת כשהיא ארוסה-הבעל רוצה לכנסה, והיא אינה רוצה; אבל זו אין הבעל רוצה בה, עד שתתן הנדוניה שפסקה, והיא רוצה בו, שהרי היא אומרת לו או כנס או פטר. במה דברים אמורים, בגדולה; אבל קטנה שפסקה על עצמה-כופין אותו לתן גט, או יכנס בלא נדוניה.

כג, יט הנושא את האשה, ופסקה עמו שיהיה זן את בתה כך וכך שנים-חייב לזונה אותם השנים שקבל על עצמו: והוא, שיתנו על דבר זה בשעת קדושין. אבל שלא בשעת קדושין-עד שיקנו מידו, או שיכתב בשטר וכיוצא בו, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר.

כג, כ נתגרשה בתוך השנים שקבל על עצמו לזון את בתה, ונשאת לאחר, ופסקה עמו שיהיה זן את הבת כך וכך שנים-לא יאמר הראשון, אם תבוא לביתי אזונה, אלא מוליד מזונותיה למקום שהיא שם, אמה. וכן לא יאמרו שניהם, הרי אנו זנין אותה כאחת; אלא אחד זנה, ואחד נותן לה דמי מזונות.

כג, כא נשאת הבת בתוך זמן זה, הבעל חייב במזונותיה; ובעלי אמה שניהם, כל אחד מהן נותן לה דמי מזונות. מתו אלו שפסקו לזון אותה-אם קנו מידן, או שחייב עצמו בשטר-הרי זו כבעל חוב בשטר, וטורפת מזונותיה מנכסים המשעבדים עד סוף הזמן שפסקו; ואם פסקו בשעת הקדושין, ולא היה שם קנין-הרי הם דברים שלא נתנו להפתב, ואינה טורפת במזונותיה.

הלכות אישות פרק כד

ונמצאת אילונית, או מחיבי לאוין, וכן הנושא שניה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה-אין להן עיקר כתבה, ולא תנאי מתנאיי כתבה, אבל תוספת, יש להן; ואין להן מזונות, ואפלו לאחר מותו. וכשכופין אותן ומפרישין ביניהם, אין מוציאין מן הבעל פרות

כד, א הנושא את האילונית, ולא היו לו בנים, ולא אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה-אף על פי שכופין אותו ומוציא, הרי היא ככל הנשים, ויש לה כתבה, ושאר תנאיי כתבה; וכן זוכה הבעל, במה שזוכה בשאר הנשים. אבל הנושא אשה, ולא הפיר בה,

כד, ב וְלָמָּה אֵין לָהֶן עֵיקָר, וַיֵּשׁ לָהֶן תּוֹסֶפֶת-הָעֵיקָר
 שֶׁהוּא תִקְנַת חֲכָמִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה קָלָה בְּעֵינֵינוּ
 לְהוֹצִיאָהּ, הוֹאִיל וְלֹא הִכִּיר בָּהּ, אֵין לָהּ עֵיקָר. אֲבָל
 הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא חֵיב עֲצֻמוֹ בָּהּ כֹּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה וְתַעֲמֹד
 לְפָנָיו, הֵרִי עֲמֻדָה בְּתַנְאֵי שְׁלֵה, וְהֵרִי הִקְנַת לוֹ
 הַנְּאֻתָהּ, וְהֵרִי הִיא עוֹמֶדֶת-אֲבָל הַתּוֹרָה אֶסְרָה אוֹתָהּ
 עָלָיו, וּמָה הִיא יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת; לְפִיכֶף יֵשׁ לָהּ
 תּוֹסֶפֶת-שְׂאֵין מַעֲשִׂיָה הֵן הַגּוֹרְמִין לָהּ לְהֶאֱסֹר, אַחֵר
 הַנְּשׂוֹאֵין, אֲלֹא אֶסְרָה הִיתָה, מִקְדָּם.

כד, ג וְלָמָּה לֹא חָלְקוּ בִּשְׁנֵיָה בֵּין הַכִּיר בָּהּ בֵּין לֹא
 הַכִּיר בָּהּ, אֲלֹא אָמְרוּ אֵין לָהּ עֵיקָר כְּתַבָּה בְּכָל
 מְקוֹם-מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, עָשׂוּ בָּהּ חֲזוּק.
 כד, ד אֲבָל אִם נִשְׂא אַחַת מִחֵיבֵי לְאוּיִן וְהַכִּיר בָּהּ,
 או אַחַת מִחֵיבֵי עָשָׂה בֵּין הַכִּיר בָּהּ בֵּין לֹא הַכִּיר בָּהּ-
 יֵשׁ לָהּ כְּתַבָּה: שְׁחֵיבֵי לְאוּיִן שֶׁהַכִּיר בָּהּ, רָצָה לְהִזְיֵק
 בְּנִכְסָיו; וְחֵיבֵי עָשָׂה, אֶסְרֵן קָל. וַיֵּשׁ לְשִׁתְּיָהוּ, מְזוּנוֹת
 לְאַחַר מוֹתוֹ; וְכֵן אִם לוֹתָהּ וְאָכְלָהּ, חֵיב לְשִׁלְּם.
 וְכִשְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, מוֹצִיאֵין מִן הַבַּעַל כֹּל פְּרוֹת
 שְׂאֵכֶל מִכָּל נִכְסֵיהָ.

כד, ה הַמְּמַאֲנֶת-אֵין לָהּ עֵיקָר כְּתַבָּה, אֲבָל תּוֹסֶפֶת
 יֵשׁ לָהּ; וַאֲיִן מוֹצִיאֵין מִן הַבַּעַל פְּרוֹת שְׂאֵכֶל. וְאִם
 לוֹתָהּ כְּשֶׁהִיתָה תַּחְתּוֹ, וְאָכְלָהּ, וְאַחֵר כֶּף מַאֲנָה-אֵין
 מוֹצִיאֵין אוֹתָן מְזוּנוֹת מִן הַבַּעַל. מִי שְׁזָנַת תַּחַת
 בַּעֲלָהּ-אֵין לָהּ כְּתַבָּה, לֹא עֵיקָר וְלֹא תּוֹסֶפֶת, וְלֹא
 אַחַד מִתַּנְאֵי כְּתַבָּה: שֶׁהֵרִי מַעֲשִׂיָה גִרְמוֹ לָהּ לְהֶאֱסֹר
 עַל בַּעֲלָהּ.

כד, ו וְהִיאֵךְ דִּין נָשִׁים אֱלוֹ בְּנִדְוִיָּה שְׁלָהֶם: כָּל אִשָּׁה
 שְׂנִדְוִיָּתָהּ קִיָּמַת-אֶפְלוֹ זָנַת-נוֹטְלַת שְׁלָהּ, וְהוֹלְכַת.
 וְאִם הִיתָה שְׁנֵיָה אוּ מִחֵיבֵי עָשָׂה, בֵּין הַכִּיר בָּהּ בֵּין
 לֹא הַכִּיר בָּהּ, אוּ שֶׁהִיתָה אֵילוּנִית אוּ מִחֵיבֵי לְאוּיִן,
 וְהַכִּיר בָּהּ-הֵרִי הִיא בְּנִדְוִיָּתָהּ כְּכָל הַנָּשִׁים: נִכְסֵי צֵאֵן
 בְּרוּזֵל, חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן; וְנִכְסֵי מְלוּג, מָה שֶׁנִּגְנַב אוּ
 אֲבָד, אֲבָד לָהּ.

כד, ז הִיתָה אֵילוּנִית אוּ מִחֵיבֵי לְאוּיִן, וְלֹא הַכִּיר בָּהּ-
 כָּל מָה שְׂאֵבֶד אוּ נִגְנַב אוּ בָלָה עַד שֶׁנִּשְׁחַק מִנִּכְסֵי

צֵאֵן בְּרוּזֵל, אֵין הַבַּעַל חֵיב לְשִׁלְּם: שֶׁהֵרִי הִיא נְתָנָה
 לוֹ רְשׁוּת לְהִיוֹתָן אֲצֵלוֹ. וְכָל שְׂאֵבֶד אוּ נִגְנַב מִנִּכְסֵי
 מְלוּג, חֵיב לְשִׁלְּם-הַפֶּךָ מִכָּל הַנָּשִׁים: מִפְּנֵי שְׂאֵין שֶׁם
 אִישׁוֹת גְּמוּרָה, לֹא זָכָה בְּנִכְסֵי מְלוּג. וְהַמְּמַאֲנֶת, אֵין
 לָהּ בְּלִיּוֹת כָּלֵל: שְׂאֵין מוֹצִיאֵין מִן הַבַּעַל דְּבַר מִמָּה
 שְׂאֵבֶד אוּ נִגְנַב, בֵּין מִנִּכְסֵי מְלוּג בֵּין מִנִּכְסֵי צֵאֵן
 בְּרוּזֵל; אֲלֹא נוֹטְלַת הַנְּמַצָּא לָהּ, וַיּוֹצְאָהּ.

כד, ח מִי שְׁזָנַת תַּחַת בַּעֲלָהּ-אֵין לָהּ כְּתַבָּה, לֹא עֵיקָר
 וְלֹא תּוֹסֶפֶת; וַאֲיִן מוֹצִיאֵין מִן הַבַּעַל דְּבַר מִמָּה שְׂאֵבֶד
 אוּ נִגְנַב מִנִּכְסֵי צֵאֵן בְּרוּזֵל שְׁלָהּ, וַאֲיִן צָרִיךְ לוֹמַר
 נִכְסֵי מְלוּג. וְלֹא הַמְּזוּנָה בְּלָבֶד, אֲלֹא אֵךְ הָעוֹבְרַת עַל
 דַּת מוֹשֶׁה אוּ דַת יְהוּדִית, אוּ הַיּוֹצְאָה מִשׁוּם שֶׁם רָע-
 אֵין לָהּ כְּתַבָּה, לֹא עֵיקָר וְלֹא תּוֹסֶפֶת, וְלֹא תַנְאֵי
 מִתַּנְאֵי כְּתַבָּה. וְכָל אַחַת מֵהֶן, נוֹטְלַת הַנְּמַצָּא
 מִנְּדוּנְיָתָהּ וַיּוֹצְאָהּ; וַאֲיִן הַבַּעַל חֵיב לְשִׁלְּם כָּלוּם, לֹא
 מָה שֶׁפָּחַת וְלֹא מָה שְׂאֵבֶד.

כד, ט וְאֵלוֹ הֵן הַדְּבָרִים שְׂאֵם עָשָׂה אַחַד מֵהֶן עֲבָרָה
 עַל דַּת מוֹשֶׁה-יּוֹצְאָה בְּשׁוּק וּשְׂעָר רֵאשָׁה גְלוּי, אוּ
 שְׂנוֹדְרַת אוּ נִשְׁבַּעַת וַאֲיִנָּה מְקִיָּמַת, אוּ שְׂשֻׁמְשָׁה
 מְטַתָּה וְהִיא גְדָה, אוּ שְׂאֵינָה קוֹצֶה לָהּ חֲלָה; אוּ
 שֶׁהֵאֲכִילָהּ אֶת בַּעֲלָהּ דְּבָרִים אֶסְוִרִים, וַאֲיִן צָרִיךְ
 לוֹמַר כְּגוֹן שְׂקָצִים וְנִבְלוֹת, אֲלֹא דְבָרִים שְׂאֵינָן
 מַעֲשָׂרִין.

כד, י וְהִיאֵךְ יוֹדַע דְּבַר זֶה: כְּגוֹן שְׂאֵמְרָה לוֹ, פְּרוֹת
 אֱלוֹ פְּלוּנֵי כּוֹהֵן תִּקְנָם לִי, וְעִיסָה זוֹ פְּלוּנֵי הַפְּרִישׁ לִי
 חֲלָתָהּ, וּפְלוּנֵי הַחֶכֶם טָהַר לִי אֶת הַכֶּתֶם-וְאַחֵר
 שְׂאֵכֶל, אוּ בָא עָלֶיהָ, שְׂאֵל אוֹתוֹ פְּלוּנֵי וְאָמַר, לֹא
 הִיוּ דְבָרִים אֱלוֹ מַעוֹלָם; וְכֵן אִם הַחֲזוּקָה גְדָה
 בְּשִׁכּוּנוֹתֶיהָ, וְאָמְרָה לְבַעֲלָהּ טְהוּרָה אָנִי, וּבָא עָלֶיהָ.
 כד, יא וַאֲיִזוֹ הִיא דַּת יְהוּדִית, הוּא מְנַהֵג הַצְּנִיעוּת
 שְׁנֵהֲגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל; וְאֵלוֹ הֵן הַדְּבָרִים שְׂאֵם עָשָׂה
 אַחַד מֵהֶן, עֲבָרָה עַל דַּת יְהוּדִית: יּוֹצְאָה לְשׁוּק אוּ
 לְמַבּוּי מִפְּלֶשׁ, וְרֵאשָׁה פְּרוּעַ וַאֲיִן עָלֶיהָ רְדִיד כְּשֶׂאֵר
 הַנָּשִׁים, אֵךְ עַל פִּי שֶׁשְׂעָרָה מְכַסֶּה בְּמִטְפַּחַת; אוּ
 שֶׁהִיתָה טוּוּה בְּשׁוּק, וּוּרַד וְכִיּוֹצָא בּוֹ כְּפָנֶיהָ עַל
 פְּדַחְתָּהּ אוּ עַל לַחְיֶיהָ, כְּדָרֶךְ שֶׁעוֹשׂוֹת הַגּוֹיּוֹת

הפרוצות; או שטוה בשוק, ומראה זרועותיה לבני אדם; או שהיתה משחקת עם הבחורים; או שהיתה תובעת התשמיש מבעלה בקול רם, עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש; או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.

כד, יב עזרא תקן שתהיה האשה חוגרת בסינר תמיד בתוך ביתה, משום צניעות; ואם לא חגרה-אינה עוברת על דת, ולא הפסידה כתבתה. וכן אם יצתה בראשה פרוע, מחצר לחצר בתוך המבוי-הואיל ושערה מכסה במטפחת, אינה עוברת על דת.

כד, יג העוברת על דת-צריכה התראה ועדים, ואחר כך תפסיד כתבתה: עברה בינו לבינה, וידע שהיא עוברת על דת, והתרה בה בלא עדים, וחזרה ועברה-הוא טוען ואומר, עברה אחר התראה, והיא אומרת, לא עברתי כלל, או לא התרו בי-אם רצה להוציא, הרי זה נותן כתבה אחר שתשבע שלא עברה: שאם תודה שעברה אחר התראה, אין לה כלום.

כד, יד כיצד היא יוצאה משום שם רע: כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכער ביותר, שהדברים מראין שהיתה שם עברה, אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד-כגון שהיתה בחצר לבדה, וראו רוכל יוצא ונכנסו מיד בשעת יציאתו, ומצאו אותה עומדת מעל המטה, והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזוריה; או שמצאו רק לה, למעלה מן הפילה; או שהיו שניהם יוצאים ממקום אפל, או מעלין זה את זה מן הבור, וכיוצא בו; או שראו אותו מנשק על פי חלוקה; או שראו אותן מנשקין זה את זה, או מגפפין זה את זה; או שנכנסו זה אחר זה, והגיפו הדלת; וכיוצא בדברים אלו. אם רצה בעלה להוציאה-תצא, ואין לה כתבה; ואין זו צריכה התראה.

כד, טו עוברת על דת משה או דת יהודית, וכן זו שעשת דבר מכער-אין כופין את הבעל להוציא; אבל אם רצה להוציא, יוציא. אף על פי שלא הוציא, אין להן כתבה: שהכתבה תקנת חכמים היא,

כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ולא הקפידו, אלא על בנות ישראל הצנועות; אבל אלו הפרוצות, אין להן תקנה זו, אלא תהיה קלה, וקלה להוציאה. כד, טז מי שראה אשתו שזנת, או שאמרה לו אחת מקרובותיו או מקרובותיה שהוא מאמינם וסומכת דעתו על דבריהם שזנת אשתו, בין שהיה האומר איש, בין שהיתה אשה-הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת-הרי זה חייב להוציא ואסור לו לבוא עליה, ויתן כתבתה; ואם הודת לו שזנת, תצא בלא כתבה. לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זנת תחתיו, אם ראה אותה בעצמו, ואחר כך תגבה כתבתה; אבל בדברי אחד, אינו יכול להשביעה אלא על ידי גלגול.

כד, יז אמרה לו אשתו שזנת תחתיו ברצונה-אין משגיחין בדבריה, שמא עיניה נתנה באחר; אבל אבדה כתבתה עיקר ותוספת, ואבדה הבליות-שהרי הודת בזנות. ואם היה מאמינה וסומכת דעתו על דבריה, הרי זה חייב להוציא. ואין בית דין כופין את האיש לגרש את אשתו, בדבר מדברים אלו, עד שיבואו שני עדים ויעידו שזנת אשת זה בפניהם לרצונה, ואחר כך כופין אותו להוציא.

כד, יח האשה שזנת תחת בעלה בשגגה, או באנס-הרי זו מתרת לבעלה: שנאמר "והיא לא נתפשה" - הא נתפסה, מתרת, בין שאנסה ישראל, בין שאנסה גוי. וכל שתחלת ביאתה באנס, אף על פי שסופה ברצון, ואפלו אמרה הניחו לו, שאלמלא לא אנס אותי הייתי שוכרתו-הרי זו מתרת, שהיצר לבשה: מתחלתה, באנס היתה.

כד, יט נשים שגנבו אותן לסטים-הרי הן כשבויות שהן אנוסות, ומתרות לבעליהן; ואם הניחום, והלכו לסטים מעצמן-הרי אלו ברצון, ואסורות לבעליהן. ודין השוגגת ודין הנאנסת אחד הוא, שהשגגה צד אנס יש בה.

כד, כ במה דברים אמורים, בשתיה בעלה ישראל; אבל אשת כוהן ששגגה או שנאנסה, אסורה לבעלה-שהרי נעשת זונה מפל מקום, והוא אסור

בזוּנָה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת אֶסְוִירֵי בֵּיֵאָה. וְאַחַד
אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל אוֹ אֵשֶׁת כּוֹהֵן שְׁנֵאֲנָסָה—כְּתַבְתָּהּ קִימַת,
הָעִיקָר וְהַתּוֹסֶפֶת; וְלֹא הִפְסִידָה כְּלוּם. וְכוּפִין אֶת
הַכּוֹהֵן לְתֵן לָהּ כְּתַבְתָּהּ, וְלִגְרָשָׁה.
כִּד, כֹּא אֵשֶׁת כּוֹהֵן שְׁאֵמְרָה לְבַעֲלָהּ, נֶאֱמַנְתִּי, אוֹ
שִׁשְׁגִיתִי וְנִבְעַלְתִּי לְאַחַר—אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לְדַבְרֶיהָ, שְׁמֵא
עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּאַחַר; וְאִם הִיְתָה נֶאֱמַנַת לוֹ, אוֹ שְׁאֵמַר
לוֹ אָדָם שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל דְּבָרָיו—יּוֹצִיא, וְיִתֵּן כְּתַבָּהּ.
כִּד, כֹּב הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ בְּפָנֵי שְׂנִיִּם, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם
פְּלוּנִי, וְנִכְנְסָה עִמּוֹ לְסֹתֵר בְּפָנֵי עֵדִים, וְשָׁהַת פְּדֵי
טְמֵאָה—הָרִי זֶה אֶסְוִרָה עַל בַּעֲלָהּ, עַד שִׁשְׁקָנָה מִי
הַמְּרִים כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת סוּטָה.

הִלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק כֹּה

כִּד, כֹּג וְאִם מֵת קָדָם שִׁשְׁקָנָה—אֵין לָהּ כְּתַבָּהּ, וְאִף
עַל פִּי שְׁלֹא מִצְאוֹ דְּבַר מְכַעֵר: שְׁאֵין לָךְ דְּבַר מְכַעֵר
יּוֹתֵר מִזֶּה. וְהַיּוֹם, שְׁאֵין שֵׁם מִי סוּטָה, נֶאֱסְרָה עָלָיו
אֶסְוִר עוֹלָם; וְיִצְאָ בְּלֹא כְּתַבָּהּ, לֹא עִיקָר וְלֹא
תּוֹסֶפֶת, שֶׁהָרִי מַעֲשֶׂיָה הָרַעִים גְּרָמוֹ לָהּ לְהֶאֱסֹר.
כִּד, כִּד אָמַר לָהּ בֵּינוֹ לְבִינָהּ, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּנִי,
וְרָאָה אוֹתָהּ שְׁנִסְתְּרָה עִמּוֹ, וְשָׁהַת פְּדֵי טְמֵאָה—הָרִי זֶה
אֶסְוִרָה עָלָיו בְּזִמְנָן הַזֶּה שְׁאֵין שֵׁם מִי סוּטָה; וְחַיִּב
לְהוֹצִיא, וְיִתֵּן כְּתַבָּהּ. וְאִם הוֹדֵת שְׁנִסְתְּרָה אַחַר
שֶׁהִתְרָה בָּהּ, תִּצְאָ בְּלֹא כְּתַבָּהּ; וְלִפְיֶכָּךְ מִשְׁפִּיעָה עַל
זֶה, וְאַחַר כֵּךְ יִתֵּן כְּתַבָּהּ.

שְׁלִפְלוּנִי וְזוֹ הִיא אַחֲתוֹ שְׁלִפְלוּנִי, כְּמוֹ עָרֵי אֲדוּם
בְּזִמְנָן הַזֶּה. אֲבָל מִקּוֹמוֹת שְׁאֵין דֶּרֶךְ הַבְּנוֹת שָׁם לְצֵאת
לְשׁוּק כְּלָל, וְאִם תִּצְאָ הַבַּת לְמֶרְחֵץ בְּנִשְׁתָּהּ, תִּצְאָ
מִתְּנַכְרָה וְלֹא יִרְאֶה אוֹתָהּ אָדָם חוּץ מִקְרוֹבוֹתֶיהָ—הָרִי
זֶה טוֹעֵן אִף בְּמוֹמִין שְׁבַגְלוּי: וְהוּא שְׁלֹא הִיָּה שָׁם
מֶרְחֵץ, אוֹ שְׁלֹא הִיְתָה לוֹ קְרוֹבָה לְבִדְקָה בָּהּ.
כֹּה, אֲבָל אִם הִיָּה שָׁם מֶרְחֵץ בְּעִיר זֶה שְׁאֵין דֶּרֶךְ
הַנְּשִׂיִם לְצֵאת בָּהּ וּפְנִיָהּ מִגְּלוֹת, וַיֵּשׁ לוֹ קְרוֹבָה—
אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעֵן, שֶׁהָרִי הִכֵּל רוֹאֵין אוֹתָהּ עֲרֻמָּה
בְּמֶרְחֵץ. וְאִם דֶּרֶךְ לְהַחֲבֹא וּלְהִתְנַכֵּר אִף בְּמֶרְחֵץ,
וְשִׁתְּהִיָּה הַבַּת רוֹחֶצֶת בְּלִילָהּ, אוֹ בְּבֵית קָטָן שְׁבַמֶּרְחֵץ
לְבִדְהָ, עַד שְׁלֹא תִרְאֶה וְלֹא תוֹדַע—הָרִי זֶה טוֹעֵן אִף
בְּמוֹמִין שְׁבַגְלוּי: שְׁדַּבְּרִים אֵלּוֹ דְּבָרִים שְׁלִטְעִים הֵם,
וְאֵינָם גְּזֵרַת הַפְּתוּב.
כֹּה, הוֹרוּ מִקְצַת הַגְּאוּנִים שֶׁזֶה שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי
שֶׁהוּא בּוֹדֵק בְּקְרוֹבוֹתָיו—אֵינָן קְרוֹבוֹתָיו בְּלִבָּד, אֲלֵא
מִיַּדְעִיו; וְאֵפְלוֹ הִיָּה גֵר בְּעִיר, וְאֵין לוֹ קְרוֹב כְּלָל—
אִם יֵשׁ שָׁם מֶרְחֵץ, אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעֵן: שְׁאֵפְשֵׁר שִׁיְהִיו
לוֹ רַעִים, וְאוֹמַר לְאַחַד מִרַעֲיוֹ שֶׁתְּבַדֵּק לוֹ אִשְׁתּוֹ אוֹ
אַחֲתוֹ עַל פְּלוּנִית; וְלִפְיֶכָּךְ חֻזְקָתוֹ שֶׁשָּׁמַע וְנִתְּפִיס.
וְלֹא יִרְאֶה לִי דֵין זֶה, שְׁאֵין כָּל אָדָם מוֹצִיא כָּל מָה
שְׁבַלְבוֹ מִדְּבָרִים אֵלּוֹ לְכָל, אֲלֵא לְקְרוֹבוֹ; וְעוֹד שְׁאֵין

כֹּה, אֵל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה סֶתֶם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים—תִּצְאָ
בְּלֹא כְּתַבָּהּ, לֹא עִיקָר וְלֹא תּוֹסֶפֶת: בְּאֵלּוֹ נְדָרִים
אָמְרוּ—שְׁלֹא תֹאכַל בֶּשֶׂר, אוֹ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן, אוֹ
שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי צְבָעוֹנִין; וְהוּא הַדֵּין, לְשֹׂאֵר
הַמִּינִים שְׁדֶרֶךְ כָּל אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן. אֲבָל
אִם נִמְצְאָ עָלֶיהָ נְדָר אַחַר חוּץ מֵאֵלּוֹ, לֹא הִפְסִידָה
כְּלוּם.
כֹּה, בִּי וְכֵן הַכּוֹנֵס אִשָּׁה סֶתֶם, וְנִמְצְאָ בָּהּ מוּם מְמוּמֵי
נְשִׂיִם שְׁכֹבֵר בְּאַרְגוּם, וְלֹא יָדַע הַבַּעַל בְּמוֹם זֶה, וְלֹא
שָׁמַע בּוֹ וְרָצָה—הָרִי זֶה תִּצְאָ בְּלֹא כְּתַבָּהּ, לֹא עִיקָר
וְלֹא תּוֹסֶפֶת.
כֹּה, גִּי צִד: הִיָּה מֶרְחֵץ בְּעִיר, וְהָיוּ לוֹ קְרוֹבִים—אֵינּוּ
יָכוֹל לֹמַר לֹא יָדַעְתִּי מוֹמִין אֵלּוֹ, וְאֵפְלוֹ מוֹמִין
שְׁבַסְתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵק בְּקְרוֹבוֹתָיו, וְחֻזְקָה
שֶׁשָּׁמַע וְרָצָה. וְאִם אֵין שָׁם מֶרְחֵץ, אוֹ שְׁלֹא הָיוּ לוֹ
קְרוֹבִים—טוֹעֵן בְּמוֹמִין שְׁבַסְתֵּר; וְנִכְפָּה בְּעֵתִים
יְדוּעִים, הָרִי הוּא מְמוּמֵי סֶתֶר. אֲבָל בְּמוֹמִין שְׁבַגְלוּי,
אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעֵן, שֶׁהָרִי הִכֵּל רוֹאֵין אוֹתָן וְאוֹמְרִין לוֹ,
וְחֻזְקָתוֹ שֶׁשָּׁמַע וְנִתְּפִיס.
כֹּה, דְּבַר יְדוּעָה הוּא שְׁאֵין דֵּין זֶה אֲלֵא בְּאוֹתָן
הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה מְנַהֵג הַנְּשִׂיִם שָׁם לְהִלָּךְ בְּשׁוּק וּפְנִיָהֶן
גְּלוּיּוֹת, וְהַכֵּל יוֹדְעִין אוֹתָן וְאוֹמְרִין זֶה הִיא בֵּיתוֹ

דעתו סומכת, אלא לדברי קרוביו ביותר.

כה, ז פיצד היא טענת המומין: אם היו המומין שנמצאו בה מומין שודאי היו בה קדם שתתארס, כגון אצבע יתרה וכיוצא בה—על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה, או שחזקתו שידע; ואם לא הביא, תצא בלא כתבה כלל.

כה, ח היו מומין שאפשר שנלדו אחר הארוסין—אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית בעלה—על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה, והיה מקחו מקח טעות; ואם נמצאו בה והיא בבית אביה—על האב להביא ראיה שאחר הארוסין נלדו, ונסתחפה שדהו.

כה, ט הביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה, או שהודת לו בכף, והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפיס, או שחזקתו שידע בהן ונתפיס—הרי זה חיב בכתבתה.

כה, י בא על אשתו ושהה כמה ימים, וטען שמום זה לא נראה לי עד עתה—אפלו היה בתוך הקמטים, או בכף הרגל—אין שומעין לו: חזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם פן בודקו יפה יפה, וחזקתו שידע ורצה.

כה, יא הנושא אשה, ונמצאת שאין לה וסת קבועה לנדתה, אלא לא תרגיש בעצמה, עד שתראה דם נדה—הרי זו לא תשמש אלא בשני עדים שבודקת בהן עצמה, אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש: חוץ מן העד שלאיש שמקנה בו עצמו, כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה. ואף על פי שמום גדול הוא זה, לא הפסידה כלום, שהרי בודקת עצמה תחלה, ומשמשת.

כה, יב הרי שבדקה עצמה ונבעלה, ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו—אם ארע זה פעם אחר פעם, שלושה פעמים סמוכות זו לזו—הרי זו אסורה לשכב עם בעלה, ותצא בלא כתבה, לא עיקר ולא תוספת, ואין לה תנאי מתנאיי כתבה: שהרי אינה ראויה לתשמיש. ויוציא, ולא יחזיר לעולם—שמא תתרפא, ונמצא

שלא גמר לגרשה בשעת גרושין. ומתרת להנשא לאחר, כמו שיתבאר בענין הנדה.

כה, יג במה דברים אמורים, בשהיתה כף מתחלת נשואיה, ומבעילה ראשונה ראת דם; אבל אם ארע לה חלי זה אחר שנשאת, נסתחפה שדהו. לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם, ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש—יוציא, ויתן כתבה פלה; ולא יחזיר עולמית, כמו שבארנו. וכן כל אשה שנלדו בה מומין אחר שנשאת, אפלו נעשת מפת שחין—אם רצה, יקים; ואם רצה להוציא, יתן כתבה. כה, יד האיש שנלדו בו מומין אחר שנשא, אפלו נקטעה ידו או רגלו, או נסמית עינו, ולא רצת אשתו לישוב עמו—אין כופין אותו להוציא ולתן כתבה: אלא אם רצת, תשב; ואם לא רצת, תצא בלא כתבה כדין כל אשה מורדת.

כה, טו אבל אם נלד לו ריח הפה, או ריח החטם, או שחזר ללקט צואת כלבים, או לחצב נחשת מעיקרו, או לעבד עורות—כופין אותו להוציא, ולתן כתבה; ואם רצת תשב עם בעלה, תשב.

כה, טז נעשה האיש מפה שחין—כופין אותו להוציא, ויתן כתבה. ואף על פי שהיא רוצה לישוב, אין שומעין לה, אלא מפרישין אותן בעל כרחן, מפני שהיא ממקתו; ואם אמרה, אשב עמו בעדים, כדי שלא יבוא עליה—שומעין לה.

כה, יז מי שהיה בעלה בעל ריח פה, או ריח חטם, או מלקט צואת כלבים, וכיוצא בהן, ומת, ונפלה לפני אחיו, ויש בו אותו מום שהיה בבעלה—יכולה היא לומר, לאחייך הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל; ויחליץ, ויתן כתבה.

חז"ל זאגן (בראשית רבה ב, ד) אז די יונגים האבן פארטונקלט די אויגן פון די אידן מיט זייערע שלעכטע גזירות, זיי האבן באפוילן אז מען מוז אויפשרייבן אויף די הערנער פון די אקסן אז מען האט ח"ו נישט קיין חלק מיט'ן הייליגן באשעפער. די הייליגע חשמונאים האבן באזיגט די שלעכטע יונגים, און צוריק געשטעלט דעם הייליגן בית המקדש ווי עס דארף צו זיין, און אויפגעלאכטן די אויגן פון די אידישע קינדער.

די יונגים האבן זיך ספעציעל פארלייגט אויף די דריי מצות, פון שבת, ברית מילה, און קידוש החודש. די ראשי תיבות פון די דריי מצות "ש'בת מ'ילה ח'ודש", איז "ש"מח". מיט דעם וואס א איד גלייבט אינעם אייבערשטן און ער היט אלע מצות, ווערט ער א פרייליכער מענטש. דאס איז ביי יעדע מצוה. אבער ספעציעל די דריי מצות איז מער מסוגל צו מאכן פרייליך דעם מענטש. ביי שבת זאגן די חז"ל (ילקוט שמעוני בהעלותך רמז תשכ"ה) "וביום שמתחתכם - אלו השבתות" - דער אייבערשטער האט געגעבן דעם שבת קודש אז מען זאל זיך פרייען און הנאה האבן פונעם הייליגן שבת. ביי ברית מילה זאגט די גמרא (שבת ק"ל) אז די מצוה פון ברית מילה האבן די אידן מקבל געווען בשמחה, און זיי טוען עס נאך ביז היינט מיט גרויס פרייד. און אויף ראש חודש זאגט די גמרא (פסחים ע"ז) אז עס הייסט א יום טוב, ווייל אלע ימים טובים זענען דאך אונגעהאנגען לויט ווען עס איז ראש חודש. און מיר זענען טאקע ווי אידישע קינדער טאנצן און פרייען זיך ביי "קידוש לבנה" יעדן חודש.

דעריבער האבן זיך די יונגים דוקא פארלייגט אויף די מצות. ווייל זיי האבן נאר געוואלט אז די אידן זאלן פארלירן זייער שמחה און מוט, זיי זאלן פארלירן זייער הייליגע אמונה און דורך דעם פארלירן זייער גאנצער חשק אין לעבן. ווייל ווען א איד לעבט מיטן אייבערשטן איז ער דער גליקליכסטער און פרייליכסטער מענטש אויף דער וועלט.

<p>3</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>כ</p> <p>20</p>	<p>7:03 _____ נץ החמה 9:23 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:10 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לא • ירושלמי: ביכורים ג • תוספתא: שבת ט ב"ך: זכריה ח-ט • רמב"ם: אישות יט</p>	<p>עלות השחר 5:50 סו"ז קר"ש - מג"א 8:47 סו"ז תפלה - מג"א 9:46 שקיעה 4:28</p>
<p>4</p> <p>שני Monday</p>	<p>כא</p> <p>21</p>	<p>7:04 _____ נץ החמה 9:24 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:11 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לב • ירושלמי: ביכורים ד • תוספתא: שבת י ב"ך: זכריה יא • רמב"ם: אישות כ</p>	<p>עלות השחר 5:51 סו"ז קר"ש - מג"א 8:48 סו"ז תפלה - מג"א 9:47 שקיעה 4:28</p>
<p>5</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>כב</p> <p>22</p>	<p>7:05 _____ נץ החמה 9:25 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:12 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לג • ירושלמי: ביכורים ה • תוספתא: שבת יא ב"ך: זכריה יב-יג • רמב"ם: אישות כא</p>	<p>עלות השחר 5:52 סו"ז קר"ש - מג"א 8:49 סו"ז תפלה - מג"א 9:48 שקיעה 4:28</p>
<p>6</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>כג</p> <p>23</p>	<p>7:05 _____ נץ החמה 9:25 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:12 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לד • ירושלמי: ביכורים ו • תוספתא: שבת יב ב"ך: זכריה יד - מלאכי א • רמב"ם: אישות כב</p>	<p>עלות השחר 5:52 סו"ז קר"ש - מג"א 8:49 סו"ז תפלה - מג"א 9:48 שקיעה 4:28</p>
<p>7</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>כד</p> <p>24</p>	<p>7:06 _____ נץ החמה 9:26 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:13 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לה • ירושלמי: ביכורים ז • תוספתא: שבת יג ב"ך: מלאכי ב-ג • רמב"ם: אישות כג</p>	<p>עלות השחר 5:53 סו"ז קר"ש - מג"א 8:50 סו"ז תפלה - מג"א 9:49 שקיעה 4:28</p>
<p>8</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 4:10 הדלקת הנרות</p>	<p>כה</p> <p>25</p>	<p>7:07 _____ נץ החמה 9:27 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:13 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לו • ירושלמי: ביכורים ח • תוספתא: שבת יד ב"ך: משלי א-ב • רמב"ם: אישות כד</p>	<p>עלות השחר 5:54 סו"ז קר"ש - מג"א 8:51 סו"ז תפלה - מג"א 9:49 שקיעה 4:28</p>
<p>9</p> <p>שבת Shabbos</p> <p>הפטרה: רני ושמיח זמן מוצש"ק 5:41</p>	<p>כו</p> <p>26</p>	<p>7:08 _____ נץ החמה 9:27 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:14 _____ סו"ז תפלה - גר"א 5:41 _____ צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא לז • ירושלמי: ביכורים ט • תוספתא: שבת טו ב"ך: משלי ג-ד • רמב"ם: אישות כה</p>	<p>עלות השחר 5:55 סו"ז קר"ש - מג"א 8:51 סו"ז תפלה - מג"א 9:50 שקיעה 4:28</p>

מברכים חודש טובת המולד: דינסטאג ביינאכט 1 מינוט און 3 חלקים נאך 8

די קדושה פון חנוכה קומט פון דעם וואס דער אייבערשטער האט אויב מוחל געווען יום כיפור.

(ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ו')